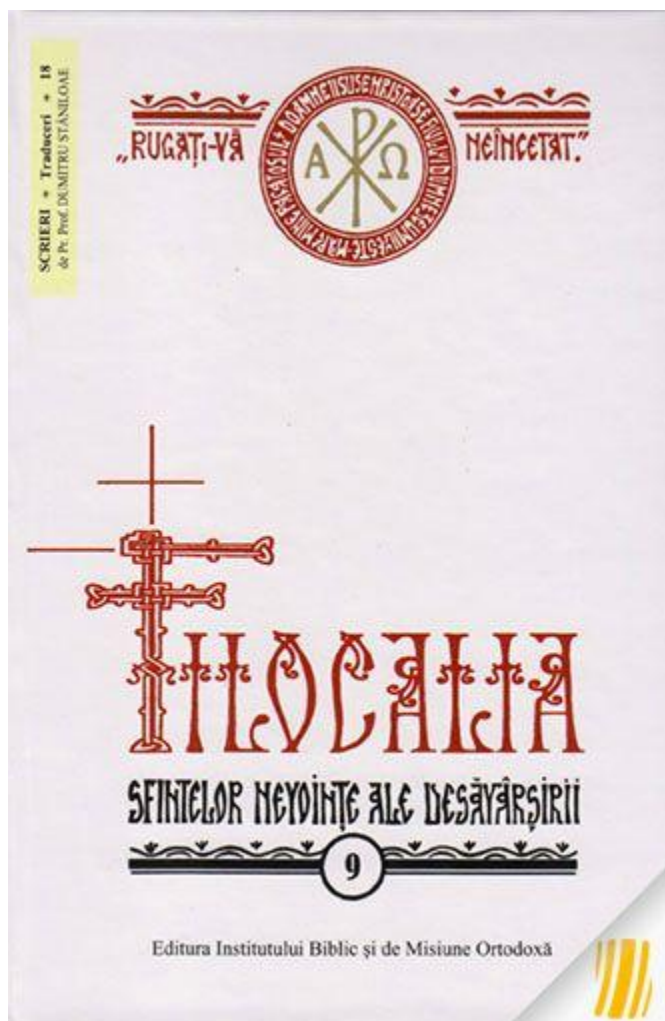

Scara dumnezeiescului urcuș

Cartea de față arată în chip limpede cea mai bună cale, celor ce voiesc să-și înscrie numele în cartea vieții. Căci citind-o pe aceasta, o vom afla călăuzind fără rătăcire pe cei ce-i urmează și păzindu-i nevătămați de nici o poticnire.

Ea ne înfățișează o scară întărită de la cele pământești la Sfintele Sfintelor și ni-L arată pe Dumnezeuul iubirii rezemat pe vârful ei. Această scară socotesc că a văzut-o și Iacov cel ce a călcat peste patimi, când se odihnea după nevoința lui.

Dar să începem, rogu-vă, cu râvnă și cu credință acest urcuș înțeleghător și suitor la cer, al cărui început e lepădarea de cele pământești, iar sfârșit e Dumnezeuul iubirii.

Index

<i>Introducere</i>	<i>4</i>
<i>A. Autorul și conținutul scrierii.....</i>	<i>4</i>
<i>B. Copierea, traducerea și parafrizarea «Scării» în diferite limbi, inclusiv în cea românească</i>	<i>13</i>
<i>C. Scolțiile la «Scară» și la textul pe care l-am tradus și încadrat în colecția prezentă a Filocaliei românești.....</i>	<i>22</i>
<i>Înainte privire a sfintei «Scări».....</i>	<i>24</i>
<i>Viața pe scurt a celui cu adevărat întru sfinți, Ava Ioan, egumenul sfântului Munte Sinai, numit Scolasticul, scrisă de monahul Daniil din Raith.....</i>	<i>24</i>
<i>Despre Ava Ioan, egumenul Muntelui Sinai sau Scărarul.....</i>	<i>28</i>
<i>Epistola lui Ava Ioan, egumenul Mănăstirii Raith, către Ioan, minunatul egumen al Muntelui Sinai, numit Scolasticul, iar mai pe urmă, după scrierea lui, Scărarul</i>	<i>29</i>
<i>Epistola de răspuns Ioan, lui Ioan, bucurie</i>	<i>30</i>
<i>Scara dumnezeiescului urcuș.....</i>	<i>32</i>
<i>Cuvântul I - Despre lepădarea de viața deșartă și despre retragere</i>	<i>33</i>
<i>Cuvântul II - Despre despățimire</i>	<i>40</i>
<i>Cuvântul III - Despre înstrăinare.....</i>	<i>42</i>
<i>Cuvântul IV - Despre fericita și pururea pomenita ascultare.....</i>	<i>48</i>
<i>Cuvântul V - Despre pocăința cea făcută cu grijă și deplin arătată, în care se vorbește și despre viața sfinților osândiți și despre închisoare</i>	<i>76</i>
<i>Cuvântul VI - Despre pomenirea morții.....</i>	<i>85</i>
<i>Cuvântul VII – Despre plânsul de bucurie făcător.....</i>	<i>89</i>
<i>Cuvântul VIII - Despre nemânieri și blândețe</i>	<i>98</i>
<i>Cuvântul IX - Despre ținerea de minte a răului.....</i>	<i>103</i>
<i>Cuvântul X - Despre clevetire</i>	<i>105</i>
<i>Cuvântul XI - Despre multa vorbire și despre tăcere</i>	<i>107</i>
<i>Cuvântul XII - Despre minciună</i>	<i>108</i>
<i>Cuvântul XIII - Despre lenea sufletească.....</i>	<i>109</i>
<i>Cuvântul XIV - Despre pântecele atot lăudat și tiran</i>	<i>111</i>
<i>Cuvântul XV - Despre curăția și neprihănirea (castitatea) nestricăcioasă, agonisită de cei stricăcioși, prin osteneți și sudori.....</i>	<i>116</i>
<i>Cuvântul XVI - Despre iubirea de arginți și despre neagonisire</i>	<i>129</i>

<i>Cuvântul XVII - Despre nesimțire, adică despre moartea sufletului înainte de moartea trupului.....</i>	<i>132</i>
<i>Cuvântul XVIII - Despre somn și despre rugăciune și despre cântarea în obște</i>	<i>133</i>
<i>Cuvântul XIX - Despre privegherea trupească și cum trebuie făcută aceasta</i>	<i>135</i>
<i>Cuvântul XX - Despre frica lașă sau nebărbătească.....</i>	<i>136</i>
<i>Cuvântul XXI - Despre slava deșartă cea cu multe chipuri</i>	<i>138</i>
<i>Cuvântul XXII - Despre mândria cea fără de minte (fără stăpânire).....</i>	<i>143</i>
<i>Cuvântul XXIII - Despre gândurile negrăite ale hulei</i>	<i>146</i>
<i>Cuvântul XXIV - Despre blândețea, simplitatea și nerăutatea, agonisite prin sânguința înțeleaptă și nu naturale și despre viclenie</i>	<i>149</i>
<i>Cuvântul XXV - Despre preaînalta smerită-cugetare, pierzătoarea patimilor, ce se naște în simțirea nevăzută.....</i>	<i>152</i>
<i>Cuvântul XXVI - Despre deosebirea gândurilor, patimilor și virtuților.....</i>	<i>161</i>
<i>Același cuvânt - partea a II-a - Despre dreapta socoteală bine deosebitoare .</i>	<i>175</i>
<i>Același cuvânt - partea a III-a - Cuprinsul pe scurt al tuturor celor mai înainte spuse</i>	<i>186</i>
<i>Cuvântul XXVII - Despre sfințita liniștire a trupului și a sufletului</i>	<i>191</i>
<i>Același Cuvânt - Despre felurile liniștirilor și despre deosebirea lor.....</i>	<i>195</i>
<i>Cuvântul XXVIII - Despre fericita rugăciune, sfințita maică a tuturor virtuților și despre înfățișarea văzută și gândită în vremea rugăciunii</i>	<i>203</i>
<i>Cuvântul XXIX - Despre nepătimire sau cerul pământesc și despre desăvârșirea și învierea sufletului înainte de învierea cea de obște</i>	<i>210</i>
<i>Cuvântul XXX - Despre legătura treimii virtuților: a dragostei, a nădejzii și a credinței.....</i>	<i>213</i>
<i>Cuvântul XXXI – Al Cuviosului părinte Ioan Scărarul – Către Păstor</i>	<i>218</i>

Introducere

A. Autorul și conținutul scrierii

Autorul scrierii numite «Scara», pe care o publicăm într-o traducere nouă în acest volum, s-a născut scurt timp înainte de anul 579 și a trăit până în jurul anului 649. A fost deci contemporan cu Sfântul Maxim Mărturisitorul.

Autorul «Vieții» lui pe scurt, călugărul Daniil din Mănăstirea Raith, declară că nu se cunoaște patria de origine a Sfântului Ioan Scărarul, dar Meletie, arhiepiscopul Atenei, în «Istoria Bisericească» spune că ar fi fost de obârșie din Palestina.

După Daniil din Raith, tânărul Ioan a intrat în Mănăstirea din Muntele Sinai la vârsta de 16 ani. Din faptul că până la vârsta aceea își făcuse o educație solidă în toate științele timpului, Veniamin Costache deduce că trebuie să se fi născut dintr-o familie mai înstărită.

Aleasa lui pregătire în științele vremii i-a adus numele de Ioan Scolasticul; iar petrecerea în muntele Sinai, numele de Ioan Sinaitul. Însă cu vremea, numele de Scărarul, provenit de la calitatea de autor al «Scării», le-a copleșit pe celelalte două.

În mănăstire a avut ca povătuitor pe bătrânul Martirie, vreme de 19 ani. După moartea acestuia, Ioan s-a retras într-un loc izolat, numit Thola, la cinci mile de mănăstire, unde s-a închinat vieții de liniștire vreme de 40 de ani. Spre sfârșitul vieții a fost rugat să primească postul de egumen al Mănăstirii Sinai. În timpul cât conducea și îndruma pe monahii din mănăstire pe calea desăvârșirii a alcătuit scrierea «Scara», la rugămintea egumenului Ioan al Mănăstirii Raith, aflată la 60 de mile de Mănăstirea Sinai, lângă Marea Roșie, la locul celor 12 izvoare și 70 de finici, lângă care și-au așezat pentru o vreme tabăra izraelitenii, după ieșirea din Egipt.

Ioan de Raith a cerut lui Ioan Scărarul să dea monahilor o regulă scrisă după care viețuind să urce spre cer ca pe o scară asemenea celei văzute de patriarhul Iacov în vis. Dar *autorul «Scării», descriind urcușul ca trecând prin treizeci de trepte, s-a gândit cu deosebire la cei treizeci de ani de viață ai Mântuitorului dinainte de începerea activității publice.* De aceea ea e împărțită în 30 de «Cuvinte».

- Primele trei «Cuvinte» sunt ca un fel de introducere în care se descrie lepădarea călugărului de lume prin intrarea în viața monahală, dezlipirea lui sufletească de lume (despățimirea) și înstrăinarea de ea.
- În Cuvântul IV se descrie prima virtute a călugărului, care este ascultarea.
- Cuvintele V, VI și VII sunt închinare pocăinței și anume: Cuvântul V, pocăinței în general, Cuvântul VI, neconținutei gândiri la moarte, ca susținătoare a pocăinței, iar Cuvântul VII, plânsului neîncetat pentru păcate, pricinuitor al unei bucurii înalte.

Încă din aceste Cuvinte, *se vede că Ioan Scărarul nu privește treptele urcușului ca niște stări care pot fi lăsate în urmă, ci ca niște stări permanente.* Aceste stări sufletești alcătuiesc un tot și el trebuie adâncit continuu toată viața. Sau fiecare din aceste stări trebuie menținută și adâncită și în măsura în care e mai adâncită, le cuprinde tot mai mult și pe celelalte.

Așa, despre ascultare, autorul zice: *«Cei ce se supun cu simplitate în Domnul, străbat drumul cel bun, necunoscând în ei prin iscodire amănunțită, viclenia dracilor» (Cuv. IV, capit. 12).* De aceea aproape despre fiecare treaptă autorul spune că cel ce o menține și o desăvârșește se poate desăvârși chiar și numai prin ea. Astfel autorul nu tratează aproape nici una din trepte, fără să pomenească și de altele, despre care "va trata în mod special în «Cuvinte» ulterioare sau despre care trata în «Cuvinte» anterioare. Vorbind despre ascultare, el vorbește totodată despre smerenie și critică, slava deșartă (Cuv. IV, cap. 4; Cuv. IV, cap. 39), despre care se va vorbi mai special în următoarele «Cuvinte» (Cuv. XXV, Cuv. XXI).

De aceea, deși în general scrierea descrie cele opt patimi și modul de a le veșteji și de a le înlocui cu virtuțile contrare, totuși nu le descrie nici în ordinea clasică cunoscută și nici nu le reduce numai la caracterul lor general, ci le tratează într-o ordine întrucâtva schimbată și sub diferite aspecte. Creșterea duhovnicească are caracterul unui urcuș mai mult în sensul unei intensificări în spiritualitatea totală și caracterul unui urcuș pe trepte diferite în sensul unei treptate ieșiri în relief când a unora, când a altora din aspectele diferite ale virtuților cuprinse potențial în starea totală a sufletului ce se mișcă spre Dumnezeu.

Se poate spune că autorul socotește că preocuparea principală a călugărului în ce privește trecutul trebuie să fie pocăința pentru păcate, iar grija lui în prezent și în tot viitorul trebuie să fie ascultarea, singura care îl ferește de alte păcate. Păcatele reprezintă coborârea spiritului la lume și la trup, căderea din legătura cu Subiectul dumnezeiesc, nesfârșit în viață și în iubire; adică, căderea lui la

preocuparea cu obiectele și îngustarea și îngroparea lui potrivit cu mărginirea și grosimea lor.

În toată scrierea e o mare credință în suflet și o valorificare a înfrânerilor și durerilor trupești, inclusiv a morții, ca mijloace ale creșterii duhovnicești. Desprinderea de păcatele din trecut și ferirea de cele viitoare e temelia pe care are să se clădească toată creșterea spirituală a omului. Ea constă propriu-zis într-o curățire sufletească și trupească, care face pe om transparent pentru Dumnezeu, capabil de legătura cu Dumnezeu.

După cele 7 «Cuvinte», care se ocupă cu lepădarea de lume, cu ascultarea și pocăința pentru păcate, urmează câteva «Cuvinte» care tratează despre virtuțile legate de ascultare și de pocăință:

- despre nemânieră și blândete (Cuv. VIII),
- despre neținerea de minte a răului (Cuv. IX),
- despre clevetire (Cuv. X),
- despre vorbărie și tăcere, care stau în legătura pozitivă sau negativă cu clevetirea (Cuv. XI),
- despre minciună, care stă și ea în legătură cu clevetirea și cu multa vorbire (Cuv. XII),
- în sfârșit despre trândăvie (Cuv. XIII), care e ca un fel de cauză a vorbăriei, a clevetirii și a minciunii. Toate acestea sunt opuse ascultării și pocăinței pentru păcate, sunt ghiulele legate de picioare în mersul «spre curățirea spirituală, care pozitiv se înfăptuiește prin smerenia ascultării și prin pocăință.

În ordinea obișnuită a patimilor, după lăcomia pânteceleului e pusă desfrânarea, iar după ea iubirea de arginți, apoi mânia, întristarea și trândăvia, după care urmează slava deșartă și mândria.

În «Scara», precum am văzut, trândăvia e pusă înaintea lăcomiei pânteceleului și a iubirii de arginți, la fel mânia (și opusă ei, nemânieră), pentru că sunt văzute în legătura lor negativă cu ascultarea, care e virtutea de căpetenie a călugărilor.

Când se au în vedere creștinii în general, se poate pune înaintea lăcomiei pânteceleului, desfrânarea, iubirea de arginți, mânia, pentru împiedicarea de la satisfacerea acestora și întristarea pentru lipsa materiilor lor și apoi trândăvia ca descurajare de pe urma silințelor fără succes de a le satisface.

- În «Scara» deci, abia după trândăvie e pusă ca efect lăcomia pânteceului (Cuv. XIV).
- Imediat după ea se vorbește despre curăție, înțeleasă în mod principal că neprihănire trupească, dat fiind că lăcomia pânteceului aduce după ea desfrânarea (Cuv. XV).
- În «Cuvântul» următor (XVI) se vorbește apoi despre iubirea de arginți și tot în el despre milostenie, care trebuie opusă patimii lăcomiei de bani și de avuție. Iubirea de arginți nu se opune, în calitatea ei de iubire de obiecte materiale și trecătoare, numai legăturii cu Dumnezeu ca Persoană de nesfârșită iubire, ci și legăturii nestingherite cu subiectele omenești, cu semenii noștri.

Aici autorul arată că lepădarea de lume și aspra înfrânare și suportarea bucuroasă a greutăților nu înseamnă o disprețuire a oamenilor și nici măcar a lumii, ci o legătură curată cu oamenii și o privire curată a lucrurilor, ca fapte ale lui Dumnezeu, în orizontul sensului lor infinit și a valorii lor netrecătoare în Dumnezeu. «Bărbatul neagonisitor e curat în rugăciune. Dar cel iubitor de agoniseală se roagă chipurilor materiale». Cel din urmă nu intră cu mintea dezmărginită în legătură cu Subiectul dezmărginit în puterea și în iubirea Lui, ci se mărginește între granițele obiectelor și toate le atrage în mărginirea sa egoistă, creând ziduri și dușmanii între sine și semenii săi.

- Iubirea de arginți e poarta închisă în fața oricărei spiritualizări, înțeleasă ca relație iubitoare cu Dumnezeu și ca pătrundere adâncă și iubitoare în sensul și în realitatea tuturor fapturilor, persoane și lucruri. **«Iubirea de arginți este și se numește rădăcina tuturor relelor (păcatelor). Căci ea a pricinuit ură, furtişaguri, pizmuri, despărțiri, dușmăanii, vrajbă, ținerea de minte a răului, nemilostivirea și uciderea» (Cuv. XVI, cap. 23).**
- Îndată după iubirea de arginți și de opusă ei, milostenia, se vorbește în «Cuvântul» XVII despre nesimțire, sau despre moartea sufletului. Căci iubirea de arginți învârtosează de fapt sufletul, îl împietrește, îi ia mobilitatea simțirilor de milă, de înțelegere, de zbor în iubirea de Dumnezeu și de deschidere spre semenii, alte izvoare actuale sau potențiale ale iubirii.
- Nu fără rost, după această închidere în nesimțire se tratează despre un mijloc de a o birui, care e «cântarea bisericească împreună cu alții» (Cuv. XVIII).
- Aceasta ajută la priveghere (Cuv. XIX).

- *Iubirea de arginți asociată cu alipirea pătimașă la lume, la viața de plăceri, dacă nu e înfrânată, naște lașitatea sau lașitatea o naște pe aceea. De aceea despre ea se tratează în «Cuvântul» imediat următor (XX).*

Se poate spune astfel că până aici scrierea s-a ocupat cu 2 teme sau mai bine zis cu 2 grupe de teme:

- ⇒ *în primul rând cu desprinderea generală de lume în ceea ce are ea păcătos, cu pocăința pentru păcatele săvârșite din alipirea la lume și cu ascultarea pentru evitarea păcatelor viitoare, dar și cu un șir de păcate mai parțiale, care se opun pocăinței și ascultării.*
- ⇒ *În al doilea rând, cu modul trupesc al alipirii la lume, adică cu lăcomia pântecelui, cu iubirea de avuție, cu nemilostenia și cu nesimțirea, provenite din cele dintâi și cu milostenia și cântarea în comun lui Dumnezeu, care se opun egoismului trupesc al acelor patimi.*

Urmează ca o a treia temă sau grup de teme, încântarea omului de sine însuși:

- *slava deșartă, mândria, hula (Cuv. XXI, XXII, XXIII), care sunt o altă formă mai subțire, mai diavolească a egoismului, a desprinderii din legătura cu Dumnezeu și cu semenii ca izvoare ale iubirii și deci ale vieții.*
- *Acestora li se opune blândețea și la o treaptă mai înaltă, simplitatea și nevinovăția (Cuv. XXIV),*
- *dar mai ales smerita cugetare (Cuv. XXV).*
- *Se tratează în sfârșit ca o a patra temă sau grup de teme, despre darul deosebirii sau al dreptei socoteli, la care ajunge omul eliberat de patimi (Cuv. XXVI). Aceasta e o intuiție clară a binelui ce trebuie făcut în fiecare împrejurare și a răului ce trebuie evitat, care de multe ori se maschează în bine. Ea se naște din faptul că sufletul și-a câștigat o stare de nepătimire, de judecată cumpănită, obiectivă, nelăsându-se înșelat de cine știe ce preferință pătimașă ascunsă, în judecarea și alegerea faptei ce trebuie făcută.*
- *Ea stă, de aceea, în legătură cu o liniște a sufletului, cu o netulburare a lui de vreo ispită sau pasiune (Cuv. XXVII).*
- *Numai în liniștea aceasta se poate menține sufletul într-o rugăciune curată și prelungită (Cuv. XXVIII).*
- *Liniștea aceasta e un aspect al nepătimirii, care la rândul ei e o inundare a sufletului de lumina și de curățenia cerească (Cuv. XXIX).*
- *Acum ies la iveală în toată puterea lor: credința, nădejdea și dragostea ca legături culminante ale sufletului cu Dumnezeu (Cuv. XXX).*

Cu deosebire *iubirea reprezintă treapta prin care scara se reazimă pe deschizătura cerului, prin care primește Hristos pe cei ce s-au curățit și s-au pocăit în brațele Sale sau la pieptul iubirii Sale nesfârșite. Căci în iubire, ei sunt deplin uniți cu Hristos pentru totdeauna.*

Deci ultimele cinci trepte reprezintă umplerea sufletului de lumină, de pacea, de puterea și de iubirea lui Dumnezeu, ca roduri ale eforturilor de pe treptele inferioare, prin care s-a desprins în general de lume, de alipirea la ea prin lăcomia de toate felurile, ca și de închiderea în sine prin mândrie.

Despre iubire, autorul «Scării» zice: *«Cel ce încearcă să vorbească despre dragoste, încearcă să vorbească despre Dumnezeu însuși. Dar a vorbi despre Dumnezeu prin cuvinte, e primejdios și greșit celor ce nu iau aminte. Cuvântul despre iubire e cunoscut îngerilor, dar și acelora, prin iluminarea dumnezeiască. Dragostea e Dumnezeu. Iar cel ce voiește să dea definiția Acestuia, e ca cel ce, orb fiind, numără nisipul din adâncul oceanului» (Cuv. XXX, cap. 2).*

Iar despre nepătimire zice: *«Cel ce s-a învrednicit de nepătimire, Îl are, cât este în trup, pe Dumnezeu însuși în sine, ca cârmaci în toate cuvintele, faptele și gândurile sale. De aceea simte înăuntru, prin iluminare, voia Domnului, cum ar auzi un glas și se află ridicat mai presus de toată învățătura omenească» (Cuv. XXIX, cap. 15).*

«Dragostea, nepătimirea și înfierea se deosebesc numai prin numiri. Precum lumina, focul și flacăra se unesc într-o singură lucrare, așa să le înțelegi și pe acestea» (Cuv. XXX, cap. 4).

Nepătimirea este «cerul pământesc» (Cuv. XXIX), adică pământul umplut de lumina și de lucrarea cerească a Sfântului Duh, este ființa omenească schimbată la față, ca trupul Domnului pe Tabor. Ea e «desăvârșirea fără capăt» a celor desăvârșiți; ea nu ajunge niciodată la o margine, căci sporește neîncetat în nepătimirea sau în curățirea nesfârșită a bunătății și iubirii lui Dumnezeu.

Într-un cuvânt, urcușul spre Dumnezeu al omului credincios e un urcuș spre delicatețea și sensibilitatea fără sfârșit a omenescului din el.

Dacă în celelalte scrieri duhovnicești ale sfinților părinți sfaturile privitoare la curățirea de patimi sunt în general risipite în sentințe amestecate cu reflexiuni despre înălțimea puterii și iubirii lui Dumnezeu, despre contemplarea Lui în natură,

despre dulceața unirii cu El, «Scara» constă, în partea covârșitoare a ei (în 27 de Cuvinte), în orânduirea sistematică a acestor sfaturi, potrivit urcușului duhovnicesc al omului credincios și într-o foarte concretă precizare a lor. Ea este prin aceasta o călăuză concretă a celui ce vrea să crească duhovnicește. Poate de aceea ea lasă impresia unei povățuiri foarte riguroase sau chiar este foarte riguroasă. Totuși ea nu e lipsită nici de o largă înțelegere a neputinței omenești și a mării varietăți a gradelor de putere cu care sunt înzestrate ființele omenești.

Să dăm un exemplu: *«Unii fericesc pe cei ce s-au lepădat de lume, cu o simțire de fameni din fire, ca pe unii ce s-au izbăvit de tirania trupului; dar eu fericesc pe cei ce se fac fameni în fiecare zi, care se taie împrejur pe ei înșiși cu gândirea ca cu un cuțit»* (Cuv. XV, cap. 167), adică îi fericește pe cei ce sunt mereu ispitiți și mereu biruiesc ispita, mai mult decât pe cei ce nu mai simt ispita. Sau mai mult: *«Am văzut pe unii căzând fără de voie și am văzut pe alții voind să cadă cu voia, dar neputând. Și i-am deplâns pe aceștia mai mult decât pe cei ce cad în fiecare zi ca pe unii ce doresc mirosul urât, dar nu-l pot simți»* (Cuv. XV, cap. 18).

Ea asigură și pe mireni că se pot mântui printr-o viață moderată, dar cinstită: *«Toate lucrurile bune ce le puteți face, faceți-le. Nu defăimați pe nimeni, nu furați de la nimeni, nu vă înălțați față de nimeni, nu urâți pe nimeni, nu mințiți pe nimeni..., pătimiți cu cei lipsiți, nu pricinuiți nimănui sminteală... De veți face așa, nu veți fi departe de Împărăția cerurilor»* (Cuv. I, cap. 38).

În general, «Scara» e o îmbinare între asprimea sfaturilor pentru cei tari și înaintați duhovnicește și blândețea contrară pentru cei mai puțin tari și pentru începători. Această îmbinare le arată și în expresiile paradoxale în care autorul e mare meșter. Astfel, în ea se vorbește de *«plânsul pricinuit de bucurie»* (Cuv. VII), de *«ura nepătimasă» a lumii* (Cuv. III, cap. 19), de *«nevoința aspră, strâmtorată și ușoară»* (Cuv. I, cap. 18), de *«trista și strălucitoarea smerită cugetare»* (Cuv. I, cap. 3), de *«nefricoasa simțire a morții»* (Cuv. VI, cap. 16), de *«pocăința ca lipsirea neîntristată de orice mângâiere trupească»* (Cuv. VII, cap. 5).

În general autorul se dovedește un subtil cunoscător al complicatelor stări sufletești la care ajung feluritele firi ale oamenilor. Scrierea lui este o extraordinar de bogată analiză a tuturor acestor stări. Ea întrece tratatele moraliștilor francezi, prin bogăția, profunzimea analizelor, dar mai ales prin puterea de angajare a sufletelor pe calea îndreptării și a desăvârșirii.

Caracterul practic, precis, complex și în general aspru și eficient al remediilor recomandate pentru desăvârșirea omului de această scriere, a făcut să fie

considerată ca cel mai potrivit ansamblu de reguli pentru normarea vieții monahale. În cele mai multe din practicile vieții călugărești se străvâd dispozițiile «Scării».

Să menționăm că la cele 30 de «Cuvinte», adresate călugărilor, autorul adaugă un «Cuvânt către păstor», adică către părintele povătuitor al călugărilor, mai ales al celor începători, dat fiind că în toate cele 30 de «Cuvinte» adresate călugărilor se presupune călăuzirea lor de către un astfel de povătuitor sau de egumenul mănăstirii. Acest «Cuvânt» poate fi în multe privințe o călăuză pastorală și pentru orice preot. *«Nu e învățător vrednic de admirație cel ce face înțelepți pe copiii învățați, ci pe cei neînvățați și neînțelepți» (Cap. V). «Dacă ai ochi în stare să prevadă furtunile pe mare, spune-o aceasta limpede celor aflați în corabie. Iar de nu, vei fi pricinuitorul scufundării corabiei, odată ce ți s-a încredințat de toți cârma ei» (Ibid.).*

Ultima parte a acestui «Cuvânt» e o laudă a lui Ioan, egumenul Raithului, care ceruse egumenului de la Sinai să întocmească această regulă pentru viața călugărească.

Iată cum descrie mitropolitul Moldovei, Veniamin Costache, valoarea ei pentru viața călugărilor, ca și polivalența sensurilor ascunse în cuvintele ei în «Cuvântul înainte» al traducerii românești a «Scării» tipărită de el la 1814: «Alcătuirea cărții este foarte iscusită și foarte înaltă și subțire la noime (înțelesuri). Că născătorul ei, desăvârșit fiind întru toate învățăturile filozofiei celei din afară, s-a făcut asemenea și întru fapta bună (virtutea) cea lucrătoare și întru cea văzătoare pe cât este cu încăpere (cu puțință) firii omenești, după ce s-au dat la viața sihăstrească (isihastă, a liniștirii). De unde a cunoscut cu lucrul toate războaiele și toate vicleșugurile și toate măiestriile și toate meșteșugurile dracilor și toate lucrările patimilor, ale celor trupești și ale celor sufletești. Așijderea și toată starea faptelor celor bune (a virtuților) și așezările și îndemânările și neîndemânările și obiceiurile oamenilor prea cu de-amăruntul și prea cu subțirătatea. Pentru aceea ca un prea luminat întru amândouă și prea iscusit a scris învățăturile sale așa de subțiri și cu greu de înțeles, urmând întru alcătuirea ritoricii pe Sfântul Grigorie, Cuvântătorul de Dumnezeu, cât și cei ce au adăugat scoliile pe la multe locuri cu îndoială zic: «Mi se pare că aceasta zice părintele». Pentru aceasta văzând-o cât este de grea și nelesne fieștecui de înțeles, ne-am silit în tot chipul cât s-a putut a se tălmăci mai luminat și mai descoperit, uneltind limba potrivită vremii și neamului românesc».

«Că atâta de multe și mult împistrite chipuri are întru dânsa și atâta mulțime de noime și de pricini (de teme), prin care poate să îndrepteze și pe omul cel

dinăuntru și pe cel din afară al celui ce o va unelti (folosi) cu sânguință și cu luare aminte, cât putem a zice: că mai cu lesnire este a număra cineva stelele cerului decât să le povestească pe acestea cu de-amăruntul. Pentru aceasta cu îndrăzneală zicem: că precum pâinea este decât toate celelalte bucate mai de nevoiea trupului, așa este cartea aceasta celui ce pofteste mântuirea sa, decât toate alte cărți părintești. Și precum luna pe stele, așa și aceasta pe acelea covârșește. Și precum decât celelalte simțiri care sunt întru om, vederea este mai lucrătoare, așa aceasta este mai lucrătoare decât acelea la mântuirea omului. Că aceasta povestește toate prea sfintele voi ale lui Dumnezeu, mult decât acelea mai minunat și mai luminat. Și este nu numai monahilor, ci și mirenilor prea bun îndreptar și canon prea cu de-amăruntul, care povățuiește pe toți către cele cuviincioase. Și aduce pe cei ce o citesc pe dânsa, prin învățăturile ei cele înțelepte către umilință și către plânsul cel curățitor de toate întinăciunile cele trupești și sufletești. Că nu este cu puțință a povesti limba omenească după vrednicie darurile ei cele minunate cu care răsplătește ea cititorilor și îndrăgitorilor ei».

«Și citiți-o des și cu luare aminte, că negreșit ea este oarecare toiag mozaicesc, prin care veți putea desface marea vieții acesteia cea mult învăluite și a patimilor celor înviforătoare și fără de primejdie o veți trece și pe faraon cel gândit, adică pe diavolul, întru dânsa îl veți vedea cufundat, ca și Israel cel de demult pe egipteni. Ea este mână simțirilor sufletului celor amărâte de patimile și de valurile vieții acesteia; liman care izbăvește pe cei ce scapă la cetirea ei și-i slobozește de cufundarea în păcatele cele mult înconjurătoare și-i face pe dânsii să înoate fără de primejdie apele vieții acesteia cele mult tulburate spre pământul făgăduinței întru care tot sufletul cel iubitor de Dumnezeu intrând poate să secere mănunchile fericirii cea de-a pururea vecuitoare; scara aceea pe care o a văzut Iacov cel de demult, al căreia căpătâi ajunge până la cer, întru care Dumnezeu este întărit, pre carea îngerii se pogoară ca niște duhuri slujitoare pentru cei ce vor să moștenească mântuirea, iar sufletele celor ce se mântuiesc printr-însa să suie și Dumnezeu le primește și întru împărăția Sa le sălășluiește și sorb ceresc este ea, care poate să tragă pe suflet dintru adâncul păcatelor, precum acela apa din fu-dul mării și să le puie înaintea lui Dumnezeu curățite de toată întunecimea».

Însemnătatea pe care a avut-o «Scara» în viața călugărilor și chiar a mirenilor, a făcut ca fragmente din ea să fie citite și la slujbele dumnezeiești, mai ales în Postul Mare. Obiceiul acesta a început în Sfântul Munte Athos. De aceea în Trioadele folosite acolo sunt presărate fragmente din «Scara». Acest obicei s-a întins apoi și în mănăstirile românești. Lecturilor acestor fragmente li s-a acordat o importanță

atât de mare, încât textul lor a fost cu timpul inclus și în colecțiile numite «Proloage».

«Dar «Scara» a ieșit curând din biserici și mănăstiri pentru a intra și în casele clericilor și credincioșilor», spune I. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu, întâi în manuscrise grecești și slavone, apoi în traduceri românești. «Manuscrisele slavone vechi, de pe la mijlocul veacului XV, unele întocmite cu deosebită artă, prezintă o importanță deosebită».

De aici se vede că «Scara» s-a copiat cu deosebită sârguință în lumea călugărească, dar și a avut o răspândire și în lumea largă a credincioșilor.

B. Copierea, traducerea și parafrizarea «Scării» în diferite limbi, inclusiv în cea românească

1) «Scara» s-a copiat în primul rând mult în limba greacă, iar de la o vreme a început să fie tradusă și în alte limbi. Apoi a fost și tipărită în grecește și în diferite traduceri.

Încă din sec. IX a fost tradusă în limba siriacă, apoi la 1280 a fost tradusă în limba latină de Angelus de Cingulo, iar la 1420 de Ambrosius Camaldulensis și după aceea de alții.

Prima tipărire a textului grec, însoțit de o traducere latină, a făcut-o Matthaeus Raderus S. I., Paris, 1633. Ea a fost reprodusă în Migne, P.G. LXXXVIII, col. 634-1210.

O nouă tipărire a textului lui Raderus din P.G., cu o traducere paralelă în limba italiană, a făcut Pietro Trevisan, sub titlul: S. Giovanni Climaco, Scala Paradisi, vol. I-II, Torino, 1961; după ea și-a făcut traducerea în românește mitropolitul Tit Simeleu.

O traducere în limba veche italiană apăruse la 1875, la Bologna, în «Collezione di opere Inedite o rare dei primi tre secoli della lingua», t. 31. Ba cu mult înainte, la 1532, se tipărise și o traducere din limba latină în limba spaniolă, în Mexic.

În limba slavonă «Scara» s-a tradus încă din sec. X-XII. Pe teritoriul Țărilor Românești manuscrise slave ale «Scării» s-au păstrat din sec. XV.

Dar foarte timpuriu «Scara» s-a răspândit și în manuscrise, grecești. Și poate că nu mult după aceea ea s-a tradus și în limba română și a circulat și în manuscrise românești.

I. P. S. mitropolit N. Corneanu vorbește de marea circulație a «Scării» între români, încă din sec. XV. Dar deși I. P. S. Sa spune aceasta în legătură cu manuscrisele slavone, nu este exclus ca monahii, ierarhii, știutorii de carte, care citeau manuscrisele slavone și cele grecești, să fi încercat să aștearnă și în cuvinte românești scrise sentințele «Scării» din textul slavon și grec, pe care desigur că le înțelegeau și le și traduceau în minte în cuvinte românești, pe care le foloseau și în grai.

I. P. S. mitropolit Corneanu spune: «Episcopi și călugări, voievozi și înalți demnitari, târgoveți și săteni, bărbați și femei, au citit toți cu același nesăț «stepenele» (treptele) suitoare către cer ale Lestviței (Scării).

De pildă în sfaturile pe care le dă fiului său, Teodosie, domnitorul Neagoe Basarab, de la începutul veacului al XVI-lea, de numele căruia se leagă zidirea celebrei mănăstiri Curtea de Argeș, se referă de câteva ori consecutiv la Ioan Scărarul.

Familii creștine păstrau în casele lor «Scara» alături de Biblie. Cunoaștem astfel un manuscris păstrat în Biblioteca Academiei R.P.R., sub nr. 494, care a rămas câteva generații în sânul aceleiași familii».

Cunoașterea «Scării» pe teritoriul Țărilor Românești în sec. XVI, ca și popularitatea ei în cercurile largi ale credincioșilor, e dovedită și de zugrăvirea «Scării» pe pereții din afară ai mănăstirilor Sucevița (pictată la sfârșitul sec. XVI) și Rișca (pictată la mijlocul sec. XVI) - unde scara e îmbinată cu judecata din urmă.

2) Prima traducere românească cunoscută a «Scării» e cea făcută de mitropolitul Varlaam , pe când era călugăr la Mănăstirea Secu, înainte de 1618. Ea e prima operă a lui Varlaam și influența ei binefăcătoare asupra «Cazaniilor» sale se vede din faptul că el reprezintă în acestea o teologie pur ortodoxă în duh patristic (de ex. în învățătura despre mântuire, ca lucrare transformatoare a omului), rămânând neinfluențat de teologia catolică și protestantă, cum au fost influențați mulți teologi greci și ruși din vremea sa.

Pandele Olteanu susține, contrar părerii de mai înainte, potrivit căreia Varlaam a tradus «Scara» după un text slavon, că traducerea lui e făcută în mod principal

după un text neogrec, care parafraza prin explicații textul grec original; textul slavon pe care el îl pune pe coloanele de la dreapta coloanelor cu textul românesc, e un text slavon copiat în multe manuscrise după o traducere a «Scării» făcută probabil prin sec. XII la Sfântul Munte. Dar Varlaam a folosit și o traducere slavonă a unei versiuni neogrecești, parafrazate, într-o versiune ucraino-carpatică. În timpul lui Varlaam circulau mai multe versiuni neo-grecești parafrazate. După cum a dovedit Pandele Olteanu, Varlaam a folosit parafraza neo-greacă a lui Maxim Margunios (1542-1602), care tipărită prima dată în 1580 la Veneția, a avut o largă răspândire și a fost tradusă în limbile latină, spaniolă și slavonă. Că Varlaam a folosit și o traducere slavă a textului lui Margunios îl deduce Pandele Olteanu din faptul că traducerea lui cuprinde și unele slavonisme ucraino-carpatice. Pandele Olteanu dă chiar un exemplu din care se vede că Maxim Margunios a introdus două din scoliile la Cuvântul IV al «Scării», puse în ediția din P. G. la sfârșitul Cuvântului IV, în text (scoliile VI-VII P.G. cât. col. 729). Dar din textul lui Margunios și din traducerea pasajului respectiv de către Varlaam, dată de Pandele Olteanu, se vede că Margunios a lărgit fraza «Scării» și mai mult decât o lărgeau aceste scoli.

Rămâne apoi o chestiune de cercetat: câte din scoliile din P. G. sau din alte manuscrise grecești ale «Scării» au fost introduse în textul «parafrizei» lui Margunios și deci și în traducerea lui Varlaam. Tot o chestiune de cercetat ar fi și aceea în ce măsură «Răspunsurile la catehismul calvinesc», ale lui Varlaam, se resimt și ele de «Răspunsurile» lui Ieremia II din Constantinopol către teologii din Tübingen, care se pare că au fost întocmite cu ajutorul lui Maxim Margunios. Margunios a scris el însuși lucrări împotriva reformaților.

«Scara» tradusă de Varlaam, deși nu s-a tipărit, a avut o largă răspândire în formă de manuscrise copiate .

I. P. S. Nicolae Corneanu trece în revistă, în studiul citat, la note și o serie din traduceri ulterioare românești ale «Scării», întâi din slavonă, apoi din grecește.

3) Traduceri din slavonă:

a) Traducerea arhimandritului Vartolomeu Măzăreanu de la Mănăstirea Putna. Traducerea lui datează din 1766 și e cuprinsă în ms, Acad. Rom. nr. 2959. Ea a urmărit o apropiere a conținutului «Scării» de călugării și de poporul din timpul său, precum făceau și traduceri rusești care modernizau textul paleoslav.

b) O altă versiune este cea cuprinsă într-un ms. din sec. XVIII, păstrat în Biblioteca Patriarhiei Române cu nr. 5, provenit de la Mănăstirea Căldărușani prin Facultatea

de Teologie din București, unde avea nr. 224. Traducerea aceasta, urmând modelul său slav, «este structural deosebită de originalul grecesc», spune I. P. S. mitropolit Corneanu. De fapt, «Cuvintele» Scării sunt transformate în acest ms. în «Cazanii», adică sunt parafrazate pe larg în predici de un caracter pe de altă parte foarte fidel textului original. Fiecare expresie din textul original este explicată pe larg. Și fiecare «Cazanie» are un titlu foarte lung. Având caracter de predică, fiecare din aceste «Cazanii» e introdusă cu: «Blagoslovește părinte». Nu știm dacă s-a identificat textul slavon sau rus după care s-a tradus acest text românesc și dacă nu cumva el a avut la bază o parafrază greacă. Dacă nu s-ar putea identifica sau s-ar identifica într-un text în parte diferit, aceste «Cazanii» ar putea reprezenta o scriere filocalică românească.

Manuscrisul acesta, deși dă în «Pinax» (în tabla de materii de la început) toate cele treizeci de titluri ale «Cuvintelor Scării», se încheie la f. 228 cu «Cuvântul» (Cazania) 22. Restul lipsește.

Dăm câteva exemple de felul cum lărgiște parafraza aceasta textul original:

Ed. gr. 1970: sfârșitul Cuv. II, cap. 17 și cap. 18: «ca să nu se facă cele de pe urmă ale lor mai rele decât cele dintâi (Mt. 14, 45). Limanul se face pricinuitor al mântuirii și al primejdiilor. Și aceasta o cunosc cei ce navighează pe marea înțelegătoare. Și e o priveliște jalnică să vezi pe cei ce au scăpat pe mare, că s-au înecat în port».

Ms. 5 al Patriarhiei Rom.: «pentru ca să nu se facă cele după urmă ale lor mai rele decât cele dintâi. Căci liniștea și scăparea la Mănăstire a călugărului pricinuieste mântuire și cununi la cei ce sunt cu fire bună și li se văd faptele. Dar la cei ce se îndărătnicesc și nu gândesc nici grijesc de certarea iadului și de necinste, acolo se înmulțesc patimile lor mai mult decât fiind în lume. Și aceasta o au cunoscut foarte bine corăbierii cei vechi ai vieții călugărești și ne-au însemnat cu multe feluri de mijlociri în cărțile lor pentru ca nu cumva să se sfârșim corabia vieții noastre acolo unde nu nădăjduim. Căci multe corăbii pierzându-se în luciul furtunii scapă de primejdie, iar pe urmă sosind la liman și nepurtând grijă a se lega și a se întări cu anghire, se sfârșim, care cu adevărat este un lucru ciudat și un rău năpraznic și o mare întristare, de care se îndemnează a plânge neîncetat cineva văzând spărgându-se corabia în mijlocul limanului, ceea ce s-au trecut sau suferit cele îndelungate primejdii în luciul mării».

Ed. gr. 1970, cap. 1 și 2 din Cuv. XXII: «mândria este tăgăduirea lui Dumnezeu, născocirea dracilor, disprețuirea oamenilor, maica osândirii, nepoata laudelor,

semnul nerodirii, izgonirea ajutorului lui Dumnezeu, pricinuitoarea căderilor, pricina îndrăcirii, izvorul mâniei, ușa fățarniciei, întăritura dracilor, păzitoarea păcatelor, pricinuitoarea neîndurării, necunoașterea milei, amarnică băgătoare de seamă, neomenoasă judecătoare, potrivnica lui Dumnezeu, rădăcina hulei».

Ms. 5 al Patriarhiei Române: «Cea de Dumnezeu urâta mândrie este cu adevărat o lepădare de Dumnezeu și de stăpânia Lui. Căci aceasta face pe măreț a se lepăda de Dumnezeu și a zice cum că bunătățile ce are nu le are de la Dumnezeu, ci de la dânșii. Aceasta este o aflare a dracilor, căci ei au aflat-o înaintea tuturor și s-au încununat cu dânsa. Este ca o maică ce n-are părerea de rău și pricina ce suge pe mărire și pe laudă ca laptele din țâță. Este un semn al neroditorului suflet, depărtare a dumnezeiescului ajutor și depărtare a sfântului dar, clătirea inimii, pricinuitoarea răutăților, căderea întru cele necuvioase lucrări, izmenirea mândreții, izvorul mâniei, idolul fățării, întărirea cetei îndrăcești lucrări, păzirea păcatului, vrăjmașa spovedaniei, zid al netemerii, peșteră a nemilostivirii, necunoscătoare a milostivirii, luător de seamă strașnic celor străine, de-a pururea împotrivor lui Dumnezeu și slugilor Sale și gură de grăire de rău și de hulă».

c) Din aceeași perioadă datează ms. nr. 163 din Biblioteca Academiei Române, copiat de ieromonahul Grigorie de la Mănăstirea Cozia la anul 1765. Al doilea este ms. 3543 din aceeași bibliotecă, datând din 1796. Amândouă sunt copii ale unor traduceri după texte slavone. Ultimul provine de la Mănăstirea Țigănești și cuprinde doar treptele IV, XXV și XXVIII, fiind copiat de monahia Micdonia. Un al doilea exemplar al acestui text, copiat de aceeași monahie, se află la Mănăstirea Țigănești.

d) Ms. 2569 din Biblioteca Acad. Române, din 1773, scris de monahul Rafael de la Mănăstirea Horezu.

e) Ms. 2315, aparținând Bibliotecii Acad. Române, din 1779, scris de ieromonahul Dorotei din Țara Românească.

f) Ms. 3318, aparținând Bibliotecii Acad. Române, din 1787, scris de ieromonahul Dorotei din Țara Românească.

g) Ms. 22 din Biblioteca Patriarhiei Române, miscelaneu de la începutul sec. XIX, cuprinde numai o treaptă (f.72 - f.75 v) și anume a XVII-a, cores-punzătoare cu a XVIII-a din textul publicat de Veniamin Costache și P. G. Dar cu nr. XVII e dată această treaptă și în ed. gr. 1970.

Dar traduceri ale «Scării» din rusește au continuat să se facă până în timpul nostru. I. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu zice: «Până azi circulă numeroase tălmăciri, făcute cele mai adesea după ediția Sihăstriei Optina-Cozelesc și tipărită în Lavra Serghieva din Zagorsc. Mitropolitul Gurie Grosu, apoi plecând de la un text rus dă în 1930 o prescurtare pe care a și imprimat-o».

Dintre aceste tălmăciri am cunoscut pe cea din ms. 154 din Bibl. Patriarhiei Române, tradus după traducerea rusă tipărită în ed. VI de Sihăstria Optina-Cozelesc în tipografia Sfântul Serghie, în 1901. Acest manuscris a fost scris la 1961 și 1962, în două volume (vol. I în 219 pagini, vol. II în 112 pagini), la Casa Sanatorială a Patriarhiei Române de la Mănăstirea Dealu, de către Protosinghelul Gherasim Negulescu, venit acolo de la Mănăstirea Cheia, fără indicația traducătorului din limba greacă în cea rusă și din cea rusă în cea română. Manuscrisul acesta este scris cu o literă frumoasă și în rânduri ordonate ca de tipar. Nu redă totdeauna destul de fidel textul grec (ceea ce arată, poate că nici textul rus nu redă foarte fidel textul grec), dar se remarcă prin caracterul modern, fluent și deplin inteligibil al frazei românești, deși cuvintele folosite sunt cele ale limbii bisericești tradiționale, cu mici excepții (ca de ex. expresia: propriu-zis sau cuvântul: în special etc.).

Traducerea românească și cea rusă se vede că au la bază textul paleogrec, dar scoliile date la urma tuturor «Cuvintelor» - scoli mai puține ca în P. G. LXXXVIII - sunt luate în parte din P. G. cât. - ceea ce autorul indică de fiecare dată - și în parte din traducerea în limba greacă nouă a «Scării», făcută de ieromonahul Atanasie Criteanul, urmată de tâlcuirile lui și tipărită la Veneția la 1683. Dintre notele care nu sunt luate din P. G. menționăm pe cea apreciabil de lungă la titlul Cuvântului VI, în care se dau dovezi istorice despre existența acelei «Mănăstiri a pocăinței», în Tebaida Egiptului, (de ex. mărturia fer. Ieronim) și se precizează că pentru asprimea canonului pe care îl suportau acolo monahii căzuți în păcate grele nu trebuie învinuit proestosul, căci acele canoane și le luau de bună voie înșiși călugării respectivi.

La Cuvântul I, cap. 25 se dă următoarea notă care nu e nici în P.G., nici în traducerea românească publicată de Veniamin Costache, nici în ed. gr. din 1970. *«Un monah, scrie Rufin, adesea simțind mișcarea mâniei în mănăstire, s-a hotărât să meargă în pustie, pentru că acolo când nu va mai fi cu cine să se certe din frățime, aceasta să-l lase în liniște. Însă când s-a depărtat într-o peșteră s-a întâmpnat că ulciorul derândul se răsturna și apoi se vărsa. Aceasta îl făcea să se mânie. Și astfel văzu că mânia este în el însuși, nu în împrejurările din afară. Drept aceea se întoarce în mănăstire».*

Un fapt care trebuie remarcat este că traducerea aceasta românească, deci ca și cea greacă și cea rusă care stau la bază, e împărțită în capete ca în ed. gr. din 1970, care a folosit unele manuscrise din Mănăstirea Dionisiu din Athos. Dar capetele în care se împart aceste două versiuni nu au același număr. O altă deosebire a textului acestuia de textul grec ed. 1970, este că în cel din urmă «Cuvântul către Păstor» nu are o împărțire în capitole, ci o împărțire în capete continue până la cap. 100, pe când în textul grec care stă la baza ms. din Bibl. Patr. Române nr. 154 se menține împărțirea în cele XV capitole, dar fiecare capitol e împărțit și în capete (de ex. capit. I, în cap. 1-11, capit. II, în cap. 1-23 etc.), cum nu e împărțit în P.G.

4) I. P. S. Mitropolit Corneanu menționează apoi următoarele traduceri ulterioare ale «Scării» din limba greacă:

a) «Cea dintâi care ne este cunoscută e reprezentată de ms. nr. 3024 aflător în Biblioteca Academiei Române. Traducerea aceasta, terminată în 1775, aparține unui monah anonim și este făcută după versiunea neo-greacă a lui Atanasie al Cretei, așa după cum rezultă chiar din titlu». Dar această versiune are și scoli și aceste scoli au fost folosite și de textul rus tipărit la Optina sau cel puțin de traducerea românească a lui.

b) O încercare «de a da o traducere pe cât se poate de fidelă a «Scării» este cea a învățatului ieromonah Macarie de la Mănăstirea Cernica. Traducerea, însoțită și de scoli, se vrea a fi «cuvânt din cuvânt, fără nici o prisosicioasă adăugare și limpezire a mea»... Pentru o cât mai clară și exactă redare a textului, cum și pentru îmbogățirea scoliilor recurge la versiunea neo-greacă a lui Maxim Margunios din 1790» .

Macarie a isprăvit traducerea «Scării» în anul 1782 și fără s-o fi putut tipări și-a copiat-o el însuși în câteva rânduri . El dădea astfel Mănăstirii Cernica, ce se reconstitua atunci sub starețul Gheorghe, temelia vieții ei ascetice. Biblioteca Academiei Române posedă din acestea ms. nr. 1913 . Dar traducerea aceasta a fost copiată și de alții, cum atestă, ms. nr. 1901 din Bibl. Acad. Române 25.

c) O altă traducere tot din grecește reprezintă conținutul ms. nr. 2324 din Biblioteca Academiei Române, acesta e scris de Gheorghe Dascălul în 1787, pentru egumenul Dosoftei de la Mănăstirea Câmpulung din Țara Românească.

d) I. P. S. Mitropolitul Nicolae Corneanu spune că «aceste versiuni făcute după textul grec au stat la baza «Scării» românești pe care a imprimat-o în anul 1814, în

tiparnița Mănăstirii Neamț, un alt vestit Mitropolit al Moldovei, Veniamin Costache. El nu traduce, ci doar îmbunătățește o traducere existentă, corectând-o».

Constatarea aceasta trebuie pusă de acord cu ceea ce spune mitropolitul Veniamin Costache, anume că traducerea publicată de el a fost deosebită de cele pomenite înainte. Căci în «Cuvântul înainte», mitropolitul Veniamin Costache găsește nesatisfăcătoare toate traducerile de mai înainte și spune că la stabilirea textului românesc publicat de el s-a luat ca bază textul greco-latin tipărit (foarte probabil cel al lui M. Raderus, publicat ulterior în P.G.), dar el s-a îndreptat după alte două manuscrise cu textul «Scării» în limba greacă veche. În plus el socotește că criticile ce s-ar îndrepta împotriva textului publicat de el s-ar îndrepta împotriva lui: «În cartea cea tipărită greco-latină, aflându-se multe greșale și lipse și nepotriviri pe la multe locuri și prin cuvinte și prin scoli, s-au îndreptat și s-au adăugat și s-au împlinit din celelalte două scrise cu mâna ellinești care s-au uneltit (folosit) la tălmăcire împreună cu cea tipărită (a lui Raderus), care pe la multe locuri s-au aflat mai bine și întocmai una cu alta».

Deci Veniamin Costache afirmă că versiunile din cele două manuscrise grecești folosite erau pe de o parte mai bune ca versiunea din P.G., pe de alta, consunau într-un tot una cu alta, ceea ce i-a dat o asigurare că textul din ele este foarte bun.

«Acestea socotindu-le noi că privesc spre oarecarea descoperire și luminare spre înțelegerea cărții și spre a nu fi noi prihăniți înaintea cititorilor celor cunoscători, cum că am fi adăugat de la noi ceva între sfintele și de Dumnezeu insufletele scripturi ale Sfântului și Marelui Părinte, le-am adăugat aicea (aceste informații) la începutul cărții, ca să știe fieștecarele din cetitori, că cu toată amănunțimea și luare aminte s-au tălmăcit cartea.

Deci primiți-o pe dânsa cu dragoste, o prea iubiți cetitori, care s-a ivit acum, nu ca mai înainte într-un îmbrăcămintă proaste, întinate, murdare și străine, de tilmăcitorii cei mai dei înainte (aci nu se referă numai la traducerea lui Varlaam n.n.) cu acestea îmbrăcată fiind, ci într-un ciucuri de aur îmbrăcată, împodobită și împistrită cu porfira ei cea firească și ca un soare cu totul luminos și mult strălucit, fulgerându-și înțelegerile noimelor sale prin limbă nouă lesne înțeleasă și lepădându-și toate încărcările și întunecările și ne nemeririle cele ce ca niște nori întunecoși îi întuneca fireasca strălucire și frumusețea cuvintelor ei».

Unii cercetători socotesc că versiunile grecești, de care spune Veniamin Costache că s-ar fi folosit, ar fi fost aduse de la Sfântul Munte Athos. Pe lângă ele, Veniamin

Costache ar fi folosit și unele versiuni neo-grecești, ca de ex.: pe cea a lui Ieremia Sinaitul, apărută la Veneția în 1774.

Un merit deosebit al versiunii tipărite de Veniamin Costache este că pe de o parte ea caută să redea textul neparafrizat și cât mai pur al «Scării», pe de alta, că adaugă la sfârșitul fiecărui «Cuvânt» un număr mare de «scolii», care-l explică și anume un număr cu mult mai mare decât cele din P. G. După toată probabilitatea, Veniamin Costache a luat aceste scolii din manuscrisele grecești folosite.

e) «O altă traducere făcută probabil și ea după originalul grec spre sfârșitul veacului XVIII aparține unuia din cei mai sânguincioși traducători români ai vechii literaturi creștine. E vorba de Samuil Micu Clain (1745-1806). Acesta ne-a lăsat 27 titluri de traduceri din sfinții părinți, cuprinzând aproape 7500 pagini de manuscris, unele transcrise de 2-3 ori». Într-un manuscris miscelaneu, care conține mai multe scrieri filocalice, se cuprinde «traducerea uneia din treptele Scării și este probabil că Samuil Clain să mai fi tradus și alte câteva trepte». Un manuscris provenit de la biblioteca din Blaj, secția de manuscrise sub nr. 96, filele 160-169, conține «Cuvântul către păstor» al lui Ioan Scărarul.

f) O traducere a «Scării» a mai făcut I. P. S. mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului, din care a publicat biografia Sfântului Ioan Scărarul în revista «Biserica Bănățeană», Timișoara, an. VIII (1948), nr. 12-13, 28 martie, p. 3-6.

g) Am amintit și de traducerea făcută de mitropolitul Tit Simedrea, după textul lui Raderus din P.G., retipărit de Pietro Trevisan la Torino, dar fără scolii. Traducerea aceasta am văzut-o. Ea se distinge prin remarcabile frumuseți literare, dar redă adeseori mai liber textul original și nu folosește în mod consecvent termenii filocalici tradiționali ai limbii române, care e necesar să fie păstrați, ca mijloace de comunicare între cei ce practică nevoințele recomandate de «Scară» și de scrierile filocalice în general, ca unii ce s-au imprimat în uzanța acestei comunicări.

De aceea, nu ne-am putut hotărî nici la o revizuire a acestei traduceri și la o încadrare a ei în colecția Filocaliei (cum nu ne-am hotărât nici la simpla revizuire a altor traduceri) - lucru pe care de altfel nu ni-l puteam îngădui și ar fi implicat și o muncă mai grea ca o nouă traducere - ci am preferat să purcedem la o traducere proprie, care era de altfel în bună parte făcută când am primit de la Părintele Arhim. Benedict Ghiuș pentru scurtă vreme traducerea mitropolitului Tit Simedrea sau când am cunoscut manuscrisele altor traduceri mai noi (a celor din rusește).

În comparație cu traducerea mitropolitului Veniamin Costache, care e fidelă textului original până și în așezarea cuvintelor în fraza românească întocmai ca în fraza grecească - ceea ce face acest text foarte greu de înțeles pentru cititorul de azi - și în comparație cu traducerea mitropolitului Tit Simedrea, care cum am spus, nu e totdeauna destul de fidelă textului original, ne-am silit să dăm o traducere pe de o parte cât mai fidelă textului original, pe de alta, într-o frază românească conformă sintaxei de azi a limbii române, însă în același timp într-o terminologie cât mai tradițional filocalică. Aceasta și pentru a păstra unitatea de stil a întregii Filocalii românești. Desigur, nu pretendem să fi izbutit nici noi să dăm o traducere cu totul fidelă a «Scării». Bogăția de sensuri a fiecărui cuvânt sau densitatea cuprinsului fiecărei fraze, fac posibile și chiar inevitabile diferite moduri de a le traduce, care sunt până la un grad tot atâtea interpretări. Dar sperăm că dintre aceste moduri variate de traduceri posibile, am ales pe unul din cele mai fidele cu puțință textului original.

Am preferat să facem o nouă traducere și pentru faptul că am avut la îndemână un text grec publicat în 1970 de casa «Astir» din Atena, care e o reeditare a textului publicat la 1883 de Sofronie Pustnicul în tipografia Vretos din Constan- tinopol pe baza mai multor manuscrise din Mănăstirea Dionisiu din Athos, care avea ca text paralel parafraza «Scării» făcută de Ieremia Sinaitul din Creta, apărută prima dată la 1774 la Veneția, pe care după afirmația lui E. Legrand, a folosit-o și Veniamin Costache.

Am folosit textul paleogrec publicat la 1883 de Sofronie Pustnicul și reeditat în 1970 la Atena, fără parafraza lui Ieremia Sinaitul, pentru că, fiind stabilit pe baza mai multor manuscrise din Mănăstirea Dionisiu din Athos și dând la margine, unde e cazul și variantele deosebite de cele alese în text, am socotit-o mai apropiată de textul original al «Scării». Pe lângă aceea, am făcut traducerea după ed. greacă din 1970 și pentru faptul că în ea «Cuvintele» sunt împărțite în capete, fapt care poate face mai ușor de identificat diferitele citări ce se vor face din ea. Am consultat însă și textul din P. G.

C. Scoliile la «Scară» și la textul pe care l-am tradus și încadrat în colecția prezentă a Filocaliei românești

Cu scoliile la «Scara» s-a ocupat la noi I. P. S. mitropolit Nicolae al Banatului. Datorită scurtimii lapidare a unor sentințe ale «Scării» și bogăției lor de înțelesuri sau indicării prin simple aluzii a unor evenimente biblice sau folosirii unor simboale cunoscute numai cititorilor din apropierea autorului, s-a ivit foarte de

timpuriu trebuința explicării lor prin scoli, lucru care s-a făcut și cu alte scrieri ale sfinților părinți.

Încă Ioan, egumenul de Raith, care a cerut lui Ioan Sinaitul să alcătuiască această scriere, a simțit trebuința să scrie un comentariu la ea, probabil folosindu-se și de convorbirile cu autorul «Scării».

Câteva sute de ani mai târziu, mitropolitul Ilie al Cretei, trăitor în jumătatea a doua a sec. XI și la începutul sec. XII, cunoscut prin comentariile sale la cuvântările Sfântului Grigorie de Nazianz și prin alte scrieri, a scris o întinsă operă cuprinzând comentarii la «Scara». Ea a rămas până azi aproape în întregime inedită. Numai unele extrase din ea sunt date ca scoli la sfârșitul diferitelor «Cuvinte» ale «Scării». Opera aceasta se cuprinde în întregime în ms. Pluteus IX, cod. XI din Florența (sec. XII), în cod. Marcian 128-130 din Veneția (sec. XIV), în cod. 868, fond grec, din Biblioteca Națională din Paris și în cod. Coisl. 87-89 din aceeași bibliotecă.

Cele mai multe scoli la «Scara» aparțin însă unor anonimi. Mai toți copiiștii și traducătorii «Scării» au adaus scoliile lor. Adeseori aceste scoli au constatat din extrase din diferiți părinți bisericești ca: Sfântul Diadoch al Foticeii, Isaia Pustnicul, Evagrie, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Vasile cel Mare și sfinții: Maxim Mărturisorul, Isaac Sirul, Marcu Ascetul, Grigorie Teologul, Grigorie de Nyssa, etc.

O minuțioasă cercetare a scoliilor, care nu se prezintă ca extrase din părinții amintiți, a întreprins bizantinologul Erik Petersen. El a indicat sursa câtorva zeci din aceste scoli .

În ediția prezentă a «Scării» într-o traducere proprie, n-am folosit nici toată mulțimea de scoli pe care le are în plus ediția lui Veniamin Costache față de cea din P. G., nici toate scoliile din P. G. Am omis acele scoli din P. G. care nu reprezintă lămuriri directe ale expresiilor din text la care se referă și multe din șirul de scoli care repetă în ediția lui Veniamin Costache aceleași lămuriri din mai mulți sfinți părinți la aceleași expresii din text. Din lipsă de timp n-am căutat să identificăm totdeauna scoliile date sub numele unor părinți, locurile de unde sunt luate. Multe din ele se află în scrierile publicate în volumele anterioare ale Filocaliei prezente și cititorii le pot afla cu ușurință.

În schimbul scoliilor omise din cele două izvoare amintite, am adăugat unele din scoliile deosebite din ed. greacă din 1970 sau din cele cu forma puțin deosebită pe

care o au în aceea scoliile din P. G. În plus am adăugat multe explicări proprii, fie în continuarea scoliilor luate din P. G., din Veniamin Costache și ed. gr. 1970, fie în mod independent de acelea, la alte expresii din text. Sunt comentarii prin care am încercat să facem gândirea «Scării» accesibilă modului de înțelegere și de vorbire al credincioșilor de azi. Scoliile luate din P. G. le-am introdus și terminat prin semnele citațiunii. Pe cele din Veniamin Costache și ed. 1970, la fel plus indicarea unuia sau altuia din aceste izvoare. Explicările noastre nu sunt încadrate în semnele citațiunii.

Precum se vede «Introducerea» de față e departe de a fi rezolvat mulțimea de probleme pe care le pune istoria copierilor, traducerilor, parafrazelor «Scării» în diferite limbi și mai ales în cea română și a scoliilor folosite în mod diferit în unele din ele. Rezolvarea multelor probleme ale raporturilor dintre diferite traduceri și parafraze între ele și cu textul original cere timp îndelungat, pentru că ea necesită studierea fiecărui manuscris în parte. Dar tema aceasta nu intră în preocuparea «Introducerii» noastre, pentru că nu e legată în mod necesar de interesul care ne-a condus la traducerea și la publicarea «Scării» în colecția prezentă a Filocaliei românești. Noi am voit doar să arătăm în această «Introducere» cât de mare a fost interesul care s-a acordat «Scării» în viața duhovnicească a călugărilor și credincioșilor români, ca și în cea a călugărilor și credincioșilor ortodocși de pretutindeni.

Înainte privire a sfintei «Scări»

Bine a socotit cel ce ne-a înfățișat nouă urcușul deopotrivă cu vârsta cea după trup a lui Hristos. Căci ne-a alcătuit o scară a desăvârșirii închipuind cei treizeci de ani ai Lui. Pentru că ajungând și noi la această vârstă deplină a desăvârșirii, ne vom afla ca cei ce am împlinit cu adevărat toată legea și nu vom mai cădea. Iar cel ce n-a ajuns este încă prunc și nu se va afla primit de întreaga mărturie a inimii. Dar noi am socotit că e de trebuință ca înainte de înșirarea acestor treizeci de trepte ale «Scării» înțelegătoare și dumnezeiești, să așezăm viața prea înțeleptului ei alcătuitor. Aceasta, pentru ca văzând ostenele lui, să nu citim cu neîncredere cele scrise. Apoi punând înaintea scrierii și sfintele epistole ale sfântului părinte care a poruncit-o și a celui ce a întocmit-o, vom începe «Cuvintele» din ea.

Viața pe scurt a celui cu adevărat întru sfinți, Ava Ioan, egumenul sfântului Munte Sinai, numit Scolasticul, scrisă de monahul Daniil din Raith

Nu pot spune în deplină cunoștință și în chip sigur care este cetatea care l-a odrăslit și crescut pe dumnezeiescul bărbat înainte de petrecerea lui închinată luptei și

nevoinței. Dar pe cea care îl găzduiește acum și-l hrănește cu ambrosie, ne-a făcut-o cunoscută marele apostol Pavel. Căci viețuiește și el negreșit în acel Ierusalim ceresc, în care se află Biserica celor întâi născuți (Evr. 12, 23), «a căror petrecere este în ceruri» (Fii. 3, 20). Acolo săturându-se cu o simțire nematerială de cele de care nimeni nu se poate satura și privind frumusețile nevăzute, primește răsplățile vrednice ale sudorilor. Și primind acolo ca moștenire darul neostenelii pentru osteneli, petrece cu cei de acolo, «al căror picior este de acum într-o dreptate» (Ps. 25, 12). Dar cum a dobândit această fericire pururea pomenitul, o voi spune acum.

Acesta, aflându-se în al șasesprezecelea an cu vârsta trupului s-a adus pe sine jertfă bine plăcută și primită lui Hristos în Muntele Sinai. Și luând jugul călugăriei și îndrumat și călăuzit prin petrecerea în acest loc văzut, spre nevăzutul Dumnezeu. Și a îmbrățișat înstrăinarea ca pe o ocrotitoare a țăinerelor înțelegătoare. Iar prin ea, lepădând toată îndrăzneala necuviincioasă și însușindu-și smerenia cuviincioasă, a alungat de la intrare, de la sine, pe dracul care sădește părerea de sine și credința în sine. Și plecându-și grumazul și încre- dințându-se în Domnul părintelui care l-a primit ca unui prea bun cârmaci, a străbătut fără primejdie furtuna scurtă și grea a vieții. Astfel a murit cu desăvârșire lumii și voilor sale și a avut sufletul ca necuvântător și lipsit de voință și cu totul izbăvit de însușirea naturală, deși câștigase înțelepciunea cea de toate felurile din afară, înainte de această simplitate cea cerească.

Astfel petrecând nouăsprezece ani și împodobindu-se cu roadele fericitei supunerii, după ce sfântul bătrân care l-a îndrumat a trecut din viața aceasta, iese și el la stadionul liniștirii, având în mâini ca niște arme puternice dumnezeieștile rugăciuni ale aceluia, spre surparea întăriturilor satanice.

Luându-și locul luptei sale cam la cinci mile de Mănăstire (numele lui era Thola) a petrecut acolo patruzeci de ani fără pregetare, arzând de un foc fierbinte și de dragoste față de Dumnezeu. Dar cine ar putea să facă cunoscute și să laude prin cuvinte ostenelile purtate de el acolo? Cum s-ar putea face arătate acestea, odată ce toată osteneala lui se sădea în chip nevăzut și fără martori? Dar s-auzim, cu toate acestea, petrecerea prea cuviosului din câteva semne și mici arătări.

Mânca din toate câte sunt îngăduite de făgăduința călugărească, dar foarte puțin, ca să surpe și prin aceasta în chip prea înțelept îngâmfarea și cornul închipuirii de sine. Prin puținătate înfrâna și strâmtora în tot felul pe stăpânul pantece cel atât de furios, strigându-i: taci, taci! Iar prin împărtășirea din toate, robea pe tirana slavă deșartă. Pe lângă aceea, stingea, prin singurătate și prin neînsoțirea cu alte persoane, văpaia cuptorului acesta, încât a prefăcut până la sfârșit jarul ei în cenușă și a potolit-o cu totul. Iar de închinarea la idoli fugea bărbătescul cuvios cu

bărbăție, prin mila lui Dumnezeu și prin puținătatea celor trebuincioase . Iar moartea de fiecare ceas a sufletului și moleșirea, o înlătura împungând-o prin boldul morții. Și legătura întristării o deznoda prin omorârea împătimirii sau poate prin simțirea celor nemateriale, înainte de aceasta omorâse tirania mâniei prin sulița ascultării.

Iar prin neieșirea din chilie și prin nerostirea cuvântului, a omorât lipitoarea slavei deșarte, cea asemenea păianjenului.

Și încă ce ? Biruința asupra celei de a opta a fost curățirea cea mai deplină de mândria protivnică lui Dumnezeu. De la aceasta a început acest Veseliul prin ascultare, zidirea lui fiind desăvârșită de Domnul Ierusalimului ceresc, prin venirea Sa și prin înălțarea smereniei lui împotriva aceleia. Căci fără Acesta nu va fi înfrânt diavolul și toată oastea lui.

Unde voi pune, în împletitura de față a cununei lui, izvorul lacrimilor lui? Căci acesta e un lucru care nu se află la mulți. Locul de lucrare a acestora se află încă și acum; e o peșteră foarte mică, așezată la un ultim picior de munte, atât de departe de chilia lui și a oricărei alte chilii, cât să poată închide urechile pentru slava deșartă, dar să ajungă prin tânguire și prin chemările din ea și prin celelalte de felul acesta până la cer, precum se cuvine să fie celor ce se împung cu sulițe și cu fierul de ars și celor ce se lipsesc de ochi.

De somn se împărțasea numai atâta cât să nu se vatăme firea minții prin priveghere. Iar înainte de culcare se ruga mult și alcătuia scrieri. Numai aceasta îi era frâu al trândăviei. Încolo tot drumul lui era rugăciunea neîncetată și dragostea neînchipuită de Dumnezeu. Pe Acesta și-L închipuia noaptea și ziua în oglinda curată a neprihănirii, nevrând să se sature de aceasta niciodată sau mai bine și mai potrivit zicând, neputând.

Îmboldit de râvna acestui purtător de Dumnezeu părinte, un oarecare dintre cei ce trăiau viață singuratică, cu numele Moise, îl rugă mult, folosindu-se de multele mijlociri ale părinților, să-i fie ucenic și să fie povățuit de el în adevărata filozofie. Silit fiind de rugămințile lui, fericitul îl luă la el. Și odată poruncindu-i sfântul părinte să aducă dintr-un loc roditor niște pământ pentru cultivarea legumelor, ajungând Moise la locul ce i s-a spus a împlinit fără pregetare ceea ce i s-a poruncit. Dar fiind timpul amiezei depline și văpaia cea mai arzătoare înfierbântând locul ca un cuptor (căci era cea din urmă dintre luni), Moise fiind prins de moleșală și obosit de greutate, gândi să se odihnească puțin. Deci așezându-se sub o piatră foarte mare, adormi. Dar iubitorul de oameni Dumnezeu,

nevrând să lase pe robii Săi să se piardă prin ceva, iar Moise fiind pe cale să se primejduiască, veni în ajutorul lui.

Și voi spune îndată cum: *Acest mare părinte al nostru Ioan, petrecând în chilie ca de obicei și ocupându-se cu Dumnezeu, fu prins el însuși de o ațipire foarte ușoară. Și în această stare vede pe cineva cu chip cuvios trezindu-l pe el și zicându-i: «Ioane, cum dormi fără grijă, iar Moise se află în primejdie?» Deci trezindu-se acesta repede se înarmă îndată cu rugăciunea pentru ucenic. Apoi venind acela către seară, l-a întrebat de nu cumva i s-a întâmplat vreun lucru rău sau de deznădejde.*

Iar acela zise: «O piatră foarte mare era să se rostogolească peste mine și să mă zdrobească, pe când dormeam adânc sub ea, de nu m-aș fi sculat din acest loc cu o săritură grăbită părându-mi-se că aud glasul tău. Și îndată am văzut piatra aceea desprinzându-se și căzând la pământ».

Dar acela, smerit cu adevărat la cuget, nu i-a descoperit ucenicului nimic din cele văzute, ci mulțumi lui Dumnezeu cu strigări ascunse și cu silințe și cu dragoste.

Acest om al lui Dumnezeu era și un doftor al ranelor nearătate.

Un călugăr oarecare, cu numele Isaac, apăsător cu tărie de povara dracului iubirii de trup și neștiind ce să facă de descurajarea care îl cuprinsese din toate părțile, veni alergând la acest mare bărbat și-i făcu cunoscut cu tânguire și cu lacrimi războiul dinăuntru. Dumnezeuiescul părinte, minunându-se de credința și de smerenia aceluia, îi zise: **«Să stăm, frate, amândoi la rugăciune și fără îndoială bunul și milostivul Dumnezeu nu va trece cu vederea cererea noastră».**

Aceasta făcându-se, încă neisprăvind-se rugăciunea, ci cel chinuit șezând încă cu fața la pământ, Dumnezeu împlini voia robului său, ca să arate pe proorocul David spunând și în aceasta adevărul (Ps. 144, 20). Și șarpele trupului fugi, biciuit de loviturile rugăciunii, iar bolnavul văzându-se pe sine de acum sănătos și netulburat, se minuna și înălța mulțumire lui Dumnezeu, Celui ce a slăvit pe robul Său, împreună cu robul slăvit de El.

Pururea pomenitul părinte, folosindu-se cu bogăție de cuvântul harului către cei de față și dând drumul din sine în chip îmbelșugat râurilor de învățătură, unii oameni

răi, împinși de pizmă și luptându-se să oprească folosul cel mare al ei, îl numeau vorbăreț și flecar. Dar acesta, știind că toate le poate în Hristos cel ce-l întărește pe el și voind să învețe nu numai prin cuvânt pe cei ce veneau la el spre folosirea lor, ci cu mult mai mult prin tăcere și prin înțelepciunea (filozofia) din fapte, curmă potrivit cu ceea ce s-a scris, pricina celor ce căutau pricină și tăcea pentru o vreme, oprind continuarea râului de miere al cuvântului de învățătură. Socotea că-i mai bine să păgubească puțin pe iubitorii celor bune, pe care poate îi va folosi și prin tăcere, decât să ațâțe și mai mult pe acei judecători nerecunoscători și să-i înfurie spre răutate. Prin aceasta și aceia, rușinându-se de chipul îngăduitor și măsurat al bărbatului și cunoscând ce izvor de folosință au astupat și de câtă pagubă s-au făcut pricinuitori tuturor, s-au preschimbat în rugători pe lângă bărbat și-i cereau împreună cu alții cuvânt de învățătură ca să nu se păgubească din pricina tăcerii lui cei ce căutau mântuirea cea din cuvinte. Deci ascultă îndată cel ce nu învățase să se împotrivească și iarăși revenea la lucrarea de mai înainte.

Astfel minunându-se de el toți împreună, ca de unul ce-i întrecea pe toți în toate cele bune, ca de un oarecare nou Moise apărut, cei ce au cunoscut prin cercare acestea, l-au ridicat cu sila la conducerea fraților, înălțând așa zicând, făclia în sfeșnicul povățuitor. Și nu și-au văzut nădejdlile desmințite, căci urcă și el pe munte și intră în întunericul nestrăbătut, primind legiuirea și vederea de Dumnezeu întipărită, în care urcă prin trepte înțelegătoare. Și deschide gura cuvântului lui Dumnezeu și atrăgând duhul, a scos cuvânt bun din vistieria cea bună a inimii.

Astfel ajunge la hotarul vieții pământești în povățuirea israeliților monahi, făcându-se numai în aceasta neasemenea lui Moise, că intră în chip neîndoielnic în Ierusalimul cel de sus. Căci acela, nu știu cum, n-a ajuns la cel de jos. Despre cele spuse dau mărturie toți cei ce s-au bucurat prin el de cuvintele Duhului. Căci mulți s-au mântuit și se mai mântuie și acum încă. Dar cel mai bun martor al mântuirii și înțelepciunii acelui înțelept este noul David . Martor este și bunul nostru păstor Ioan, de care rugat fiind marele bărbat, a coborât la noi cu gândirea și ne-a arătat nouă ca un alt văzător de Dumnezeu tablele lui scrise de Dumnezeu, care cuprind în afară învățături despre fapte, iar înăuntru cele despre vederea lui Dumnezeu.

Despre Ava Ioan, egumenul Muntelui Sinai sau Scărarul

Venind odată Ava Martirie și Ava Ioan la marele Anastasie și văzându-i acesta pe ei, a zis lui Ava Martirie: «Spune-mi Ava Martirie, de unde este tânărul acesta? Și cine l-a tuns pe el ?»

Iar acesta îi zise: «Este robul tău, părinte și eu l-am tuns pe el».

Și-i zice lui: «Vai, Ava Martirie, cine ți-a spus că ai tuns pe Ava Muntelui Sinai?»
Și n-a mințit sfântul. Căci după patruzeci de ani a ajuns egumenul nostru.

Iarăși altă dată, luând pe același Ioan, povățuitorul lui, Ava Martirie s-a dus la marele Ioan Savaitul, care petrecea atunci în pustiul Gudda. Când i-a văzut pe ei bătrânul, sculându-se a luat apă și a spălat picioarele lui Ava Ioan și i-a sărutat mâna. Iar lui Ava Martirie nu i-a spălat picioarele.

Întrebându-l ucenicul lui, Ștefan, de ce a făcut așa, îi zise lui: «Crede, fiule, cine este tânărul, nu știu. Dar știu că am primit pe egumenul Muntelui Sinai și am spălat picioarele egumenului».

Dar și Ava Stratighie, în ziua în care a fost tuns Ava Ioan, având douăzeci de ani, a prezis despre el că va fi mare stea.

S-a întâmplat ca îndată ce a ajuns el egumenul nostru, intrând aici șase sute de străini, în vreme ce ședeau ei și mâncau, se vedea un oarecare om tuns scurt și îmbrăcat în chip iudaic cu un giulgiu, alergând pretutindeni și poruncind bucătarilor, economilor, chelarilor și celorlalți slujitori. După ce a plecat mulțimea, șezând slujitorii la mâncare, căutară pe cel ce alerga pretutindeni și porunceă și nu l-au aflat.

Atunci robul lui Dumnezeu, cuviosul părintele nostru, Ioan ne zise: «lăsați-1, Domnul Moise n-a făcut un lucru străin, slujind în acest loc al său».

Epistola lui Ava Ioan, egumenul Mănăstirii Raith, către Ioan, minunatul egumen al Muntelui Sinai, numit Scolasticul, iar mai pe urmă, după scrierea lui, Scărarul

Prea minunatului și întocmai cu îngerii părintelui părinților și învățătorul Celui Prea înalt, păcătosul Ioan, egumenul Mănăstirii Raith, bucurie.

Cunoscînd noi, smeriții, ascultarea ta fără alegere și mai presus de toate în Domnul, împodobită cu toate virtuțile și mai ales trebuința de a face spre câștig talantul adevărului, dat ție de Dumnezeu, ne folosim de această trebuință, avînd în minte ce s-a scris: «întreabă pe părintele tău și-ți va spune ție» (A doua lege 32, 7).

De aceea, cădem, prin scrisoarea aceasta a noastră, la tine, ca la părintele de obște al tuturor și ca la unul mai bătrân ca toți în nevointă și pricepere și ca la învățătorul cel mai bun și rugăm coroana virtuților tale, să ne trimiți nouă, celor neînvățați, cele ce le-ai privit asemenea lui Moise cel de odinioară, care a văzut pe Dumnezeu în acel munte, ca cinstita ta scriere trimisă nouă de tine să o punem ca niște table scrise de Dumnezeu înaintea noului Israel, adică a celor ieșiți de curând din Egiptul și din marea gândită cu mintea.

Precum deci, folosindu-te ca de un toiag, de limba ta de Dumnezeu-cuvântătoare, ai făcut în mare minuni, așa și acum nu nesocoti rugăciunea noastră, ca să așterni ca un adevărat mare învățător, fără preget și în chip limpede pe hârtie, după o bună rânduială, datoriile vieții călugărești, spre mântuirea celor ce au ales această îngerească viețuire. Nu socoti lingușire ceva din cele spuse de noi, ci înțelege-o ca ceea ce e văzut, gândit și spus în chip vădit de toți: De aceea suntem încredințați în Domnul că vom primi și îmbrățișa curând cele cinstite și nădăjduite de noi, scrise în table, care să călăuzească cu adevărat pe cei ce voiesc să le urmeze fără rătăcire și să le fie ca o scară rezemată pe porțile cerului, care să-i urce pe cei ce voiesc, nevătămați și fără păgubire, ajutându-i să treacă neîmpiedicați peste duhurile răului și peste stăpânitorii lumești ai întunericului și peste căpeteniile văzduhului. Căci dacă Iacov, păstor de oi fiind, a avut o astfel de vedere în chip de scară, cu cât mai mult întâi-stătătorul oilor cuvântătoare nu ar putea arăta tuturor nu numai într-o vedere, ci și în adevăr, un urcuș nerătăcitor spre Dumnezeu?

Epistola de răspuns Ioan, lui Ioan, bucurie

Am primit cinstita ta scrisoare, mai bine zis îndemnul și porunca ta mai presus de puterea noastră, dar potrivită cu viața ta cuvioasă și nepătimitoare și cu inima ta curată și smerită, pe care ne-ai trimis-o nouă celor săraci și lipsiți de virtuți. Căci era cu adevărat potrivit ție și sfântului tău suflet să ceri de la noi, cei neînvățați atât în cuvânt cât și în fapte, cuvânt de învățătură și sfătuire. Pentru că este un obicei al tău să ni te dai nouă pururea pildă de smerită cugetare.

Dar noi vom spune, că dacă n-ar fi în noi marea frică și primejdie de a arunca de la noi jugul cuvioasei ascultări, care e maica tuturor virtuților, nu am cuteza să ne apucăm fără judecată de cele mai presus de puterea noastră. Căci ar trebui, o, minunate părinte, să cauți să afli acestea de la cei ce le cunosc. Pentru că noi ne aflăm încă pe treapta celor ce învață de la alții. Dar deoarece purtătorii de Dumnezeu din vremea noastră și părtașii adevăratei cunoștințe stabilesc că ascultarea stă în a se supune cineva fără alegere celor ce poruncesc cele mai presus

de putere, iată că am încercat să facem cu îndrăzneală cele mai presus de noi înșine.

Prin aceasta, nu-ți descriem ceva folositor ție, nici nu-ți arătăm ceva ce nu știi mai mult decât noi, o dumnezeiască și sfințită căpetenie. Căci sunt încredințat și poate că, împreună cu mine, fiecare dintre cei cu dreaptă cugetare, că tu ți-ai curățit ochiul înțelegerii de toată ceața pământească și întunecoasă și privești neîmpiedicat la lumina dumnezeiască și ești luminat de ea. Dar precum am spus, temându-mă de moartea cea din neascultare și împins de această temere spre ascultare, am luat în seamă, din frică și dragoste, porunca ta, ca un ascultător recunoscător și ca un ucenic netrebnic al unui minunat zugrav. Astfel am schițat printr-o cunoștință săracă și smerită și prin rostirea glasului meu slăbănog, prin cerneală, ca pe niște umbre, cuvintele vieții, lăsându-ți ție, o, prea minunate dascăl și căpetenie de obște, să le înfrumusețezi și să le lămurești acestea și să împlinești cele ce lipsesc, ca un împlinitor al legii duhovnicești.

Nu-ți trimitem ție această încercare a noastră. Ferit-a Domnul! Aceasta ar fi cea mai de pe urmă prostie. Căci sunt destui în stare să întărească nu numai pe alții, ci și pe noi înșine în purtările și învățăturile dumnezeiești. Ci obștii de Dumnezeu chemate, care învață împreună cu noi de la tine, o, prea puternice între dascăli.

Ușurat de rugăciunile lor, ca de niște nădejdi înțelegătoare, în neștiința mea, întinzând pânza condeiului și predând cârma cuvântului în mâinile Bunului Cârmaci, Hristos, împreună cu toată rugăciunea, încep acest cuvânt, adresat lor prin tine. Cer tuturor celor ce se vor pleca spre acest «Cuvânt», că de va afla vreodată cineva ceva folositor în el, să predea cu recunoștință rodul lui Bunului Povățuitor, iar pentru noi să ceară de la Dumnezeu să ni se dăruiască numai răsplata încercării. Să nu privească la cele spuse, că sunt cu adevărat sărace și pline de toată necunoștința și simplitatea, ci la râvna asemănătoare celei asemenea văduvei și la Cel ce a primit, precum s-a spus, darul ei (Lc. 12, 42). Căci nu răsplătește Dumnezeu după mulțimea de daruri și de osteneți, ci după căldura intenției.

Scara dumnezeiescului urcuș

Scara - Gravură în lemn de la Mănăstirea Neamțu, de Ierom. Simeon

Cartea despre nevoițe a lui Ava Ioan, egumenul călugărilor din Muntele Sinai, pe care a trimis-o lui Ava Ioan, egumenul Mănăstirii Raithu, de care a fost îndemnat să o scrie.

Se împarte în treizeci de Cuvinte, asemenea unor trepte ale unei scări, care urcă pe cei ce o urmează de la cele mai de jos la cele mai înalte, de unde cartea s-a numit și «Scară».

Cuvântul I - Despre lepădarea de viața deșartă și despre retragere

1) Bunul și cel mai presus de bunătate și atotbunul Dumnezeu și împărat al nostru (căci e bine să începem scrierea către slujitorii Lui de la Dumnezeu), a cinstit toate faptele zidite de El cu demnitatea libertății raționale. De aceea, dintre acestea, unele sunt prietene ale Lui, altele, slugi adevărate, altele netrebnice, altele cu totul înstrăinate, altele - deși neputincioase - totuși potrivnice Lui.

2)

- ⇒ *Și prieteni ai Lui am aflat, o, sfințită căpetenie, noi cei neînvățați că sunt ființele înțelegătoare și netrupești din jurul lui Dumnezeu;*
- ⇒ *slugi adevărate, toți cei ce fac și au făcut neobosit și fără încetare voia Lui;*
- ⇒ *slugi netrebnice, cei ce socotesc că s-au învrednicit de botez dar n-au păzit cu adevărat legămintele față de El;*
- ⇒ *străini și potrivnici îi socotim pe cei ce sunt fie necredincioși, fie rău credincioși.*
- ⇒ *În sfârșit, vrăjmași sunt cei ce nu numai că au respins porunca Domnului și au lepădat-o de la ei, ci și duc un război tare împotriva celor ce o împlinesc pe aceasta.*

3) Dar fiecare dintre cei mai sus pomeniți cere un cuvânt anume și potrivit lui, iar nouă celor neînvățați nu ne este de folos să înfățișăm acestea cu de-amănuntul în scrierea de față. De aceea întinzând cu ascultare nepricepută, nevrednica noastră mână spre slujitorii adevărați ai lui Dumnezeu, care ne-au silit cu evlavie și ne-au îndatorat cu credință la aceasta prin poruncile lor și primind de la cunoștința lor trestia cuvântului și muind-o în trista și luminoasa smerită cugetare, vom atinge-o pe aceasta (trestia) de inimile lor netede și albe ca de niște hârtii, mai bine zis ca de niște table duhovnicești și vom zugrăvi în ele cuvintele sau mai bine zis semințele dumnezeiești, zicând așa:

4) Dumnezeu este al tuturor; este viața tuturor celor ce voiesc; este mântuirea tuturor:

- ⇒ *al celor ce cred și al celor ce nu cred;*
- ⇒ *al celor drepți și nedrepți;*
- ⇒ *al celor cinstitori de Dumnezeu și necinstitori;*
- ⇒ *al celor nepătimiși și pătimiși;*
- ⇒ *al călugărilor și al mirenilor;*
- ⇒ *al înțelepților și al celor neînvățați;*

⇒ *al celor sănătoși și al celor bolnavi;*
⇒ *al tinerilor și vârstnicilor.*

Căci e ca răspândirea luminii, ca arătarea soarelui, ca schimbarea ceasurilor. Și altfel nu poate fi. *«Că la Dumnezeu nu e căutare la față» (Rom. 2, 11).* Necinstitor de Dumnezeu este cel părtaș de firea rațională (cuvântătoare), muritoare, care fuge de bună voie de viață și socotește pe Făcătorul său, cel pururea existent, ca neexistent.

5) Călcător de lege este cel ce răstălmăcește legea lui Dumnezeu cu mintea lui cea sucită și cel ce socotește că crede, dar se împotrivește în chip eretic lui Dumnezeu.

6) *Creștin este cel ce urmează lui Hristos pe cât e cu putință oamenilor prin cuvinte și fapte și crede cu o cugetare dreaptă și neprihănită în Sfânta Treime.*

7) Iubitor de Dumnezeu este cel ce se face părtaș de toate cele firești și fără păcat și care nu pregetă de a face după putere cele bune.

8) Înfrânat este cel ce, petrecând în mijlocul ispitelor și curselor și tulburărilor, se străduiește să imite cu toată puterea purtările celui ridicat deasupra tulburărilor.

9) Călugăr este cel ce, în trup material fiind, petrece în treapta, rânduiala și starea ființelor netrupești. Călugăr este cel ce se ține numai în hotarele și cuvintele lui Dumnezeu în toată vremea, în tot locul și lucrul. Călugăr este cel ce supune firea sa unei sile neîncetate și simțurile sale unei paze neîntrerupte. Călugăr este cel ce și-a făcut trupul neîntinat, gura curățită și mintea luminată. Călugăr este sufletul apăsător de durere, care petrece, în veghe și în somn, într-o neconținută pomenire a morții.

10) Retragere din lume este ferirea de bună voie de materia lăudată și tăgăduirea firii pentru dobândirea celor mai presus de fire.

11) Toți cei ce au părăsit de bună voie cele ale vieții au făcut aceasta fără îndoială fie pentru împărăția viitoare, fie pentru mulțimea de păcate, fie pentru dragostea de Dumnezeu. Iar dacă nu au avut în vedere nici unul din scopurile amintite, retragerea lor e fără judecată. Dar oricare ar fi ținta la care ajungem, Bunul Orânduitor al nevoinței noastre ne așteaptă.

12) Cel ce a ieșit din lume pentru a se ușura de sarcina păcatelor sale să urmeze pilda celor ce șed înaintea mormintelor din afara cetății și să nu înceteze din lacrimile fierbinți și înfocate și din vaietele fără glas ale inimii până nu va vedea și

el pe Iisus venit și rostogolind piatra cea învârtosată a inimii și dezlegând mintea noastră, ca pe un alt Lazăr, din legăturile păcatelor și poruncind îngerilor: «Dezlegați-l din patimi și lăsați-l să plece spre fericită nepătimire». Iar de nu va face așa, nici un folos nu va avea.

13) Toți cei ce voim să ieșim din Egipt și să fugim de faraon, avem negreșit și noi nevoie de un Moise (Ieș. 15) oarecare, ca mijlocitor către Dumnezeu și după Dumnezeu, care stând pentru noi la mijloc cu făptuirea și cu vederea (contemplarea), să întindă mâinile spre Dumnezeu, ca să trecem, povățuiți de el, marea păcatelor și să punem pe fugă pe Amalic, căpetenia patimilor. S-au înșelat deci cei ce s-au încrezut în ei înșiși și au socotit că n-au nevoie de nici un povățuitor.

14) Cei ce au ieșit din Egipt au avut ca povățuitor pe Moise, iar cei ce au fugit din Sodoma, un înger. Și cei dintâi se aseamănă celor tămăduiți de patimile sufletești prin îngrijirea doftorilor. Aceștia sunt cei ce au ieșit din Egipt. Cei de al doilea doresc să se dezbrace de necurăția nenorocitului de trup. De aceea au nevoie de un înger sau ca să zic așa, de cineva deopotrivă cu îngerul, Care să-i curețe. Căci, pentru curățirea trupului de rane, avem nevoie de un foarte iscusit doftor.

15) Cei ce au pornit să se suie la cer cu trupul au nevoie cu adevărat de silire și de dureri neîncetate. Mai ales la începutul lepădării lor, până ce trec de la năravul lor iubitor de plăceri și de la inima neîndurerată, la iubirea de Dumnezeu și la curăție prin plânsul învederat.

16) Osteneală cu adevărat, osteneală și amărăciune multă și anevoie de răbdare ni se cere mai ales nouă celor fără de grijă, până ce ne vom face mintea, acest câine iubitor de măcelării și lacom de mâncare, iubitoare de curăție și de supraveghere prin simplitate, blândețe adâncă și sânguință. Dar să îndrăznim noi cei împătimiți și neputincioși și să aducem lui Hristos, cu credință neîndoielnică, slăbiciunea și neputința noastră sufletească, mărturisindu-le. Și negreșit vom primi ajutorul Lui mai presus de vrednicia noastră dacă ne vom pogori neîncetat în adâncul smeritei cugetări.

17) Să cunoască toți cei ce au venit la lupta cea bună, aspră, strâmtă și ușoară, că au venit să sară în foc, dacă primesc să locuiască în ei focul cel nematerial. Să se cerceteze fiecare pe sine și numai după aceea să mănânce din pâinea aceasta amestecată cu ierburi amare și să bea din paharul acesta amestecat cu lacrimi, ca să nu-i fie lupta spre osândă (I Cor. 11, 29).

18) Dacă nu tot cel ce se botează se mântuiește, voi trece sub tăcere ceea ce urmează . Cei ce vin (la călugărie) vor trebui să renunțe la toate, să disprețuiască toate, să râdă de toate, ca să pună o temelie bună.

19) Temelia cea bună are trei straturi și trei stâlpi: nerăutatea, postul și neprihănirea. Toți cei prunci în Hristos să înceapă de la ele, luând ca pildă pruncii cu trupul. Nici o răutate, nici o viclenie nu-și află vreodată loc în aceștia. Nu se află la ei săturare nesăturată, stomac nesătul, trup înfierbântat sau sălbăticit. Căci numai după ce cresc prin sporirea hranei, le vine pofta și fierbințeala.

20) Cu adevărat urât lucru și primejdios este a se moleși un luptător de la începutul luptei, dând tuturor dovadă despre înjunghierea lui.

21) Din tăria începutului vom avea negreșit folos și în vremea moleșirii de după aceea. Căci sufletul îmbărbătat și apoi moleșit e îmboldit de amintirea sânguinței de la început ca de un ac. De aceea unii au prins adeseori aripi și din aceasta.

22) Când sufletul, predându-se pe sine (trândăviei), va pierde căldura fericită și vrednică de iubit, să caute cu sânguință să afle din ce pricină s-a lipsit de ea și să pornească iarăși războiul și sânguința împotriva ei. Căci nu poate să se întoarcă (la căldura aceea) decât pe poarta pe care a ieșit.

23) Cel ce și-a făcut lepădarea (de viața din lume) din frică, se aseamănă tămâiei ce arde, care răspândește la început bună mireasmă, dar pe urmă sfârșește în fum. Iar cel ce a făcut aceasta pentru nădejdea răsplății, e ca o piatră de moară ce se mișcă pururea la fel. Dar cel ce a ales retragerea din dragoste de Dumnezeu a dobândit foc îndată de la început, care aruncat în materie, aprinde o văpaie din ce în ce mai mare.

24) Sunt unii care clădesc cărămizile peste pietre. Și sunt alții care înalță stâlpii pe pământ. Și iarăși sunt alții care umblând puțin pe jos și încălzindu-li-se mușchii și încheieturile, umblă și mai iute. Cel ce înțelege, să înțeleagă acest cuvânt cu tâlc.

25) Fiind chemați de Dumnezeu și împăratul, să alergăm cu râvnă, ca nu cumva având viață scurtă, să ne aflăm în ziua morții fără rod și să murim de foame. Să ne facem plăcuți Domnului, ca ostașii împăratului. Căci după intrarea în oaste, ni se cere să ne facem slujbă cu cea mai mare luare aminte.

26) Să ne temem de Domnul ca de fiare. Căci am văzut oameni care ducându-se să fure, nu se temeau de Dumnezeu, dar auzind lătrat de câini în acel loc, s-au înapoiat îndată și ceea ce n-a făcut frica de Dumnezeu, a făcut frica de fiare.

27) Să iubim pe Domnul cum îi cinstim pe prietenii noștri. Căci am văzut adeseori pe unii supărând pe Dumnezeu și neavând nici o grijă de aceasta, dar amărând pe cei iubiți de ei pentru vreun lucru neînsemnat și folosind orice mijloc, născocind orice gând, răbdând orice necaz, făcându-le orice declarație (de cinstire), ei înșiși, sau prin prieteni sau trimițându-le orice fel de daruri, ca să-i întoarcă.

28) Să lucrăm virtuțile chiar de la începutul lepădării cu osteneală și cu durere. Iar înaintând, să ne simțim în ele fără întristare, chiar dacă suntem întristați puțin. Dar când cugetul nostru muritor va fi copleșit și stăpânit de râvna din noi, le vom lucra pe acestea cu toată bucuria, sânguința, dorința și văpaia dumnezeiască.

29) Pe cât de vrednici de laudă sunt cei ce lucrează virtuțile și împlinesc poruncile îndată de la început cu bucurie și râvnă, pe atât de vrednici de plâns sunt cei ce deși se nevoiesc de multă vreme, le lucrează pe acestea încă cu osteneală, chiar dacă le lucrează.

30) Să nu disprețuim și să nu osândim nici lepădările (de viața lumească) făcute din împrejurări nevoite. Căci am văzut pe unii fugind, întâlnindu-se fără voie cu împăratul ce le venea în cale și ajungând în garda lui, au intrat împreună cu el în palat și stând la masă cu el.

31) Am văzut sămânța căzând fără voie în pământ și aducând rod mult și bine crescut. Dar am văzut și lucruri dimpotrivă.

32) Am văzut pe oarecine intrând în spital pentru vreo altă pricină și ținut de doftor și lecuit cu multă bunăvoință și prin aceasta, scăpat de ceața ce-i acoperea lumina ochilor. Astfel i s-au făcut cele fără de voie temei și mai de folos decât cele de bună voie.

33) Nimenea să nu se socotească pe sine nevrednic de făgăduința călugărească, dând ca motiv greutatea și mulțimea păcatelor. Și să nu creadă că se smerește, dacă nevrând să rămână lipsit de dulcea împătimire, își dă ca pricini pentru stăruirea în păcate înseși păcatele sale. Căci unde e mult puroi, e nevoie și de multă doftorie ca să se lepede întinăciunea. Căci nu vin în spital cei sănătoși.

34) Dacă, atunci când împăratul pământesc ne cheamă și voiește să ne facem ostași slujind în fața lui, nu zăbovim, nici nu căutăm pricini pentru neascultare, ci lăsând toate, ne ducem degrabă la el, să luăm aminte la noi înșine, ca nu cumva - chemându-ne împăratul împăraților și Domnul domnilor și Dumnezeu dumnezeilor la această slujire cerească - să o respingem din lene și nepăsare și să ne aflăm la Marea Judecată fără apărare.

35) E cu putință să umble cineva și când e legat cu lucrurile vieții și cu grijile de fier; dar greu. Căci și cei legați cu fiare la picioare umblă adeseori, dar se poticnesc des și-și pricinuiesc răni.

36) Cel necăsătorit în lume, fiind legat numai de lucruri, se aseamănă cu cel legat cu fiare la mâini. De aceea când voiește să alerge la viața călugărească, nu se împiedică. Dar cel căsătorit se aseamănă cu cel legat și de mâini și de picioare.

37) *Am auzit pe unii care petrec în lume cu nepăsare, zicând către mine: «Cum putem noi cei ce viețuim împreună cu soțiile (sau cu soții) noastre, să petrecem viața călugărească?»*

Acestora le-am răspuns: «Toate lucrurile bune pe care le puteți face, faceți-le: nu defăimați pe nimenea, nu furați de la nimeni, nu mințiți față de nimeni, nu vă înălțați față de nimeni, nu urâți pe nimeni, nu vă despărțiți de adunările de la slujbele din biserică, pătimiți împreună cu cei lipsiți, nu pricinuiți nimănui sminteală; de aceea ce e al altuia să nu vă apropiați; îndestulați-vă cu ceea ce vă pregătesc femeile voastre. De veți face așa, nu veți fi departe de Împărăția Cerurilor».

38) Să purtăm cu bucurie și cu frică lupta cea bună, netemându-ne de vrăjmașii noștri. Căci deși nu se văd, ei privesc la fața sufletului nostru. Și dacă o văd pe aceasta schimbându-se de frică, se înarmează mai amarnic împotriva noastră, înțelegând, viclenii că ne-am înfricoșat. Deci să ne înarmăm cu curaj împotriva lor. Căci nimenea nu se războiește cu cel ce se luptă cu hotărâre.

39) Domnul a ușurat cu economie războaiele împotriva celor de curând sădiți (în viața călugărească, n.n.), ca să nu se întoarcă îndată de la început în lume. De aceea bucurați-vă totdeauna în Domnul toți cei ce slujiți Lui, cunoscând că acesta e cel dintâi semn în voi al dragostei Stăpânului față de voi și că El însuși ne-a chemat pe noi.

40) Dar Dumnezeu Se face adesea cunoscut, lucrând și aceasta: văzând adică sufletele, bărbătești, le îngăduie să intre în războaie îndată de la început, voind să le încununeze pe acestea degrabă.

41) Domnul a ascuns celor din lume greutatea, mai bine zis ușurința luptei din stadion. Căci dacă ar fi cunoscut-o ei pe aceasta, nu s-ar fi lepădat de lume, nici de trup.

42) Dă lui Hristos cu râvnă ostenele tineretilor tale și te vei bucura la bătrânețe de bogăția nepătimirii. Cele adunate în tinerețe hrănesc și mântuie la bătrânețe pe cei obosiți. Să ne ostenim, tinerilor, cu înfocare să alergăm cu trezvie. Căci nu știm când vine moartea.

43) Avem vrăjmași cu adevărat răi, cumpliți, vicleni, meșteri în uneltiri, puternici, neadormiți, nemateriali, care țin focul în mâini și doresc să aprindă biserica (locașul) lui Dumnezeu prin flacăra din ei.

44) Nimenea, cât e tânăr, să nu primească pe vrăjmașii lui draci, care-i zic: să nu-ți sfărâmi trupul, ca să nu cazi în boală și neputință . Căci de-abia se mai află cineva, mai ales în generația de față, care să vrea să-și omoare trupul, chiar de s-ar lipsi de multele și îndulcitoarele mâncări. Dar scopul acestui drac este să facă însăși intrarea noastră în stadion (în luptă), moleșită și plină de nepăsare, deci și sfârșitul, potrivit începutului.

45) Cei ce s-au hotărât să slujească cu sinceritate lui Hristos vor căuta și vor face înainte de toate aceasta: să-și aleagă, prin părinți duhovnicești și prin conștiința lor, locurile, chipurile (de virtute) și îndeletnicirile potrivite cu ei înșiși. Căci nu se potrivesc tuturor mănăstirile de obște, din pricina lăcomiei; nici sihăstria, din pricina iuțimii lor. Fiecare se va gândi pentru care e potrivit.

46) În aceste trei chipuri de viață stă toată viețuirea călugărească: fie în nevoință retrasă și singuratică, fie în liniștire cu unul sau cu doi, fie în șederea cu răbdare în obște. Ecclesiastul zice: *«Să nu te abați la dreapta sau la stânga. Ci umblă pe calea împărătească» (Pilde 14, 27)*, căci chipul de la mijloc e multora cel mai potrivit din cele spuse. Căci zice: *«Vai celui singur», (Eccl. 4, 10)*. Că de va cădea în trândăvie sau în somn sau în nepăsare sau în deznădejde, nu este cine să-l scoale dintre oameni. Iar *«unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor», a spus Domnul (Mt. 18, 20)* .

47) Care e deci călugărul credincios și înțelept? Cel care și-a păzit căldura lui nestinsă și n-a încetat să adauge până la ieșirea (moartea) lui, în fiecare zi, foc la foc și căldură la căldură și sânge la sânge.

Iată prima treaptă: cel ce ai pășit pe ea, să nu te întorci la cele dinapoi.

Cuvântul II - Despre despătimire

1) Cel ce iubește cu adevărat pe Domnul, cel ce se străduiește cu adevărat să ajungă la viața viitoare, cel ce are cu adevărat durere pentru greșelile lui, cel ce a dobândit cu adevărat aducerea aminte de osândă și de judecata veșnică, cel ce a primit cu adevărat frica de moartea sa, nu va mai iubi, nu se va mai îngriji nici de bani, nici de averi, nici de părinți, nici de slava vieții, nici de prieteni, nici de frați, peste tot, de nimic pământesc, ci lepădând și urând toată legătura, toată grija de acestea, ba încă înainte de acestea și trupul său, urmează gol și fără griji și fără pregetare lui Hristos, privind pururea spre cer și așteptând ajutorul de acolo, potrivit sfântului care a zis: *«Lipitu-s-a sufletul meu după Tine» (Ps. 64, 10)* și altuia pururea pomenit, care a spus: *«Eu m-am ostenit să-Ți urmez Ție și ziua și odihna omului n-am poftit, Doamne» (Ier. 17, 16).*

2) E cea mai mare rușine ca, după ce am părăsit toate cele mai înainte spuse, după chemarea cu care Domnul și nu un om ne-a chemat pe noi, să ne îngrijim de altceva care nu ne poate face nici un bine în ceasul strâmtorării noastre, adică al morții. Căci aceasta este a se întoarce cineva spre cele dinapoi, cum a zis Domnul, și a nu se afla îndreptat întru Împărăția Cerurilor (Lc. 9, 62).

3) Domnul, cunoscând ușurința alunecării noastre, a celor începători și cât de lesne petrecem cu cei din lume și ne întoarcem la lume, ca să ne întâlnim cu ei, zice celui ce L-a rugat: «îngăduiește-mi să mă duc să îngrop pe tatăl meu», *«Lasă pe morți să-și îngroape pe morții lor» (Lc. 9, 60).*

4) Dracii, după lepădarea noastră (de lume), ne îndeamnă să-i fericim pe mirenii milostivi și îndurători și să ne plângem pe noi ca pe unii ce ne-am lipsit de această virtute. Scopul vrăjmașilor noștri este ca printr-o prefăcută smerenie, să ne facă pe noi să ne întoarcem în lume sau rămânând călugări, să ne prăvălească în deznădejde.

5) Se pot privi cu nepăsare cei din lume din mândrie și se pot defăima când nu sunt de față, pentru a scăpa de deznădejde și pentru a dobândi nădejdea.

6) Să auzim pe Domnul, Care a zis către tânărul care a împlinit aproape toate poruncile: *«Un lucru îți lipsește : vinde averile tale și le dă săracilor» (Mt. 9, 21)* și te fă pe tine însuși sărac care primește milostenie.

7) Cei ce voim să alergăm cu râvnă și repede, să cugetăm cu luare aminte cum i-a socotit Domnul pe toți cei ce petrec și viețuiesc în lume ca morți, zicând către oarecare: «Lasă pe morții din lume să îngroape pe morții cu trupul».

8) Nu l-a împiedecat pe tânărul acela bogăția să vină la Botez. Deci s-au făcut deșerți cei ce spun că Domnul i-a poruncit lui să vândă bogăția ca să se poată boteza. Să ne ajungă spre deplina încredințare a slavei făgăduinței noastre (călugărești) mărturia aceasta.

9) Cei ce au petrecut în lume, topindu-se pe ei în privegheri, în posturi, în osteneli și în grele pătimiri, după ce se retrag dintre oameni în viața călugărească sau la stadionul de probe, nu se mai îndeletnicesc cu nevoința lor mincinoasă și prefăcută de mai înainte.

10) Am văzut foarte multe și felurite plante ale virtuților, sădite de cei din lume, dar pentru că erau adăpate de umezeala noroioasă de sub pământ a slavei deșarte și prășite de dorința arătării și gunoite de laudă, când au fost răsădite în pământ pustiu și neumblat de cei din lume și lipsit de apa slavei deșarte și rău mirositoare, îndată s-au uscat. Căci n-au putut rodi plantele umede în locurile nevoinței aspre și lipsite de umezeală.

11) Cel ce a urât lumea a scăpat de întristare; iar cel ce e împătimit de ceva din cele văzute încă n-a scăpat de întristare. Căci cum nu se va întrista de lipsa a ceea ce iubește?

12) În toate avem nevoie de multă trezvie. Dar mai ales la aceasta să luăm aminte cu înțelepciune, înainte de celelalte: Am văzut pe mulți scăpând în lume barca trupului lor prin griji, ocupații, nedormiri din pricina grijilor vieții; iar venind aceștia în viața călugărească și lepădând toată grija, s-au întinat în chip jalnic de mișcările trupului.

13) Să luăm aminte la noi înșine, ca nu cumva, spunând că umblăm pe calea strâmtă și plină de necazuri, să ne rătăcim ținând pe cealaltă lată și largă (Mt. 7, 13-14). Calea strâmtă ți-o va pricinui întristarea pântecelui, starea de toată noaptea în picioare, apa cu măsură, puținătatea pâinii, băutura curățitoare a necinstirii, batjocurile, luările în răs, tăierea voilor proprii, răbdarea certărilor, primirea în

tăcere a disprețuirii, silnicia înjurăturilor, răbdarea neclintită a nedreptățirii, suportarea bârfirilor fără supărare, răbdarea fără mânie a neluării în seamă, primirea ocărilor cu smerenie. Fericiți sunt cei ce umblă pe calea amintită, că a lor este Împărăția Cerurilor.

14) Nimenea nu va intra în camera cerească de nuntă purtând cunună, dacă nu a săvârșit prima, a doua și a treia lepădare, adică de toate lucrurile, de toți oamenii, până și de părinți; tăierea voii proprii și lepădarea a treia, de slava deșartă, care urmează ascultării.

15) *«Ieșiți din mijlocul lor și vă despărțiți și nu vă atingeți de necurăția lumii, zice Domnul» (Îs. 54, 11)* . Căci cine dintre ei a făcut vreo minune vreodată ? Cine a înviat morți? Cine a scos draci? Nimenea. Toate acestea sunt răsplătirile călugărilor, pe care lumea nu le poate cuprinde. Căci dacă ar putea, ar fi de prisos nevoia sau retragerea.

16) Când dracii înfierbântă, după lepădarea (de lume), inima noastră cu aducere aminte de părinți și de frații noștri, să ne înarmăm cu rugăciune împotriva lor și să ne ardem cu aducerea aminte de focul veșnic, ca prin amintirea acestuia să stingem focul cel necuvenit al inimii. Dacă cineva socotește că nu simte nici o împătimită față de vreun lucru, dar inima lui e întristată pentru lipsa lui, unul ca acesta se înșală cu desăvârșire.

17) Acei tineri care sunt împătimiți de dragostea trupească și de desfătări, dar voiesc să ia asupra lor viețuirea călugărească, să se sârguiască a se nevoi cu toată trezvia și luarea aminte și să se silească să se înfrâneze de la toată desfătarea și de la toată răutatea , ca nu cumva «să le fie cele din urmă mai rele ca cele dintâi» (Mt. 12, 45) .

18) Portul e pricină de mântuire, dar și de primejdii. Aceasta o știu cei ce plutesc pe marea cea gândită cu mintea. Dar e o priveliște jalnică să vezi pe cei scăpați de valuri, înecându-se în port.

Iată treapta a doua. Tu, cel ce alergi, nu urma pilda soției lui Lot, ci a lui Lot însuși.

Cuvântul III - Despre înstrăinare

1) Înstrăinarea este părăsirea fără întoarcere a tuturor celor din locul de obârșie, care lucrează în noi împotriva țintei evlaviei noastre. Înstrăinarea este purtare necutezătoare, înțelepciune necunoscută, pricepere nearătată, viață ascunsă, țință

nevăzută, gând nedescoperit, dorire a puținătății, poftire a strîmtorării, pricină a dorului de Dumnezeu, mulțimea dragostei, respingerea slavei deșarte, adânc de tăcere.

2) Gândul acesta obișnuiește și el la început să supere mereu și în chip prelungit pe cei îndrăgiți de Domnul, ca un foc dumnezeiesc. Căci depărtarea de ai lor îi mână pe cei îndrăgiți de Domnul spre El, prin puținătate și necazuri. Dar pe cât de mare și de vrednică de laudă e această înstrăinare, pe atât de multă dreaptă socoteală cere. Căci nu orice înstrăinare dusă la culme e bună.

3) Dacă nici un prooroc nu e cinstit în patria lui, cum zice Domnul (Lc. 4, 24 ; Mt. 13, 57), să luăm seama ca nu cumva să ni se facă înstrăinarea pricină de slavă deșartă. Căci înstrăinarea este despărțirea de toate pentru a ne face nedespărțit gândul la Dumnezeu. Înstrăinatul este iubitorul sau lucrătorul plînsului neîncetat. Străin este cel ce a ieșit din legătura cu toate ale sale și cu celelalte.

4) De te grăbești spre înstrăinare și spre singurătate, nu căuta sufletele îndrăgite de lume. Pentru că furul vine pe neașteptate. De aceea mulți, încercând să mântuiască împreună cu ei pe unii nepăsători și greoi, s-au pierdut împreună cu aceștia, focul sufletului lor stingându-se cu vremea. Dacă ai primit flacăra, aleargă. Căci nu știi când se va stinge și te va lăsa în întuneric.

5) Nu ni se cere tuturor să mântuim pe alții. Căci zice dumnezeiescul Apostol: *«Deci fiecare va da, fraților, socoteală lui Dumnezeu pentru sine» (Rom. 4, 12).* Și iarăși: *«Învățând pe altul, nu te înveți pe tine?»* Dar negreșit, ni se cere tuturor să ne mântuim pe noi înșine.

6) Înstrăinându-te, păzește-te de dracul nestatorniciei și iubirii de plăceri. Căci înstrăinarea îi dă prilej de lucru.

7) Bună este despățimirea. Dar maica ei este înstrăinarea.

8) Cel ce s-a înstrăinat pentru Domnul să nu mai aibă legături, ca să nu se arate rătăcit din pricina patimilor. Cel ce te înstrăinezi de lume, să nu mai pipăi lumea. Căci patimilor le place să se întoarcă la ea.

9) Eva a fost alungată odinioară fără voie din Rai și monahul pleacă de bună voie din lume. Căci aceea ar fi poftit din nou să mănânce din pomul neascultării, iar el ar fi suferit în chip greșit din partea rudelor după trup.

10) Fugi ca de bici de locurile căderilor. Căci nefiind fructul de față, nu-l poftim des.

11) Să nu-ți rămână ascuns nici chipul și vicleșugul acesta al furilor: ei ne sfătuiesc să nu ne despărțim de cele din lume, spunându-ne că vom agonisi mare plată dacă, văzând femeie, ne înfrânăm pe noi înșine. Nu trebuie să ascultăm de aceștia, ci mai degrabă să facem dimpotrivă.

12) Când ne despărțim de cele ale noastre pentru o vreme mai scurtă sau mai lungă și ne câștigăm puțină evlavie sau străpungere (umilință) sau înfrânare, gândurile deșertăciunii ivindu-se, ne îndeamnă iarăși să plecăm în lume, spre zidirea multora, chipurile, spre pildă și folos celor ce au cunoscut faptele noastre păcătoase. Iar dacă suntem și pricepuți în cuvânt și în cunoștința simplă, acestea ne îndeamnă să ne întoarcem în lume ca mântuitori de suflete și ca învățători, pentru că ceea ce am adunat cum se cuvine în port, să risipim în largul mării.

13) Să ne sârguim să urmăm nu pilda soției lui Lot, ci pe a lui Lot însuși (Fac. 19). Căci sufletul, întorcându-se de unde a ieșit, se va strica asemenea sării și va rămâne nemișcat (nelucrător) 116 bis.

14) Fugi de Egipt fără să te întorci. Căci inimile ce s-au întors acolo n-au văzut Ierusalimul sau pământul nepătimirii.

15) E cu putință ca și la început, dacă am părăsit starea de pruncie, adică cele ale noastre și ne-am curățit cu desăvârșire, să ne întoarcem spre ele cu folos, cu scopul ca, după ce ne-am mântuit pe noi, să mântuim și pe alții oarecare. Totuși chiar și Moise, văzătorul de Dumnezeu, trimis fiind spre mântuirea neamului său, a avut de îndurat multe primejdii în Egipt, sau în întunecimile lumii.

16) Bine este să mâhnim pe părinți și nu pe Domnul. Căci Acesta a zidit și a mântuit; iar aceia adesea i-au pierdut pe cei ce i-au iubit și i-au predat osândeii veșnice.

17) Străin este acela care șade ca unul de altă limbă între cei de limbi străine, întru cunoștință.

18) Nu ne retragem (din lume), pentru că urâm pe cei ai noștri sau locurile. Să nu fie! Ci ca să scăpăm de vătămarea ce ne vine de la ei.

19) Ca în toate celelalte, așa și în această ni s-a făcut învățător Domnul. Căci și El Se arată părăsind adeseori pe părinții Săi după trup. Pentru că auzind pe unii spunându-i: *«Mama Ta și frații Te caută» (Mt. 12, 47)*, bunul nostru învățător îndată ne-a arătat nouă ura nepătimașă, zicând: *«Mama Mea și frații Mei sunt cei ce fac voia Tatălui Meu cel din ceruri»*.

20) Să-ți fie ție tată cel ce poate și voiește să se ostenească împreună cu tine în ușurarea sarcinilor păcatelor sale; maică, străpungerea inimii, care poate să te spele pe tine de întinăciune; iar frate, cel ce se ostenește împreună cu tine și se întrece cu tine pe drumul ce duce în sus. Agonisește-ți ca soție nedespărțită aducerea aminte de moarte; copii prea iubiți să-ți fie suspinurile inimii; ca slujitor agonisește-ți trupul tău; iar ca prieteni, Sfintele Puteri, care în vremea ieșirii (sufletului) pot să te ajute, dacă se vor face prietenii tăi. *«Acesta e neamul celor ce caută pe Domnul» (Ps. 23,6)*.

21) Dorul lui Dumnezeu a stins dorul de părinți. Iar cel ce spune că le are pe amândouă, se amăgește pe sine. Căci s-audă: *«Nimeni nu poate sluji la doi stăpâni» și celelalte (Mt. 6, 24)*.

22) N-am venit, zice Domnul, să aduc pace pe pământ și iubirea părinților față de fii și a fraților față de frații care se hotărăsc să nu-Mi slujească Mie (Mt. 10, 34), ci luptă și sabie; adică să despart pe iubitorii de Dumnezeu de iubitorii de lume, pe iubitorii de cele materiale de iubitorii de cele nemateriale, pe iubitorii de slavă de cei smeriți la cuget. Căci Domnul Se bucură de împerecherea și de dezbinarea ce se naște din iubirea față de El.

23) Ia seama, ia seama, ca nu cumva să ți se facă ție, celui ce iubești împătimirea de ai tăi, toate umplute de apele păcatelor și să te pierzi în potopul iubirii de lume. Să nu te înduioșezi de lacrimile părinților și ale prietenilor. Căci altfel vei plânge veșnic.

24) Când te vor înconjura ca niște albine sau mai bine zis ca niște viespi, rudeniile tale, plângând pentru tine, ațintește-ți repede și fără întoarcere ochiul sufletului spre moartea ta și spre faptele tale (cele rele), ca să poți depărta durerea, cu durere.

25) Cei ai noștri, care nu sunt ai noștri, ne făgăduiesc să facă toate cele ce ne plac. Dar scopul lor e să ne împiedece în drumul nostru cel prea bun, ca apoi să ne atragă spre scopul lor.

26) Retragerea din locurile noastre să ne fie în părțile cele mai lipsite de mângâiere, de slavă deșartă și în cele mai smerite. Căci dacă nu, zburăm (din lume) împreună cu patima.

27) Ascunde vița ta de neam bun și acoperă slava ta cea bună, ca să nu te afli arătându-te altfel cu gura și altfel în faptele tale.

28) Nimenea nu s-a predat pe sine atât de mult înstrăinării ca acel mare (patriarh) care a auzit: *«Ieși din pământul tău și din rudenia ta și din casa tatălui tău» (Fac. 12, 1)*, măcar că l-a chemat într-un pământ de alt grai și barbar.

29) Câte odată Domnul l-a slăvit pe cel ce s-a înstrăinat ca acel mare (patriarh) chiar mai mult decât pe acela. Dar măcar că slava e dată de Dumnezeu, e bine să ne ferim de ea prin pavăza smereniei.

30) Când dracii sau și semenii noștri, ne laudă pentru marea faptă a înstrăinării, să ne ducem cu gândul la Cel ce pentru noi S-a înstrăinat, coborând din cer pe pământ și ne vom afla pe noi neputând împlini deplin această faptă în veacul veacului.

31) Cumplită e împătimirea de vreunul din ai noștri sau și de vreun străin. Căci ea poate să ne atragă în lume și să stingă cu desăvârșire focul căinței (străpungerii) noastre.

32) Precum e cu neputință unui ochi să privească spre cer, iar altuia spre pământ, tot așa este cu neputință să nu se primejduiască cu sufletul cel ce nu s-a înstrăinat cu gândul și cu trupul de toate cele ce sunt ale sale și nu ale sale.

33) Cu multă osteneală și durere se înstăpânește în noi obișnuința cea bună și bine așezată. Dar ceea ce dobândim cu multă osteneală se poate pierde într-o clipită de vreme. Căci *«obiceiurile bune sunt stricate de convorbirile rele» (I Cor. 15, 33)*, lumești și nelumești.

34) Cine umblă, după lepădarea sa (de lume) cu cei din lume sau se află aproape de ei, fără îndoială sau va cădea în cursele lor sau își va întina inima prin gândul la ei, sau neîntinând-o, prin faptul că va osândi pe cei întinați se va întina și el.

Despre visurile care urmează pe începători

35) E cu neputință de ascuns faptul că înțelesul cunoștinței noastre e cu totul nedesăvârșit și plin de toată neștiința. Așa cum gâtlejul deosebește mâncările, auzul

înțelesurile, iar soarele vădește slăbiciunea ochilor, tot așa cuvintele dau pe față neștiința sufletului. Dar legea iubirii ne silește și spre cele mai presus de putere. De aceea socotesc (căci nu mă pot hotărî sigur) că după cuvintele despre înstrăinare, sau mai degrabă odată cu ele, e bine să spun ceva și despre visuri, ca să știm ceva și despre această viclenie a celor vicleni.

36) Visul este mișcarea minții în vremea nemișcării trupului.

37) Nălucirea este amăgirea ochilor când doarme cugetarea. Nălucirea este ieșirea minții, când trupul veghează. Nălucirea este o vedere a ceva fără ipostas (suport, obiect).

38) Pricina pentru care, după cele de mai înainte, am voit să vorbim despre visuri este vădită. Când părăsind pentru Domnul casele și rudeniile noastre, ne vindem pe noi străinătății pentru dragostea lui Hristos, dracii încearcă să ne tulbure prin visuri, arătându-ne rudeniile noastre fie plângând, fie murind, fie închise, fie strâmtorate pentru noi. Deci cel ce crede visurilor este asemenea celui ce aleargă după umbra sa și încearcă să o prindă.

39) Dracii slavei deșarte sunt în visuri prooroci. Ei închipuiesc ca niște vicleni cele viitoare și ni le vestesc mai dinainte. Împlinindu-se vedeniile ne minunăm și ne înălțăm gândul ca și când am avea darul preștiinței.

40) În cei ce ascultă de dracul acesta, el s-a făcut adeseori prooroc. Iar față de cei ce-l disprețuiesc, el pururea minte. Căci fiind duh, el vede cele dinlăuntrul aerului acesta și cunoscând pe cineva că moare, proorocește prin visuri celor mai ușurei la minte.

41) Dracii nu știu nimic din cele viitoare, dintr-o cunoștință de mai dinainte. Căci și doftorii pot să ne spună moartea de mai înainte.

42) Ei se prefac adeseori în îngeri de lumină și în chipuri de mucenici și ne arată pe aceia venind la noi, în visuri. Iar când ne deșteptăm, ne scufundă în mândrie și bucurie.

43) Dar aceasta să-ți fie semnul înșelăciunii. Căci îngerii ne arată osânde și judecăți și despărțiri. Iar odată treziți ne fac să tremurăm și să ne întristăm.

44) Când începem să credem în vis dracilor, ei își bat joc de noi și când suntem treji. Cel ce crede visurilor e cu totul necercat. Iar cel ce nu crede nici unora, e filozof.

45) Crede numai celor ce-ți vestesc ție osândă veșnică și judecată. Dar dacă acestea îți pricinuiesc deznădejdea și ele sunt de la dracul.

Iată a treia treaptă deopotrivă la număr cu Treimea. Cel ce a pășit pe ea, să nu caute la dreapta sau la stânga.

Cuvântul IV - Despre fericita și pururea pomenita ascultare

1) Cuvântul nostru înaintând cu bună rânduială, a ajuns la luptătorii și atleții lui Hristos. Cu adevărat oricărui rod îi premerge floarea și oricărei ascultări, înstrăinarea, fie a trupului, fie a sufletului. Căci cu aceste două virtuți, ca și cu două aripi de aur, urcă la cer fără preget sufletul cuvios. Poate despre el a cântat un oarecare purtător de Duh: *«Cine îmi va da aripi ca unei porumbițe și voi zbura prin smerenie ?» (Ps. 54, 6).*

2) Nu vom trece cu vederea să facem vădită prin cuvânt, dacă voiți, înfățișarea acestor viteji luptători: cum țin pavăza credinței în Dumnezeu și în Susținătorul credinței, respingând prin ea, așa zicând, tot gândul necredinței sau al strămutării; cum întind neconținut sabia duhului, omorând toată voia lor ce se apropie de ei; cum îmbrăcați în platoșele de fier ale răbdării și ale blândeții, resping prin ele toată ocară și înțepătura și săgeata cuvântului. Dar ei au și coiful mântuirii, acoperământul înțâistătorului prin rugăciune. Și nu stau cu picioarele lipite, ci pe unul îl întind spre slujire, iar pe celălalt îl au nemișcat în rugăciune.

3) Ascultarea stă în a-și tăgădui cineva cu desăvârșire sufletul său, fapt arătat în chip vădit prin trup. Sau poate, dimpotrivă: ascultarea este omorârea mădulelor printr-o cugetare vie . Ascultarea este mișcare de neînțeleș, moarte de bună voie, viață neiscoditoare, primirea primejdiei fără grijă, răspuns necăutat în fața lui Dumnezeu, netemere de moarte, neprimejdioasă plutire pe marea vieții, călătorie în somn .

4) Ascultarea este mormânt al voinței și înviere a smereniei. Nu se împotrivește mortul și nu alege între cele bune și între cele părute rele. Căci cel ce și-a omorât sufletul din evlavie va răspunde pentru toate. Ascultarea este lepădarea judecății proprii din bogăția judecății.

5) Începutul omorârii mădularelor trupului și a voii sufletului se face cu durere. Mijlocul e când cu durere, când fără durere. Iar sfârșitul se arată în nemișcare și în nesimțirea durerii. Acest fericit mort viu numai atunci se simte suferind osteneală și durere, când se vede pe sine făcând voia sa, temându-se de povara judecății sale.

6) Toți câți ați pornit să vă dezbrăcați pentru stadionul mărturisirii înțelegătoare; toți câți voiți să luați jugul lui Hristos pe grumazul vostru; toți câți căutați să puneți sarcina voastră pe grumazul altuia; toți câți vă grăbiți să vă înscrieți cu voia voastră câștigurile (de pe urma nevoițelor) și voiți ca în schimbul lor să vi se scrie libertatea; toți câți străbateți marea această uriașă, plutind înălțați pe umerii altora, cunoașteți că ați pornit să străbateți un drum scurt și aspru, având pe el puțința unei singure rătăcirii: ea se numește rânduiala de sine (ideoritmia). Cel ce a lepădat-o cu totul pe aceasta în alegerea celor ce i se par bune și duhovnicești și plăcute lui Dumnezeu a ajuns la țință, înainte de a fi pornit la drum. Căci ascultarea stă în a nu crede sieși în cele bune, până la sfârșitul vieții.

7) Având de gând să ne plecăm grumazul în Domnul și să credem altuia, în scopul smeritei cugetări sau al mântuirii de la Domnul, înainte de intrare (în stadion), dacă se află în noi vreo neîncredere și vreun gând (de îndoială), să cercetăm pe întâistătător și să-l judecăm și ca să zic așa, să-l cercăm, ca nu cumva încredințându-ne corăbierului ca unui cârmaci și celui pătimaș ca unuia fără patimi și mării ca portului, să ne pricinuim un naufragiu sigur. Iar după intrarea în stadionul evlaviei și al supunerii, să nu mai judecăm pe povățuitorul cel bun al luptei noastre în nici o privință, chiar dacă am vedea în el ca într-un om unele ușoare greșeli. Căci de nu, judecându-l, la nimic nu ne va folosi supunerea.

8) E de toată trebuința ca cei ce voiesc să aibă pururea o credință neîndoielnică în povățuitorii lor, să păstreze biruințele lor pururea pomenite și neșterse în inima lor, ca atunci când dracii le vor semăna necredința față de ei, să le închidă gura cu cele păstrate în amintirea lor. Căci pe cât înflorește credința în inimă, pe atâta se silește și trupul în slujire. Dar când se poticnește de necredință, cade: *«Că tot ce nu e din credință, e păcat» (Rom. 14, 20).*

9) Când gândul tău te sfătuiește să judeci sau să osândești pe întâistătător, sări ca din curvie. Să nu dai șarpelui îngăduință: nici loc, nici intrare, nici început. Zi către balaurul acesta: o, înșelătorule, nu eu am primit să fac judecata povățuitorului meu, ci el pe a mea. Nu eu am fost făcut judecător al lui, ci el al meu.

10) *Părinții numesc cântarea, armă; rugăciunea, zid; lacrima neprihănită, baie. Iar fericita ascultare au socotit-o mărturisire (mucenie), fără de care nimenea din cei împătimiți nu va vedea pe Domnul.*

11) Cel ce se supune dă el însuși o hotărâre în privința sa. Căci dacă ascultă în chip desăvârșit pentru Domnul, chiar dacă nu i se va părea că o face în chip desăvârșit, s-a izbăvit de osânda sa. Iar dacă își împlinește voia lui în anumite lucruri, chiar dacă i se pare că ascultă, își poartă povara el însuși. Dacă întâistătătorul nu încetează să-l mustre, bine face. Iar dacă tace, nu am ce spune.

12) Cei ce se supun cu simplitate în Domnul străbat drumul cel bun, nemișcând în ei, prin iscodire de amănunte, viclenia dracilor.

13) Înainte de toate să ne mărturisim bunului și singurului nostru judecător. Iar dacă el poruncește, să ne mărturisim și tuturor. Căci ranele descoperite nu se vor mări, ci se vor tămădui.

Despre tâlharul pocăit

14) Mergând eu într-o mănăstire de obște, am văzut judecata înfricoșată a unui bun judecător și păstor. Căci aflându-mă eu acolo, s-a întâmplat ca unul dintr-o ceată de tâlhari să intre în viața călugărească.

Acestuia acel prea bun doftor și păstor i-a poruncit să se bucure șapte zile de toată odihna, spre a vedea numai dinafară viețuirea din acel loc. După a șaptea zi, chemându-l păstorul, deosebit l-a întrebat dacă îi place să locuiască împreună cu ei. Și după ce l-a văzut pe el învoindu-se cu toată sinceritatea, l-a întrebat iarăși ce lucru necuvenit a făcut în lume. Și când l-a văzut mărturisind cu cuvântul toate cu hotărâre, iarăși a zis încercându-l: «Voiesc să descoperi acestea în fața întregii frății». Iar acela urând cu adevărat păcatul său, călcând peste toată rușinea, a făgăduit fără șovăială. «Dacă voiești, a zis, chiar și în mijlocul cetății lui Alexandru» (în Alexandria).

Apoi păstorul a adunat în biserică pe toți păstoriții săi, 230 la număr. Și săvârșindu-se dumnezeiasca Liturghie (căci era duminică), după citirea Evangheliei a dus înăuntru pe acel osândit fără prihană, tras de oarecare frați și lovit cu măsură, cu mâinile legate la spate și îmbrăcat în sac de păr și având cenușă pe cap, încât la însăși vederea lui toți s-au înspăimântat și au început îndată să strige plângând, că nu știa nimeni ce s-a întâmplat, apoi când a ajuns aproape de ușile bisericii, a grăit

către el acea sfântă căpetenie, judecător de oameni iubitor: «Oprește-te, că ești nevrednic să intri aici!»

Înspăimântat de glasul păstorului ce răsunase către el din altar (căci credea, după cum pe urmă cu jurămintele m-a încredințat, că nu auzea glas de om, ci de tunet), căzu îndată pe fața sa, cutremurat și scuturat în întregime de frică. Ci zăcând jos și udând pământul cu lacrimi, i se porunci iarăși de către minunatul doftor, care lucra prin toate mântuirea lui și dădea tuturor chip de mântuire și de smerenie vădită, să spună toate cele făcute de el, după felul lor, în fața tuturor. Iar acela mărturisi cu frică toate una câte una, înspăimântând auzul tuturor: nu numai păcatele trupești cele potrivnice firii și cele după fire, cu faptele cuvântătoare și cu cele necuvântătoare, ci și vrăjitoriile, uciderile și celelalte, care nu e îngăduit a le auzi sau a le preda scrisului. După ce le-a mărturisit, i s-a poruncit să fie tuns și să fie socotit între frați.

15) Iar eu minunându-mă de înțelepciunea acestui cuvios, l-am întrebat îndeosebi, pentru ce a făcut un lucru străin ca acesta ? Iar acest doftor adevărat a răspuns: «Pentru acestea două: întâi, ca pe cel ce s-a mărturisit să-l scap prin rușinea de acum de cea viitoare. Iar aceasta s-a și întâmplat, căci nu s-a sculat, frate Ioane, de la pământ, până ce n-a dobândit iertarea de toate. Și să o crezi aceasta. Căci unul dintre frații aflați acolo a îndrăznit să-mi spună: «Am văzut pe cineva ținând o hârtie scrisă și o trestie (un condei) și când cel ce zăcea jos își spunea un păcat, acela îl ștergea cu trestia». Și pe drept cuvânt. *«Căci am spus, zice, fărădelegea mea Domnului și mi-a iertat nelegiuirea inimii mele» (Ps. 31, 6).* Iar al doilea, pentru că am pe unii care au greșeli nemărturisite și prin aceasta îi îndemn și pe aceia la mărturisire, fără de care nimenea nu va dobândi iertare».

16) Și multe alte minunate și vrednice de amintire am văzut la acel pururea pomenit păstor și în obștea lui, din care voi încerca să vă fac cunoscute pe cele mai multe. Căci am rămas nu puțină vreme la ei, urmărind viețuirea lor și minunându-mă mult de ea, cum acei pământești urmau pilda celor cerești. O legătură de nedesfăcut a iubirii îi lega și ceea ce e și mai minunat este că erau izbăviți de toată îndrăzneala și grăirea deșartă. Se nevoiau înainte de toate în a nu răni conștiința vreunui frate în vreo privință. Iar dacă se arăta careva cu ură față de alții, păstorul îl închidea pe acesta în mănăstirea cea despărțită ca pe un osândit.

Odată prea cuviosul porunci să fie alungat îndată unul dintre frați care a bârfit către el pe aproapele său, neîngăduind să se afle în mănăstire diavol văzut și nevăzut.

Am văzut la acei cuvioși lucruri cu adevărat folositoare și minunate. Era o frățime după Domnul adunată și legată, având și lucrarea minunată și contemplarea (vederea) lui Dumnezeu. Așa de mult se deprindeau să se sânguiască în faptele dumnezeiești, că aproape nu aveau nevoie de îndemnul întâistătătorului și unii pe alții se trezeau spre vegherea dumnezeiască. Căci erau între ei rânduite niște sfinte și dumnezeiești nevoițe, bine gândite și statornicite. De aceea, de se întâmpla vreodată ca vreunul dintre ei să înceapă, când nu era întâistătătorul de față, să bârfească sau să osândească sau peste tot să grăiască în deșert, prin vreun semn care scăpa nevăzut altora, vreun alt frate atrăgându-i luare aminte, îl făcea să tacă. Iar dacă acela nu se simțea, poate, cel ce-i atrăgea luare aminte, punând metanie, pleca. Iar dacă aveau nevoie să spună ceva, le era îngăduită, la nesfârșit și neîncetat, aducerea aminte de moarte și gândul la judecata veșnică.

17) Nu voi trece sub tăcere dintre cele văzute acolo nici biruința minunată a bucătarului. Văzându-l pururea cu mintea adunată în slujirea lui și cu lacrimi, l-am rugat să-mi spună cum s-a învrednicit de un astfel de har. Iar el, silit de mine a răspuns: «Nu m-am gândit niciodată că slujesc oamenilor, ci lui Dumnezeu. Și socotindu-mă nevrednic de orice liniște, am totdeauna în amintire vederea focului văpăii viitoare».

18) Să auzim de o altă izbândă minunată a lor. Ei nu se opresc nici la trapeză din lucrarea minții, ci printr-o obișnuință vrednică de însemnat și printr-o aplecare neînțeleasă își aduceau fericiți aminte de rugăciunea din suflet. Dar nu se arătau făcând aceasta numai în trapeză, ci și în orice întâlnire și adunare a lor. Iar dacă vreunul din ei suferea vreo cădere, primea cele mai multe rugăminți de la frați să le lase lor grija și răspunderea pentru aceasta în fața păstorului și să primească ei certare de la acela. Pentru aceasta păstorul cel mare, cunoscând lucrarea ucenicilor, dădea certări mai mici, ca unul ce știa că cel certat nu-i atât de vinovat; ba nici nu mai căuta pe cel ce căzuse cu adevărat în greșală.

Unde se pomeneau la dâșii grăire deșartă sau glume ? Iar dacă vreunul dintre ei ar fi început vreo ceartă cu aproapele, trecând altul și făcând metanie, risipea mânia. Și dacă-i simțea că vor ține minte răul, vestea îndată celui ce rânduia cele de al doilea după întâistătător și-i făcea să se împace unul cu altul înainte de apusul soarelui. Iar dacă se învârtoșau, fie că erau pedepsiți să nu se împărtășească de hrană până la împăcare, fie că erau izgoniți din mănăstire.

Iar această rânduială vrednică de laudă era păzită la ei cu grijă și nu în deșert, căci aducea și arăta multe roade. Căci mulți dintre cuvioșii aceia s-au dovedit făptuitori și văzători având darul deosebirii (al dreptei socoteli și al smeritei cugetări). Și se

putea vedea la ei o priveliște cutremurătoare și de măreție îngerească. Se puteau vedea oameni de mare venerație și sfințenie, petrecând în ascultare ca niște copii și având ca cea mai mare laudă smerenia lor.

19) Am văzut acolo bărbați trăind în ascultare de vreo cincizeci de ani. Pe aceștia i-am rugat să mă învețe ce mângâieri au aflat din atâta osteneală. Unii dintre ei spuneau că au aflat adâncul (abisul) smereniei, prin care alungă de la ei tot războiul. Alții spuneau că au dobândit desăvârșita nesimțire și lipsa de durere la bârfele și sudalme.

Am văzut pe alții din acei pururea pomeniți veniți acolo în căruntețe și cu chip îngeresc după dobândirea nerăutății și a simplității celei duhovnicești și întărite cu voința; n-am văzut vreunul fără judecată și neîn-țelept, ca bătrânii din lume pe care oamenii sunt obișnuiți să-i socotească smintiți. Ci pe toți, blânzi în cele din afară, luminoși, neprefăcuți și nemeșteșugiți, fără nimic plăsmuit, nici în cuvânt, nici în purtări, lucru care nu se află la mulți; iar în cele dinăuntru respirând cu sufletul pe Dumnezeu și privind pe întâistătătorul ca niște copii nevinovați și având ochiul minții îndrăzneț și tare față de draci și de patimi.

20) Dar nu-mi ajunge timpul vieții, o, sfințită căpetenie și iubitoare de Dumnezeu adunare, să povestesc virtuțile acelor fericiți și viețuirea lor asemenea celei cerești. Totuși mai bine este să înfrumusețăm cuvântul nostru către voi și să vă trezim la râvna de Dumnezeu iubitoare cu sudorile ostenelilor lor, decât cu îndemnurile noastre neputincioase. Căci *«fără nici o îndoială, ceea ce e mai mic se împodobește cu ceea ce e mai mare» (Evr. 7, 7)*. Dar vă rog să nu cugetați că vă scriu ceva plăsmuit de mine. Căci e un obicei al necredinței să caute să zădărnicească folosul.

Despre Isidor

21) Dar să ne întoarcem iarăși la cele spuse mai înainte. Un bărbat oarecare cu numele Isidor, de neam boieresc din Alexandria, s-a retras din lume înainte de anii aceștia, în mănăstirea amintită, unde l-am apucat și eu. Primindu-l acel prea cuvios păstor și văzându-l foarte pornit spre rele, crud, aspru și cutezător, se gândește prea înțelept să înfrângă viclenia dracilor printr-o rânduire omenească.

Și zice către Isidor: «Dacă te-ai hotărât să iei jugul lui Hristos, voiesc să te deprinzi înainte de toate cu ascultarea».

Dar acela a răspuns : «Precum se predă fierul făurarului, așa și eu, prea sfinte, mă predau pe mine ție».

Păstorul, bucurându-se de această pildă, dădu îndată fierului Isidor regula nevoinței și-i zise: «Voiesc să stai, frate, în poarta mănăstirii și să faci îngenunchere fiecărui suflet care intră și iese, zicând: «Roagă-te pentru mine, părinte, că sunt stăpânit de duh rău».

Și ascultă acesta ca îngerul pe Domnul. Și făcând el așa șapte ani și ajungând la cea mai adâncă smerenie și zdrobire de inimă, pururea pomenitul acela, după cei șapte ani rânduți de lege și după răbdarea neînchipuită a bărbatului, voi să-l numere, ca mai mult decât vrednic, în rândul fraților, ba să-l învrednicească și de hirotonie.

Dar acela a îndreptat foarte multe rugăminți prin alții și prin mine, nevrednicul, către păstor, să-l lase să sfârșească drumul, petrecând acolo. El își vestea prin cuvântul acesta în chip umbrat sfârșitul și chemarea lui apropiată (la Dumnezeu), fapt care s-a și întâmplat. Căci lăsându-l pe el învățătorul în această rânduială, după zece zile a plecat prin neslăvire în chip slăvit la Domnul, luând la el în a șaptea zi a adormirii și pe portarul mănăstirii. Căci îi spusese lui, fericitul, că de va dobândi îndrăznire la Domnul, nedespărțit îi va fi și acolo degrabă. Iar aceasta s-a și întâmplat, spre cea mai mare adevărire a primirii neînfruntate a ascultării și a smereniei lui, de Dumnezeu următoare.

22) Am întrebat pe acest mare Isidor, pe când încă trăia, ce lucrare avea mintea lui stând în poartă ? Și pururea pomenitul nu a ascuns-o de către mine, căci voia să mă folosească. Spunea deci că la început o avea pe aceasta: «Socoteam că pentru păcatele mele m-am vândut. De aceea făceam pocăință cu toată amărăciunea, cu silire și cu sânge . Iar după ce s-a împlinit un an, nu mai aveam întristare în inimă, așteptând plata de la Dumnezeu pentru răbdare. Trecând iarăși un an, mă socoteam nevrednic, în simțirea inimii, de petrecerea în mănăstire și de vederea și de vorbirea împreună cu părinții și de împărtășirea cu dumnezeieștile Taine și de privirea cuiva în față; ci căutând cu ochii în jos, dar și mai jos cu cugetul, ceream celor ce intrau și ieșeau să se roage pentru mine».

Despre Laurenție

23) Șezând noi odată la masă, acel mare povățuitor, plecându-și sfânta sa gură la urechea mea, zise: «Voiești să-ți arăt cugetare dumnezeiască într-o adâncă cărunțe?»

Iar eu rugându-l să o facă, dreptul acesta strigă de la o a doua masă, pe un oarecare cu numele Laurenție, ce avea în mănăstire vreo patruzeci și opt de ani și era al doilea preot slujitor la altar. Acela venind și îngenunchind în fața egumenului, acesta îl binecuvânta. Dar sculându-se acela, nu-i spuse nimic, ci-l lăsă să stea în fața mesei, fără să mănânce (și era la începutul mesei). Acela rămase așa un ceas sau chiar două, încât până la urmă mă și rușinai să privesc la fața lui; căci era cu părul alb de tot, având optzeci de ani.

Rămânând fără răspuns până la sfârșitul mesei, fu trimis de cuviosul să spună mai înainte pomenitului Isidor începutul psalmului 39. Dar eu n-am trecut cu vederea, ca un prea viclean, să ispitesc pe bătrân. De aceea l-am întrebat ce gândea când stătea înaintea mesei ?

Iar el a zis: «înfățișându-mi în preajma păstorului, chipul lui Hristos, am socotit că nu el îmi poruncește, ci Dumnezeu. Pentru aceea, părinte Ioane, stăteam rugându-mă, nu ca înaintea mesei unor oameni, ci ca înaintea altarului lui Hristos, neprimind nici un gând rău față de păstor, datorită credinței și iubirii mele față de el. Căci s-a zis: *«Iubirea nu socotește răul» (I Cor. 13, 5)*. Dar cunoaște și aceasta, părinte, că dacă cineva se predă pe sine de bună voie simplității și nerăutății, nu mai dă celui rău nici loc, nici vreme împotriva sa».

Despre Econom

24) Precum acel drept era cu adevărat prin Dumnezeu mântuitorul și păstorul oilor sale, la fel îl avea de la Dumnezeu și pe economul mănăstirii, mai mult decât pe oricare altul, blând, ca foarte puțini.

Împotriva acestuia se porni odată starețul cu mare mânie spre folosul celorlalți, în biserică, poruncind să fie scos afară fără nici un motiv. Iar eu știindu-l pe acesta nepătat de vina de care îl osândeă păstorul, i-am luat apărarea economului în fața păstorului, luându-l de o parte.

Dar înțeleptul spuse și el: «Știu, părinte și eu. Dar precum e un lucru de osândă și nedrept a răpi pâinea din gura pruncului leșinat de foame, așa se va păgubi și pe sine și pe lucrător întâistătătorul sufletelor dacă nu-i prilejuiește aceluia atâtea cununi, câte știe că poate răbda acela în tot ceasul, fie prin ocări, fie prin necinstiri, fie prin disprețuri și batjocoriri. El se face pricina acestor trei păgubiri foarte mari: întâi se lipsește acela însuși de plata ce vine din certarea povățuitorului; al doilea, că putând să folosească și pe ceilalți din virtutea altuia, nu o face aceasta; al treilea și cel mai greu lucru e că și cei ce par purtători de osteneli, făcându-se o vreme fără

grijă și nefiind muștrați sau certați de întâistătorul, ca unii ce ar fi, chipurile, virtuoși, se lipsesc de blândețea și de răbdarea ce se cuvine să o aibă. Căci lipsa de apă acoperă și pământul bun și roditor și gras de buruienile necinstite și-l face să odrăslească mărăcinii mândriei, ai vicleniei și ai netemerii. Știind-o aceasta marele apostol scrie lui Timotei: *«Stăruie, muștră, ceartă, îndeamnă cu timp și fără timp» (II Tim. 4, 2).*

Iar eu împotrivindu-mă acelui povătuitor adevărat și aducând înainte slăbiciunea generației noastre și că mulți poate pentru certarea fără motiv sau poate nu fără motiv, se rup de păstor, acel sălaș al înțelepciunii zice iarăși: «Sufletul legat de Hristos, prin iubirea și credința păstorului, nu se depărtează de el până la sânge și mai ales cel ce s-a tămăduit vreodată prin el de vreo rană oarecare, amintindu-și de cel ce zice: *«Nici îngerii, nici începătorii, nici puterile, nici vreo altă zidire nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Hristos» (Rom. 8, 38).* Iar de cel ce nu e astfel legat și bine sădit și lipit mă minunez foarte dacă nu-și săvârșește în deșert petrecerea cea din locul acesta. Că s-a însoțit cu o ascultare mincinoasă».

Și nu s-a înșelat pe sine acest cu adevărat mare povătuitor, ci a călăuzit și a desăvârșit și a adus la Hristos oi neprihănite.

Despre Avachir

25) Să ascultăm înțelepciunea lui Dumnezeu aflată în vase de lut și să ne minunăm de ea. Mirându-mă eu, deci, când mă aflam acolo, de credința, de răbdarea și de neclintita stăruință a celor nou-sădiți, cu toate certările și ocările, ba uneori și prigonirile nu numai din partea întâistătorului, ci și a celor cu mult mai de jos, am întrebat, pentru zidirea mea, pe un oarecare dintre frații ce se aflau în mănăstire de cincisprezece ani, pe nume Avachir, pe care îl vedeam nedreptățit aproape mai mult decât pe toți, ba uneori alungat și de la masă dintre slujitori; și era din fire foarte puțin vorbăreț.

Deci zisei către el: «Frate Avachir, pentru ce te văd în fiecare zi alungat de la masă și dormind de multe ori nemâncat?»

Iar el răspunse: «Crede-mă, părinte, că mă încercă părinții mei, de sunt bun de călugăr. Dar nu o fac aceasta fără iubire. Și eu cunoscând scopul întâistătorului și al celorlalți, le rabd toate fără greutate. Iată am cincisprezece ani din cei treizeci cât socotesc, precum mi-au spus și ei la intrarea mea (în mănăstire), că încercă pe cei ce s-au lepădat de lume. Și pe drept cuvânt, frate Ioane, căci fără cercare aurul nu se desăvârșește».

Mai rămânând deci viteazul acesta, Avachir, după intrarea mea în mănăstire, doi ani, s-a mutat la Domnul, spunând părinților când avea să plece: «Mulțumesc, mulțumesc Domnului și vouă. Că ispitindu-mă voi pentru mântuirea mea, iată am rămas neispitit de draci șaptesprezece ani».

Pentru aceasta întâistătătorul, ca un drept judecător, a poruncit să fie așezat după vrednicie, ca un mărturisitor (mucenic), împreună cu sfinții adormiți acolo.

Despre arhidiaconul Macedonie

26) Aș nedreptăți, fără îndoială, pe râvnitorii celor bune, dacă aș îngropa în mormântul tăcerii lupta și biruința lui Macedonie, a întâiului diacon de acolo. Acesta, aflându-se în purtarea de grijă a Domnului, l-a rugat odată pe păstor cu două zile înainte de sărbătoarea sfintelor Teofanii, să plece în cetatea Alexandriei, pentru oarecare trebuință personală, făgăduind să vină repede din cetate pentru pregătirea sa de slujba sărbătorii. Dar diavolul, vrăjmașul binelui, l-a împiedicat pe arhidiaconul îngăduit de egumen, să vină în sfânta mănăstire la data hotărâtă de întâistătător. Sosind după o zi, păstorul îl scoase din diaconie și-l așază în rândul celor din urmă începători.

Bunul diacon al răbdării și arhidiacon al statorniciei primi hotărârea și cuvântul părintelui fără întristare, ca și când altul ar fi fost pedepsit și nu el. După ce a rămas în această stare patruzeci de zile, înțeleptul l-a ridicat iarăși în treapta lui.

Dar după o zi de arhidiaconie, acesta îl rugă să-l lase iarăși în aceeași certare și necinstire de mai înainte, spunând că a săvârșit un păcat de neiertat.

Dar cunoscând cuviosul că acela nu spune adevărul ci cere aceasta din smerenie, s-a învoit cu dorința cea bună a slujitorului și se putea vedea căruntețea venerată petrecând în starea începătoare și cerând tuturor să se roage pentru el «deoarece, zicea, am căzut în curvia neascultării».

Mie însă, smeritului, a îndrăznit acest mare Macedonie să-mi mărturisească pentru ce a alergat de bună voie la această smerită viețuire. «Niciodată, zicea, n-am simțit atâta ușurare de orice război și n-am văzut dulceața luminii dumnezeiești în mine, ca acum» .

27) Este propriu îngerilor să nu cadă. Ba poate nici să poată cădea, cum zic unii. Dar oamenilor le este propriu să cadă și să se ridice iarăși de câte ori s-ar întâmpla

aceasta. Numai dracilor le este propriu ca odată căzuți să nu se mai ridice niciodată. Aceasta ne-a mărturisit-o cel încredințat cu economia mănăstirii.

Fiind tânăr, îmi spuse el, și având grija vitelor mănăstirii, mi s-a întâmplat o foarte grea cădere a sufletului. Având obiceiul să nu ascund niciodată șarpele înlăuntrul inimii, prinzându-l de coadă l-am arătat îndată doftorului.

Dar acela cu fața zâmbitoare, îmi zise lovindu-mă ușor peste obraz: «Du-te, fiule, fă-ți slujba ca mai înainte și nu te teme de nimic».

Iar eu, convins prin credința înfocată că voi lua în puține zile dovada tămăduirii, am continuat să alerg pe drumul meu bucurându-mă și totodată tremurând.

28) Toată orânduirea fapturilor are, cum zic unii, multe deosebiri. Deci și în viețuirea de obște a fraților sunt deosebiri de înaintări și păreri. Pentru aceea și doftorii, observând pe unii dintre aceștia iubitori de a se arăta la venirea în mănăstire a mirenilor, îi acoperea în fața acelora cu ocări și cu slujiri mai puțin cinstite, ca să se retragă cu grabă când se întâmpla sosirea cuiva din lume. Și așa se putea vedea petrecându-se ceva mai presus de fire: însăși slava deșartă se alunga pe sine și fugea de oameni.

Despre cuviosul Mina

29) Nevrând Domnul să mă lipsească de rugăciunile unui cuvios părinte, înainte cu o săptămână de plecarea mea l-a luat la sine pe cel ce cârmuia ca ajutor al păstorului, pe un bărbat minunat, cu numele Mina, care avea cincizeci și nouă de ani în obște și împlinise toate ascultările în ea. Deci în ziua a treia, când săvârșeam noi rânduiala admirației cuviosului, deodată se umplu de bună mireasmă tot locul unde zăcea trupul lui. Drept aceea ne îngăduie marele păstor să desfacem acoperământul în care era așezat. Și făcându-se aceasta, văzurăm toți pornind din tălpile lui ca din două izvoare, buna mireasmă a mirului.

Atunci spuse învățătorul către toți: «Vedeți sudorile picioarelor și ostenele lui, cu adevărat s-au adus și s-au primit ca un mir!»

Dar părinții locului mi-au povestit și alte multe isprăvi ale prea cuviosului Mina. Spuneau și aceasta, că odată întâistătătorul, voind să încerce răbdarea lui de Dumnezeu dăruită, venind acesta la stăreție și punând metania de seară egumenului și cerând slobozire ca de obicei, acela l-a lăsat pe el să șadă așa jos până la ceasul canonului. Și abia atunci dându-i blagoslovenie și ocărându-l ca pe un iubitor de

slavă și ca pe un lipsit de răbdare, l-a lăsat să se ridice. Căci știa cuviosul că va răbda cu bărbăție. De aceea a dat și priveliștea aceasta spre zidirea tuturor.

Iar ucenicul cuviosului Mina făcându-ne cunoscute acestea despre învățătorul său, zise: «Descusându-l eu, dacă nu cumva i-a venit somnul stând în genunchi înaintea egumenului, m-a încredințat că șezând așa jos a rostit toată psaltirea».

30) Nu voiu trece cu vederea să împodobesc cununa cuvântului și cu smaraldul următor:

Am stârnit odată la un cuvânt despre liniștire pe unii dintre bătrânii aceia plini de bărbăție. Iar aceia, cu fața zâmbi-toare și cu chip vesel mi-au spus: «Noi, părinte Ioane, fiind materiali, avem și o viețuire aplecată spre cele materiale. Judecând că trebuie să purtăm războiul după măsura slăbiciunii noastre, am socotit că e mai bine să ne luptăm cu oamenii care uneori sunt furioși, alteori se căiesc și nu cu dracii care sunt totdeauna porniți și înarmați cu furie împotriva noastră».

31) Iarăși un altul dintre acei pururea pomeniți, având față de mine dragostea și îndrăznirea cea după Dumnezeu, îmi spuse cu bunăvoință: *«De ai dobândit cumva, prea înțelepte, lucrarea Celui ce a zis într-o simțire: «Toate le pot într-o Cel ce mă întărește pe mine, Hristos» (Fii. 4, 14), de a venit peste tine Duhul Sfânt ca o rouă curățitoare, de te-a umbrit puterea răbdării Celui prea înalt (Lc. 1, 35), încinge ca un bărbat (ca Hristos Dumnezeu) mijlocul tău cu ștergarul ascultării și ridicându-te de la cina liniștei, spală picioarele fraților cu duh smerit. Mai bine zis tăvălește-te sub picioarele soților tăi cu cuget sporit; pune portar neîndurat și neadormit în poarta inimii tale; țin-ți mintea cea greu de ținut în trupul tău supus împrăstierii; ține liniștea minții în mădularele ce se mișcă și se clatină, care e lucrul cel mai minunat dintre toate; fă-ți sufletul netulburat în mijlocul tulburărilor, oprește-ți limba înfuriată, gata să sară la împotrivire. Luptă-te cu stăpâna aceasta în fiecare zi de șaptezeci de ori câte șapte. Înfige în lemnul sufletului ca într-o cruce, mintea ta, ca o nicovală, care e bătută, batjocorită, ocărită, luată în răs, nedreptățită ca de niște lovituri neîncetate de ciocane, dar se înmoaie, nu suferă nici o sfărâmare, ci rămâne întreagă, netedă și neclintită. Leapădă voia ta ca pe o haină a rușinii și intră în arenă despuia de ea, chiar dacă acesta e un lucru rar și anevoie de aflat. Îmbracă platoșa credinței care nu poate fi spartă și sfărâmată de necredința în conducătorul luptei. Ține în frâu neprihănirii simțul pipăitului care sare cu nerușinare înainte. Înfrânează-ți cu pomenirea morții ochiul care voiește să iscodească în fiecare clipă măreția trupurilor și frumusețea lor. Adu la tăcere, prin grija de ea însăși, mintea curtoasă care voiește să osândească pe frate pentru negrijă, arătând în chip*

neamăgitor toată iubirea și mila față de aproapele. În aceasta vor cunoaște toți, cu adevărat, prea iubite părinte, că ești ucenic al lui Hristos: dacă vom avea în obște iubire între noi».

«Vino, vino», zicea iarăși bunul prieten. «Vino și locuiește împreună cu noi. Bea în fiecare clipă batjocorirea ca pe o apă vie. Căci David după ce a cercat din toate cele plăcute de sub cer, la sfârșitul tuturor, mărturisindu-și neștiința, a zis: *«Ce este dar bun? Sau ce e plăcut? Nu e altceva decât a locui frații împreună» (Ps. 132, 1).* Iar dacă ne-am învrednicit astfel de o asemenea răbdare și ascultare, e bine ca după ce ne-am cunoscut și slăbiciunea noastră, să nu intrăm în stadionul luptei, ci să ferim pe cei ce luptă și să le dorim răbdare».

Iar eu am fost biruit de frumoasele cuvinte ale părintelui și prea bunului învățător, care a nevoit împreună cu mine în chip evanghelic și proorocesc sau mai bine zis prietenesc. De aceea am și hotărât să dau fără șovăire întâietate fericitei ascultări.

32) Dar înainte de a ieși ca dintr-un Rai și de a înșira cuvintele mele, ca niște măracini urâți și nefolositori, voi mai aminti încă o virtute folositoare a acestor fericiti.

Păstorul a băgat de seamă că de multe ori stând noi la rugăciune, unii le foloseau ca întâlniri și ca prilejuri de convorbiri. Acestora poruncindu-le să stea vreme de o săptămână înaintea bisericii, le-a rânduit să facă metanie celor ce intrau și ieșeau, chiar dacă erau clerici sau preoți.

Văzând pe careva dintre frați stând la cântare cu o simțire a inimii mai adâncă decât a multora și mai ales părând, prin rostirea cuvintelor însoțită de înfățișarea ființei și a feței, că se află în convorbire cu vreunii, l-am întrebat să-mi spună înțelesul fericitului său obicei. Iar el știind că e spre folos să nu ascundă aceasta, zise: «M-am obișnuit, părinte Ioane, să-mi adun gândurile și mintea, împreună cu sufletul, de la început, chemându-le să strige împreună: «Veniți să ne închinăm și să cădem la Hristos, împăratul nostru Dumnezeu».

Iar pe bucătar iscodindu-l eu, l-am prins făcând aceasta: văzând că are o tăbliță la brâu, am aflat că însemna pe ea în fiecare zi gândurile sale și le mărturisea pe toate păstorului. Dar nu numai pe acesta, ci și pe alți mulți i-am văzut făcând acolo același lucru. Căci era și aceasta o poruncă a marelui păstor, precum am auzit.

Oarecare dintre frați a fost izgonit odată de el, pentru că a bârfit pe aproapele său către el, că e flecar și vorbăreț. Dar el a stăruit în poarta mănăstirii timp de o

săptămână, rugându-se să poată intra și să fie iertat. Când a auzit aceasta iubitorul de suflete, cercetând și aflând că acela n-a mâncat nimic în cele șase zile, îi vesti: «Dacă voiești să-ți faci sălașul în întregime în mănăstire, te voi pune în ceata celor ce se pocăiesc». Și fiindcă cel ce se pocăia a primit aceasta cu bucurie, păstorul a poruncit să fie dus în mănăstirea rânduită îndeosebi pentru cei ce plângeau pentru păcatele lor, ceea ce s-a și întâmplat.

33) Dar fiindcă am vorbit despre amintita mănăstire, să spunem ceva pe scurt și despre ea. Era un loc depărtat cam la o stadie (1 km.) de mănăstirea cea mare. Era o închisoare jalnică. Nu se putea vedea acolo niciodată fum, nici vin, nici ulei pentru mâncare. Nu se găsea altceva decât pâine și puține legume. În acest loc îi închidea fără ieșire pe cei ce se poticneau după chemare (la călugărie); nu la un loc, ci îndeosebi și despărțiți sau câte doi cel mult, până ce Domnul îl înștiința pe el (pe păstor) despre fiecare. Pusese peste ei și un mare locțiitor, cu numele Isaac, care cerea celor predați grijii lui rugăciune aproape neîncetată. Spre împiedicarea trândăviei, erau acolo și stâlپări multe de finic (pentru făcut coșuri și rogojini). Aceasta era viața, aceasta era starea, aceasta era petrecerea celor ce căutau cu adevărat fața Dumnezeuului lui Iacov (Ps. 23, 6).

34) E un lucru bun a te minuna de ostenele sfînților. Dar e un lucru pricinuit de mântuire a râvni să faci la fel. Însă a voi să urmezi viețuirea lor dintr-odată e un lucru nesocotit și cu neputință.

35) Când suntem mușcați de muștrări, să ne aducem aminte de păcatele noastre, până ce Domnul, văzând silința noastră, a celor ce ne sârguim, le va șterge pe acestea și va prefăce durerea ce ne mușcă în inimă, în bucurie. *«Căci după mulțimea durerilor mele în inima mea, zice, au veselit mângâierile Tale sufletul meu la vremea cuvenită» (Ps. 93, 19).*

36) Să nu uităm pe cel ce zice către Domnul: *«Câte neazuri și rele mi-ai arătat mie și întorcându-mă m-ai făcut viu și din adâncurile pământului m-ai scos iarăși după ce am căzut» (Ps. 70, 23).*

37) Fericit este cel ce s-a silit pe sine să fie defăimat și ocărât în fiecare zi pentru Domnul. Acesta va dănuți cu mucenicii și va sta de față cu îngerii, plin de îndrăzneală. Fericit este monahul care se va socoti pe sine în toată clipa vrednic de necinstire și de defăimare. Fericit este cel ce și-a omorât până la capăt voia sa și și-a predat grija de sine învățătorului său în Domnul. Căci va sta de-a dreapta Celui răstignit.

38) Cel ce a respins de la sine mustrarea dreaptă sau nedreaptă, a respins însăși mântuirea sa. Iar cel ce o primește cu durere sau fără durere, va dobândi degrabă iertarea păcatelor sale.

39) Arată în chip nevăzut (cu mintea) lui Dumnezeu credința și dragostea curată ce o ai față de părintele tău și Acela va îndemna pe acesta în chip neștiut să se alipească de tine și să te apropie de el, după simțirea ta față de el. Cel ce pironește pe stâlp orice șarpe, a arătat o credință vădită. Dar cel ce îl ascunde, rățăcește încă pe locuri fără căi.

40) De voiește cineva să știe că are iubirea de frați și dragostea adevărată, se va încredința despre ea când se va vedea pe sine plângând pentru greșalele fratelui și veselindu-se de înaintările și de darurile lui.

41) Cel ce voiește să rămână biruitor într-o convorbire cuvântul său, să știe că suferă de boala diavolului, chiar dacă cuvântul său e adevărat. Și dacă face aceasta într-o convorbire cu cei deopotrivă cu el, va fi tămăduit poate de certarea celor mai mari. Dar dacă face așa și față de cei mai mari, sau mai înțelepți, boala lui nu poate fi vindecată de oameni.

42) Cel ce nu se supune cuvântului nu se supune nici lucrului. Căci cel ce e necredincios în ceea ce e puțin, e necredincios și neîncovoiat și în ceea ce e mare. Acela se ostenește în zadar, neagonisindu-și din cuvioasa ascultare nimic altceva decât osânda.

43) Cel ce și-a făcut conștiința curată la culme, în supunere față de părintele său, acela, așteptând în fiecare zi moartea ca pe un somn, mai bine zis ca pe viața sa, nu se înspăimântă, știind că în ceasul despărțirii nu el, ci întâistătătorul va avea să dea socoteală.

44) Cel ce, primind nesilit de la părintele său în Domnul slujba unei ascultări, a pățimit în ea vreo poticnire neașteptată, să pună vina nu pe cel ce a dat arma, ci pe cel ce a primit-o. Căci a primit arma spre lupta cu vrăjmașul, dar a îndreptat-o spre inima sa. Iar de s-a silit pe sine pentru Domnul și a dezvăluit slăbiciunea sa de mai înainte celui ce i-a dat-o, să îndrăznească, căci chiar dacă a căzut, nu a murit.

45) Am uitat, o, prieteni, să vă pun în față și pâinea aceasta dulce a virtuții: anume, am văzut acolo ascultători în Domnul care se zdrobeau prin ocări și se defăimau pentru Dumnezeu, ca să fie pregătiți prin obișnuire să nu se mâhnească de necinstirile ce li se vor aduce din afară.

46) Sufletul care se gândește la mărturisire e ținut de aceasta ca de un frâu, să nu păcătuiască. Dimpotrivă, păcatele pe care nu avem de gând să le mărturisim, le săvârșim fără frică, ca în întuneric.

47) Când lipsind întâistătătorul, ne închipuim fața lui și socotind că stă în fața noastră, ocolim orice întâlnire sau cuvânt sau mâncare sau somn sau altceva care știm că nu-i place, împlinim cu adevărat o ascultare nemincinoasă. Copiii masteri socotesc lipsa învățătorului (a tatălui) prilej de bucurie, dar cei adevărați o socotesc pe aceasta o pagubă.

48) Am întrebat odată pe careva dintre cei mai încercați, rugându-l să-mi spună cum se dobândește prin ascultare smerenia. Iar el zise: «Chiar dacă ascultătorul recunoscător ar învia morți, chiar dacă ar dobândi lacrimi, chiar dacă s-ar izbăvi de războaie, el socotește în chip neîndoielnic că acestea le-a făcut rugăciunea părintelui său duhovnicesc. Astfel el rămâne străin de închipuirea deșartă de sine. Căci cum se va mândri cu acelea, cel ce spune că le-a făcut prin ajutorul părintelui și nu prin sânguința sa?»

49) Cel ce se liniștește (isihastul = sihastrul) nu cunoaște lucrarea celor spuse. Căci părerea de sine și-a câștigat stăpânire în el, socotind că faptele amintite sunt săvârșite de el prin sânguința sa. Dar cel aflat în ascultare, biruind două vicleșuguri, rămâne robul veșnic supus al lui Hristos.

50) Dracul luptă uneori să întineze pe cei ascultători, cu murdării și-i face învârtoșați la inimă ; alteori, să-i tulbure potrivit obiceiului și iarăși alteori să-i facă pe unii uscați și neroditori, trândavi și greoi la rugăciune, somnoroși și întunecați, ca să nu se mai folosească cu nimic din ascultare, ba să dea și înapoi și să iasă din ascultare. Căci nu le îngăduie să înțeleagă că retragerea prin economie a bunătăților ce ni se pare că sunt în noi, ni se face pricină de cea mai adâncă smerită cugetare.

51) Înșelătorul amintit a fost adeseori respins de către unii prin răbdare. Dar apoi, încă vorbind acesta, alt «înger» înfățișându-se, încearcă după puțin timp să ne amăgească.

52) Am văzut ascultători ajunși la multă umilință, blânzi, înfrânați, sânguincioși, nerăzboiți, fierbinți sub acoperământul părintelui, de care apropiindu-se dracii le-au semănat gândul că sunt întăriți acum pentru liniștire (pentru sihăstrie) sau pentru lupta desăvârșită și prin ea pot ajunge la nepătimire. Și amăgiți astfel și

ieșind din port la largul mării, apoi prinzându-i furtuna și neavând cârmaci, s-au primejduit jalnic de această mare murdară și sărată.

53) E de trebuință ca marea să se tulbure și să se înfurie în chip sălbatic, ca prin aceasta să arunce iarăși pe pământ conținutul ei și tot gunoiul și iarba pe care le-au adus în ea râurile patimilor.

54) Cel ce uneori ascultă, alteori nu ascultă de părinte, este asemenea celui care uneori pune în ochi leacuri, alteori var nestins. Căci *«unul zidind, iar altul dărâmând, care altul va fi folosul, decât osteneala?» (Eccl. 22, 28).*

55) Nu te lăsa amăgit, o, fiule ascultător al Domnului, de duhul închipuirii de sine și spune păcatele tale învățătorului tău, ca și când le-ar spune altă persoană. Căci nu te poți izbăvi de rușine, fără rușine. Dracii au adesea obiceiuri să ne convingă fie să nu ne mărturisim, fie să defăimăm pe alții ca vinovați de păcatul nostru.

56) Dezgolește-ți, dezgolește-ți rana în fața doftorului și nu te rușina. *«A mea e buba, părinte, a mea e rana. Din nepăsarea mea s-a pricinuit și nu din a altuia. Nimeni altul nu e pricinuatorul ei: nici om, nici duh, nici trup, nici altceva, ci negrija mea!»* Fă-te la mărturisire și cu purtarea și cu chipul și cu gândul, ca un osândit, plecându-te spre pământ și dacă se poate udând cu lacrimi picioarele doftorului și judecătorului ca ale lui Hristos.

57) Dacă toate atârnă de obișnuință și îi urmează ei, cu mult mai mult, fără îndoială, cele bune, care au ca împreună-lucrător pe Dumnezeu. Nu te vei osteni mulți ani, fiule, să afli în tine fericita odihnă, de te vei preda de la început ocărilor, cu tot sufletul.

58) Nu socoti lucru nevrednic de tine a-ți face mărturisirea în chip smerit ca înaintea lui Dumnezeu, înaintea ajutătorului tău. Căci am văzut osândiți înmuind printr-o înfățișare prea întristată și printr-o mărturisire adâncă asprimea judecătorului și preschimbând mânia lui în înduioșare. De aceea și Ioan, înaintemergătorul cerea de la cei ce se rugau mărturisirea înaintea botezului, neavând el însuși nevoie de aceasta, ci prilejuind prin ea mântuirea lor.

59) Să nu ne speriem dacă suntem războiți și după mărturisire. Căci e mai bine să ne luptăm cu gândurile decât cu mândria.

60) Nu alerga după cele din povestirile sihaștrilor și ale părinților pustnici și nici nu te înălța spre ele. Căci tu înaintezi cu oștirea întâiului mucenic (Ștefan).

61) Nu ieși din locul de luptă nici când cazii. Căci cu mult mai mult avem atunci nevoie de doftor. Dacă și-a poticnit piciorul de o piatră cel ce avea ajutor, cel lipsit de ajutor nu se va poticni numai, ci va și muri.

62) Când cădem, îndată dracii venind lângă noi iau și ne înfățișează ca pricină binecuvântată sau mai bine-zis nebinecuvântată, liniștea. Scopul vrăjmașilor noștri e să adauge la căderea noastră în chipul acesta, o nouă rană.

63) Când un doftor își mărturisește neputința, e nevoie să mergem la altul. Căci rar sunt cei ce se tămăduiesc fără doftor.

64) Cine e deci cel ce socotește că ni se poate împotrivi când spunem că, dacă orice corabie ce are un cârmaci încercat poate ajunge în primejdie de înecare, fără cârmaci se va pierde în chip sigur?

65) Din ascultare se naște smerenia, din smerenie, nepătimirea, dacă «întru smerenia noastră *Și-a adus aminte de noi Domnul și ne-a izbăvit pe noi de vrăjmașii noștri*» (Ps. 135, 23). Drept aceea, nimic nu ne va împiedica să spunem că din ascultare se naște nepătimirea, prin care vine culmea smereniei. Căci nepătimirea începe de la smerenie, precum legea, de la Moise. Dar fiica desăvârșește pe maică, precum Maria, Adunarea.

66) Bolnavii care, după îngrijirea din partea unui doftor și după folosul avut de la el, părăsesc pe acesta alegând pe altul înaintea tămăduirii desăvârșite, sunt vrednici de toată osânda de la Dumnezeu.

67) Nu fugi de mâinile celui ce te-a adus la Domnul. Că nu te vei rușina în toată viața ta de altcineva ca de acela.

68) Nu e fără primejdie pentru un ostaș neîncercat să se despartă de mulțimea ostașilor ca să se lupte de unul singur. Și nu e fără primejdie pentru călugăr să pornească pe calea liniștirii înainte de multa cercare și nevoie în lupta cu patimile sufletești. Cel dintâi se primejduiește trupește, al doilea, sufletește. «*Mai buni sunt, zice Scriptura, doi decât unul*» (Eccl. 14, 19). Adică mai bine este fiului să se lupte împreună cu părintele său împotriva gândurilor care pun stăpânire pe el înainte de a băga de seamă.

69) Cel ce lipsește pe orb de călăuză, turma de păstor, pe cel ce rățăcește de povățuitor, pe prunc de tatăl său, pe bolnav de doftor, corabia de cârmaci, prici-

nuiește tuturor primejdii, iar cel ce încearcă să se lupte fără ajutor cu duhurile, e omorât de acelea.

70) Cei ce vin în spital, să-și facă de la început cunoscute suferințele lor. Iar cei ce vin la ascultare, să arate smerenia ce li se cuvine. Celor dintâi, ușurarea suferințelor, iar celor de al doilea, adaosul cunoștinței de sine li se va arăta, mai mult decât oricare altul, ca un semn neînșelător al însănătoșirii lor.

71) Să-ți fie conștiința oglinda supunerii tale și-ți va fi de ajuns .

72) Cei ce se supun, în viața lor de liniștire, părintelui lor au numai pe draci lucrători împotriva lor, dar cei ce se află în obște luptă deodată și cu dracii și cu oamenii. Cei dintâi păzesc mai cu de-amănuntul poruncile lui Dumnezeu prin neconținută privire a învățătorului. Cei de al doilea, adeseori prin lipsa învățătorului le calcă puțin pe acestea. Dar de se vor face sânguincioși și iubitori de osteneală prin răbdarea poticnelilor și a muștrărilor, vor umple lipsa cu prisosință și vor dobândi cununi îndoite.

73) Să ne păzim pe noi luând seamă la noi cu toată străjuirea. Căci portul plin de corăbii ușor le poate sfărâma pe acestea; mai ales pe cele roase în ascuns de mânie, ca de un vierme.

74) Să ne deprindem cu tăcerea cea mai deplină și cu neștiința față de întâistător. Căci bărbatul tăcut este fiul înțelepciunii, câștigând totdeauna multă cunoștință. Am văzut pe unul din cei de sub ascultare răpind povestirea din gura întâistătorului și deznădăjduit de supunerea lui. Și l-am văzut agonisind din aceasta, nu smerenie, ci mândrie.

75) Să veghem cu toată vegherea, să luăm aminte cu grijă și să ținem seama cu trezvie, când și cum trebuie să dăm întâietate slujirii și nu rugăciunii. Căci nu trebuie să se întâmple aceasta întotdeauna. Ia aminte la tine însuși când te afli cu frații și nu te grăbi să te arăți nicidecum mai drept ca ei în ceva. Căci vei săvârși atunci două rele: pe aceia îi vei răni prin sânguința ta cu chip mincinos, iar ție îți vei pricinui mândrie prin purtarea ta.

76) Fii sânguincios cu sufletul, nearătând-o aceasta nicidecum prin trup: nici prin înfățișare, nici prin vreun cuvânt deschis, nici prin vreun cuvânt cu subînțeles. Fă așa, dacă ai încetat să disprețuiești pe aproapele. Iar dacă ești aplecat spre aceasta, fă-te fraților tăi asemenea și nu neasemenea prin închipuirea de sine.

77) Am văzut un ucenic neîncercat fălindu-se în fața altora cu isprăvile învățătorului său. Dar socotind să-și câștige sie-și slavă din roada altuia, și-a primit mai degrabă necinste. Căci toți au zis către el: «Dar cum a odrăslit un pom bun, o ramură neroditoare ?»

78) Să nu ne socotim răbdători atunci când răbdăm cu bărbăție batjocorirea din partea părintelui nostru, ci când suntem disprețuiți și răniți de orice alt om. Căci pe părintele îl suportăm având rușine de el și fiind îndatorați la aceasta.

79) Bea cu inimă bună, ca pe o apă a vieții, batjocorirea din partea oricărui om care voiește să te adape cu apă care te curăță de neînfrânare. Căci atunci va răsări curăția adâncă în sufletul tău și lumina lui Dumnezeu nu va mai lipsi din inima ta.

80) Nimeni să nu se fălească în cugetul său văzând adunarea frățimii odihnindu-se sub el. Căci tâlharii stau împrejur.

81) Amintindu-ți, amintește-ți de cel ce a zis: *«Când veți face toate cele poruncite, ziceți că slugi netrebnice suntem, că ceea ce eram datori să facem, am făcut» (Lc. 17, 10).* Iar judecata ostenelilor o vom cunoaște în vremea ieșirii (morții).

82) Chinovia (mânăstirea de obște) este cer pământesc. Drept aceea, precum îngerii liturghisesc Domnului, așa să facem să se simtă inima noastră. Uneori cei ce se află în cerul acesta se simt cu inima ca de piatră. Alteori iarăși sunt mângâiați de umilință. Aceasta, pentru ca să scape și de închipuirea de sine, dar să se și mângâie în osteneli prin lacrimi.

83) Un foc mic înmoaie ceara multă. Și o mică necinstire ce vine adesori înmoaie, îndulcește și alungă dintr-odată toată sălbătăcia, nesimțirea și împietrirea.

84) Am văzut odată doi inși șezând ascunși și luând seamă și ascultând la suspinele și ostenelile celor ce se nevoiau. Dar unul, ca să le râvnească; iar celălalt, ca la vreme potrivită, să le dea pe față cu ocară și pe lucrătorul lui Dumnezeu să-l oprească din buna lui lucrare.

85) Nu fi un tăcut fără rost, pricinuind altora tulburare și amărăciune; nici molău în viețuire și în pășire, când ți se poruncește să te sânguești. Iar de nu, te-ai făcut mai rău decât cei furioși și pricinuitori de tulburare.

86) Am văzut adeseori, precum zice Iov (Iov 16, 2), suflete suferind pentru purtarea lor molâie, iar altele din pricina destoiniciei lor și m-am minunat cât de felurită e răutatea.

87) Cel de la mijloc nu poate câștiga din cântare, cât poate din rugăciune. Căci risipirea în cântare aduce neorânduială în suflet.

88) Luptă-te neîncetat cu cugetarea, adunând-o din împrăștierea ei, spre tine însuși. Dumnezeu nu cere celor ascultători o rugăciune neîmprăștiată. De aceea nu te descuraja când ești furat (de vreun gând în rugăciune), ci încurajează-te adunându-ți mintea de fiecare dată, căci numai îngerul nu e furat.

89) Cel ce s-a convins pe sine în chip tainic să nu iasă din locul de luptă până la ultima răsuflare, chiar de ar avea de suportat mii de morți ale trupului și sufletului, nu va cădea ușor în nici una din acestea. Dar îndoiala inimii și neîncrederea în locuri, obișnuiește să pricinuiască pururea poticneli și primejdii.

90) Cei ce se mută dintr-un loc în altul cu ușurință sunt cu totul necercați. Căci nimic nu pricinuieste atât de mult nerodirea ca nerăbdarea.

91) Dacă ai intrat într-un spital necunoscut și ai întâlnit un doftor, fii ca un trecător și ca unul care cauți să cunoști, fără să fii băgat de seamă, meșteșugul tuturor celor de acolo. Iar dacă simți vreun folos de la doftori și de la felcer în boalele tale și mai ales în umflătura sufletului, pentru care te cauți, rămâi acolo și te vinde pe aurul smereniei, prin zapisul ascultării și prin contractul slujirii, întărit cu mărturiile îngerilor.

92) Rupe odată cu acestea zapisul voii tale. Căci umblând din loc în loc, ai pierdut prețul cu care te-a răscumpărat Hristos.

93) Locul acesta să-ți fie ție mormânt înainte de mormânt. Și nimenea nu iese din mormânt înainte de învierea cea de obște. Iar de au ieșit unii, ia seama că mai înainte au murit. Să rugăm pe Domnul să nu pătimim și noi aceasta.

94) Când cei mai trândavi simt că poruncile sunt grele, încearcă să dea întâietate rugăciunii. Iar când le sunt mai ușoare, fug de rugăciune ca de foc.

95) Este câte unul care, împlinind vreo slujire, o părăsește când i se cere aceasta pentru odihnă (mângâierea) vreunui frate; și este câte unul care o părăsește din

trândăvie. Și este iarăși câte unul care nu o părăsește, din slavă deșartă. Dar este și câte unul care nu o părăsește, din râvna sufletului.

96) De te-ai prins prin tocmeli (prin făgăduieli) și-ți vezi ochiul sufletului nesporind, nu te feri de despărțire; dar cel cercat este cercat oriunde și tot așa și cel dimpotrivă.

97) Defăimările cele lumești pricinuesc multe despărțiri, iar lăcomiile pântecelui satisfăcute în tovărășii dau naștere la toate căderile și călcările de lege.

98) Dacă vei stăpâni această stăpână, orice loc îți va pricinui nepătimire; dar de te va stăpâni ea, oriunde te vei primejdui, în afară de mormânt.

99) Domnul luminează ochii orbi ai celor ascultători prin virtuțile povățuitorului, iar prin lipsa lor, îi întunecă. Dar urătorul de bine (diavolul) face dimpotrivă.

100) Chip al celei mai bune supuneri să ne fie, o, prieteni, așa zisul argint viu. Căci el coborându-se dedesubtul tuturor, rămâne curat de orice întinăciune. Cei ce se sânguiesc, să ia aminte cu atât mai mult la ei înșiși, ca nu cumva, judecând pe cei leneși, să fie osândiți mai mult decât aceia. Socotesc că Lot de aceea s-a îndreptățit, că aflându-se în mijlocul acestora, nu i-a osândit niciodată.

101) Să păzim liniștea și netulburarea în toate, dar mai mult în cântări. Căci scopul dracilor este să alunge rugăciunea prin tulburări.

102) *Slujitor este cel ce cu trupul stă în fața oamenilor, dar cu mintea bate prin rugăciune în poarta cerurilor.*

103) Înjurăturile, ocările și cele ca acestea pricinuesc în sufletul ascultătorilor o amărăciune asemănătoare pelinului; iar laudele, cinstirile și faima bună, nasc o dulceață asemenea mierii, în cei iubitori de dulci împătimiri. Să luăm seama deci la firea ambelor feluri. Cele dintâi obișnuiesc să curățească toate întinăciunile dinlăuntru; cele de al doilea fac să crească puroiul.

104) Trebuie să credem fără grijă celor ce au primit în Domnul grija de noi, chiar dacă unele din cele poruncite de ei ne par potrivnice mântuirii noastre. Căci mai ales atunci se probează credința noastră în ei, ca într-un cuptor al smereniei. Și acesta este semnul celei mai adevărate credințe, că privind cele ce se fac potrivit celor nădăjduite, ne supunem fără nici o îndoială celor ce ne poruncesc.

105) *Din ascultare se naște smerenia, cum am apucat să spunem și mai înainte. Din smerenie, dreapta socoteală, precum a arătat prea frumos și prea înalt și marele Casian în «Cuvântul său despre dreapta socoteală» - . Din dreapta socoteală, pătrunderea, iar din aceasta, vederea înainte. Și oare cine nu va alerga pe acest drum bun al ascultării, văzând înaintea lui bunătățile ce i se pregătesc? Despre acest mare dar a spus bunul psalmist: «Gătit-ai întru bunătatea Ta săracului ascultător, Dumnezeu, venirea Ta în inima lui» (Ps. 67, 11).*

106) Să nu uiți în toată viața ta de acel mare nevoitor care nu a auzit în toți cei optsprezece ani cu urechile din afară de la povățuitorul său urarea: «O, de te-ai mântui»; dar cu urechile dragostei nu auzea de la Domnul numai urarea: «O, de te-ai mântui» (căci aceasta arată o dorință, nu ceva sigur), ci: «Te-ai mântuit», ceea ce arată ceva hotărât și sigur.

107) Se înșală pe ei înșiși acei ascultători care simțind pe povățuitor că se înconvoaie și se apleacă ușor spre dorințele lor, îi cer ascultări după voia lor. Căci primindu-le pe acestea, să știe în chip neîndoielnic că au căzut de la cununa mărturisirii (muceniei). Pentru că ascultarea este înstrăinarea celui ce o împlinește, de fățarnicie și de dorințele sale.

108) Unul primește poruncă și simțind că cel ce a poruncit nu are plăcere de împlinirea ei, nu o împlinește. Iar altul simțind aceasta, o împlinește fără șovăială. E de întrebat cine a lucrat în chip mai evlavios?

109) Este cu neputință ca diavolul să se împotrivească voii sale. Să te încredințezi despre aceasta cei ce viețuiesc în lenevire și cei ce stăruie într-o sihăstrie sau într-o mănăstire de obște.

110) Să ne fie nouă războiul dat în noi, ca să ne depărtăm din anumite locuri, dovadă că acolo bineplăcem lui Dumnezeu, dacă a fi războiți e semn că luptăm.

Despre cuviosul Acachie

111) Nu mă voi face un ascunzător nedrept și un zgârcit neomenos, tăinuind față de voi ceea ce nu e îngăduit a tăinui. Marele Ioan Savaitul mi-a povestit lucruri vrednice de auzit. Iar tu, cuvioase, cunoaște din experiența lui că era bărbat nepătimas și curat de orice cuvânt mincinos și de orice faptă vicleană.

Acesta mi-a povestit următoarele: «în mănăstirea mea din Asia (căci de acolo pornise dreptul) se afla un bătrân foarte leneș și neînfrânat. O spun aceasta nu judecând, ci ca să mă arăt spunând adevărul.

Acesta, nu știu cum a dobândit un ucenic mai tânăr, pe nume Acachie, simplu la purtări, dar înțelept cu gândul. Și atâtea răbda acesta de la bătrân, cât le-ar părea poate multora de necrezut. Căci îl chinuia pe el nu numai cu ocări și cu necinstire, ci și cu lovituri în fiecare zi. Dar răbdarea lui nu era fără judecată.

Văzându-l eu deci pe el în fiecare zi, chinuit la culme, ca un rob cumpărat, îi ziceam: «Ce este, frate Acachie ? Cum e în ziua de azi?» Și acela îndată îmi arăta uneori ochiul învinețit, alteori grumazul, alteori capul rănit. Dar cunoscându-l eu pe el lucrător al ascultării, îi spuneam: «Bine, bine, rabdă și te vei folosi». Slujind deci bătrânului acela nouă ani, a plecat la Domnul.

Îngropat fiind el în cimitirul părinților, după cinci zile, povătuitorul lui Acachie merse la un mare bătrân din cei de acolo și-i spuse: «Părinte, a murit fratele Acachie».

Dar bătrânul, când auzi, zise celui ce i-a spus: «Crede-mă, bătrâne, nu cred».

Acela îi spuse: «Vino și vezi».

Bătrânul se sculă repede și se duse cu povătuitorul la mormântul fericitului nevoitor și strigă ca unui viu celui ce era cu adevărat viu întru adormire, și-i zise: «Frate Acachie, ai murit ?»

Iar ascultătorul cel prea înțelept, arătând ascultare și după moarte, a răspuns marelui bătrân: «Cum ar fi cu puțință, părinte, să moară un om lucrător al ascultării ?»

Atunci bătrânul, fostul așa numit povătuitor, umplându-se de frică, a căzut pe față în lacrimi. Și cerând egumenului Lavrei o chilie aproape de mormântul lui Acachie, a viețuit de atunci înainte acolo, spunând pururea bătrânilor: «Am săvârșit ucidere».

Iar mie mi se pare, părinte Ioane, că însuși acest mare Ioan este cel ce a vorbit cu mortul.

Dar sufletul lui fericit mi-a istorisit și altceva despre altul oarecare. Dar acesta era el însuși, cum am putut afla mai târziu în chip sigur.

Despre Ioan, savaitul sau antioch

112) «Ucenicea, zicea acesta, un altul oarecare în această mănăstire din Asia (poate Siria) la un monah oarecare, blând, blajin și liniștit. Și văzându-se cinstit și odihnit (nesupus la osteneli mari) de bătrân, socotind că aceasta e multora spre primejdie, îl rugă să-l slobozească. Căci avea bătrânul și alt ucenic și de aceea nu-l necăjea mult pe acesta. Deci ieși de la el și se așeză, prin scrisoarea povățuitorului, într-o mănăstire de obște din Pont. Și în cea dintâi noapte, în care a intrat în această mănăstire, se văzu pe sine în somn tras de unii la socoteală și după încheierea acelei înfricoșate socoteli, găsit cu o rămășiță neplătită și deci dator cu o sută litri de aur. Deșteptându-se, și-a tâlcuit vedenia aceea și a zis: «Sărmane Antioh (căci acesta era numele lui), cu adevărat mare e rămășița neplătită a datoriei noastre».

«Așadar, zicea, după ce petrecui în acea obște trei ani în ascultare fără alegere, umilit și asuprit de toți ca un străin (căci nu era în acea mănăstire alt călugăr străin), văzui iarăși în somn pe cineva, dându-mi dovadă despre plățirea a 10 litri de aur din datoria mea. Trezindu-mă, am înțeles vedenia, și am zis: «Deabia zece? Când voi plăti oare tot?»

Atunci îmi zisei: «Sărmane Antioh ! E nevoie de mai multă osteneală și necinstire». Am început deci să fac pe prostul, neîncetând însă câtuși de puțin slujirea. De aceea, văzându-mă nemilostivii părinți în această stare și râvnă, mă puneau să fac toate lucrurile grele ale mănăstirii.

Stăruind în această petrecere 13 ani, văzui pe cei ce mi se arătau mai înainte, venind iarăși și scriindu-mi dovada desăvârșitei scăpări de datorie. Căci când cei din mănăstire mă asupreau cu ceva, răbdam bărbătește aducându-mi aminte de datoria mea». Acestea mi le-a povestit, părinte Ioane, prea înțeleptul Ioan ca «despre altul. De aceea și-a și schimbat numele său în Antioch. Dar de fapt el era cel care și-a rupt zapisul cu bărbăție prin răbdare.

113) Dar s-auzim la ce dar al deosebirii (al dreptei socoteli) a ajuns cuviosul acela prin răbdare. Șezând în mănăstirea Sfântul Sava, au venit la el trei călugări mai tineri vrând să ucenicească la el. Primindu-i el pe aceștia, îndată i-a ospătat cu bucurie, voind să aline osteneala călătoriei lor. Dar după trei zile, le zise bătrânul: «Fraților, eu sunt prin fire un curvar și nu pot să primesc pe vreunul din voi». Dar aceia nu s-au smintit. Căci cunoșteau lucrarea bătrânului. Deci după ce, rugându-se

mult ca să-l înduplece, n-au izbutit, s-au aruncat la picioarele lui, rugându-l să le rânduiască măcar unde și cum trebuie să se așeze.

Drept aceea s-a înduplecat bătrânul și cunoscând că vor primi cu smerenie și cu ascultare sfătuirea, zise unuia: «Domnul voiește ca tu, fiule, să șezi într-un loc liniștit cu un părinte, întru supunere». Celui de al doilea îi zise: «Mergând, vinde voile tale și le dă lui Dumnezeu, apoi ia crucea ta și stăruie în frăția și obștea fraților și vei avea fără îndoială comoară în cer». Apoi zise celui de al treilea: «Ia asupra ta în chip nedespărțit cuvântul Celui ce zice: *«Cel ce va răbda până la sfârșit se va mântui» (Mt. 10, 22).* Și mergând, să alegi, de e cu puțință, pe cel pe care îl socotești că nu e altul între oameni care să lovească mai tare și mai aspru, ca să te deprindă întru nevoință. Și stăruind, bea în fiecare zi batjocură și luarea în răs, cum ai bea mierea și laptele.

Iar fratele zise către marele Ioan: «Și dacă acela ar petrece întru nepăsare, ce voi face?»

Iar bătrânul îi răspunse: «Chiar de l-ai vedea curvind, să nu te desparți de el, ci zi în sinea ta: «Prietene, cu ce scop ai venit aci?» Atunci vei vedea pierind din tine mândria și învârtoșarea furioasă».

114) Să ne nevoim cu toată puterea, toți cei ce voim să ne temem de Domnul, ca să nu dobândim, în locul nevoinței noastre pentru virtute, mai degrabă viclenia, răutatea, asprimea, înșelătoria, năravul cel rău și mânia. Căci nu e de mirare că atâta cât omul e un simplu viețuitor sau un corăbier sau un plugar, dușmanii împăratului nu se înarmează așa de tare împotriva lui. Dar când îl vor vedea că a luat pecetea (semnul de ostaș), pavăza, sabia, arcul și s-a îmbrăcat în veșmântul de ostaș, atunci ei scrâșnesc din dinți împotriva lui și se sârguiesc în tot felul să-l răpună. De aceea să nu adormim.

115) Am văzut copii nevinovați și foarte buni venind la școală pentru înțelepciune, învățătură și folos, dar neînvățând nimic decât numai sălbătăciune și răutate din petrecerea acolo. Cel ce are minte, să înțeleagă. E cu neputință ca cei ce învață din tot sufletul un meșteșug să nu sporească în fiecare zi în el. Dar unii cunosc sporirea, alții, din iconomie (spre folosul lor), nu.

116) Un zaraf bun își socotește, fără îndoială, în fiecare seară câștigul și pierderea zilei. Dar nu le poate cunoaște pe acestea lămurit, dacă nu le înseamnă în fiecare ceas într-un caiet. Că socoteala din fiecare ceas o arată pe cea din fiecare zi.

117) Cel fără de minte, când e osândit sau certat, se simte înțepat sau e ispitit să răspundă împotriva sau face îndată metanie celui ce îl ceartă, dar nu din smerenie, ci pentru că voiește să oprească muștrările. Tu, tăcând când ești lovit, taci și primește și pe cei ce aplică fierul roșu pe sufletul tău (îl cauterizează) sau mai bine zis pun în lumină curăția lui. Numai după ce a isprăvit doftorul (operația), pune-i metanie. Căci în vremea mâniei lui, nu primește poate nici metanie.

118) Să luptăm în fiecare ceas împotriva tuturor patimilor, dar mai mult poate împotriva acestor două, cei ce ne aflăm în mânăstirile de obște: împotriva neînfrânării pântecelui și a pornirii spre mânie. Căci acestea găsesc belșug de hrană în mulțime. Celor aflați în ascultare, diavolul le sădește pofta unor virtuți peste putere; iar pe cei din liniștire îi îndeamnă la cele nepotrivite lor.

119) Cercetează mintea ascultătorilor necercați și vei afla în ea o năzuință greșită: pofta de liniștire, de postire nemăsurată, de rugăciune neîmprăștiată, de cea mai deplină lipsă de slavă deșartă, de neuitată pomenire a morții, de străpungere neîncetată a inimii, de desăvârșită nemânieră, de tăcere adâncă, de curăție covârșitoare. De aceea neavându-le pe acestea de la început, dintr-o bună economie, au sărit la ele înainte de vreme și s-au rătăcit. Pentru că vrăjmașul i-a amăgit să le caute pe acestea înainte de vreme, ca nu cumva, răbdând, să le afle pe acestea la vremea lor.

120) Amăgitorul șoptește în cei ce se liniștesc (isihaști) lauda grijii de străini a ascultătorilor, slujirea lor, iubirea lor de frați, împreună viețuire, îngrijirea bolnavilor, ca să-i facă, amăgitorul și pe aceștia fără răbdare, ca și pe cei de mai înainte.

121) Cu adevărat rari sunt cei ce se îndeletnicesc cu liniștirea cu dreaptă judecată. Sunt numai aceia care au dobândit mângâierea dumnezeiască a ușurării de osteneli și a ajutorului lui Dumnezeu în nevoințele lor.

122) Să deosebim ascultările ce ni se potrivesc și să le alegem în chip cuvenit după însușirile patimilor din noi. Ție, celui aplecat spre lăcomia pântecelui, să-ți fie povățuitor un nevoitor neîndurat în cele ale hranei și nu mai degrabă un făcător de minuni și gata spre primirea și așezarea la masă a tuturor. Iar tu, cel cu grumazul țăpân, să ai un povățuitor aspru și neîngăduitor și nu unul blând și de oameni iubitor.

123) Să nu căutăm povăţuitori înainte ştiutori, nici înainte văzător, ci înainte de toate smeriţi cu cugetul şi potriviţi cu boalele noastre, prin vieţuirea şi aşezarea lor sufletească.

124) Să-ţi fie chip bun de ascultare, dreptul Avvachir, mai înainte pomenit, socotind pururea că te încearcă întâistătătorul şi nu vei greşi niciodată.

125) Când, certat fiind de întâistătător neîncetat, ai mai multă credinţă şi dragoste faţă de el, Duhul Sfânt S-a sălăşluit în sufletul tău în chip nevăzut şi puterea Celui Prea înalt te-a umbrit. Dar nu te mândri, nici nu te bucura, răbdând bărbăteşte ocărrile şi necinstirile. Ci mai vârtos plânger că ai făcut ceva vrednic de ocărire şi i-ai tulburat sufletul împotriva ta.

126) Nu te minuna de ce-ţi voi spune. Căci îl am pe Moise ca martor. E mai puţin vătămător să păcătuim lui Dumnezeu, decât părintelui nostru. Căci când Dumnezeu se mânie, povăţuitorul nostru poate să-L împace pe El cu noi. Dar tulburându-se acesta, nu vom mai avea pe cineva să ne facă pe Dumnezeu milostiv. Dar eu socotesc că amândouă se întâlnesc.

127) Să luăm seama, să chibzuim şi să veghem ca uneori să răbdăm ocărrile păstorului cu mulţumire şi în linişte, dar alteori să-i dăm de veste ceea ce face. Eu socotesc că în toate cele ce ne pricinuesc nouă necinstire trebuie să tăcem. Căci e ceas de câştig. Dar în cele ce se fac altei persoane, să spunem cuvânt de apărare, pentru legătura iubirii şi a păcii care trebuie să rămână nedesfiinţată.

128) Cei ce au ieşit din ascultare, vor găsi folosul ei, căci atunci vor cunoaşte în ce cer au fost ei.

129) Cel ce aleargă spre nepătimire şi spre Dumnezeu, în fiecare zi în care nu e ocărit socoteşte că suportă mare pagubă.

130) Precum pomii clătinaţi de vânturi îşi adâncesc rădăcinile, aşa şi cei ce petrec în ascultare dobândesc suflete tari şi neclintite.

131) Cel ce, petrecând în linişte, şi-a cunoscut neputinţa lui şi strămutându-se s-a predat ascultării, acesta, orb fiind, a privit fără osteneală spre Hristos.

132) Staţi, staţi şi iarăşi zic staţi, alergând , fraţi luptători, auzind strigând despre voi pe acel înţelept: *«Domnul i-a cercat pe ei în cuptor, mai bine zis în obşte şi i-a primit pe ei ca pe nişte jertfe ale arderii de tot în sânurile Lui» (Inţ. Sol. 3, 2).*

Căruia I se cuvine slava și stăpânirea, împreună cu Tatăl cel fără de început și cu Duhul Sfânt și Prea închinat. Amin.

Până aici treapta egală cu numărul Evangheliștilor. Nevoitorul stă alergând fără frică.

Cuvântul V - Despre pocăința cea făcută cu grijă și deplin arătată, în care se vorbește și despre viața sfinților osândiți și despre închisoare

1) Ioan a alergat odinioară înaintea lui Petru (În. 20, 3) și ascultarea s-a pus aici înaintea pocăinței. Cel dintâi, ajungând înainte, închipuiește ascultarea, celălalt închipuiește pocăința.

2) Pocăința este aducerea înapoi (împrospătarea) botezului. Pocăința este învoiala cu Dumnezeu pentru o a doua viață. Pocăința este cumpărătoare a smereniei. Pocăința este neconținută renunțare la nădejdea vreunei mângâieri trupesti. Pocăința este gândul osândirii de sine și îngrijirea neîngrijită de sine. Pocăința este fiica nădejzii și tăgăduirea deznădejzii. Cel ce se pocăiește se osândește pe sine, dar scapă neînfruntat. ***Pocăința este împăcarea cu Domnul prin lacrimi și prin lucrarea cea bună a celor potrivnice păcatelor.*** Pocăința este răbdarea de bună voie a tuturor necazurilor. Cel ce se pocăiește este pricinuitorul pedepselor sale. Pocăința este asuprirea tare a pântecelui și lovirea sufletului printr-o simțire adâncă.

3) Alergați și vă apropiați. Veniți, ascultați și vă voi povesti vouă, toți cei ce L-ați mâniat pe Domnul. Adunați-vă și vedeți câte a arătat sufletului meu spre zidire. Să ne înfățișăm și să dăm cinste mai întâi povestirii despre lucrătorii necinstiți care au fost cinstiți.

4) Să ascultăm, să păzim și să facem aceasta toți cei ce am pățimit vreo cădere necuvenită. Sculați-vă și ședeți cei ce zăceți de pe urma căderilor. Luați aminte, frații mei, la cuvântul meu. Plecați urechea voastră cei ce voiți să împăcați iarăși pe Dumnezeu printr-o întoarcere adevărată.

5) Auzind eu, neputinciosul, că există oarecare stare de viață și smerenie mare și neobișnuită a celor aflați într-o mănăstire deosebită, numită închisoare, supusă mai înainte pomenitului luminător al luminătorilor, l-am rugat pe acel drept să-mi înlesnească să ajung și eu acolo. Și marele bărbat a ascultat rugămintea mea, nevrând să întristeze sufletul meu niciodată, întru nimic. Ajungând deci eu în mănăstirea celor ce se pocăiau și în locul celor ce plângeau cu adevărat, am văzut

într-adevăr, dacă nu e prea îndrăzneț să spun, «cele ce ochiul omului nepăsător nu le-a văzut și la inima omului trândav nu s-au suit» (I Cor. 2, 9), lucruri și cuvinte care pot să-L silească pe Dumnezeu; îndeletniciri și chipuri de viață care pot încovoia în scurt timp iubirea Lui de oameni.

Am văzut pe unii din vinovații aceia nevinovați, stând toată noaptea până dimineața afară, în aer liber, cu picioarele nemișcate, clătinându-se de somn în chip jalnic, prin silirea firii și nedăruindu-și nici un pic de odihnă, ci lovindu-se și trezindu-se cu ocărări și certări; pe alții privind cu jale la cer și cerând de acolo ajutor cu tânguiri și strigări.

Pe alții iarăși, stând în rugăciune și legându-și mâinile la spate ca niște osândiți. Ei își țineau fața întristată, aplecată la pământ și se osândeau, socotindu-se nevrednici să privească la ceruri, ba neputând nici măcar să spună ceva sau să se roage lui Dumnezeu, stăpâniți de nepriceperea gândurilor și a conștiinței, neștiind cum și de unde să ceară ajutor. Ei își înfățișau doar sufletul lui Dumnezeu, fără cuvânt și mintea fără glas și plină de întuneric și de o undă subțire de deznădejde.

Pe alții, șezând pe pământ în sac și cenușă și acoperându-și fața cu genunchii și bătându-și fruntea de pământ. Pe alții, lovindu-și mereu pieptul și chemându-și înapoi sufletul și viața lor. Unii dintre aceștia udau pământul cu lacrimi. Alții, fiind lipsiți de lacrimi, se loveau pe ei înșiși. Unii se văitau pentru sufletele lor, ca pentru niște morți, neputând să rabde strâmtorarea inimii lor. Iar alții gemeau cu inima, dar cu gura împiedecau sunetul tânguirii; însă deoarece nu mai puteau să-l țină, țipau pe neașteptate.

Am văzut acolo pe unii ca ieșiți din ei înșiși în felul purtării și al gândirii, pierduți și întunecați de multă mâhnire și nesimțitori față de toate cele ale vieții; apoi scufundați în adâncul smereniei și frigându-și în focul întristării lacrimile ochilor. Pe alții zăcând jos îngândurați și căutând la pământ, mișcându-și capetele și răcnind ca niște lei, din fundul inimii și scrâșnind din dinți și suspinând.

Unii dintre ei cereau cu bună nădejde iertarea de toate și se rugau. Alții, dintr-o smerenie negrăită, se osândeau, socotindu-se nevrednici de iertare și nefiind în stare să se apere, strigau către Dumnezeu. Unii se rugau să fie pedepsiți aici și miluiți acolo. Iar alții zdrobiți de povara conștiinței cereau cu sinceritate să nu fie nici chinuiți (în iad), nici învredniciți de împărăție, căci «de ajuns ne este».

Am văzut acolo suflete smerite, zdrobite și încovoiate sub greutatea sarcinii și putând să înmoaie însăși nesimțirea pietrelor cu glasurile ce strigau către

Dumnezeu. Căci ziceau căutând în jos, la pământ: «Știm, știm, că suntem vrednici de toată pedeapsa și chinuirea. Și pe drept cuvânt. Că nu ne ajunge puterea de a răspunde pentru mulțimea datoriilor noastre, nici de vom ruga toată lumea să plângă pentru noi. Numai atâta dorim, numai atâta ne rugăm, numai atâta cerem: *«Nu cu mânia Ta să ne mustri pe noi, nici cu urgia Ta să ne pierzi pe noi» (Ps. 6, 1; 37, 1)*, nici după judecata Ta cea dreaptă să ne trimiți pe noi la chinuri. Ci cruță-ne și ne va fi de ajuns, ca să ne izbăvim de marea Ta amenințare și de chinurile cele fără de nume și ascunse. Pentru că nu îndrăznim să cerem iertarea deplină. Căci cum am îndrăzni noi, cei ce nu ne-am păzit nepătată făgăduința noastră, ci am întinat-o după iubirea Ta de oameni și după iertarea de mai înainte!»

Se puteau vedea acolo, o, prieteni, se puteau vedea cu adevărat în chip vădit cuvintele lui David. Se puteau vedea oameni îndurând chinuri și încovoiați până la sfârșitul vieții lor, umblând toată ziua întristați. Se puteau vedea uitând să mănânce pâinea lor, iar apa lor bând-o amestecată cu plânsul și mâncându-și pâinea tăvălită în cenușă și în praf. Se puteau vedea alții având pielea lipită de oase și fiind uscați ca iarba veștedă (Ps. 37, 6; 101, 6). Nimic altceva nu se putea auzi de la ei decât aceste cuvinte: «Vai, vai, vai! Of, Of! E drept, e drept! Cruță-mă, cruță-mă, Stăpâne!» Unii ziceau: «Miluiește-mă, miluiește-mă!» Iar alții mai jalnic: «Iartă-mă, Stăpâne! Iartă-mă, de se poate!»

Unii se pedepseau pe ei înșiși în arșiță, alții se chinuiau în frig. Unii gustând puțină apă, se opreau îndată; gustau doar atâta cât să nu moară de sete; alții, împărtășindu-se de puțină pâine, aruncau restul cu mâna departe de ei, numindu-se nevrednici de hrana cuvântătoare, ca unii ce au săvârșit faptele celor necuvântătoare.

Unde se vedea între ei vreo izbucnire de râs? Unde, vreo vorbărie fără rost? Unde, vreo faptă a iuțimii? Unde, vreo faptă de mânie? Nici nu mai știau de este printre oameni vreo mânie, căci plânsul alungase dintre ei cu desăvârșire iuțimea. Unde se vedea vreo împotrivire în cuvânt? Unde, vreo sărbătoare? Unde, vreo îndrăzneală? Unde, vreo lecuire a trupului? Unde, vreo urmă de slavă deșartă? Unde, vreo nădejde de desfătare? Unde, gândul la vin? Unde, gustarea vreunor poame? Unde, mângâierea de conținutul vreunor oale? Unde, îndulcirea gâtlejului? Nădejdea tuturor acestora se stinsese la ei. Unde se vedea la ei grijă de ceva pământesc? Unde, gândul de a judeca pe careva dintre oameni? Nimic din toate acestea.

Acestea erau la ei cele spuse, cugetate și strigate neîncetat către Dumnezeu. Unii, bătându-și cu putere pieptul, strigau către Dumnezeu de parcă stăteau la poarta cerului: «Deschide-ne, Judecătorule, deschide-ne, că ne-am închis prin păcate

poarta și am rămas afară». Iar alții ziceau : «Arată-Ți numai față Ta și îndată ne vom mântui!» (Ps. 79,4). Alții iarăși: «Arată-Te sărmanilor ce șed în întuneric și în umbra morții!» (Lc. 1, 79). Altul, la rândul său : «Degrabă să ne întâmpine îndurările Tale, Doamne, că ne-am pierdut, că am deznădăjduit, că ne-am stins foarte» (Ps. 78, 8 ; 101, 4). Unii ziceau: «Oare Se va mai arăta Domnul de aici înaintea noastră ?» Alții: «Oare trecut-a sufletul nostru peste datoria cea de nesuferit? » (Ps. 123, 4). Altul: «Oare Se va milostivi Domnul de aici înaintea de noi? Oare îl vom auzi zicându-ne nouă celor din legăturile de nedezlegat: «Deșiți!» și celor din iadul pocăinței : «Iertați să fiți!»? Oare intrat-a strigarea noastră la urechile Domnului?»

Toți ședeau privind pururea cu ochii sufletului lor moartea și zicând: «Oare ce ni se va întâmpla ? Oare care va fi hotărârea ? Oare care va fi sfârșitul nostru? Oare va mai fi pentru noi chemare înapoi? Oare mai este iertare pentru noi, întunecații, smeriții, osândiții ? Oare a avut cererea noastră putere să intre înaintea Domnului sau s-a întors înapoi, pe drept cuvânt, umilită și rușinată? Oare intrând, cât folos a agonisit? Câtă bunăvoință ? Cât rod a dobândit lucrarea ei? Pornind din trupuri și guri necurate și neavând multă putere, a împăcat ea oare pe Domnul cu desăvârșire, sau măcar în parte ? Sau a tămăduit, măcar pe jumătate, ranele noastre, care sunt mari și au nevoie de mari dureri și sudori și de multe osteneli? Oare s-au apropiat de noi îngerii păzitori? Sau sunt încă departe de noi? Căci dacă nu s-au apropiat de noi, toată osteneala noastră e fără folos și deșartă. Pentru că rugăciunea noastră nu are puterea îndrăznirii, nici înariparea curăției pentru a intra la Domnul, dacă îngerii noștri călăuzitori nu se vor apropia de noi, ca să o ia pe aceasta și să o aducă Domnului».

Unii de multe ori se întrebau unii pe alții, plini de nesiguranță, zicând: «Oare vom scăpa, fraților ? Oare ni se va împlini rugămintea ? Oare va fi primită? Oare ne va deschide ?» Iar ceilalți răspundeau: «Cine știe (cum ziceau frații noștri niniviteni), de Se va răzgândi Domnul și ne va izbăvi pe noi de multă muncire? Dar noi să facem ceea ce ține de noi. Și de nu ne va deschide, binecuvântat să fie Domnul Dumnezeu, Cel ce ne-a lăsat afară cu dreptate. Dar să stăruim, bătând până la sfârșitul vieții noastre. Poate pentru multa noastră îndrăzneală și stăruință, ne va deschide Prea Bunul».

Pentru aceea, îndemnându-se unii pe alții, ziceau: «Să alergăm, fraților! E nevoie de alergare, de alergare cu putere, pentru că am rămas afară din buna noastră frățime. Să alergăm, necruțând trupul nostru murdar și pornit spre rele, ci să-l omorâm (mortificăm), cum ne-a omorât și el pe noi». E ceea ce și făceau acei fericiți, stăpâniți de simțul vinovăției.

Se vedeau la ei genunchi uscați de mulțimea mătăniilor; ochii topiți și scufundați înăuntru, undeva în adânc. Erau lipsiți de păr; obrajii erau răniți și arși de fierbințele lacrimilor; fețele veștejite și galbene, nedeosebite întru nimic de fețele morților.

Ce înseamnă greaua pătimire a celor îndrăciți pe lângă a acelora? Sau a celor îndurerați pentru morți? Sau a celor ce petrec în exil? Sau pedeapsa celor osândiți pentru omoruri? Nimic nu e chinul și pedeapsa fără de voie a acestora, pe lângă cea de bună voie a acelora. Și vă rog să nu socotiți cele spuse, povești, frațlor. Aceștia rugau de multe ori pe judecătorul acela mare, pe păstorul și îngerul între oameni, să le pună mâinile și grumazul în fiare și cătuși și să le ținuiască picioarele în butuci ca la cei osândiți și să nu-i dezlege din acelea înainte de a-i primi mormântul, ba nici chiar în mormânt.

Dar nu voi ascunde nici smerirea cu adevărat vrednică de milă și iubirea zdrobită către Dumnezeu și pocăința acestor fericiți. Când vedeau că vor purcede spre Domnul, ca să se înfățișeze înaintea Scaunului Celui neprimitor de mită, acei buni locuitori ai locului de pocăință rugau, prin întâistătorul lor, cu jurămintă, pe acel mare păstor, să nu-i învrednicească pe ei de înmormântare omenească, ci să fie aruncați, ca niște dobitoace, în apa râului, sau să fie lăsați în țarina cutreierată de fiare.

Dar cât de înfricoșătoare și de jalnică era priveliștea ceasului lor din urmă? Când împreună osândiții simțeau pe cel ce o lua înaintea lor că era gata să se sfârșească, îl înconjurau până ce avea încă mintea în putere. Și plângând și plini de dor și clătînându-și capetele în cea mai jalnică înfățișare, întrebau însetați cu cuvinte întristate, pe cel ce se stingea, zicând către el, aprinși de milă: «Ce este frate și împreună osândite? Cum e? Ce zici? Ce nădăjduiești? Ai dobândit prin osteneală ceea ce căutai, sau l-ai izbutit? Ai ajuns sau n-ai reușit? Ai luat încredințarea? Sau nădejdea îți este nesigură? Ai ajuns la slobozenie? Sau gândul ți se clatină încă și se îndoiește? Simți în inima ta vreo iluminare sau încă e întunecată și ocărită? Se aude în tine vreun glas care îți spune înăuntru: «Iată, te-ai făcut sănătos» (În. 5, 1), sau: «Iartă-ți-se ție păcatele» (Mt. 9, 2), sau: «Credința ta te-a mântuit» (Lc. 10, 42)? Sau ți se pare că auzi încă pe acela care spune: «Întoarcă-se păcătoșii în iad» (Ps. 9, 17) și: «Legându-i mâinile și picioarele, aruncați-l în întuneric» (Mt. 22, 13) și: «Piară nelegiuitul, ca să nu mai vadă slava Domnului» (Îs. 26, 10)? Ce spui, frate, pe scurt? Te rugăm, spune-ne, ca să cunoaștem și noi cele în care vom fi. Căci timpul tău s-a încheiat și altul nu vei mai afla în veac».

La acestea unii dintre cei ce adormeau, răspundeau: *«Binecuvântat e Domnul care n-a depărtat rugăciunea noastră și mila Lui de la noi» (Ps. 65, 19)*. Alții iarăși: *«Binecuvântat e Domnul care nu ne-a dat pe noi spre vânarea dinților lor» (Ps. 123, 6)*. Dar alții ziceau cu durere: «Oare a străbătut sufletul nostru puhoiul de nesuferit al duhurilor văzduhului? Nu avem încă îndrăzneala, ci așteptăm să vedem ce se va întâmpla la judecata aceea». Alții au dat un răspuns mai dureros decât aceștia, zicând: «Vai sufletului care n-a păzit făgăduința neprihănită; în ceasul acesta și numai în el se va cunoaște ce s-a gătit lui».

Iar eu văzând și auzind acestea la ei, puțin a trebuit să nu deznădăjduiesc, cunoscând nepăsarea mea și asemănând-o cu greaua lor pătimire.

Dar cum era și așezarea aceluia loc și întocmirea lui? Însăși vederea locului îndemna la pocăință și la plâns. Căci cele ce altora le sunt grele și anevoie de primit, celor ce au căzut din virtute și din bogăția duhovnicească le sunt plăcute și ușor de primit. Pentru că sufletul care s-a lipsit de îndrăzneala de mai înainte și a căzut din nădejdea nepătimirii, care a stricat pecetea curăției, a fost jefuit de bogăția darurilor, s-a înstrăinat de mângâierea dumnezeiască, a călcat tocmeala cu Domnul, a stins focul cel bun al lacrimilor și e lovit și împuns cu durere de amintirea lor, nu numai că primește cu toată râvna ostenele, ci și pe sine se sârguiește a se ucide în chip bine credincios prin nevoință, dacă a mai rămas în el o scânteie de iubire și de frica Domnului.

Așa făceau cu adevărat fericiții aceștia. Căci având în minte acestea și gândind la înălțimea virtuții din care au căzut, ziceau: «Adusu-ne-am aminte de zilele de la început» (Ps. 142, 5), de focul acela al sânguinței noastre. Alții strigau către Dumnezeu: «Unde sunt milele Tale cele dintru început, Doamne, pe care le-ai arătat sufletului nostru întru adevărul Tău?» Altul: «Cine mă va pune în lunile zilelor celor dinainte, în care mă păzea Dumnezeu, când strălucea lumina Lui peste capul inimii mele?» (Iov 29, 1-3).

Și cum își aduceau aminte și de virtuțile lor de mai înainte, a căror pierdere plângând-o ca niște prunci, ziceau: «Unde este curăția rugăciunii? Unde, îndrăzneala ei? Unde, lacrima dulce în locul celei amare? Unde, nădejdea nevinovăției și curățirii desăvârșite? Unde, așteptarea fericitei nepătimiri? Unde, credința față de păstor? Unde, lucrarea rugăciunii lui în noi? Toate acestea s-au pierdut și au pierit, ca și cum nu s-ar fi văzut niciodată și s-au mistuit și au plecat ca și cum n-ar fi fost».

Dar să ne întoarcem la cuvântul nostru. După ce am petrecut în închisoare 30 de zile, am revenit, neputând răbda mai mult, în obște, la marele păstor. Acesta văzându-mă schimbat cu totul și tulburat la culme, a cunoscut, prea înțeleptul, pricina schimbării, și mi-a zis: «Ce este, părinte Ioane? Ai văzut nevoințele celor ce se chinuiesc?» Iar eu am zis: «Am văzut, părinte și m-am minunat și am fericit pe cei căzuți care se plâng pe ei, mai mult decât pe cei ce n-au căzut și nu se plâng pe ei; pentru că aceia prin cădere s-au ridicat la o înviere neprimejdută». Iar acela zise: «Așa este».

Și nemincinoasa lui limbă mi-a povestit următoarele: «Înainte cu zece ani aveam aici un frate foarte sânguincios și așa de lucrător, că eu văzându-l pe el atât de aprins cu duhul, tremuram pentru el și mă temeam foarte de pizma diavolului, ca nu cumva, prin multa alergare, să-și poticnească piciorul de vreo piatră, ceea ce obișnuiește să se întâmple celor ce umblă repede. Acest lucru s-a și întâmplat de fapt. Căci venind după un timp la mine, într-o seară târzie, îmi arată o rană dezvelită și îmi ceru un plasture, mai bine zis îmi ceru să-i ard rana cu fierul roșu; și era tulburat foarte. Dar văzând pe doftor că nu voia să se folosească de o prea mare asprime față de el (pentru că era vrednic și de milă), se aruncă la pământ, îmi apucă picioarele, le spală pe acestea cu lacrimi multe și îmi ceru pedepsirea în închisoarea ce ai văzut-o». «E cu neputință să nu merg acolo, striga, e cu neputință!»

«Astfel sili mila doftorului să treacă în asprime, lucru rar și cu totul neobișnuit bolnavilor. Se duse repede la cei ce se pocăiesc, se făcu părtaș cu ei cu toată râvna, în plâns, rănindu-și inima, ca cu un cuțit, cu întristarea din iubirea de Dumnezeu. Iar a opta zi a plecat la Domnul, rugându-se să nu i se facă parte de înmormântare. Dar eu l-am adus aici ca pe unul ce era vrednic și l-am îngropat laolaltă cu părinții. Pentru că după o săptămână de robie, în ziua opta se lasă omul liber.

De fapt mai este cineva care știe limpede, că nu s-a sculat de la picioarele mele smerite și întinate înainte de a fi câștigat bunăvoința lui Dumnezeu. Și nu e de mirare. Căci primind în inimă credința desfrânatei aceleia, a udat și el picioarele mele netrebnice cu aceeași încredințare. Pentru că «celui ce crede, toate îi sunt cu putință», a zis Domnul (Mc. 9, 23).

6) Am văzut suflete necurate stăpânite nebunește de dragostea trupurilor. Dar luând din cercarea dragostei pricină de pocăință, au întors aceeași dragoste spre Domnul. Și sărind îndată peste orice frică, s-au altoit fără sațiu în dragostea de Dumnezeu. De aceea și Domnul a zis despre acea desfrânată, nu că s-a temut, ci că a iubit mult și a putut schimba cu ușurință dragostea cu dragostea (Lc. 7,47).

7) Știu, o, minunaților, că unora li se par nevoințele fericiților acelor ce le-am povestit, de necrezut, altora anevoie de crezut și iarăși altora pricinuitoare de deznădejde. Dar omul bărbat câștigă din acestea mai degrabă un bold și o săgeată de foc și pleacă ducând râvna în inima sa. Iar cel cu râvnă mai mică decât acesta, își cunoaște neputința sa și dobândind cu ușurință smerita cugetare, din disprețuirea de sine, aleargă după cel dintâi. Nu știu însă dacă a și ajuns ca acela. Dar cel trândav, nici să nu asculte la cele spuse, ca nu cumva să risipească și puținul pe care încă-l face deznădăjduit cu totul și să se întâmple cu el cuvântul care zice: «De la cel ce nu are râvnă și ceea ce are se va lua de la el» (Mt. 25, 29) .

8) Nu putem noi cei ce am căzut în groapa fărădelegilor să ieșim de acolo, dacă nu ne-am scufundat în adâncul (abisul) smereniei,

9) Alta este smerenia mâhnită a celor ce plâng și alta, muștrarea conștiinței vecină cu deznădejdea a celor ce păcătuiesc încă și alta, fericită bogăție a smereniei ce se ivește în cei desăvârșiți prin lucrarea lui Dumnezeu. Să nu ne grăbim să o aflăm pe cea de a treia prin cuvinte. Căci în zadar vom alerga. Iar semnul celei de a doua este răbdarea desăvârșită a defăimării. Căci deprinderea rea de mai înainte chinuiește de multe ori și pe cel ce plânge. Și nu e de mirare.

10) Cuvântul despre judecățile lui Dumnezeu și despre căderi e întunecos și neînțeles de nici un suflet. Nu știm care sunt căderile care ni se întâmplă din negrijă, care din părăsirea din iconomie (cu un rost bun), care din pricina întoarcerii lui Dumnezeu de la noi. Dar cineva ne-a povestit că cele ce ni se întâmplă din iconomie, pricinuiesc o întoarcere grabnică. Căci nu îngăduie Dumnezeu, Care ne-a predat lor, să fim ținuți mult de ele.

11) Să luptăm înainte de toate cu dracul întristării. Căci acesta, venind lângă noi în vremea rugăciunii și aducându-ne aminte de îndrăznirea noastră de mai înainte, voiește să ne oprim din rugăciune.

12) Să nu te tulburi de cazii în fiecare zi, nici să ieși din luptă. Ci stai bărbătește și cu siguranță, îngerul care te păzește va prețui răbdarea ta. Rana ta este ușor de tămăduit cât este încă proaspătă și caldă. Dar cele învechite, neglijate și învârtosite, sunt greu de vindecat și au nevoie de multă osteneală, de fier, de brici și de focul ce le însoțește pentru vindecare.

13) Multe se fac cu vremea de nevindecat. Dar la Dumnezeu toate sunt cu putință (Mt. 19, 26). Dracii spun că Dumnezeu e înainte de cădere iubitor de oameni, dar după cădere e aspru.

14) Nu crede celui ce-ți zice după căderea în mici greșeli: «Bine era de n-ai fi făcut aceasta. Dar nu e nimic». Dar de multe ori, daruri mici împlânzesc mânia mare a judecătorului.

15) Cel ce se pocăiește cu adevărat, toată ziua în care nu plânge o socotește ca pierdută, chiar dacă a săvârșit alte lucruri bune în ea.

16) Nimeni din cei ce plâng să nu aștepte încredințarea (iertării) în ceasul ieșirii (morții). Căci ceea ce este nearătat, nu e sigur. Pentru aceea a și zis careva: «Lasă-mă să răsuflu, prin încredințare, ca să nu mă duc de aici neîncredințat» (Ps. 38, 18).

17) Unde e Duhul Domnului, s-a dezlegat legătura. Și unde e smerenia ne-asemănată, s-a dezlegat, de asemenea, legătura. Dar cei ce pleacă fără acestea două, să nu se amăgească. Căci sunt legați.

18) Cei din lume și numai ei sunt străini de aceste încredințări și mai ales de cea dintâi (de prezența Duhului). Dar unii sporind prin milostivire, cunosc în ceasul ieșirii, folosul.

19) Cel ce se plânge pe sine însuși, nu se ocupă de plânsul, de căderea sau de ocărârea altuia.

20) Câinele mușcat de o fiară, se mânia și mai mult pe ea, înfuriindu-se neasemănat mai mult pe ea din durerea ranei.

21) Să luăm aminte de nu cumva nu din curăție, ci din înrăutățire, a încetat conștiința să ne muște.

22) Semnul iertării căderii stă în a te socoti pururea dator.

23) Nu e nimic deopotrivă cu îndurarea lui Dumnezeu sau mai mare ca ea. De aceea cel ce deznădăjduiește s-a înjunghiat pe sine.

24) Semnul pocăinței pline de grijă stă în a ne socoti pe noi vrednici de toate necazurile văzute și nevăzute ce ni se întâmplă, ba încă de și mai multe.

25) Moise, după ce a văzut pe Dumnezeu în rug, s-a întors iarăși în Egipt (care se înțelege întuneric), la lucrarea cărămizilor lui faraon cel gândit. Apoi iarăși se suie la rug. Dar nu numai acolo, ci și în munte. Cel ce a avut parte de vedere niciodată nu deznădăjduiește de sine. Sărăcește marele Iov, dar s-a îmbogățit iarăși în chip îndoit.

26) Cumplite sunt în cei trândavi căderile de după chemare. Ele calcă nădejdea în picioare și-i conving pe aceia să socotească fericit lucru chiar și numai o singură ridicare din groapă.

27) Ia seama, ia seama! Nu ne întoarcem numai decât prin calea prin care ne-am rătăcit. Ci printr-o alta mai scurtă.

28) Am văzut pe doi inși înaintând spre Dumnezeu în același fel și în același timp. Unul din ei era bătrân și înaintat în osteneli. Celălalt era ucenic și alerga mai repede ca bătrânul și a ajuns cel dintii la semnul smereniei.

29) Să luăm aminte toți, dar mai mult cei ce am căzut. Să nu bolim în inimă de boala lui Origen cel necredincios. Această învățătură pângărită se face lesne primită de iubitorii de plăcere, dând ca motiv (pretext) iubirea de oameni a lui Dumnezeu. În cugetarea mea, mai bine zis în pocăința mea, se va aprinde focul rugăciunii care mistuie materia păcatului (Ps. 38, 4).

30) Regulă și chip, pildă și icoană de pocăință să-ți fie ție mai înainte pomeniții sfinți osândiți și nu vei mai avea nevoie nicidecum de vreo carte în viața ta, până ce nu te va lumina Hristos, Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu, întru învierea pocăinței celei pline de grijă. Amin.

Prin pocăință ai urcat a cincea treaptă. Prin ea ai curățit cele cinci simțuri scăpând de pedeapsă și de osânda fără de voie, prin cea aleasă de bună voie.

Cuvântul VI - Despre pomenirea morții

1) Oricărui cuvânt îi premerge un gând. Plânsului și tânguiri îi premerge pomenirea morții și a greșelilor. Pentru aceea se pun acestea la acest loc în cuvântul nostru.

2) Aducerea aminte de moarte este o moarte de fiecare zi. Aducerea aminte de moarte e un suspin de fiecare ceas.

3) Frica de moarte este o însușire a firii, intrată în ea prin neascultare. Iar tremurarea de moarte este semnul păcatelor nepocăite.

4) Hristos are frică de moarte, dar nu tremură, ca să arate limpede însușirile celor două firi.

5) Precum pâinea e cea mai de trebuință dintre toate mâncările, așa aducerea aminte de moarte e cea mai de trebuință dintre toate lucrările (de curățire de patimi).

6) Celor aflători în mijlocul (obștii), aducerea aminte de moarte le pricinuieste osteneli, împliniri de ascultări, necinstiri. Celor din afară de zgomote, le pricinuieste lepădarea grijilor, rugăciunea neîncetată și păzirea minții. Acestora pomenirea morții le este și maică și fiică.

7) Precum cositorul se deosebește de argint, chiar dacă la vedere se aseamănă, așa pentru cei ce au darul deosebirii, frica firească de moarte se deosebește în chip vădit de cea potrivnică firii.

8) Semnul adevărat al celor ce-și aduc aminte de moarte întru simțirea inimii, este despătimirea de bună voie de toată zidirea și părăsirea desăvârșită a voii lor. Cel ce o așteaptă pe aceasta în fiecare zi e om cercat. Cel ce o dorește în fiecare ceas e sfânt.

9) Nu toată poftirea morții e bună. Căci sunt unii care, greșind neîncetat din forța deprinderii, o doresc pe aceasta cu smerenie. Și sunt iarăși alții care nu voi să se pocăiască și aceștia o cer din deznădejde. Și sunt alții care nu au frică de moarte, deoarece se socotesc pe ei nepătimași, din mândrie. În sfârșit sunt unii care cer plecarea lor de aici prin lucrarea Duhului Sfânt.

10) Unii dintre bine-credincioși se întreabă cu nedumerire: pentru ce, dacă pomenirea morții ne face atâta bine, Domnul ne-a ascuns cunoașterea ei de mai înainte? Ei nu știu că Dumnezeu ne lucrează prin aceasta în chip minunat mântuirea noastră. Căci nimenea, dacă ar cunoaște mai dinainte moartea sa, nu ar veni îndată la botez sau la viața călugărească, ci și-ar petrece toate zilele în fărâdelegi și s-ar năpusti spre botez și spre pocăință numai în ceasul ieșirii. Dar dobândind calitatea păcatului din obișnuința îndelungată cu el, ar rămâne cu totul neîndreptat.

11) Plângând, să nu primești niciodată pe câinele acela care îți strecoară gândul că Dumnezeu e iubitor de oameni. Căci scopul lui este să alunge de la tine plânsul și frica neînfricată. Acest gând îți este bun numai când te vezi pe tine târât în adâncă deznădejde.

12) Cel ce voiește să țină pururea în sine pomenirea morții și a judecății lui Dumnezeu, dar s-a predat pe sine grijilor și împrăștiilor lumești, este asemenea celui ce înoată, dar voiește să-și ciocnească palmele.

13) Pomenirea conștientă a morții depărtează mâncarea. Iar mâncarea înlăturată cu smerenie, depărtează patimile.

14) Lipsa de durere a inimii învârtosează mintea. Iar mulțimea bucatelor usucă izvoarele. Setea și privegherea aduc zdrobirea inimii. Iar din inimă zdrobită țâșnesc apele (lacrimile).

15) Cele spuse sunt aspre celor lacomi de mâncare și de necrezut celor trândavi. Dar bărbatul făptuitor le va cerca prin râvna lui. Și cel ce le-a cunoscut prin cercare va zâmbi gândindu-se la ele. Dar cel ce caută încă să le cunoască e mai trist.

16) Precum părinții spun că iubirea desăvârșită nu poate cădea, așa spun eu că simțirea desăvârșită a morții este lipsită de frică.

17) *Multe sunt lucrările minții făptuitoare. Amintesc dintre acestea: gândul la dragostea lui Dumnezeu, pomenirea lui Dumnezeu, aducerea aminte de Împărăția Cerurilor, aducerea aminte de râvna mucenicilor, aducerea aminte de Dumnezeu care e de față, potrivit cu cel ce a spus: «Văzut-am înaintea mea pe Domnul» (Ps. 15, 8), aducerea aminte de sfintele Puteri înțeleghătoare, aducerea aminte de moarte, de răspuns, de hotărâre, de pedepsire. Începem cu cele mari și sfârșim cu cele care nu trebuie uitate.*

18) Mi-a povestit odată un călugăr egiptean că «după împlântarea pomenirii morții întru simțirea inimii, voind odată, mânat de nevoie, să mângâie puțin lutul, am fost împiedicat de pomenirea aceasta, ca de un judecător și ceea ce e minunat, e că deși am voit, n-am putut să mai scap de ea».

19) Un alt oarecare, locuind aici, în așa zisa Thola, își ieșea de multe ori, din pricina acestui gând (al morții), din sine. Și aflat de frați de parcă era leșinat sau cuprins de epilepsie, era dus de ei aproape fără suflare.

20) Nu voi tăcea să-ți fac cunoscută și povestirea despre Isichie Horevitul. Acesta petrecea totdeauna într-o totală lenevie, neavând nici o grijă de sufletul său. Îmbolnăvindu-se odată cu trupul până la marginea vieții, încât părea că peste un ceas va muri, dar venindu-și iarăși în fire, ne rugă pe toți să plecăm îndată. Zidind apoi ușa chiliei, a rămas înăuntru 12 ani fără să mai iasă vreodată la vreo vorbă cu cineva. Nu mai gusta nimic altceva, decât pâine cu apă. Ședea numai acolo, cu mintea ținută (în extaz) la cele ce le văzuse în această ieșire (în extaz). Era atât de adunat cu mintea în sine, că nu și-a mai schimbat niciodată acest fel de viață, fiind pururea ieșit din sine și vărsând lacrimi fierbinți, în tăcere.

Dar când era să se săvârșească, deschizând ușa am intrat înăuntru. Și rugându-l mult, numai atâta am auzit de la el: «Iertați-mă! Nimenea de va avea pomenirea morții, nu va putea să păcătuiască vreodată».

Iar noi ne-am minunat văzând pe cel odinioară atât de nepăsător, preschimbat atât de repede cu o schimbare și prefacere fericită. Și înmormântându-l cu cuvioșie în cimitirul apropiat al castrului, după un număr de zile căutând sfintele lui rămășițe, nu le-am aflat. Domnul a încredințat și în felul acesta, despre pocăința lui plină de grijă și vrednică de laudă, pe toți cei ce voiesc să se îndrepte după o lenevire îndelungată.

21) Precum unii socotesc nemărginit adâncul (abisul), căci îl numesc loc fără fund, așa gândul morții e nesfârșit atât în curăția, cât și în lucrarea lui. Iar ceea ce am spus e întărit de amintitul cuvios. Unii ca aceștia adăugând neîncetat frica, la frică, nu se odihnesc până nu se va topi și însăși puterea oaselor.

22) Să ne încredințăm că, pe lângă toate bunătățile și aceasta este un dar al lui Dumnezeu. Pentru că altfel, cum se explică faptul că, chiar venind la morminte, unii rămân fără lacrimi și învârtoșați, dar pe de altă parte chiar aflându-ne departe de această vedere, de multe ori suntem străpuși la inimă ?

23) Cel ce a murit tuturor, și-a adus aminte de moarte. Dar cel ce e încă legat de ele, nu încetează de a lucra el însuși împotriva sa.

24) Nu voi să încredințezi pe toți despre iubirea ta față de ei. Ci cere lui Dumnezeu să le-o arate El însuși aceasta în chip negrăit. Iar de nu, nu-ți va ajunge timpul și pentru legături (pentru relații) și pentru străpungere.

25) Nu te amăgi, lucrătorule fără minte, că poți să înlocuiești timpul (pierdut) cu alt timp. Căci nu va ajunge ziua să împlinești datoria ei față de Stăpânul.

26) Nu e cu putință, zice cineva, nu e cu putință a străbate ziua de față cu bună credincioșie, de nu va fi socotită ca cea din urmă a întregii vieți. E de mirare cu adevărat cum au rostit acest cuvânt elinii. Căci socotesc și ei că e propriu filozofiei să cugete la moarte.

Aceasta a fost a șasea treaptă. Cel ce s-a suit pe ea nu va păcătui niciodată, dacă e adevărat ce s-a spus: *«Adu-ți aminte de cele de pe urmă ale tale și în veac nu vei păcătui» (Înt. Sir. 7, 38).*

Cuvântul VII – Despre plânsul de bucurie făcător

- 1) Plânsul după Dumnezeu este o tristețe a sufletului, o simțire a inimii îndurerate care caută pururea nebunește pe Cel după care însetează; iar neajungându-L, Îl urmărește cu osteneală și se tânguiește cu durere, alergând după El.
- 2) Sau: Plânsul este un ac de aur al sufletului scăpat de orice ținuire și alipire și înfipt de tristețea cuvioasă în lucrarea de cercetare a inimii.
- 3) Străpungerea este un chin neîncetat al conștiinței, care pricinuiește împrăștierea focului inimii, prin mărturisirea făcută în minte.
- 4) Mărturisirea (în minte) este uitarea firii, când din pricina ei cineva a uitat să mănânce pâinea lui.
- 5) Pocăința este lipsirea neîntristată, de toată mângâierea trupească.
- 6) Celor ce înaintează încă în acest plâns fericit, înfrânarea și tăcerea buzelor li s-a făcut o însușire. Iar celor ce au înfăptuit înaintarea, li s-a făcut o asemenea însușire nemânieră și neținerea minte a răului. În sfârșit, celor desăvârșiți li s-a făcut o însușire smerită cugetare, setea de necinstiri, foamea de bună voie, de necazuri, neosândirea celor ce păcătuiesc, împreună pătimirea mai presus de putere. Cei dintâi se fac primiți; cei de al doilea, vrednici de laudă; iar cei ce flămânez după necazuri și însetează după necinstiri sunt fericiți; căci ei se vor sătura de o hrană de care nu se vor sătura.
- 7) Când ai ajuns la plâns, ține-l cu toată tăria. Căci înainte de a se îmbiba în tine, ușor ți se răpește. Și e topit ca ceara de tulburări, de griji trupești, de plăceri și mai ales de multă vorbărie și de glume ușurate.
- 8) Deși cuvântul e îndrăzneț, izvorul lacrimilor după botez e mai mare decât botezul. Deoarece acela ne curățește de păcatele noastre de mai înainte. Iar acesta, de cele de după aceea. Și primindu-l pe acela toți ca copii, ne-am întinat după aceea; prin acesta însă l-am curățit și pe acela. Dacă acesta nu s-ar fi dăruit de Dumnezeu oamenilor din iubire de oameni, cu adevărat rari ar fi cei ce se mântuiesc.
- 9) Suspinele și întristarea strigă către Domnul. Lacrimile din frică, mijlocesc. Iar cele ale prea sfintei iubiri ne arată că rugăciunea noastră a fost primită.

10) Dacă nimic nu însoțește smerita cugetare ca plânsul, nimic nu i se împotrivesc acesteia ca râsul.

11) De ai ajuns la fericita tristețe bucurătoare a străpunerii cuvioase, ține-o și nu te vei odihni de lucrarea din ea, până ce nu te vei ridica din cele de aici și nu te vei înfățișa curat lui Hristos.

12) Să nu încetezi să-ți închipuiești mereu în tine și să cercetezi adâncul (abisul) focului veșnic și pe slujitorii nemiloși, pe judecătorul neîndurat și neiertător, prăpastia nemărginită a văpăii celei de sub pământ și coborâșurile strâmtorate ale locurilor și hăurilor subpământene și înfricoșătoare și chipurile tuturor acestora. Aceasta pentru ca lăbărțarea aflătoare în sufletul nostru să fie strânsă prin cutremurare și acesta să se unească cu curăția nestricăcioasă, primind arătarea focului tot mai scânteietor al plânsului.

13) Stăruie, plin de cutremur, în cererea rugăciunii, stând în fața Judecătorului ca un vinovat, ca să stingi cu înfățișarea din afară și cu starea dinăuntru mânia Dreptului Judecător. Căci nu poate să treacă cu vederea sufletul văduvit, care stă plin de durere în fața Lui și dăruiește osteneli celui neostenit. Celui ce a câștigat lacrima sufletului, tot locul îi este potrivit pentru rugăciune.

14) Precum comoara ascunsă e mai de neșfuit decât cea arătată în piață, așa să înțelegem și cele spuse înainte.

15) Nu fi ca cei ce îngroapă morții, care aici îi plâng pe aceia, aici se îmbată pentru ei, ci fii ca cei legați în fiare și biciuți în fiecare ceas, de călăi.

16) Cel ce odată plânge, altă dată se desfată și râde, e asemenea celui ce aruncă în câinele iubirii de plăcere cu pâine; care se preface că-l alungă, dar în fapt îl îndeamnă să stea lângă el.

17) Adună-ți mintea, nu iubi să fii văzut; fii ieșit spre inima ta. Căci dracii se tem de adunarea minții, cum se tem hoții de câini.

18) Nu suntem chemați, o, prieteni, aici la nuntă. Deci, Cel ce ne-a chemat pe noi aici ne-a chemat negreșit, să ne plângem pentru păcatele noastre.

19) *Unii, când varsă lacrimi se silesc, în vremea aceea fericită, în chip nepotrivit, să nu cugete la nimic. Ei nu socotesc că lacrima fără înțeles e proprie firii*

necuvântătoare și nu celei cuvântătoare. Lacrimă e fiica gândului. Iar tatăl gândului e mintea rațională.

20) Să-ți fie întinderea în pat chip al zăcerii tale în mormânt și vei dormi mai puțin. Desfătarea de la masă să-ți aducă aminte că vei fi hrană dureroasei desfătări a viermilor și te vei desfăta mai puțin. Nici când te împărtășești de băutura apei, să nu uiți de setea din văpaia aceea (veșnică) și negreșit vei sili firea (la cumpătare). Iar când suferim necinstirea cinstită și ocara și cearta întâistătorului, să ne gândim la înfricoșata hotărâre a Judecătorului și vom junghia întristarea și amărăciunea fără judecată adunată în noi, cu blândețea și răbdarea, ca și cu un cuțit cu două tăișuri.

21) Cu timpul scade marea, zice Iov (Iov 14, 11) și cu timpul și prin răbdare se nasc și se desăvârșesc cele spuse în noi.

23) Aducerea aminte de focul veșnic să se culce în fiecare seară și să se scoale cu tine și nu te va stăpâni pe tine trândăvia în timpul cântării.

24) Să te îndemne la plâns chiar și haina ta. Că toți cei ce plâng pe morți se îmbracă în negru. Dacă deci nu poți plânge, plângi pentru aceasta. Iar de plângi, tânguiește-te și mai mult pentru faptul că de pe treapta minții te-ai coborât la cea ostenitoare prin greșelile tale.

25) Bunul și dreptul nostru Judecător va ține seamă negreșit, ca în toate celelalte și în privința lacrimilor, de puterea firii. Căci am văzut picături mici ca de sânge, vărsate cu durere și am văzut curgând izvoare fără durere. Eu judec pe cei ce se ostenesc, mai mult după durerea lor și nu după lacrimă. Și cred că și Dumnezeu.

26) Nu se potrivește cuvântarea de Dumnezeu (teologia) cu cei ce plâng. Căci ea risipește plânsul lor. Cuvântătorul de Dumnezeu se aseamănă celui ce șade pe scaun ca un învățător. Iar cel ce plânge, celui ce șade în gunoi și în sac. Aceasta este, cum socotesc, ceea ce a spus și David când plângea răspunzând celor ce-l întrebau, măcar că a fost și înțelept și învățător: «Cum vom cânta cântare Domnului în pământ străin», adică în pământul împătimirii ? (Ps. 136,4).

27) Și în zidire și în străpungere este ceva care se mișcă de la sine și ceva care e mișcat de altceva . Când sufletul, chiar dacă nu ne sânguim sau nu întreprindem ceva, lăcrimează și se umezește și se îmblânzește, să alergăm. Căci Domnul a venit nechemat, aducându-ne buretele întristării de Dumnezeu iubitoare și apa de înmprospătare a lacrimilor de Dumnezeu cinstitoare, spre ștergerea greșalelor scrise

în suflet ca pe o hârtie. Păzește-o pe aceasta ca pe lumina ochilor până ce se va retrage. Căci mare este puterea străpunerii acesteia, mai mare decât puterea celei ce vine din sârguință și cugetarea noastră.

28) Nu ajunge la frumusețea (desăvârșirea) plânsului cel ce plânge când voiește, ci cel ce plânge pentru că se află în cele ce voiește. Dar nici acesta nu se află în acelea când voiește ceea ce voiește el, ci când voiește cum voiește Dumnezeu.

29) De multe ori în plânsul cel după Dumnezeu se amestecă lacrima fără har a slavei deșarte. Iar aceasta o vom cunoaște în chip probat și cu bună credincioșie când ne vom vedea plângând cu vicleșug.

30) Străpungerea adevărată este durerea neîmprăștiată a sufletului, care nu-și dă nici o mângâiere, ci își închipuie în fiecare ceas desfacerea (moartea) și așteaptă ca pe o apă răcoritoare mângâierea lui Dumnezeu, care mângâie pe călugării smeriți.

31) Cei ce au dobândit plânsul întru simțirea inimii, și-au urât însăși viața lor, ca una ce e plină de osteneală și pricinuitoare de lacrimi și de dureri. Iar de la trupul lor s-au întors ca de la un dușman.

32) Când vedem, în cei ce par să plângă după Dumnezeu, mânie și mândrie, să socotim lacrimile lor potrivnice (lui Dumnezeu) *«Căci ce părtășie are, zice, întinericul cu lumina ?» (II Cor. 6, 15).*

33) Rodul străpunerii mincinoase este închipuirea de sine; iar al celei adevărate e mângâierea. Precum focul topește trestia, așa lacrima topește toată întinăciunea văzută și gândită.

34) Cuvântul despre lacrimi la mulți părinți e întunecos și se spune că e anevoie de aflat în cei începători. Căci se spune că acestea se nasc din multe și felurite pricini: din fire, de la Dumnezeu, dintr-un necaz potrivit, din lăudare, din slavă deșartă, din curvie, din dragoste, din aducere aminte de moarte și din alte multe.

35) Din toate acestea deprinzând virtuțile cu frica lui Dumnezeu, să ne câștigăm lacrimile curate și neviene ale desfacerii (morții) noastre. Căci în ele nu este închipuire de sine sau furare (a gândului smerit), ci mai degrabă curățire și înaintare în dragostea de Dumnezeu, spălare de păcate și nepătimire.

36) Nu-i de mirare că unii din cei ce plâng încep de la lacrimile bune și sfârșesc la cele rele. Dar cu adevărat vrednic de laudă e cel ce schimbă lacrimile ce încep din

porniri contrare sau firești, în lacrimi duhovnicești. Această lucrare o cunosc lămurit cei aplecați spre slava deșartă.

37) Nu crede izvoarelor tale (de lacrimi) înainte de curățirea desăvârșită. Căci nu are crezare vinul stors de curând din teascuri. Nu se va împotrivi nimeni celui ce zice că toate cele după Dumnezeu sunt foarte folositoare. Dar care e folosul ce ne vine din ele, vom cunoaște în ceasul ieșirii (al morții).

38) Cel ce călătorește în plânsul neîncetat după Dumnezeu nu încetează a prăznui în fiecare zi. Dar cel ce e într-o neîncetată sărbătoare cu trupul va fi luat în primire de plânsul veșnic.

39) Nu au osândiții în închisoare bucurie. Nu au călugării adevărați pe pământ sărbătoare. Și poate de aceea acel bine plângător a zis suspinând: *«Scoate din temniță sufletul meu» (Ps. 141, 7)*, ca să se bucure în lumina Ta cea negrăită.

40) Fă-te ca un împărat peste inima ta, șezând înalt întru smerenie și poruncind râsului: «Mergi și merge» și plânsului celui dulce: «Vino și vine» (Mt. 8, 9) și robului și tiranului nostru trup: «Fă aceasta, și face».

41) Cel ce a îmbrăcat plânsul fericit și plin de har ca pe o haină de nuntă, a cunoscut râsul duhovnicesc al sufletului. Cine este oare acela, care cheltuindu-și tot timpul vieții sale călugărești cu atâta evlavie, că nu s-a păgubit de nici o zi, de nici un ceas și de nici o clipă, ci și le-a dăruit Domnului, să nu-și dea seama că nu se poate vedea aceeași zi de două ori în viață?

42) Fericit e monahul care poate să privească cu ochii sufletului la Puterile înțelegătoare (îngeri) Dar necăzut rămâne cel ce-și plouă neîncetat obrații săi cu apele vii, prin amintirea morții și a greșalelor. Dar nu oștenesc să cred că la întâia stare se ajunge prin a doua.

43) Am văzut cerșetori și săraci îndrăzneți, înduplecând repede prin unele cuvinte măiestrite chiar și inimile împăraților, spre milostivire. Și am văzut oameni săraci și lipsiți de virtuți, strigând nu cu cuvinte măiestrite, ci nepricepute, fără să se rușineze și cu stăruință către Împăratul ceresc, din adâncul deznădăjduit al inimii, și silind prin sila la care supuneau pe Cel prin fire nesilit, spre milostivire.

44) Cel ce se fălește sufletește cu lacrimile sale și osândește în sine pe cei ce nu au lacrimi, este asemenea celui ce după ce a cerut de la împărat arma împotriva dușmanilor săi se omoară cu aceasta pe sine.

45) *Nu are, o, prieteni, Dumnezeu nevoie și nici nu voiește ca omul să plângă din durerea inimii; ci mai degrabă să se veselească din iubirea față de El, întru râsul sufletului.*

46) Omoară păcatul și lacrima îndurerată a ochilor sensibili va fi de prisos. Căci nu e nevoie de brici, unde nu e rană. Nu era în Adam lacrima înainte de călcarea poruncii, precum nu va fi nici după înviere, când va fi încetat păcatul, dacă acolo nu va fi «nici durere, nici întristare, nici suspin» (Apoc. 21, 4) .

47) Am văzut la unii plâns și am văzut la alții alt plâns din neputința plânsului. Aceștia, deși îl au, se simt ca și cum nu-l au și prin neștiința lor cea bună rămân nejefuiți (de el). Aceștia sunt cei despre care s-a zis : «Domnul înțelepțește pe orbi» (Ps. 145, 8).

48) Se întâmplă de multe ori că pe cei mai ușori îi mândrește lacrima însăși. De aceea nu li se dă unora, ca să se plângă pe ei pentru lipsirea de ea și pentru cererea ei fără rezultat și ca să se osândească cu suspine, cu întristare și cu durerea sufletului, cu adâncă mâhnire pentru neputința lor. Acestea obișnuiesc să umple locul lacrimii, nelăsându-i în primejdie, măcar că ei le socotesc fără folos.

49) De vom lua seama, vom afla că de multe ori se ivește în noi ceva vrednic de râs, de la draci. Astfel dacă ne-am săturat, ne pricinuiesc străpungerea inimii, iar dacă am postit, ne învârtosează iarăși, ca, amăgindu-ne cu lacrimi false, să ne predăm desfătării, adică maicii patimilor. Să nu ne supunem deci acestora, ci să facem dimpotrivă.

50) Eu mă minunez și când caut la calitatea străpunerii inimii. Cum, numindu-se plâns și întristare, are înăuntru împletite cu sine, ca mierea cu ceara, bucuria și veselia ? Ce învățăm din aceasta ? Că această străpungere este, propriu zis, dar al Domnului. De aceea ea este în suflet ca o plăcere neplăcută, Dumnezeu mângâind în chip neștiut pe cei zdrobiți cu inima.

Dar în privința plânsului prea vădit și a durerii aducătoare de folos, să ascultăm o istorioară prea jalnică și folositoare de suflet.

Un oarecare Ștefan, care locuia aici și îmbrățișase viața pustnicească și liniștită și petrecuse mulți ani în stadionul călugăresc de luptă, împodobindu-se cu postiri și în chip deosebit, cu lacrimi și aflându-se înfrumusețat cu florile altor bune deprinderi, avea o chilie lângă coborâșul Sfântului Ilie, văzătorul de Dumnezeu, în acest munte sfânt. Acest pururea pomenit, în scopul unei mai vădite și mai

dureroase pocăințe, s-a mutat la locul pustnicilor, numit Sidi. După ce a petrecut acolo, în cea mai strâmtorată și mai încordată viață, un număr de ani, deoarece locul era foarte aspru și aproape de neajuns pentru orice om, ca unul ce se afla la vreo 70 de mile departe de castru, bătrânul se sui iarăși, spre sfârșitul vieții, la chilia sa de pe vârful acela sfânt. Căci avea și doi ucenici din Palestina, foarte evlavioși, care păziseră chilia bătrânului.

Deci petrecând acolo puține zile, căzu la boală și se sfârși. Dar cu o zi înainte de a se săvârși, fu răpit cu mintea și cu ochii deschiși, privi spre dreapta și spre stânga patului. Și ca tras la socoteală, zicea în auzul tuturor celor de față, odată: «Da, așa e, e adevărat, dar am postit pentru aceasta atâția ani»; altă dată: «Nu, mințiți, aceasta n-am făcut-o». Apoi iarăși: «Da, aceasta e adevărat, dar am plâns, am slujit». Și iarăși: «Cu dreptate mă învinuiți». Dar la unele zicea și așa: «Da, e adevărat, pentru acestea n-am ce să spun; dar la Dumnezeu este și milă». Era o priveliște înfricoșătoare, înspăimântătoare și o tragere la socoteală nevăzută și neîndurată. Și ceea ce era și mai înfricoșător, era că-l osândeau și pentru cele ce n-a făcut. Vai! Sihastrul și pustnicul spunea la unele din greșalele lui: «La acestea n-am ce să zic»; el care era de vreo 40 de ani călugăr și avea lacrimile.

Vai! vai! Să auzim și glasul lui Iezechiel, care zice : «În ceea ce te voi afla, în aceea te voi judeca, a zis Dumnezeu». Cu adevărat n-a putut să se apere în nici una din acestea. Pentru ce? Slavă Celui ce singur știe.

Iar unii ne-au istorisit în chip nemincinos, că acesta hrănea și un leopard în pustie din mâna lui. Și așa, tras la socoteală, s-a despărțit de trup. Care i-a fost judecata sau care sfârșitul sau care hotărârea cu privire la el sau care sfârșitul tragerii la socoteală? El nu l-a făcut nicidecum cunoscut.

51) Precum văduva care și-a pierdut bărbatul, având un fiu unul născut, îl are după Dumnezeu numai pe el spre mângâiere, așa și sufletul care a căzut nu are altă mângâiere în vremea ieșirii, decât neplăcerile gâtlejului (postul) și lacrima. Nu vor cânta aceștia niciodată. Nici nu vor sălta în cântece de veselie. Căci ele sunt păgubitoare plânsului. Iar de vei încerca să chemi plânsul prin ele, el se va depărta și mai mult de la tine, căci plânsul este durerea, îmbibată într-un suflet învăpăiat. El s-a făcut în mulți înaintemergător al fericitei nepătimiri, făcând materia ușor de stăpânit, curățând-o și subțind-o.

52) Un încercat lucrător al acestui dar (al plânsului) mi-a istorisit următoarele: «Căutând eu, de multe ori să mă aplec spre slava deșartă sau spre mânie sau spre săturarea pântecelui, gândul plânsului s-a împotrivit dinăuntru, șoptindu-mi: «Să

nu te apleci spre slava deșartă, că plec de la tine !» La fel și în privința altor patimi. Iar eu îi răspundeam : «Nu voi înceta să te ascult, până ce mă vei înfățișa înaintea lui Hristos».

53) Adâncul (abisul) plânsului mângâiere a văzut. Iar curăția inimii a primit luminarea. Luminarea este lucrare negrăită, înțeleasă în chip neștiut și văzută în chip nevăzut. Mângâierea este răcorirea sufletului îndurerat care în același timp plânge și surâde în sine asemenea pruncului. Sprijinirea este înnoirea sufletului care a căzut în întristare, prefăcând în chip minunat lacrima dureroasă în lacrimă fără durere.

54) Lacrimile născute din amintirea morții au nascut frică. Iar după frica ce naște lipsa de frică, se ivește bucuria. Iar din bucuria fără sfârșit ajunsă la sfârșit, răsare floarea dragostei cuvioase.

55) Respinge, ca unul ce nu ești vrednic, bucuria ce ți-a venit, cu mâna smereniei, ca nu cumva primind-o prea ușor să primești lup în loc de păstor.

56) Nu alerga spre vedere, până nu e timpul vederii, ca urmărind frumusețea smereniei, să o ajungi și să te unești în veacul veacului cu ea, într-o nuntă prea curată.

57) Când pruncul cunoaște pe tatăl său, se umple întreg de bucurie. Dar acesta plecând pentru un timp, cu bun rost, de acasă, apoi venind iarăși, copilul se umple de bucurie și de întristare. De bucurie, pentru că vede pe cel dorit, de întristare, pentru lipsirea atât de lung timp de frumusețea celui bun.

58) Mama se ascunde de copil, dar acesta căutând-o cu durere, când vede ea aceasta se veselește. În felul acesta îl învață să se lipească statornic de ea și aprinde în copil iubirea puternică față de ea. «Cel ce are urechi de auzit, să audă», zice Domnul (Lc. 14, 35).

59) Osânditul care a primit sentința de moarte nu se mai îngrijește de bunul chip al înfățișării sale. Cel ce plânge nu mai e luat în stăpânire vreodată de desfătare, de slavă ori de fierea mâniei.

60) Plânsul este durerea îmbibată în sufletul ce se pocăiește, adăugând în fiecare zi dureri peste dureri, ca femeia care naște și suferă durerile nașterii.

61) Drept și cuvios este Domnul. Și pe cel ce se liniștește cu judecată, cu judecată îl străpunge și pe cel ce se supune cu judecată, îl veselește în fiecare zi. Cel ce nu se îndeletnicește cu fiecare din acestea în chip nemincinos, s-a lipsit de plâns.

62) Alungă câinele care vine când te afli în cel mai adânc plâns și îți șoptește că Dumnezeu e nemilostiv și neîndurător. Căci luând seamă bine, îl vei afla zicând înainte de păcat că Dumnezeu este iubitor de oameni, milostiv și iertător.

63) Îndeletnicirea naște continuarea. Iar aceasta ajunge la simțire. Iar ceea ce se face cu simțire, e greu de dezrădăcinat.

64) Chiar de ne-am îndeletnici cu viețuiri mărețe, dacă avem inima neîndurerată, să le socotim pe acestea ca niște vânturi trecătoare și mincinoase.

65) Cei ce după baie s-au murdărit iarăși, trebuie numaidecât să-și curețe mâinile cu focul neobosit al inimii și cu untul de lemn al lui Dumnezeu.

66) Am văzut la unii un plâns de cea mai mare tărie. I-am văzut vărsând în chip simțitor pe gură sânge din inimă îndurerată și rănită și mi-am adus aminte de cel ce a zis: «Lovit am fost ca iarba și s-a uscat inima mea» (Ps. 101, 5).

67) Lacrimile din frică au pază în ele însele. Cele ale iubirii, înainte de dragostea desăvârșită, poate sunt ușor de furat din unii, dacă focul amintirii neîncetate a păcatelor nu aprinde, în vremea lucrării, inima cu tărie. Și e de mirare, cum cel mai smerit e cel mai sigur în vremea lucrării lui.

68) Sunt materii care usucă izvoarele noastre. Și sunt altele, care au în ele și mocirlă și nasc și fiare.

69) Multă răutate este la vrăjmașii noștri. Ei fac din maicile virtuților, maicile păcatelor și mijloacele pricinuitoare ale smereniei le prefac în pricini ale mândriei.

70) De multe ori și înseși locurile locuințelor noastre și priveliștea lor îndeamnă mintea noastră la străpungere. Să te încredințeze despre aceasta Iisus și Ilie și Ioan, care se rugau în singurătate.

71) Am văzut însă de multe ori pornindu-se lacrimi și în cetăți și în locuri zgomotoase, pentru ca socotind unii că nu sunt împiedicați deloc de zgomote, să se apropie de lume. Căci acesta e scopul dracilor.

72) De multe ori un singur cuvânt a risipit plânsul. Dar e de mirare că un singur cuvânt l-a adus iarăși.

73) Nu vom fi învinuiți, o, prieteni, la ieșirea sufletului, că nu am săvârșit minuni, nici că n-am teologhisit, nici că n-am fost văzători, dar vom da negreșit socoteală lui Dumnezeu că n-am plâns.

A fost treapta a șaptea. Cel ce s-a învrednicit de ea, să mă ajute și pe mine. Căci el a fost ajutat să spele prin treapta a șaptea petele veacului acestuia.

Cuvântul VIII - Despre nemâniere și blândețe

1) Precum apa adăugându-se câte puțin în foc, schimbă văpaia cu desăvârșire, așa și lacrima plânsului adevărat stinge toată văpaia mâniei și a iuțimii. De aceea am și pus acestea în urma lacrimilor.

2) Nemânierea este dorința nesăturată de necinstire, precum în cei iubitori de slavă deșartă dorința de laudă este nemărginită.

3) *Blândețea este starea nemișcată a sufletului, care rămâne aceeași, în necinstiri ca și în laude.*

4) *Începutul nemânierii este tăcerea buzelor în vremea tulburării inimii. Mijlocul este tăcerea gândurilor în vremea tulburării subțiri a sufletelor. Iar sfârșitul este seninătatea împlântată în suflarea vânturilor necurate.*

5) Mânia este izbucnirea urii ascunse, a ținerii de minte a răului. Mânia este pofta de a face rău celui ce ne-a supărat.

6) Iuțimea fierii este aprinderea inimii, iscată pe neașteptate. Amărăciunea este mișcarea fără dulceață, ascunsă în suflet.

7) Iuțimea este mișcarea ușor schimbătoare a purtărilor și o lipsă de așezare a sufletului.

8) Precum la arătarea luminii se retrage întunericul, așa mireasma smereniei face să piară toată amărăciunea și iuțimea. Unii, schimbându-se ușor din pricina iuțimii, nu se îngrijesc de supravegherea și tămăduirea ei: *«Pornirea iuțimii lui, e căderea lui» (Iov 5, 2).*

9) Iuțimea este o mișcare iute a morii, care într-o clipă a timpului zdrobește și macină mai mult grâu și rod al sufletului decât alta într-o zi. De aceea să luăm aminte cu grijă.

10) Se aprinde repede o flacără sub suflarea unui vânt puternic care, zăbovind peste flacără, arde și nimicește ogorul inimii.

11) Nu trebuie să uităm, o, prieteni, nici aceasta, că viclenii draci se retrag pentru o vreme, ca neglijând noi niște patimi mari, pentru că le socotim mici, să le facem boli de nevindecat. Precum o piatră colțuroasă și tare, ciocnindu-se și frecându-se de alte pietre, își netezește întocmirea ei colțuroasă și vârtoasă și se face rotundă, așa și sufletul colțuros și repezit, amestecându-se într-o mulțime de oameni aspri și repeziți și viețuind cu ei, se întâmplă cu el una din două: sau își vindecă boala prin răbdare sau retrăgându-se, își cunoaște slăbiciunea sa, această fugă lașă arătându-i, ca o oglindă, slăbiciunea.

12) Omul stăpânit de iuțime, este ca un posedat (epileptic) cu voia, care e îmbrâncit de o părere greșită ce s-a zămislit în el fără voie și astfel cade. Nimic nu e atât de nepotrivit celor ce se pocăiesc ca iuțimea ce tulbură. Dacă întoarcerea cuiva de la păcat la sine însuși are nevoie de multă smerenie, iuțimea e semnul închipuirii de sine.

13) *Dacă definiția celei mai înalte blândeți este a rămâne senin cu inima și plin de iubire față de cel ce ne supără când e de față, definiția iuțimii este a te lupta prin cuvinte și mișcări cu cel ce te-a supărat și a te înfuria asupra lui chiar când ești singur.*

14) Dacă Duhul Sfânt se socotește și este pacea sufletului, iar mânia este și se numește o tulburare a inimii, nimic nu oprește venirea Lui în noi, ca iuțimea.

15) Foarte multe și cumplite sunt odraslele iuțimii. Dar am cunoscut o nepoată, una singură, folositoare a ei, care însă e nelegitimă. Am văzut pe unii aprinși nebunește, vărsându-și amintirea răului îngrămădită lung timp în ei și astfel prin patimă izbăvind-se de patimă, întrucât, chinuiți de îndelungata întristare au dobândit, fie pocăință, fie împăcare cu cel urât de ei.

Și am văzut pe alții care păreau pe nedrept îndelung răbdători, căci prin tăcere îngrămădeau în ei ținerea minte a răului. Pe aceștia i-am socotit mai nefericiți decât pe cei ce se înfuriau, ca pe unii care au făcut, prin înnegrire, să nu se mai vadă porumbița din ei.

16) Multă băgare de seamă trebuie să avem față de acest șarpe. Căci are și el împreună-lucrătoare firea noastră, ca și cel ce ispitește trupurile. Am văzut oameni înfuriați și din amărăciune scârbindu-se de mâncări și prin această înfrânare fără judecată adăugau venin peste venin.

Și am văzut pe alții folosindu-se, ca de o pricină binecuvântată, mai bine zis nebinecuvântată, de iuțime și predându-se lăcomiei pântecelui și căzând astfel din groapă în prăpastie. Pe alții i-am văzut plini de cumințenie, îmbinându-le pe amândouă (iuțimea și înfrâna-rea) ca niște doftori pricepuți și folosindu-se cât se poate de mult de mângâierea măsurii.

17) Uneori cântarea cu măsură risipește iuțimea în chipul cel mai bun. Alteori, când e fără măsură și la timp necuvenit, se însoțește cu iubirea de plăcere. Să ne folosim deci de cântare, rânduind bine timpurile.

18) Aflându-mă afară pentru vreo trebuință, am auzit pe unii ce se linișteau sfădindu-se în chilia lor, în ei înșiși, din amărăciune și iuțime ca niște potârnicchi și sărind spre cel ce i-a supărat ca și când ar fi fost de față. Pe aceștia i-am sfătuit, cu bună credincioșie, să nu rămână în singurătate, ca să nu se facă din oameni, draci.

Am văzut iarăși pe unii neînfrânați și împuțiți de poftirea plăcerilor, arătând blânzi și lingușitori, de se putea spune că sunt iubitori de frați și cu fețe binevoitoare. Pe aceștia i-am îndemnat să folosească liniștea ca un brici împotriva neînfrânării și duhorii din ei, ca să nu cadă din firea cuvântătoare în cea necuvântătoare.

Iar fiindcă unii spuneau că sunt purtați în chip jalnic spre amândouă felurile de păcate, i-am oprit să se conducă pe ei înșiși în chip liber. Iar întâistătorilor lor le-am cerut prietenește ca pentru o anumită vreme să le poruncească să împlinească rânduiala aceasta, iar altădată, aceea. Dar prin toate să-și plece grumazul și să se supună celui ce îi stăpânește și îi cârmuiește.

19) Iubitorul de plăcere obișnuiește să se vatăme pe sine, dar poate și pe vreun altul oarecare, prieten de taină. Iar cel stăpânit de iuțime tulbură de multe ori ca un lup toată turma și necăjește multe suflete smerite.

20) Este un lucru urât a tulbura ochiul inimii din mânie, potrivit cu cel ce a zis: *«Tulburatu-s-a de mânie ochiul meu» (Ps. 6, 7)*. Dar mai urât este a arăta pornirea sufletului cu buzele. Iar a face aceasta prin mâini, este cu totul potrivit și străin viețuirii călugărești, îngerești și dumnezeiești.

21) De voiești sau mai bine zis socotești să scoți țăndăra din ochiul altuia, să nu o scoți pe aceasta cu o bârnă ci cu o pensă. Bârna este cuvântul greu sau purtările urâte. Iar pensa este învățătura blândă și muștrarea îndelung răbdătoare. «*Muștră, zice, ceartă, mângâie*» (II Tim. 4, 2). Dar nu și lovi. Iar dacă ar trebui și aceasta, fă-o rar și nu prin tine însuși.

22) Să privim cu luare aminte și vom vedea și pe unii din cei cu o fire stăpânită de iușime, cum postesc, priveghează și se liniștesc cu râvnă. Că scopul dracilor este să ispitească prin mijloacele care fac să crească patima, amăgindu-i cu părerea că le fac acestea pentru pocăință.

23) Dacă un lup (cu sufletul), cum am spus înainte, poate tulbura turma, luând ca ajutor un drac, negreșit că și un frate prea înțelept, plin de untdelemn, ca un foaie, poate face să se liniștească valurile și să scape corabia, având ca ajutor un înger. Pe cât de mare e judecata pe care o ia cel dintâi, pe atâta își ia acesta plata de la Dumnezeu și se face pildă folositoare tuturor.

24) Începutul fericitei neamintiri a răului stă în a primi necinstirile cu sufletul amărât și îndurerat; mijlocul în a rămâne față de ele neîntristat; desăvârșirea (dacă este vreo desăvârșire), în a le socoti pe acestea ca laude. Bucură-te, dacă ești dintre cei dintâi; fii tare, dacă ești dintre cei de al doilea; fericit ești dacă ești dintre cei de al treilea, ca unul ce te veselești în Domnul.

25) Jalnică priveliște am văzut arătându-ne din mândrie, fără să-și dea seama, cei ce se mânie. Căci mâniindu-se, din pricina înfrângerii s-au mâniat iarăși. Și m-am minunat văzându-i cum răzbunau căderea cu altă cădere și mi-a fost milă văzându-i cum săvârșeau din pricina unui păcat alt păcat și m-am înspăimântat de viclenia dracilor, văzând că puțin a trebuit să nu deznădăjduiască de viața lor.

26) Dacă s-ar vedea cineva cum e înfrânt cu ușurință de mândrie, de fierea mâniei, de răutate și fățarnicie și dacă s-ar gândi să tragă sabia cu două tăișuri a blândeții și neamintirii răului împotriva lor, ar intra îndată, ca într-o înălbitoare a mântuirii, într-o ceată de frați și mai ales din cei mai aspri, dacă voiește să se dezbrace de ele în chip desăvârșit. Aceasta pentru ca, întins acolo sub valurile ocărilor și necinstirilor fraților și bătut în chip înțelegător sau poate și în chip simțit și împuns și călcat în chip înțelegător sau poate țesălat, împuns și călcat și în chip simțit, să fie curățit de petele aflătoare în sufletul său.

Însuși glasul poporului să te convingă să-ți faci din ocărire un mijloc de curățire a patimilor sufletului. Căci spun unii dintre cei din lume, când îi aruncă cuiva în față

necinstirile, lăudându-se față de alții: l-am spălat pe cutare. Iar acest lucru este adevărat.

27) Alta este nemâniera din plâns în începători și alta nemișcarea (mâniei) aflătoare în cei desăvârșiți. Mânia dintii e ținută de lacrimi ca de un frâu; cea de a doua a murit ca un șarpe, tăiată de nepătimire, ca de un cuțit.

Am văzut trei călugări batjocoriți deodată. Unul s-a simțit mușcat și tulburat, dar a tăcut; al doilea s-a bucurat pentru sine, dar s-a întristat pentru cel ce l-a ocărit; iar al treilea, întipărend în sine vătămarea aproapei, a vărsat lacrimi fierbinți.

28) Precum fierbințeala trupurilor este una, dar multe sunt pricinile înfierbântării și nu una, la fel și fierberea și mișcarea mâniei, dar poate și a celorlalte patimi, au multe și felurite pricini și prilejuri. De aceea este cu neputință a hotărî despre ele într-un singur chip. Îmi dau mai degrabă cu părerea despre sângele plin de grijă cu care trebuie să caute fiecare din cei ce bolesc de ele, felul tămăduirii lor. Cea dintâi tămăduire ar consta în a cunoaște cineva pricina patimii lui. Căci odată pricina aflată, noi cei bolnavi vom afla și leacul tămăduitor prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu și prin iscusința doftorilor duhovnicești.

29) De pildă, *cei ce voiesc să intre împreună cu noi la Domnul, la judecata înțelegătoare ce ne stă în față, să intre, ca să fie cercetați într-un chip umbrat, despre patimile mai înainte pomenite sau despre pricinile lor. Să fie deci legată, de aici înainte, tirana mânie în cătușele blândeții. Și lovită de îndelunga-răbdare, trasă de sfânta iubire, să stea înaintea acestui scaun de judecată a Cuvântului și să fie cercetate cele ale ei în chip amănunțit: Spune nouă, o, lipsit-o de minte și de rușine, numele celui ce te-a născut pe tine și a celei ce ți-a dat viață spre rele, numele fiilor tăi și ale fiicelor necurate! Dar nu numai acestea, ci și semnul celor ce te-au războit și omorât!*

Iar aceea, răspunzându-ne, va socoti să spună așa: Nașterile mele sunt multe și tatăl meu nu e unul. Iar maicile mele sunt: iubirea de slavă, iubirea de arginți, lăcomia pântecelui, iar uneori și curvia. Și cea care m-a născut se numește trufia. Iar fiicele mele sunt ținerea de minte a răului, dușmănia, dezvinovățirea și ura. Pârâșele mele, de care sunt ținută acum legată, sunt cele potrivnice acestora: nemâniera și blândețea. Iar cea care uneltește împotriva mea se numește smerita cugetare. Iar cine a născut-o pe aceasta, întrebați-o pe ea însăși la locul ei.

Pe treapta a opta s-a așezat cununa nemânierii. Cel ce e acoperit cu ea din fire, poate nu va fi acoperit cu alta. Însă cel ce a dobândit-o din sudori, a trecut peste cele opt pentru totdeauna.

Cuvântul IX - Despre ținerea de minte a răului

1) Virtuțile cuvioase se aseamănă scării lui Iacov. Iar patimile necuvioase, lanțului căzut de pe verhovnicul Petru (Fapte 12, 7). Cele dintâi, legându-se una de alta, urcă pe cel ce le voiește la cer. Cele de al doilea se nasc una pe alta și se strâng una pe alta. De aceea am și auzit că ținerea de minte a răului e numită fiică a nepriceputei mâinii. Venind acum vremea, să spunem ceva și despre ea.

2) Ținerea de minte a răului este sfârșitul la care duce mânia, păzitoarea păcatelor, urârea dreptății, pierzania virtuților, veninul sufletului, viermele minții, rușinea rugăciunii, curmarea cererii, înstrăinarea iubirii, piron înfipt în suflet, simțire neplăcută, iubită ca o dulceată a amărăciunii, un păcat neîncetat, o neadormită fărădelege, o răutate de fiecare zi. Una și aceeași (adică ținerea de minte a răului) e o patimă întunecată și urâtă, din cele ce se nasc, dar nu nasc. De aceea nu voim să spunem despre ea prea multe.

3) Cel ce și-a oprit mânia a ucis ținerea de minte a răului. Căci cât trăiește tatăl, are loc nașterea de prunci.

4) Cel ce a dobândit iubirea s-a înstrăinat de nebunia mâniei. Iar cel ce dușmănește își îngrămădește dureri fără rost.

5) Masa dragostei risipește ura și darurile curate înmoaie sufletul. Masa fără luare aminte e maică a îndrăznelii. Iar prin fereastra iubirii se strecoară lăcomia pântecelui.

6) Am văzut ura rupând o veche legătură a curviei și aducerea aminte a răului oprind-o în chip ciudat de a se mai înnodea. Minunată priveliște: drac vindecând alt drac. Iar aceasta e poate o lucrare din economie a lui Dumnezeu și nu a dracilor.

7) Ținerea de minte a răului e departe de puternica iubire firească. Dar curvia se apropie cu ușurință de aceasta. Și vezi cum s-a furișat pe neobservate păduchele în porumbel.

8) Ține minte răul de la draci și fii pururea atent la ispitele trupului, căci trupul e un prieten nerecunoscător și viclean. Cu cât îl slujești mai mult, cu atât îți pricinuieste mai multe ispite.

9) Ținerea de minte a răului e o tâlcuitoare a Scripturii, găsind în cuvintele Duhului înțeleșuri străine, după pofta ei. Să o rușineze rugăciunea lui Iisus pe care, dacă ținem minte răul, nu o putem spune împreună cu El.

10) Când nevoindu-te mult nu poți scoate ghimpele cu totul, ploconește-te în fața dușmanului tău măcar cu gura, ca rușinându-te de fățarnicia față de el, să-l iubești în chip desăvârșit împins de conștiință ca de foc.

11) *Te vei cunoaște pe tine izbăvit de putreziciunea aceasta (ținerea de minte a răului), nu când te vei ruga pentru cel ce te-a supărat, nici când îl vei răsplăti cu daruri, nici când îl vei aduce la masă, ci când, aflând că a căzut într-o nenorocire sufletească sau trupească, vei suferi și vei plânge ca pentru tine însuși.*

12) *Cel ce se liniștește ținând minte răul are încuibată în sine o viperă purtătoare de venin ucigător. Aducerile aminte ale Patimilor lui Iisus vor tămădui sufletul ce ține minte răul, rușinându-l puternic cu a Lui neținere de minte a răului.*

13) În lemnul putred se prădesc carii și purtările prea blânde și în chip mincinos liniștite au lipite de ele ura nebună. Cel ce o leapădă pe aceasta a aflat iertare. Dar cel ce se lipește de ea se va lipsi de îndurare.

14) Unii s-au predat pe ei ostenelilor și sudorilor pentru a dobândi iertare. Dar cel ce nu ține minte răul a luat-o înaintea acestora, dacă e adevărat cuvântul: *«Iertați repede și vi se va ierta din belșug» (Lc. 6, 37).*

15) Neținerea de minte a răului este semnul adevăratei pocăințe. Iar cel ce ține dușmănie și pare că se pocăiește, e asemenea celui căruia i se pare că aleargă în vis.

16) Am văzut pe unii ce țineau minte răul, îndemnând pe alții să nu țină minte răul. Și rușinându-se de propriile lor cuvinte, au pus și ei capăt patimii acesteia.

17) Să nu socotească nimenea această întunecime ca o patimă ușoară, trecătoare. Căci de multe ori obișnuiește să se întindă până la bărbații duhovnicești.

A fost treapta a noua. Cel ce a câștigat-o poate să ceară de acum cu îndrăznire dezlegarea greșalelor de la Dumnezeu Mântuitorul.

Cuvântul X - Despre clevetire

1) Nimenea, socotesc, dintre cei ce judecă sănătos, nu va tăgădui că din ură și din ținerea de minte a răului se naște clevetirea. De aceea s-a și rânduiește aceasta după părinții ei, ca într-un lanț. *Clevetirea este fiica urii. E o boală subțire, dar o lipitoare grasă, ascunsă și tănuită, care suge și seacă sângele iubirii. E fățarnicia iubirii, pricinuitoarea întinăciunii și poverii inimii.*

2) Precum există tinere care fac cele rele fără rușine și există altele care săvârșesc lucruri mai urâte decât cele dintâi, dar pe ascuns și mai cu rușine, așa se poate întâmpla și cu patimile de necinste. Astfel de tinere sunt: fățarnicia, vicienia, întristarea, ținerea de minte a răului, clevetirea inimii. Acestea una spun la arătare și alta gândesc.

3) Am auzit pe unii clevetind și i-am certat. Dar lucrătorii acestui rău răspundeau în apărarea lor, că fac aceasta din dragostea și din grija pentru cel clevetit. Iar eu le-am spus să înceteze cu această dragoste, căci nu minte cel ce a zis: *«Pe cel ce clevetește în ascuns pe aproapele lui, alungă-l» (Ps. 100, 5)*. Dacă spui că-l iubești, roagă-te în taină pentru el și nu-ți bate joc de om. Căci acesta este felul iubirii primit la Domnul.

4) Să nu-ți rămână ascuns lucrul acesta și te vei trezi, ca să nu mai judeci pe cel ce greșește: Iuda era în ceata ucenicilor, iar tâlharul în ceata ucigașilor. Și într-o clipă s-a făcut o schimbare minunată între ei.

5) De voiește cineva să biruiască duhul clevetirii, să nu învinovățească pe cel ce a greșit, ci pe dracul care l-a ispitit. Căci nimenea nu voiește să păcătuiească față de Dumnezeu, chiar dacă toți păcătuim fără să fim siliți.

6) Am văzut pe unul păcătuind pe față și pocăindu-se în ascuns. Și pe cel ce l-am osândit ca curvar l-am aflat socotit la Dumnezeu neprihănit, pentru că îl îmblânzise cu adevărat prin întoarcerea sa.

7) Să nu te sfiești niciodată de cel ce clevetește pe aproapele față de tine. Mai degrabă zi către el: «încetează, frate! Eu în fiecare zi fac lucruri mai rele ca el. Și cum pot să-l osândesc pe el?» Prin aceasta vei câștiga două lucruri: cu un singur leac te vei vindeca și pe tine și pe aproapele.

8) Una și singură este calea cea mai scurtă dintre căile ce duc la iertarea greșalelor: să nu judeci, dacă e adevărat cuvântul: «Nu judecați și nu veți fi judecați» (Mt. 7, 5). Pe cât de străin este focul de apă, pe atât de străin este a judeca, celui ce voiește să se pocăiască.

9) *Chiar de ai vedea pe cineva greșind în ceasul morții, nici atunci să nu-l osândești. Căci necunoscută este oamenilor judecata lui Dumnezeu. Unii au făcut greșeli mari la arătare, dar au făcut lucruri și mai mari în ascuns. S-au înșelat deci iubitorii de osândiri, prinzând fum în loc de soare.*

10) Ascultați la mine, ascultați toți controlorii cei răi ai altora. Dacă e adevărat, precum și este, că: «Cu ce judecată veți judeca, cu aceea veți fi judecați» (Mt. 7, 5), negreșit în cele ce vom cleveti pe aproapele, în acelea vom cădea, fie sufletești, fie trupești. Și altfel nu va fi.

11) Contabilii aspri și amănunți ai greșelilor aproapelui suferă de această patimă, pentru că nu și-au adus niciodată aminte în chip nemincinos și deplin de greșelile lor. Căci dacă ar privi cineva amănunțit la păcatele sale, înlăturând acoperământul iubirii de sine, n-ar mai purta grijă de nimic din cele ale vieții. Ar socoti că nu-i ajunge timpul nici măcar pentru a se plânge pe sine, chiar dacă ar trăi 100 de ani, chiar dacă ar vedea râul Iordanului plin întreg de lacrimile pornite din ochii săi.

12) Mi-am cercetat plânsul și n-am aflat în el nici urmă de clevetire sau de osândire.

13) Dracii ne silesc fie să păcătuim, fie, dacă nu păcătuim, să judecăm pe cei ce păcătuiesc, pentru că prin lucrul de al doilea să pățăm pe cel dintâi. Cunoaște că semnul clevetitorilor sau al pizmașilor, este acesta: bârfesc și ponegresc cu plăcere și cu ușurință învățăturile sau faptele sau împlinirile aproapelui, scufundându-se jalnic în duhul urii.

14) Am văzut pe unii făcând pe ascuns și neștiut de lume tot felul de greșeli și cu presupusa lor curăție, osândind aspru pe cei ce săvârșeau unele greșeli mici la arătare.

15) *A judeca înseamnă a răpi cu obraznicie un drept al lui Dumnezeu, dar a osândi înseamnă a-și pierde cineva sufletul.*

16) Precum închipuirea de sine poate pierde pe cel ce o are chiar fără altă patimă, tot așa și judecarea altora, chiar de se află singură și de sine în noi, poate să ne

piardă cu desăvârșire, dacă fariseul acela a fost judecat numai din aceasta (Lc. 18, 14).

17) Culegătorul de struguri destoinic mănâncă numai boabe coapte și nu culege nimic din aguridă. Minte pricepută și înțeleaptă ia aminte cu sârguință la toate virtuțile pe care le vede la vreunii. Cel fără de minte însă iscodește cele vrednice de ocară și lipsurile. Despre aceasta s-a zis: «Iscodit-au fărădelegi, istovitu-s-au născocind iscodiri» (Ps. 63, 6).

18) Să nu osândești, chiar de vezi cu ochii tăi. Căci de multe ori se înșeală și aceștia.

A fost treapta a zecea, pe care cel ce a biruit-o s-a făcut lucrător al dragostei sau al plânsului.

Cuvântul XI - Despre multa vorbire și despre tăcere

1) Am arătat pe scurt în cele de până acum că e un lucru foarte primejdios, care se furișează chiar în cei ce par duhovnicești, a judeca sau mai degrabă a fi judecat și a fi osândit de limbă. Dar acum urmează să vorbim puțin, la locul cuvenit ei și despre pricina sau ușa prin care intră sau iese aceasta.

2) *Multa vorbire este catedra slavei deșarte, prin care aceasta se arată pe sine și se face cunoscută. Multa vorbire este semnul neștiinței, ușa clevetirii, călăuza glumelor, slujitoarea minciunii, risipirea străpungerii, născătoarea trândăviei sau pricinuitoarea ei, înainte mergătoarea somnului, împrăștierea minții adunate în sine, pierzătoarea pazei de sine, răcitoarea căldurii, întunecarea rugăciunii.*

3) *Tăcerea întru cunoștință este maica rugăciunii, izbăvirea din robie, păzirea focului, supraveghetoarea gândurilor, strajă în fața vrăjmașilor, închisoarea plânsului, prietena lacrimilor, lucrătoarea pomenirii morții, zugravul chinurilor, iscoditoarea judecății, slujitoarea îngrijorării, dușmana îndrăzelii, soața liniștei, potrivnica iubirii de a fi învățătoare, adaus de cunoștință, pricinuitoarea vederilor, înaintare nevăzută, urcuș neobservat.*

4) Cel ce-și cunoaște greșelile își înfrânează limba. Iar vorbărețul nu s-a cunoscut încă pe sine cum trebuie. Prietenul tăcerii se apropie de Dumnezeu și vorbind cu El fără să știe cum, e luminat de Dumnezeu. Tăcerea lui Iisus a rușinat pe Pilat și liniștea unui om duhovnicesc mistuie slava deșartă.

5) După ce a spus un cuvânt, Petru a plâns cu amar, pentru că nu și-a adus aminte de cel ce a zis: «Zis-am: păzi-voi căile mele, ca să nu păcătuiesc cu limba mea» (Ps. 38, 1) și de altul care a zis: «E mai bine a cădea de la înălțime pe pământ, decât din pricina limbii» (Înt. Sir. 20, 19).

6) Nu voiesc să scriu multe despre acestea, deși vicleniile patimilor mă îndeamnă. Dar am auzit odată pe cineva, dornic să afle de la mine ceva despre liniște, care zicea că multa vorbire se naște numaidecât din una din acestea: fie dintr-o îndelungată viețuire și deprindere vicleană și neînfrânată (căci limba, fiind și ea un mădular al trupului, cere ceea ce a învățat și s-a obișnuit), fie la cei ce se nevoiesc și mai ales la ei, din slava deșartă; iar uneori și din lăcomia pânteceleui. Pentru aceea adeseori mulți înfrânându-și pântecele, cu oarecare forțare, închid și limba și multa ei vorbire în tăcere.

7) *Cel ce se gândește cu grijă la moarte își oprește cuvintele. Și cel ce a agonisit plânsul sufletului se ferește de vorba multă ca de foc.*

8) Cel ce iubește liniștea și-a pus lacăt la gură. Iar cel ce dorește să dea ocol lumii e alungat din chilie.

9) Cel ce a cunoscut mirosul focului celui prea înalt, fuge de însoțirea cu oamenii, cum fuge albina de fum. Căci pe ea fumul o alungă; iar aceuia însoțirea cu oamenii îi lucrează împotriva.

10) Puțini pot opri apa fără de zăgazuri, dar și mai puțini își pot opri gura neînfrânată.

A fost treapta a unsprezecea. Cel ce a biruit-o a tăiat deodată mulțime de rele.

Cuvântul XII - Despre minciună

1) Focul se naște din piatră și fier. Minciuna, din vorba multă și din gluma prostească. Minciuna înseamnă pieirea dragostei, iar jurământul mincinos, tăgăduirea lui Dumnezeu.

2) Nimenea dintre cei sănătoși la minte să nu-și închipuie că păcatul minciunii e unul mic. Duhul Sfânt a rostit o judecată înfricoșătoare împotriva ei. Dacă David zice către Dumnezeu: «Vei pierde pe toți cei ce grăiesc minciună» (Ps. 5,6), ce vor pătimi cei ce întăresc minciuna cu jurăminte?

3) Am văzut pe unii fălindu-se cu minciuna și ținând prin glume și vorbe deșarte pricini de răs și alungând în chip jalnic plânsul ascultătorilor.

4) Când dracii ne văd încercând să ne depărtăm ca de la o ciumă de la auzirea glumelor, după începutul făcut cu noi de asprul nostru povățuitor, încep să ne momească cu aceste două gânduri, șoptindu-ne fie: «Nu întrista pe cel ce lămurește», fie: «Nu te arăta pe tine mai iubitor de Dumnezeu, decât cei de față». Sari, nu zăbovi! Iar de nu, îți vei închipui în rugăciune gândurile unor lucruri care stârnesc râsul. Nu fugi numai, ci risipește cu bunăcredințioșie și șederea vicleană, aducându-ți în minte gândul judecății. Căci e mai bine pentru tine să ieși din această împrejurare stropit și cu puțină slavă deșartă și să te afli astfel pricină de folos multora.

5) Maica și pricina minciunii este, de multe ori, fățărnicia. Căci unii spun că fățărnicia nu e altceva decât plănuirea și născocirea de minciuni, având împreunat și împletit cu ea jurământul. Cel ce are frica Domnului e străin de minciună, avându-și conștiința ca judecător nemitarnic.

6) Precum în toate patimile cunoaștem deosebiri de vătămări, așa și în minciună. Căci alta este judecata celui ce minte de frica pedepsei și alta a celui ce minte neamenințat de vreo primejdie. Unul a mințit pentru desfătări, altul pentru pofta de plăceri; altul, ca să dea celor de față prilej de răs; altul, ca să întindă o cursă fratelui și să-i facă rău.

7) Minciuna din frica de chinurile stăpânitorilor se șterge; dar e desființată cu totul de mulțimea lacrimilor. Mincinosul care întinde curse socotește adeseori chiar pierderea sufletului ca dreptate. Bărbatul născocitor de minciuni se dă pe sine ca urmând pilda lui Raav și spune că prin pierderea sa urmărește scăparea altora.

8) *Când ne vom curăți cu totul de minciună, vom putea să o folosim și pe ea, dar cu frică, dacă o cere momentul. Nu cunoaște pruncul minciuna și nici sufletul izbăvit de viclenie. Cel veselit de vin spune, fără să vrea, adevărul în toate. Și cel beat de străpungerea inimii nu poate minți.*

A fost treapta a douăsprezecea. Cel ce a pășit pe ea a câștigat rădăcina bunătăților.

Cuvântul XIII - Despre lenea sufletească

1) Și aceasta este una din ramurile vorbăriei și prima nepoată a ei, precum am spus mai înainte. Vorbesc de lăncezeală sufletească. De aceea i-am rânduit și ei un loc în lanțul cel rău. Ea este lăncezeala sufletului, o moleșală a minții în nevoință, o

scârbă față de făgăduința călugărească, o pornire de a fericii pe mireni, o defăimare a lui Dumnezeu ca nemilos și neiubitor de oameni, o plictiseală de citirea psalmilor. Ea e neputincioasă în rugăciune, dar e tare ca fierul în slujirea în cele materiale, neobosită în lucrul mâinilor și iscusită în ascultare.

2) Bărbatul ascultător nu cunoaște lăncezeala sufletului. Căci prin cele ale simțurilor înfăptuiește cele ale gândirii.

3) Viața de obște este potrivnică lăncezelii. Dar celui ce se liniștește, aceasta îi este o soată neîncetată. Nu se va despărți de el până va muri; până va muri îl va război. Văzând ea chilia pustnicului, zâmbește. Și apropiindu-se de el, se sălășluiește lângă el.

4) Doftorul cercetează pe bolnavi dimineța și lenea sufletească a celui ce se nevoiește, pe la amiazi. Lenea sufletească își dă ca motiv primirea de oaspeți și cere să fie pusă la lucrul mâinilor pentru a face milostenie. Ea îndeamnă plină de sânguință la cercetarea bolnavilor, amintind de Cel ce a zis: «Bolnav am fost și n-ați venit la Mine» (Mt. 25, 38). Ea ne cere să mergem la cei neputincioși și descurajați. Ea, cea descurajată, ne spune: «Mângâiați pe cei descurajați». Stând la rugăciune, își aduce aminte de lucruri de trebuință și născocoște tot felul de meșteșugiri, ea cea lipsită de judecată, ca să ne atragă prin vreun motiv binecuvântat, ca printr-un căpăstru, din rugăciune.

5) Dracul trândăviei sufletești aduce pe la amiazi o tremurare de trei ceasuri, împreună cu dureri de cap și cu fierbințeală și cu amețeli. Pe la ceasul al nouălea (pe la trei după amiază), acestea se mai domolesc. Iar când se pune masa, sare din așternut. Când sosește vremea rugăciunii, iarăși se îngreunează cu trupul. Stând la rugăciune, îi scufundă pe călugări iarăși în somn și le răpește stihul din gură cu căscături necuvenite.

6) Fiecare din celelalte patimi e nimicită de o virtute. Dar trândăvia sufletească este moartea atotcuprinzătoare a călugărului.

7) Sufletul bărbat învie mintea moartă, dar lăncezeala și lenea risipesc toată bogăția.

8) Fiind și ea una din cele opt întâistătătoare ale răutății, vom spune și despre ea ceea ce am spus despre tot șirul acelor. Dar vom adăuga și aceea, că atunci când se face cântarea de psalmi, trândăvia sufletului nu se arată. Iar când se săvârșește pravila, ochii stau deschiși.

9) În vremea trândăviei se dovedesc cei ce silesc (Împărăția Cerurilor). Căci nimic altceva nu pricinuieste călugărului cununi ca trândăvia, dacă împlinește neobosit lucrul lui Dumnezeu. Ia seama și o vei vedea războindu-te când stai în picioare, îndemnându-te să te așezi pe scaun și să te reazemi de peretele chiliei sau făcându-te să miști și să bați din picioare. Cel ce plânge nu cunoaște trândăvia sufletului.

10) Să fie legat și acest tiran de aducerea aminte a păcatelor și să fie bătut cu lucrul mâinilor. Să fie tras de gândul la bunătățile viitoare și pus înainte, să fie întrebat de cele cuvenite: «Spune, deci, tu, moleșitul și lăncedule, cine te-a născut pe tine din răutate? Cine sunt nepoatele tale ? Cine, cei ce te războiesc și teucid?»

Iar el, silit, va răspunde: «Eu nu am unde să-mi plec capul între cei cu adevărat ascultători. Dar am loc și viețuiesc cu cei ce se îndeletnicesc cu liniștea. Iar cele ce m-au născut sunt multe și felurite. Câteodată nesimțirea sufletului, alteori neaducerea aminte de cele de sus; câteodată și prea multele osteneli. Iar nepoatele mele sunt cele care, cu toate mutările din loc în loc, rămân cu mine: neascultarea părintelui, neaducerea-aminte de judecată, ba uneori și părăsirea făgăduinței. Dușmanii mei, de care sunt legat acum în lanțuri, sunt cântarea de psalmi și lucrul mâinilor. Cel ce mă războiește este gândul morții. Iar cea care mă omoară cu desăvârșire este rugăciunea împreunată cu nădejdea sigură a bunătăților (viitoare). Iar cine a născut rugăciunea, întreba-ți-o pe ea».

Aceasta e a treisprezecea biruință. Cel ce a dobândit-o pe ea e cercat cu adevărat, în tot binele.

Cuvântul XIV - Despre pântecele atot lăudat și tiran

1) Având să vorbim despre pântece, ne-am hotărât să vorbim înțelepțește (să filozofăm) împotriva noastră ca în toate celelalte. Căci m-aș minuna să se poată elibera cineva de el, înainte de a se sălășlui în mormânt.

2) Lăcomia stomacului este fățarnicia pântecelui. Săturat, strigă că e lipsit și ghiftuit și plesnit de sătul, țipă că îi e foame. Lăcomia pântecelui e bucătar iscusit, născocind tot felul de mâncări gustoase. Astupându-se un canal, se deschide altul. închizându-l pe acesta, se cascadează un altul. Lăcomia pântecelui este o amăgire a ochilor, care înghițind puține, dorește să le înghită pe toate.

3) Săturarea de bucate este maica curviei, iar necăjirea pântecelui e pricinuitoare de curăție. Cel ce mângâie pe leu îl domesticește adeseori, dar cel ce mângâie trupul îl sălbătăcește și mai mult.

4) Se bucură iudeul de sâmbătă și de sărbătoare și monahul lacom, de sâmbătă și de Duminică. Se gândește cu mult timp înainte de Paști și pregătește mâncările cu zile înainte. Robul stomacului face planuri cu ce mâncări va ține praznicul, pe când robul lui Dumnezeu, cu ce daruri duhovnicești se va îmbogăți. Sosind un străin, lacomul se pornește spre agapă din lăcomia pântecelui și dezlegarea pentru sine o socotește drept mângâierea fratelui. Se gândește să dezlege la vin pentru venirea unor oaspeți și socotind că ascunde virtutea, se face robul patimii.

5) Slava deșartă dușmănește adeseori lăcomia pântecelui și între ele se iscă o luptă pentru nenorocitul călugăr, ca pentru un rob cumpărat. Lăcomia pântecelui se silește să-i slăbească frânele, dar slava deșartă îl sfătuiește să ducă virtutea la biruință. Iar călugărul înțelept fuge de amândouă, scuturându-se la vreme potrivită de una prin cealaltă.

6) Când trupul ne este în plină vigoare, să ținem înfrânarea în toată vremea și în tot locul. Iar când acesta se îmblânzește (ceea ce nu cred că se întâmplă înainte de moarte), să ascundem lucrarea noastră.

7) Am văzut preoți bătrâni batjocoriți de draci, dezlegând cu binecuvântare și pe tinerii nesupuși lor, la oște, de vin și de celelalte. De sunt mărturisiți (ca buni), să-i dezlegăm cu măsură. Dar de sunt nepăsători, să nu ne îngrijim de binecuvântarea lor și mai ales când sunt războiți de foc.

8) Urgisitul de Dumnezeu Evagrie a socotit că este mai înțelept decât cei înțelepți și în rostire și în înțelegere. Dar a fost dat de gol, nenorocitul, arătându-se mai fără de minte decât cei fără de minte, nu numai în multe altele, ci și în aceasta. Căci zice: când sufletul pofteste mâncarea felurită, să se strâmtoreze cu pâine și apă. El a poruncit ceva asemănător celui ce ar spune copilului să urce toată scara dintr-un singur pas.

Noi, respingând porunca lui, zicem: când sufletul pofteste mâncări felurite, cere ceva propriu firii. De aceea ne vom folosi de un meșteșug împotriva acestei mult meșteșugite patimi. Și dacă nu ne aflăm sub un război foarte greu sau nu ne amenință primejdia unor căderi, să tăiem întâi mâncările care îngrașă, pe urmă pe cele care ne aprind, apoi pe cele ce ne fac plăcere.

9) De e cu puțință, dă pântecelui hrana care-l umple și e ușor de mistuit, ca prin săturare să săturăm pofta lui, iar prin mistuirea grabnică să ne izbăvim de aprindere ca de un bici. Să cercetăm și mâncările care fac vânturi și vom afla că ele mișcă și poftele.

10) Râzi de dracul care te sfătuiește să prelungești cina. Căci sosind ceasul al nouălea al zilei următoare, ai călcat învoiala celei dinainte.

11) Alta este înfrânarea potrivită celor nevinovați și alta, cea potrivită celor vinovați. Cei dintâi au ca semn mișcarea trupului, cei de al doilea, lupta până la moarte și până la sfârșit împotriva lui, cu neîmpăcare și fără îndurare. Cei dintâi voiesc să păzească pururea liniștea minții; cei de al doilea, prin întristarea și topirea sufletească voiesc să câștige îndurarea lui Dumnezeu.

12) Celui desăvârșit, negrija în toate îi este timp de veselie și de mângâiere; iar celui ce se nevoiește, timpul de veselie îi este timpul de lucru. Iar celui pătimas, timpul de veselie îi este sărbătoarea sărbătorilor și praznicul praznicelor.

13) În inima lacomilor se mișcă visuri de mâncări, iar în inima celor ce plâng, visuri de judecată și de chinuri.

14) Stăpânește-ți pântecul până nu te stăpânește el pe tine și atunci te vei înfrâna cu rușine. Cunoscut ceea ce spun cei ce au căzut în groapa negrăită. Dar famenii rămân neispitiți de aceasta (Mt. 19, 12).

15) Să facem mort pântecul cu gândul focului (veșnic). Căci auzind unii de acesta, și-au făcut moarte până la capăt mădularele și au murit de o moarte îndoită. Să căutăm și vom afla că lăcomia pricinuieste toate scufundările noastre.

16) Mîntea postitorului se roagă cu trezvie. Dar a celui neînfrânat e plină de chipuri (idoli) necurate. Săturarea pântecului a uscat izvoarele. Dar uscându-se el însuși, s-au născut apele.

17) Cel ce-și îngrijește stomacul său și luptă să biruiască duhul curviei este asemenea celui ce voiește să stingă pârjolul cu gaz. Când pântecul e strâmtorat, se smerește inima. Dar când acesta e îngrijit, se fudulește gândul.

18) *Ia seamă la tine pe la ceasul întâi al zilei (ora 6 dimineața n. tr) și pe la cel din mijloc și pe la cel din urmă înainte de mâncare și vei afla din aceasta folosul postului. Dimineața gândul zburdă și rățăcește; când vine ceasul al nouălea (3 d.a. n.tr.), se domolește puțin, iar pe la apusul soarelui, se smerește cu totul.*

19) Asuprește-ți pântecul și-ți vei închide negreșit și gura. Căci limba prinde putere din mulțimea mâncărilor. Luptă-te cu ea și veghează asupra ei. Căci de te

vei osteni puțin, îndată te va ajuta și Domnul. Burdufurile moi se vor umfla pentru a primi mai mult. Dar cele disprețuite nu vor primi atâta.

20) Cel ce silește stomacul (să cuprindă mai mult) își lărgeste mațele. Iar cel ce luptă cu el le îngustează pe acelea. Iar acestea îngustându-se, nu e nevoie de multe mâncări. Și atunci vom ajunge postitori din fire.

21) De multe ori setea pune capăt setei. Dar a curma foamea prin foame, e greu și cu neputință. Când te va birui stomacul, domolește-l prin osteneli. Iar dacă nici aceasta nu-i cu putință, din pricina slăbiciunii, luptă cu el prin priveghere.

22) Când ți se îngreuiază ochii, apucă-te de lucrul mâinilor. Dar dacă nu-ți vine somnul, nu te apuca de el. Căci nu e cu putință să-ți înfățișezi mintea și lui Dumnezeu și amintirii, adică să slujești și lui Dumnezeu și lucrului de mână.

23) Cunoaște că de multe ori dracul se așează în stomac și nu lasă pe om să se sature, chiar de ar mânca tot Egiptul și ar bea Nilul întreg. După mâncare pleacă ticălosul și ni-l trimite pe cel al curviei, vestindu-i ce s-a întâmplat: «Ia-1, ia-1, zice, tulbură-1». Căci pântecele umplându-se, nu va lupta mult. Și acela venind, zâmbește. Și legându-ne prin somn mâinile și picioarele, face apoi toate câte voiește, pângărește sufletul și trupul prin întinăciuni, năluciri și curgeri. E lucru de mirare a vedea mintea netrupească întinată și întunecată de trup și iarăși a vedea pe cel nematerial, curățit și subțiat prin lut.

24) Dacă ai făgăduit lui Hristos să călătorești pe calea cea strâmtă și plină de necazuri, strâmtorează-ți stomacul. Căci de-1 îngrijești și-l lărgești pe acesta, ai călcat învoielile.

25) Gândește-te și ascultă pe Cel ce zice: *«Lată și largă este calea pântecelui ce duce la pierzarea prin curvie și mulți sunt cei ce călătoresc pe ea. Și strâmtă e poarta și plină de necazuri calea postirii care duce la starea neprihănirii. Și puțini sunt cei ce intră prin ea» (Mt. 7, 13-14).*

26) Căpetenia dracilor e Lucifer, care a căzut, iar stăpânul patimilor e gâtlejul pântecelui.

27) Șezând la masa cu bucate, adu-ți aminte de moarte și de judecată. De abia așa vei împiedica puțin patima. Bând băutura nu înceta să-ți aduci aminte de oțetul și de fierea Stăpânului. Și negreșit sau te vei înfrâna sau suspinând, îți vei face cugetul mai smerit.

28) Nu te amăgi: Nu te vei izbăvi de faraon și nu vei vedea Paștile de sus, de nu vei mânca neîncetat ierburile amare și azima, sila și greaua pătimire a postului. Iar azima e cugetul neumflat de mândrie.

29) Să se lipească de răsuflarea ta cuvântul celui ce zice: *«Când mă tulburau dracii, m-am îmbrăcat în sac și am smerit cu post sufletul meu și rugăciunea mea s-a lipit în sânul sufletului meu» (Ps. 34, 12).*

30) *Postul este o silire a firii și o tăiere împrejur a dulceții gâtlejului, curmarea aprinderii, alungarea gândurilor rele și eliberarea de visări, curăția rugăciunii, luminătorul sufletului, paza minții, înmuierea învârtoșării, ușa străpungerii inimii, suspinul smerit, zdrobirea veselă, încetarea multei vorbiri, începutul liniștirii, străjerul ascultării, ușurarea somnului, sănătatea trupului, pricinuirea nepătimirii, iertarea păcatelor, ușa și desfătarea Raiului.*

31) Să întrebăm și pe aceasta, mai bine zis mai înainte de toți, pe această întâistătătoare a relelor care ne războiesc, ușa patimilor, căderea lui Adam, pierzarea lui Esau, nimicirea izraeliților, rușinea lui Noe, vânzătoarea Gomorei, rușinatoarea lui Lot, pe nimicitoarea fiilor lui Eli, pe călăuzitoarea întinărilor: de unde se naște și care sunt nepoții ei, cine e cel ce o zdrobește pe ea și cine cel ce o nimicește cu desăvârșire?

«Spune nouă, o, tirană a tuturor muritorilor, care ai cumpărat pe toți cu aurul nesăturării: de unde ai câștigat intrarea în noi ? Și ce ai născut după ce ai intrat? Și care e ieșirea ta din noi sau izbăvirea, noastră de tine?» Iar ea, plângându-se de ocărâri și fierbând de mânie și pornind în chip tiranic și sălbatic împotriva noastră, ne răspunde: «De ce mă împroșcați cu ocări, voi cei ce-mi sunteți supuși? Cum vă sânguiți să vă despărțiți de mine ? Că și eu am fost legată de firea voastră. Ușa mea e conținutul bucatelor, pricina nesăturării este obișnuința, temeiul patimii mele este obiceiul vostru care mi-a luat înainte, nesimțirea sufletului și neaducerea aminte de moarte.

Și de ce cereți să aflați de la mine numele nepoților mei? Îi voi număra și se vor înmulți mai mult decât nisipul mării. Totuși ascultați pe cei întâi născuți ai mei și pe cei mai iubiți, ascultați cum se numesc: fiul meu cel întâi născut este slujitorul curviei; al doilea după el este cel al învârtoșării inimii; al treilea e somnul. Apoi din ei pornește o mare de gânduri; valuri de întinăciuni, adânc de necurății neștiute și negrăite.

Fiicele mele: lenea, vorba multă, îndrăzneala, născocirea râsului, glumele, împotrivirea în cuvânt, grumazul țăpăn, neauzirea, nesimțirea, robia, fala,

cutezanța, iubirea de podoabe, cărora le urmează rugăciunea întinată și gândurile împrăștiate, dar adeseori și nenorociri deznădăjduite și neașteptate, cărora le urmează iarăși deznădejdea cea mai cumplită dintre toate.

Pe mine mă războiește, dar nu mă biruiește amintirea păcatelor, mă dușmănește gândul morții. Dar nimic nu mă desființează cu totul din oameni. Cel ce a dobândit pe Mângâietorul se roagă Acestuia împotriva mea. Și Acesta, înduplecat, nu mă lasă să lucrez în chip rodnic. Iar cei ce nu L-au gustat pe Acela, cer să se îndulcească nu mai decât cu dulceața mea. Pe aceasta o biruiește bărbăția. Și cel ce a biruit-o, e vădit că se grăbește spre nepătimire și spre neprihănirea cea mai deplină».

Cuvântul XV - Despre curăția și neprihănirea (castitatea) nestricăcioasă, agonisită de cei stricăcioși, prin osteneli și sudori

1) *Curăția (castitatea) este o însușire a firii netrupești. Curăția este casa prea iubită a lui Hristos și cerul pe pământ al inimii. Curăția este tăgăduirea mai presus de fire a firii și o întrecere adevărată și minunată a trupului muritor și stricăcios cu cei netrupești. Curat este cel ce a respins de la sine dragostea prin dragoste și a stins focul material prin focul nematerial.*

2) Neprihănirea este numele de obște al tuturor virtuților. Neprihănit este cel ce chiar și în visuri nu simte în sine nici o mișcare (a patimii) sau schimbare a stării sale. Neprihănit este cel ce a dobândit o desăvârșită nesimțire față de deosebirea între trupuri. Aceasta este regula și definiția desăvârșită a atotcuratei curății, să fie cu aceeași stare de suflet față de trupurile însuflețite și neînsuflețite, cuvântătoare și necuvântătoare.

3) Nimeni dintre cei ce au agonisit neprihănirea prin nevoință să nu creadă că și-a agonisit-o singur. Căci este cu neputință ca cineva să-și biruiască firea sa. Unde s-a biruit firea, acolo se cunoaște că se află de față Cel mai presus de fire. Căci ceea ce e mai mic se biruiește, fără nici o îndoială, de ceea ce e mai mare. Începutul curăției e neîncuviințarea gândului și trecerea multor ani, neînsoțită de chipuri. Mijlocul ei este mișcarea firească spre mulțime de gânduri și numai atâta, fără ca acestea să ia chip și izbăvite de scurgere. Iar sfârșitul ei este moartea trupului (față de aceste mișcări), înainte de moartea gândurilor.

4) Fericit cu adevărat este cel ce a câștigat o desăvârșită nesimțire față de orice trup, culoare și frumusețe.

5) Nu e curat cel ce și-a păzit lutul neîntinat, ci cel ce și-a supus în chip desăvârșit mădularele acestuia, sufletului.

6) Mare este cel ce rămâne nepătimitor la atingere. Dar mai mare, cel ce rămâne nerănit de vedere și a biruit vederea focului, prin gândul la frumusețea celor de sus.

7) Cel ce a alungat câinele acesta cu rugăciunea se aseamănă celui ce se luptă cu un leu. Dar cel ce îl înfrânge pe acesta cu împotrivirea în cuvânt se aseamănă celui ce și urmărește pe dușmanul lui. Iar cel ce a nimicit cu totul năvala lui, deși se află încă în trup, s-a sculat din sicriu.

8) Dacă semnul curăției adevărate este a rămâne nemișcat în nălucirile din vis, atunci semnul desfrânării este negreșit a suferi scurgere în stare de veghe, datorită aducerilor aminte.

9) Cel ce se războiește cu sudori și încordări cu acest potrivnic se aseamănă cu cel ce a legat cu o frânghie pe vrăjmașul său. Iar cel ce se războiește prin înfrânare și priveghere se aseamănă celui ce l-a încătușat pe acela cu lanț. În sfârșit, cel ce se războiește prin smerita cugetare și nemânieră și sete se aseamănă celui ce a omorât pe vrăjmaș și l-a ascuns în nisip. Prin nisip să înțelegi smerenia. Căci aceasta nu îngrașă pășunea patimilor, ci e țarină și cenușă.

10) Altul este cel ce are pe tiran legat prin nevoințe, altul cel ce-l are legat prin smerenie și altul, cel ce-l are legat prin descoperirea dumnezeiască. Cel dintâi se aseamănă luceafărului; al doilea, lunii pline; iar al treilea, soarelui atotstrălucitor. Dar fiecare din ei are petrecerea în ceruri. Precum din zori iese lumină, iar din lumină răsare soarele, așa trebuie să înțelegem și să vedem și pe cei amintiți.

11) Vulpea se preface că doarme; iar dracul se preface că e neprihănit. Dar cea dintâi, ca să înșele pasărea, iar cel din urmă, ca să piardă sufletul.

12) Să nu crezi trupului în toată viața ta. Și să nu-i dai îndrăzneală, până nu te vei întâlni cu Hristos.

13) Nu îndrăzni să crezi că, înfrânându-te, nu vei cădea. Căci un oarecare, nemâncând nimic, a fost aruncat din cer.

14) Unii cunoscători au dreptate când spun că lepădarea este vrăjmășia față de trup și lupta împotriva pântecelui.

15) În cei începători, căderile se ivesc totdeauna din desfătare (cu mâncări). În cei de la mijloc și din mândrie, deși aceasta se întâmplă și celor începători. Iar în cei ce se apropie de desăvârșire, numai din osândirea aproapelui.

16) Unii fericesc pe cei născuți fameni, ca izbăviți de tirania trupului. Eu fericesc pe famenii de fiecare zi, care se fac pe ei fameni cu gândul, ca cu un cuțit.

17) Am văzut pe unii căzând fără voie și am văzut pe unii voind să cadă cu voia, dar neputând. Și i-am socotit pe aceștia mai răi decât pe cei ce cad în fiecare zi, ca pe unii ce deși nu pot, totuși doresc împuțiciunea.

18) E de plâns cel ce cade; dar mai de plâns e cel ce pricinuiește și căderea altuia. Pentru că el poartă povara ambelor căderi și a plăcerii (păcătoase n.tr.) celui alt.

19) Nu voi să răstorni pe dracul curviei cu dovezi și cu cuvinte de împotrivire, pentru că acela are bune temeiuri, ca unul ce se luptă cu noi în chip firesc.

20) Cel ce voiește să-și biruiască trupul sau să se războiască din puterea sa proprie, în zadar aleargă. Căci de nu va dărâma Domnul casa trupului și nu va zidi casa sufletului (Ps. 126, 1), în zadar postește și priveghează cel ce voiește să o dărâme (să o slăbească n.tr.).

21) Pune înaintea Domnului slăbiciunea firii tale, cunoscând neputința ta și vei lua darul (harisma n.tr.) neprihănirii pe nesimțite.

22) Există în cei ce se îndulcesc cu patimile, precum mi-a povestit careva dintre cei ce au încercat aceasta, după trezire, simțirea unei iubiri a trupurilor și un duh nerușinat și neomenesc, sălășluit în chip vădit în însăși simțirea inimii, care face inima celui războit să simtă arderea dureroasă a trupului de parcă ar fi într-un cuptor de foc. Aceasta îl face însă să nu se teamă de Dumnezeu, să disprețuiască aducerea aminte a chinurilor ca pe nimic, să aibă scârbă de rugăciune și în timp ce săvârșește această faptă să socotească chiar rămășițele morților pe care le-ar vedea, ca pe niște pietre neînsuflețite. Îl face pe cel ce pătimește aceasta ca pe un scos din minte și ieșit din sine, beat de o poftă neîncetată după ființa cuvântătoare și necuvântătoare. «Și dacă nu s-ar scurta zilele, nu s-ar mântui nici un suflet», aflându-se îmbrăcat cu trupul acesta amestecat cu sânge și cu sucuri. Căci cum s-ar putea? Pentru că tot ce e zidit, se dorește fără sațiu după ceea ce e înrudit cu sine: sângele după sânge, viermele după vierme, lutul după lut, deci și trupul după trup. Deci și noi, silitorii și poftitorii firii și ai împărăției lui Dumnezeu încercăm, prin anumite meșteșuguri, să înșelăm trupul care ne amăgește.

23) Fericiți sunt cei ce n-au trecut prin ispita războiului amintit. Să ne rugăm și noi să fim feriți pururea de o astfel de ispită. Căci cei ce s-au rostogolit în groapa pomenită au căzut departe de cei ce suie și coboară pe scara aceea, având nevoie pentru ridicarea din ea de multe sudori însoțite de foamea cea mai deplină.

24) Să luăm seama și la vrăjmașii noștri cunoscuți cu mintea (inteligibili), căci ca într-un război văzut, fiecare din ei își are locul său în lupta lor împotriva noastră, rânduindu-i-se să împlinească o lucrare deosebită, lucru care ne minunează.

25) Am luat seamă la cei ispitiți și am văzut căderi mai grele ca altele. Cel ce are urechi de auzit să audă. E un obicei al demonului, ca mai ales față de cei ce se nevoiesc și și-au ales viața călugărească, să-și miște toată pornirea, sângele, meșteșugirea, viclenia și născocirea adeseori către cele potrivnice și nu către cele după fire și să-i războiască prin acestea pe ei. De aceea, viețuind la un loc cu o femeie și nefiind războiți deloc prin aceasta, s-au fericit pe ei înșiși, neștiind, nenorociți, că unde e pierzarea mai mare, acolo nu e trebuință de una mai mică.

26) Vai nouă, că ucigașii și ticăloșii s-au obișnuit să ne războiască și să ne robească din aceste două pricini în cele contrare firii, pentru că aflăm ușor materia căderii și pentru că primim o pedeapsă mai mare. Lucrul acesta îl cunoaște cel ce, domesticind mai înainte asini sălbatici, pe urmă e stăpânit și batjocorit în chip jalnic de înșiși asinii sălbatici; astfel cel ce mai înainte se hrănea cu pâinea cerească, s-a lipsit de orice bine. Dar ceea ce e mai minunat este că și după pocăința lui, învățătorul nostru Antonie, suferind amarnic, a strigat: «Stâlp mare a căzut». Dar a ascuns înțeleptul felul căderii. Căci știa că există curvie trupească și fără alt trup.

27) Există în noi o oarecare moarte și o pierzanie din cădere, purtată cu noi mai ales în tinerețe, pe care eu n-am îndrăznit să o predau scrisului, căci mi-a ținut mâna cel ce a zis: «Cele săvârșite de unii în ascuns, rușine este a le și grăi și scrie și auzi» (Ef. 6, 12).

28) Pavel a numit «moarte» trupul acesta, vrăjmaș și prieten, al meu și nu al meu: «Cine, zice, mă va izbăvi de trupul morții acesteia?» (Rom. 7, 24). Iar Teologul îl numește pătimăș, rob și noptatec (nocturn). Dar am însetat să aflu pentru ce s-a folosit de aceste numiri.

29) Dacă trupul e, precum s-a zis, moarte, cel ce l-a biruit pe acesta, negreșit că nu va muri. Și cine este oare omul acela, care va fi viu și nu va vedea moartea acestei întinăciuni a trupului său? Dar rog să se cerceteze: cine e mai mare? Cel ce a murit

și a înviat sau cel ce n-a murit nicidecum? Cel ce fericește pe cel de al doilea, mincinos este. Căci Hristos după ce a murit a înviat. Dar cel ce fericește pe cel dintâi, nu lasă în cei ce mor, mai bine zis în cei ce cad, nici o deznădejde.

30) Vrajmașul omului, ocrotitorul curviei, spune acestuia că Dumnezeu e iubitor de oameni și dă iertarea pentru patima aceasta, ca una ce e naturală. Dar de vom lua seama la viclenia dracilor, vom vedea că după săvârșirea faptei, ei îl numesc Judecător drept și fără milă. La început au făcut așa, ca să ne îndemne la păcat; iar acum, ca să ne scufunde în deznădejde. Născându-se astfel întristarea și deznădejdea, nu ne putem plânge pe noi sau ocărî sau căi pentru păcat. Iar când aceasta se stinge, ne ia iarăși în primire tiranul cu motivul iubirii de oameni.

31) Pe cât este Domnul de nestricăcios și de netrupesc, pe atâta Se bucură de neprihănirea și de nestricăciunea trupului nostru . Căci unii spun că de nimic nu se bucură dracii, așa de mult ca de urâtul miros al curviei. Deci nici de altă patimă, ca de această întinăciune a trupului.

32) *Curăția (castitatea) este apropierea desăvârșită de Dumnezeu și asemănarea cu El, pe cât e cu putință oamenilor. Maică a dulceții este pământul și umezeala; iar maică a curăției este liniștirea însoțită de ascultare.*

33) Nepătimirea trupului câștigată din liniștire, apropiindu-se de multe ori de lume, nu rămâne neclintită. Dar cea care se naște din ascultare, este pretutindeni cercată și neclătinată.

34) Am văzut mândria făcându-se pricină a smeritei cugetări și aducându-și aminte de cel ce zice: «Cine a cunoscut mintea Domnului?» (Rom. 11, 34).

35) Căderea e groapa și fiica fuduliei. Dar căderea e de multe ori, în cei ce voiesc, pricină de smerită cugetare.

36) Cel ce voiește să biruiască dracul curviei cu lăcomia pântecelui și cu săturare, este asemenea celui ce voiește să stingă pârjolul cu gaz.

37) Cel ce încearcă să oprească acest război numai cu înfrânarea este asemenea celui ce înoată cu o singură mână și se străduiește să se izbăvească de ocean. Unește smerenia cu înfrânarea. Căci fără cea dintâi, cea de a doua este nefolositoare.

38) Oricine se va vedea pe sine copleșit de vreo patimă, să se înarmeze pe sine, înainte de toate, numai împotriva ei. Și mai ales împotriva dușmanului dinăuntru. Căci dacă nu e nimicît acesta, nimic nu vom folosi din biruința asupra celorlalte. Iar după ce vom ucide pe acest egiptean, vom vedea și noi în rugul smereniei pe Dumnezeu. Ispitit fiind, am simțit pe lupul acesta pricinuind sufletului meu, în chip înșelător, o bucurie nerațională, lacrimi și mângâiere. Și am crezut ca un prunc că culeg rod și nu stricăciune.

39) *«Tot păcatul, pe care-l va face omul, este în afara trupului, dar cel ce curvește, păcătuiește în trupul său» (I Cor. 6, 14).* Aceasta o spune negreșit, pentru că prin scurgere întinează însăși ființa trupului, fapt care e cu neputință să se întâmple în alt păcat. Iar eu întreb de ce la orice alt păcat ne-am obișnuit să zicem numai că oamenii greșesc, dar când auzim că cineva a curvit, zicem, cu durere, că acesta a căzut.

40) Peștele fuge repede de undiță și sufletul iubitor de plăcere se depărtează de liniște.

41) Focul începe atunci când diavolul vrea să lege pe unii de alții cu o legătură urâtă, ca să încerce amândouă părțile.

42) De multe ori cei aplecați spre iubirea de plăcere par să fie cuprinși de compătimire, milostivi și cu inima ușor de străpuns. Dar cei ce se îngrijesc de curățenie, nu le au pe acestea astfel.

43) Un bărbat cunoscător mi-a pus o întrebare înfricoșătoare: «Care este, afară de omor și de tăgăduire, păcatul cel mai greu dintre toate?», a zis el. Iar eu am spus că a cădea în erezie. «Și de ce, a zis acela, Biserica universală, primind pe eretici, după anatematizarea sinceră a ereziei lor, îi învrednicește de împărtășirea de Taine, dar pe cel ce a curvit, primindu-l după ce s-a mărturisit și a încetat să păcătuiască, canoanele apostolice poruncesc să-l țină departe de Prea Curatele Taine mai mulți ani?» Și eu, înspăimântându-mă de neputința de a răspunde, taină a rămas nedelegată.

44) Să cercetăm, să măsurăm și să observăm ce fel de plăcere ne vine în timpul cântării de psalmi de la dracul curviei și ce fel din cuvintele Duhului și din harul și puterea aflătoare în ele.

45) Să nu te amăgești pe tine, o, tinere! Am văzut pe unii rugându-se din suflet pentru cei iubiți de ei. Aceștia, mișcați de curvie, socoteau că împlinesc o lege a iubirii.

46) Se poate întina cineva trupește prin atingere. Și nimic nu-i mai rău decât această simțire.

47) Adu-ți aminte de cel ce și-a înfășurat mâna în rasă și fă-ți mâna moartă față de cele firești și nefirești ale trupului tău și ale celui străin.

48) Socotesc că nu trebuie să se numească cineva nicicum sfânt, înainte de a preface în loc sfânt pământul acesta (trupul?), dacă e cu puțință să-l prefacă.

49) Când ne întindem pe așternut, atunci să ne trezim. Pentru că atunci luptă mintea cu dracii fără de trup. Și dacă se va afla iubitoare de plăcere, se va face trădătoare din plăcere.

50) Aducerea aminte de moarte să se culce cu tine și să se scoale cu tine și tot așa rugăciunea de un singur gând a lui Iisus. Căci nu vei afla alte ajutoare ca acestea în somn.

51) Unii socotesc că războaiele și scurgerile sunt pricinuite numai de mâncări. Dar eu am văzut tare întinați de acestea și pe cei foarte bolnavi și postitori la culme.

52) Am întrebat odată despre acestea pe un călugăr dintre cei mai încercați și cu darul deosebirii și m-a învățat, fericitul, foarte înțelepțeste. Se întâmplă, zicea pururea pomenitul, în somn o scurgere din mulțimea bucatelor și din odihnă; o alta e din mândrie, când ne fălim cu îndelungata noastră necurgere și iarăși există o alta din disprețuirea aproapelui. Dintre acestea, cele două din urmă se pot întâmpla și celor bolnavi, poate și toate trei. Iar dacă cineva se vede pe sine curățit de toate aceste pricini spuse înainte, fericit este pentru o astfel de nepătimire; el a pățimit ceea ce i s-a întâmplat, numai din pizma dracilor. Dumnezeu îngăduie pentru un timp să i se întâmple aceasta, ca prin întâmplarea aceasta fără de păcat să dobândească o și mai înaltă smerenie.

53) Nimenea să nu se învoiască a gândi ziua la nălucirile sale din timpul somnului. Căci și acesta este un scop al dracilor, ca să ne murdărească în starea de veghe cu cele din visuri.

54) Să luăm seama și la altă viclenie a vrăjmașului nostru. Precum mâncările ce vatămă trupul obișnuiesc să ne pricinuiască boala după un timp sau după o zi, așa se întâmplă de multe ori și cu pricinile ce ne întinează.

55) Am văzut pe unii ce s-au desfătat (cu mâncări), fără să fie războiți îndată. I-am văzut mâncând împreună cu femei și petrecând cu ele și neavând în acele clipe nici un gând rău. Și amăgindu-se, s-au încrezut în ei și n-au mai avut nici o grijă, socotind că au pace și siguranță în ei. Dar deodată au pățimit vătămarea în chilie. Care vătămare? Cea care ne vine trupește și sufletește numai nouă, când ne aflăm singuri. Cel ce a fost încercat, știe aceasta. Dar cel ce n-a fost încercat, nu trebuie să știe.

În vremea aceea ajutor bun îi este sacul, cenușa, starea în picioare toată noaptea, mulțumirea cu pâine, limba arsă și cu măsură răcorită, așezarea în coșciuge și înainte de toate, smerenia și dacă e cu putință, ajutorul unui părinte sau al unui frate sânguincios, bătrân cu cugetul. Căci ar fi minune să se poată mântui din ocean o corabie singură.

56) Aceeași cădere pricinuieste unuia o osândă însutită față de cea săvârșită de altul: după felul (celui ce o săvârșește), după loc, după înaintare și după alte multe.

57) Mi-a istorisit cineva o pildă foarte înaltă de curăție (castitate). Văzând cineva, zicea, o frumusețe deosebită, slăvea foarte pe Făcătorul din acest prilej și numai de vederea ei era mișcat la iubirea lui Dumnezeu și-i izvorau lacrimi. Dacă unul ca acesta are totdeauna, în asemenea prilejuri, o astfel de simțire și lucrare, a înviat nestricăcios înainte de învierea de obște.

58) Același lucru îl vedem și în cântări. Iubitorii de Dumnezeu sunt mișcați spre o bucurie lină și spre iubirea dumnezeiască și spre lacrimi și de către cântările din afară și de către cele duhovnicești. Iubitorii de plăcere, dimpotrivă.

59) Unii, precum am spus mai înainte, sunt războiți cu mult mai mult în locurile de liniștire (de sihăstrie). Și nu e de mirare. Căci dracilor le place să petreacă acolo, fiind izgoniți de Domnul în locuri pustii și în adânc, spre mântuirea noastră.

60) Dracii îl războiesc cumplit pe cel ce se liniștește (pe sihastru), ca nefolosindu-se acesta cu nimic din pustie, să vină în lume. Dar pleacă de la noi care petrecem în lume, ca simțindu-ne nerăzboiți în ea, să rămânem cu cei din lume.

61) Unde suntem războiți, acolo luptăm fără îndoială și noi, cu tărie, cu vrăjmașul. Căci când nu luptăm noi împotriva lui, ni se face și el prieten.

62) Petrecând pentru un timp în lume pentru vreo trebuință oarecare, suntem acoperiți de mâna lui Dumnezeu, poate pentru rugăciunea părintelui nostru și ca să nu se hulească și Domnul prin noi. Dar uneori nu suntem ispitiți și din pricina nesimțirii și a faptului că avem de mai înainte multă cercare și săturare din cele văzute, vorbite și făcute. Sau poate dracii se depărtează și ne părăsesc pe noi de bună voie, făcând să se umple locul golit de toate celelalte, de închipuirea de sine a noastră.

63) Ascultați și o altă meșteșugire și viclenie a acestui amăgitor, toți cei ce v-ați hotărât să vă deprindeți în neprihănire și păziți-vă! Mi-a istorisit careva dintre cei ce au suferit cercarea vicleniei, că de foarte multe ori dracul trupurilor se retrage cu desăvârșire, insuflând călugărului o evlavie la culme, ba poate punând în mișcare în el și izvor de lacrimi în timpul cât șade cu niște femei și vorbește cu ele, sfătuindu-l să le îndemne să gândească la moarte, la judecată, la neprihănire. Aceasta pentru ca, nenorocitele, câștigate prin cuvânt și prin prefăcuta evlavie, să alerge la lup, ca la păstor. Și apoi născându-se obișnuința și îndrăzneala, nenorocitul să sufere căderea.

64) Să fugim, ca să nu vedem, nici să auzim de fructul din care ni s-a poruncit să nu gustăm. Căci m-aș mira să ne socotim mai tari ca proorocul David. Acest lucru este cu neputință. Atât de înaltă și de mare e lauda neprihănirii, că unii dintre părinți au îndrăznit să o numească nepătimire.

65) Spun unii că e cu neputință să se numească cineva curat (neprihănit) după gustarea păcatului. Dar eu spun: «E cu putință și ușor celui ce voiește să altoiască măslinul sălbatic cu cel bun» (Rom. 11, 22). Dacă i s-ar fi încredințat cheile cerului celui feciorelnic cu trupul (apostolului Ioan), poate ar fi dogmatizat bine cei amintiți înainte. Dar dacă nu, să-i rușineze pe ei cel ce avea soacră și s-a făcut neprihănit și poartă cheile împărăției (Petru).

66) Multe chipuri are șarpele trupurilor. Celor necerțați le insuflă să facă numai încercarea și să înceteze apoi. Iar pe cei cerțați îi stârnește ticălosul iarăși spre cercare prin amintire. Mulți din cei dintâi sunt nerăzboiți din necunoașterea răului; dar cei de al doilea suferă multe supărări și războaie, ca unii ce au trecut prin cercarea acestei urâciuni. Dar de multe ori se întâmplă și dimpotrivă.

67) Când ne sculăm unii din somn plini de bunătate și pașnici, suntem mângâiați în chip ascuns de sfinții îngeri. Și mai ales când ne culcăm cu multă rugăciune și trezvie. Dar se întâmplă uneori să ne sculăm din somn mahmuri, pătimind aceasta din pricina unor visuri și vederi urâte.

68) «Văzut-am pe cel necurat prea înălțându-se, ridicându-se, tulburându-se și înfuriindu-se în mine ca cedrii Libanului. Și am trecut prin înfrânare și iată nu mai era mânia lui ca mai înainte. Și l-am căutat, smerind cugetul meu și nu s-a mai aflat în mine locul lui și urma lui» (Ps. 36, 35-36).

69) Cel ce a biruit trupul a biruit firea. Iar cel ce a biruit, negreșit a ajuns mai presus de fire. Și cel ce s-a făcut așa, «micșoratu-s-a cu puțin față de îngeri» (Evr. 2, 7), ca să nu zic că deloc.

70) Nu e o minune că cel nematerial (dracul) luptă cu cel material. E minune, cu adevărat, că cel care se află în materie, luptând cu acest trup material, vrăjmaș și viclean, pune pe fugă pe vrăjmașii netrupești.

71) Domnul cel bun arată multă purtare de grijă față de noi și prin aceea că înfrânează pe femeie cu frâul rușinii. Căci dacă ea s-ar năpusti spre bărbat, nu s-ar mântui nici un trup.

72) Părinții au stabilit, cu darul lor de deosebire, că alta este niomeala, alta însoțirea, alta încuviințarea, alta robirea, altă lupta și alta așa numită patimă a sufletului. Momeală, lămuresc fericiții, e gândul simplu sau icoana a ceva adus în inimă în chip înțelegător. Însoțirea e convorbirea cu ceea ce s-a arătat în chip pătimăș sau nepătimăș. Consimțirea (încuviințarea) este învoirea cu plăcere a sufletului, cu ceea ce s-a arătat. Robirea e tragerea cu sila și fără voie a inimii sau însoțirea stăruitoare a inimii cu lucrul acela și pierderea stării noastre celei bune. Luptă hotărâsc ei că presupune puterea la fel de tare cu a aceluia împotriva căruia se dă lupta, putere care sau învinge sau suferă înfrângerea. Iar patima spun că e propriu-zis ceea ce se încuibează în curs de vreme lungă în suflet, în chip pătimăș, și-l duce la o deprindere prin obișnuința cu ea încât se pornește de bună voie și de la sine spre fapte.

Dintre acestea toate, prima treaptă e nepăcătoasă; a doua, nu în chip negreșit; a treia, potrivit cu starea celui ce luptă. Iar lupta pricinuieste sau cununile sau pedepsele. Robirea altfel se judecă dacă se întâmplă în vremea rugăciunii și altfel dacă în afara rugăciunii; altfel, în stările de mijloc și altfel, în amintirile rele. Iar patima e urmată în toate, în chip neîndoielnic, fie de pocăința potrivită, fie de chinurile viitoare. Deci cel ce gândește nepătimăș, primul lucru, le-a tăiat pe toate cele ce urmează.

Mai găsim la părinții care lămuresc lucrurile în chipul cel mai amănunțit și un alt înțeles mai subțire al acestora, pe care unii spun să o numim uitare de sine. Aceasta înseamnă ivirea năpraznică a patimii, fără timp, fără gând și chip, în cel ce o

suferă. Nimic nu apare mai subțire sau mai neobservat ca aceasta în duhuri. Ea și arată prezența în sufletul unora printr-o amintire simplă și fără convorbiri, deodată și pe neașteptate și în chip neștiut. Dacă cineva a putut să descopere această subțime a patimii din el prin plâns el ne poate învăța cum se poate curvi, în chip pătimăș, numai prin ochi, prin simplă privire, prin atingerea mâinii, prin auzirea unei cântări, fără nici un înțeles sau gând.

73) Unii spun că trupul vine la patimi din gândurile de curvie. Alții, iarăși, că gândurile rele se nasc din simțirile trupului. Și cei dintâi zic că dacă nu ar lua-o înainte mintea, trupul nu i-ar urma. Iar cei de al doilea aduc în susținerea lor răutatea patimilor trupești, zicând: de multe ori gândurile își primesc intrarea în inimă printr-o vedere prea plăcută, printr-o atingere a mâinii, prin mirosirea unei bune miresme, prin auzirea unui glas dulce. Să învețe despre acestea cel ce poate în Domnul. Căci acestea sunt foarte folositoare și trebuincioase celor ce se îndeletnicesc cu făptuirea prin cunoștință. Dar pentru lucrătorul în simplitatea inimii, acestea nu au nici un rost. Căci cunoștința e a tuturor. Dar mai fericita simplitate nu o au toți, ca pavăză față de vicleniile dracilor.

74) Unele dintre patimi vin din cele dinăuntru asupra trupului, altele, dimpotrivă. Celor din lume li se întâmplă lucrul al doilea. Iar celor ce duc viață călugărească, primul, din pricina lipsei de prilejuri. Eu zic despre ei aceasta: căuta-vei la cei răi înțelepciune și nu o vei afla.

75) Când luptând mult împotriva dracului, însoțitorul lutului, îl vom alunga din inima noastră, bătându-l cu piatra postului și străpungându-l cu sulița smereniei, atunci, sălășluindu-se în trup ca un vierme oarecare, se silește, ticălosul, să ne întineze, ațâțându-ne spre mișcări dobitocești și necuvenite. Aceasta obișnuiesc să o pătimească mai ales cei ce ascultă de dracul mândriei. Pentru că ne mai purtând în inimă gânduri neîncetate de curvie, se apropie de patima mândriei. Că ceea ce am spus e adevărat, vor vedea când, începând a se strădui pentru oarecare liniștire, se vor cerceta cu grijă. Atunci vor afla în adâncul inimii lor ca un fel de șarpe ascuns în gunoi sfătuind să se silească cu toată sânguința și râvna să dobândească virtutea oarecărei curății a inimii. Nu înțeleg, nenorociții, cuvântul care zice: «Ce ai ce nu ai luat în dar sau de la Dumnezeu sau din împreună lucrarea și rugăciunea altora?» (I Cor. 4, 7).

Să ia aminte deci, cu toată sânguința, la numitul șarpe din inima lor și să-l izgonească, omorându-l cu multa smerită cugetare. De vor face aceasta, înstrăinându-se de el, vor putea să se dezbrace și ei poate cândva de veșmintele de piele (Fac. 4, 24) și să cânte Domnului, ca odinioară tinerii neprihăniți, cântarea de

biruință, dacă dezbrăcându-se de ele nu se vor afla goi de nevinovăția acelor și de smerenia firească.

Dar și acest drac ține seama, cu mult mai mult decât ceilalți de vremi. Căci ticălosul încearcă să ne războiască mai ales atunci când nu putem să ne rugăm și trupește împotriva lui.

Celor ce n-au dobândit încă adevărata rugăciune a inimii, mult le ajută chinuirea din rugăciunea trupească, adică ridicarea mâinilor, lovirea pieptului, privirea curată la cer, zgomotul suspinelor, plecarea neconținută a genunchilor. Deoarece adeseori nu le putem face pe acestea când sunt alții de față, de aceea tocmai atunci ne și războiesc mai ales dracii. Dar și când nu avem tăria să ne împotrivim vrăjmașilor noștri cu vigoarea minții și cu puterea nevăzută a rugăciunii, ne supunem în chip necesar lor.

Tu însă, fugi repede, de este cu puțință. Ascunde-te puțin și fă-te necunoscut. Pivește în sus cu ochiul sufletului, de este cu puțință. Iar de nu; măcar cu cel din afară. Răstignește-ți mâinile în chip nemișcat, ca și prin înfățișare să rușinezi pe Amalic și să-l biruiești. Strigă către Cel ce te poate mântui, nu cu cuvinte iscusite, ci cu cuvinte smerite. Începe înainte de toate cu: «Miluiește-mă, că neputincios sunt» . Atunci vei cunoaște cu fapta puterea Celui Prea Înalt și vei izgoni în chip nevăzut pe cei nevăzuți, prin ajutor nevăzut.

Cel ce s-a obișnuit să se roage astfel va putea izgoni repede chiar și numai cu sufletul pe vrăjmaș. Căci al doilea lucru este darul dat de Dumnezeu lucrătorilor celui dintâi. Și pe drept cuvânt.

76) Aflându-mă undeva într-o adunare, am cunoscut un frate sânguincios supărat de gânduri rele. Acesta, neaflând loc potrivit pentru rugăciune, intrând la locul trebuincios pântecelui, ca și când ar fi fost silit de acesta, a pornit acolo cu rugăciunea plină de putere împotriva celor ce-l războiau. Iar dojenindu-l eu pe el pentru nepotrivirea locului, a zis: «Fiind urmărit de gânduri necurate, m-am rugat în loc necurat să fiu curățit de ele».

77) Toți dracii se luptă să întunece mintea noastră, apoi îi insuflă cele plăcute lor. Căci dacă mintea nu va fi adormită, comoara nu se va jefui. Dar cel al curviei mai mult decât toți. Acesta, întunecând adeseori mintea conducătoare, îi face pe oameni să săvârșească acele lucruri, pe care numai cei ieșiți din minte le săvârșesc. De aceea, trezindu-se mintea după o vreme, ne rușinăm nu numai de cei ce ne văd ci și de noi înșine, pentru faptele, pentru vorbele și pentru înfățișările noastre

necuviincioase și ne uimim de orbirea noastră de mai înainte. De aceea mulți cunoscând aceasta s-au oprit de la rău.

78) Întoarce-te de la vrăjmașul care după vreo fapta te împiedică să te rogi sau să lauzi pe Dumnezeu, aducându-ți aminte de cel ce a zis: «Pentru că sufletul meu, chinuit de gândurile fără voie, îmi pricinuieste osteneți, voi căuta dreptatea lui împotriva vrăjmașilor lui» (Lc. 18 , 5).

79) Cine a biruit trupul? Cel ce și-a zdrobit inima. Dar cine și-a zdrobit inima? Cel ce s-a tăgăduit pe sine. Căci cum nu se va zdrobi cel ce a murit voii sale?

80) Există pătimăș mai pătimăș decât pătimășul. E cel ce își face cunoscute murdăriile lui cu plăcere și cu dulce împătimire de ele.

81) Gândurile necurate și urâte se ivesc în inimă de la amăgitorul inimii, de la dracul curviei. Pe acestea le tămăduiește înfrânarea și socotirea lor ca nimic.

82) În ce chip și fel voi judeca pe acest prieten al meu, după pilda celorlalte patimi, odată ce-l voi lega pe el, nu știu. Căci se dezleagă înainte de a-l lega; mă împac cu el înainte de a-l judeca și mă îmblânzesc înainte de a-l pedepsi. Cum voi birui pe cel pe care m-am obișnuit să-l iubesc prin fire? Cum mă voi elibera de el, cu care m-am legat pentru veci? Cum îl voi omorî pe cel ce va învia odată cu mine? Cum voi arăta nestricăcios pe cel ce a primit prin fire stricăciunea? Ce lucru binecuvântat voi spune celui ce a dobândit prin fire cele binecuvântate?

De-l voi lega cu postul, osândind pe aproapele (care nu postește n.tr.) mă predau iarăși lui. De-l voi birui, încetând să judec, înălțându-mă cu inima, mă voi vedea iarăși coborât. Îmi este și împreună lucrător și vrăjmaș și ajutor și potrivnic și susținător și iscoditor de curse; slujit, mă războiește, topit (cu posturile n.tr.) pierde din putere; odihnit, iese din rânduială; muncit iarăși, nu rabdă; de-l întristez, îl primejduiesc; de-l rănesc, nu am prin cine să câștig virtuțile; pe același îl îmbrățișez și-l resping.

Care e taina cu privire la mine? Care e rațiunea alcătuirii mele ? Cum îmi sunt mie însumi dușman și prieten? Spune-mi tu, spune-mi, soțul meu, firea mea! Căci nu caut să aflu de la altul despre tine. Cum aş rămâne nerănit de tine? Cum aş putea scăpa de primejdia naturii mele? Fiindcă m-am alăturat lui Hristos ca să te dușmănesc, cum voi birui tirania ta? Căci am ales să te supun silei mele.

Iar trupul răspunzând, ca să zicem așa sufletului, pare să spună așa: «Nu-ți voi spune ceea ce nu știi nici tu, ci ceea ce cunoaștem amândoi. Eu am în mine însumi dragostea de mine ca materială și slujirea mea din afară și tihna în toate ca născătoare a fierbințelii mele; iar prilejurile văpăii și mișcării dinăuntru a gândurilor se nasc din odihna de mai înainte și din faptele săvârșite. Eu zămislind, nasc căderile, iar acelea născute, nasc la rândul lor, moartea prin deznădejde.

De ai cunoaște limpede adâncă neputință a mea și a ta, mi-ai lega mâinile. Dacă mi-ai înfrâna lăcomia, mi-ai lega picioarele ca să nu merg mai departe. Dacă te-ai însoți cu ascultarea, te-ai despărți de mine. Dacă ai dobândi smerenia, mi-ai tăia capul».

Iată a cincisprezecea biruință. Cel ce, fiind în trup, a câștigat-o și pi aceasta, a murit și a înviat și a cunoscut încă de aici arvuna nestricăciunii viitoare.

Cuvântul XVI - Despre iubirea de arginți și despre neagonisire

1) Mulți dintre dascălii înțelepți după tiranul de care s-a vorbit înainte, au obișnuit să înfățișeze pe dracul cel cu mii de capete, al iubirii de arginți. Ca să nu schimbăm noi, neînțelepții, această ordine, am urmat aceleași rânduieli și reguli. De aceea vom grăi puține despre această boală, dacă voiți și apoi pe scurt despre felul însănătoșirii de ea.

2) Iubirea de arginți este închinarea la idoli, fiica necredinței, scuză mincinoasă pentru boli, prevestirea bătrâneții, frică de secetă, vestitoarea foametei.

3) Iubitorul de arginți râde de Evanghelii și le nesocotește cu voia. Cel ce a dobândit dragoste va risipi banii. Dar cel ce spune că acestea două pot viețui împreună, se amăgește pe sine.

4) Cel ce se plânge pe sine renunță și la trup. Când o cere timpul, nu-l cruță nici pe acesta.

5) ***Nu spune că aduni pentru săraci. Căci cu doi bănuți s-a cumpărat Împărăția Cerurilor (Lc. 21, 2).***

6) Un iubitor de străini și un iubitor de arginți s-au întâlnit unul cu altul. Și al doilea a numit pe cel dintâi om nechibzuit.

7) Cel ce și-a biruit această patimă și-a tăiat grijile. Cel legat de ea nu se va ruga niciodată în chip curat.

8) Începutul iubirii de arginți e motivul milosteniei. Capătul ei ultim e ura față de săraci. Cât timp adună cineva banii, e milostiv. Dar când are banii, îi strânge în mâini.

9) Am văzut oameni săraci de bani, îmbogățindu-se în viețuirea celor săraci cu duhul. Aceștia au uitat de sărăcia lor de mai înainte.

10) Călugărul iubitor de bani e străin de trândăvie, aducându-și aminte în fiecare ceas de cuvântul apostolic: «Cel ce nu lucrează, nici să nu mănânce» (II Tes. 3,10). Și iarăși: «Mâinile acestea ale mele mi-au slujit mie și celor împreună cu mine» (Fapte 20, 34).

11) Neaverea (sărăcia de bună voie) este lepădarea grijilor, lipsa de îngrijorare a vieții, călătorie neîmpiedicată, înstrăinarea de întristare, credința în porunci.

12) Călugărul neagonisitor este stăpânul lumii. El a încredințat grija (de sine) lui Dumnezeu și prin credință pe toți îi are robi. El nu va vorbi omului despre vreo nevoie a sa, iar cele ce îi vin le primește ca din mâna Domnului. Lucrătorul neagonisitor e fiul neîmpătimirii, socotind cele ce le are ca și când n-ar fi și sosind vremea retragerii din lume, toate le socotește ca pe niște gunoaie. Iar dacă se întristează pentru ceva, încă n-a ajuns neagonisitor. Bărbatul neagonisitor e curat în rugăciune. Dar iubitorul de agoniseală se roagă chipurilor materiei.

13) Cei ce viețuiesc în ascultare sunt străini de iubirea de arginți. Căci, odată ce și-au predat și trupul lor, ce lucru mai au de agonisit pentru ei? De un singur lucru se mai pot face vinovați: de strămutarea ușoară în alt loc.

14) Am văzut lucruri pentru care călugării răbdau să rămână într-un loc. Dar eu i-am fericit pe cei ce schimbau locurile pentru Domnul, mai mult decât pe cei dintâi.

15) Cel ce a gustat din cele de sus disprețuiește cu ușurință pe cele de jos. Dar cel ce nu le-a gustat pe acelea se bucură de agoniseli.

16) Neagonisitorul fără judecată suferă două vătămări: se înfrânează de la cele de față și se lipsește de cele viitoare. Să nu ne arătăm deci, o, călugări, mai necredincioși decât pasările. Căci acelea nu se îngrijesc, nici nu adună.

17) Mare este cel ce se leapădă cu bună credincioșie de avuții. Dar e sfânt cel ce se leapădă de însăși voia sa. Cel dintâi va lua însutit fie în bani, fie în daruri. Cel de al doilea însă, va moșteni viața veșnică.

18) Nu vor lipsi valurile din mare, nici mânia și întristarea din iubitorul de arginți.

19) Cel ce disprețuiește bunurile materiale, s-a izbăvit de judecăți și de certuri. Dar iubitorul de agoniseală se luptă până la moarte pentru un ac.

20) Credința adevărată curmă grijile, dar aducerea aminte de moarte pricinuieste lepădarea de trup.

21) Nu se afla în Iov urmă de iubire de arginți. Pentru aceea a rămas netulburat și când s-a lipsit de avuții.

22) Iubirea de arginți este și se numește rădăcina tuturor relelor (păcatelor). Căci ea a pricinuit ură, furtișaguri, pizmuiri, despărțiri, dușmăanii, certuri, ținerea de minte a răului, nemilostivirile și uciderile.

23) Unii au mistuit cu puțin foc multă materie. Alții printr-o singură virtute au scăpat de toate patimile amintite. Aceasta se numește nepătimirea. Dar pe ea au născut-o cercarea și gustarea lui Dumnezeu și grija de răspuns bun în ceasul ieșirii.

24) Celui ce a citit acestea cu toată luarea aminte nu i-a rămas neînțeleș cuvântul că lăcomia pântecelui este maica tuturor relelor. Căci se spune că în nașterea ei vicleană și blestemată de prunci, a doua fiică este piatra nesimțirii. Dar șarpele cu multe capete ale închinării la idoli m-a împiedicat să-i dau acesteia locul ei, adică al treilea - cum a primit fără să știu, la părinții cei cu dreaptă socoteală în lanțul celor opt patimi.

După ce am isprăvit să vorbim potrivit măsurii despre celelalte, voim să grăim acum despre nesimțire, ca despre una care e a treia și după naștere a doua. După ea vom vorbi apoi despre somn și despre priveghere și nu numai despre ele, ci vom spuine puține cuvinte și despre frica copilărească și nebărbătească. Iar aceste boli sunt ale începătorilor.

Iată altă luptă. Cel ce a câștigat-o călătorește în chip nematerial la cer. A fost lupta a șaisprezecea. Cel ce a biruit în ea a agonisit dragostea sau a tăiat grija.

Cuvântul XVII - Despre nesimțire, adică despre moartea sufletului înainte de moartea trupului

1) Nesimțirea este o simțire omorâtă, atât a trupului cât și a duhului, care sfârșește în nesimțire, dintr-o boală și nepăsare îndelungată.

2) Lipsa de durere (împietrirea) este o nepăsare întipărită în fire, o cugetare amorțită, o fiică a gândurilor pătimase ce au pus stăpânire pe om (a prejudecăților), o înghețare a râvnei, un laț al bărbăției, o necunoaștere a străpungerii inimii, o poartă a deznădejdiei, o maică a uitării și după naștere o fiică a fiicei sale.

3) *Cel lipsit de durere (nesimțitul) este un filozof fără minte. E un tâlcuitor ce se osândește pe sine, e un iubitor de cuvinte potrivnice lui, învățător orb la vedere. Vorbește de însănătoșirea ranei și nu încetează de a o zgândări. Grăiește împotriva patimii și nu încetează de a mânca cele ce-l vatămă. Se roagă împotriva patimii și pornește îndată la lucrarea ei. Se mânie pe lucrarea ei împotriva lui însuși, dar de cuvintele lui nu se rușinează, nenorocitul. «Fac răul», strigă el, dar stăruie cu râvnă în a-l face. Se roagă cu gura împotriva patimii și cu trupul luptă pentru ea. Filozofează despre moarte și se poartă ca unul care nu are moarte. Suspină din pricina despărțirii de viață și dormitează ca unul ce va trăi veșnic. Vorbește despre înfrânare și se luptă pentru lăcomia pântecelui. Fericește ascultarea și e cel dintâi care nu ascultă. Laudă pe cei neîmpătimiți și nu se rușinează să țină minte răul și să lupte pentru o zdreanță. Mâniindu-se, se amărăște, dar iarăși se mânie din pricină că s-a amărât și adăugând înfrângere la înfrângere, nu simte nimic. Citește despre judecată și începe să zâmbească. Citește despre slava deșartă și chiar în timpul citirii suferă de ea. Se rostește pentru priveghere și îndată se scufundă în somn. Laudă rugăciunea și fuge de ea ca de bici. Săturându-se, se căiește și după puțină vreme adaugă altă săturare. Fericește tăcerea, dar o laudă prin vorbărie. Învăță despre blândețe, dar se mânie adeseori chiar în timp ce învață despre ea. Trezindu-se din somn, suspină, dar lăsându-și capul pe pernă, iarăși se supune patimii. Ocărăște râsul și învață zâmbind despre plâns. Se învinovățește pe sine în fața altora ca iubitor de slavă deșartă, dar urmărește să-și câștige slava prin învinovățire. Privește pătimas la fețe și vorbește despre neprihănire. Laudă pe cei ce se liniștesc, petrecând în lume și nu înțelege că se face pe sine de rușine. Slăvește pe cei milostivi și ocărăște pe săraci. Se face totdeauna pârâșul său și nu voiește să vină la simțire, ca să nu spun că nu poate.*

4) Am văzut pe mulți ascultând când se vorbea despre moarte și despre judecată înfricoșătoare și lăcrămând, dar având încă lacrimile în ochi porneau în grabă spre

masă. Și m-am mirat cum a putut această stăpână și vistierie a răului miros să înfrângă și plânsul și să stăpânească prin multă nesimțire.

5) Am dezgolit, după puțina cunoștință și putere pe care o am, vicleșugurile și rănilile acestei furioase și nebune ajunse la culme. Căci nu suport să vorbesc mult despre ea. Dar cel ce poate să aducă, în Domnul, din cercare, leacurile acestor răni, să nu se obosească a face neîncetat aceasta. Eu nu mă rușinez să recunosc neputința mea, ca unul ce sunt stăpânit cu tărie de ea. Căci n-aș fi izbutit nici măcar să înțeleg prin mine însumi vicleșugurile și meșteșugurile ei, dacă n-aș fi înțeles-o și n-aș fi stăpânit-o cu sila și dacă n-aș fi bătut-o cu biciul fricii de Dumnezeu, lovind-o cu rugăciunea neîncetată. Numai așa am putut să și mărturisesc cele spuse.

De aceea a socotit și tirana și răufăcătoarea aceasta să spună: «Cei ce au legământ cu mine, văzând pe morți râd. Stând la rugăciune, ei sunt cu totul împietriți, învârtoșați și întunecați. Văzând Sfânta Masă, rămân nesimțiți. Împărtășindu-se de Dar se poartă ca și când ar gusta pâine simplă. Văzând pe cei străpunși la inimă, ei râd de dânșii.

Am învățat de la tatăl care m-a născut pe mine, să omor toate cele ce se nasc din bărbăție și osteneală. Eu sunt maica râsului. Eu sunt hrănitoarea somnului. Eu sunt prietena îmbuibării. Nu sufăr o dojeneală. Sunt împletită cu evlavia mincinoasă».

Uimit de cuvintele acestei nebune, am întrebat de numele celui ce a născut-o. Iar ea zise: «Eu n-am numai o naștere; zămislireă mea este amestecată și nestatornică. Pe mine mă face puternică îmbuibarea. Mă face să cresc timpul. Mă întărește reaua obișnuință. Cel stăpânit de mine nu se va elibera niciodată. Stăruiește întru multă priveghere cugetând la judecata veșnică; poate așa voi slăbi puțin. Ia seamă la pricina mea, de unde mă nasc în tine și luptă împotriva maicii mele. Căci nu am una singură în toți. Roagă-te des lângă cei morți, zăgrăvind în inima ta chipul lor neșters. Dar dacă nu-l zăgrăvești pe acesta cu pensula postului, nu mă vei birui în veac».

Cuvântul XVIII - Despre somn și despre rugăciune și despre cântarea în obște

1) Somnul este în oarecare fel o stare a firii, un chip al morții, o oprire a simțurilor. Somnul e unul, dar ca și pofta, are multe pricini și feluri. E din fire, din mâncări, de la draci sau poate și dintr-o postire prelungită și dusă până la capăt, de care trupul, slăbind, voiește să se întărească prin somn.

2) Precum multă băutură vine din obișnuință, așa și somnul mult. De aceea să luptăm împotriva lui mai ales la începutul lepădării. Căci cu anevoie se tămăduiește o obișnuință.

3) Să băgăm de seamă și vom afla că atunci când sună trâmbița duhovnicească (clopotul de rugăciune n.tr.), se adună frații în chip văzut și vrăjmașii în chip nevăzut. De aceea, stând lângă pat, unii din aceștia, după ce ne-am deșteptat, ne îndeamnă să ne întindem iarăși pe pat, zicând : «Rămâi până ce se vor isprăvi cânlările începătoare și vei merge la biserică după aceea». Unii apoi, stând noi la rugăciune, ne scufundă în somn; alții ne împung în stomac mai mult ca de obicei; alții atrag mintea la gânduri urâte; alții ne îndeamnă să ne rezemăm de perete, socotindu-ne slăbiți; ba uneori fac să vină peste noi multe căscături. Unii dintre ei ne stârnesc de multe ori la râs în vremea rugăciunii, ca să miște supărarea lui Dumnezeu împotriva noastră. Alții ne silesc să ne grăbim la stihuri din trândăvie. Alții ne îndeamnă să cântăm mai prelungit din iubirea de plăcere. Ba uneori așezându-ni-se în gură, o fac pe aceasta să se închidă și să se deschidă greu.

4) Cel ce vrea să stea înaintea lui Dumnezeu întru simțirea inimii în rugăciune, trebuie să stea ca un stâlp neclintit, nebatjocorit de niciunul din cei pomeniți mai înainte. Cel cu adevărat ascultător, sculându-se dintr-o dată la rugăciune, se face de multe ori întreg luminos și plin de veselie. Căci nevoitorul e pregătit și aprins de mai înainte pentru slujirea lui nemincinoasă.

5) Tuturor le este cu puțință să se roage împreună cu obștea, dar multora le este mai ușor numai cu unul înrudit sufletește. Numai puținora însă le este ușoară rugăciunea de unul singur. Cântând cu mulțimea, nu vei putea să te rogi eliberat de cele materiale. Dar să-ți faci o lucrare a minții din vederea sufletească a celor cântate; la fel să-ți faci o lucrare a minții rugăciunea rânduită în așteptarea cântării unui stih de către aproapele.

6) Nu se cuvine în acest timp nimănui să se apuce de un lucru netrebuincios sau mai bine zis trebuincios. Aceasta ne-a învățat îngerul ce s-a arătat lui Antonie cel Mare.

7) Cuptorul de foc probează aurul, iar starea la rugăciune, sânguința și dragostea de Dumnezeu a călugărilor.

Cel ce câștigă acest lucru de laudă se apropie de Dumnezeu și alungă dracii.

Cuvântul XIX - Despre privegherea trupească și cum trebuie făcută aceasta

1) Unii din cei ce stau în fața împăraților de pe pământ sunt neînarmați și fără nimic; alții au bastoane; alții, paveze, iar alții, săbii. Mare și neasemănată este deosebirea celor dintâi față de cei din urmă. Aceștia obișnuiesc să fie și rudenii și casnici ai împăratului. Așa e în acestea.

Dar să vedem cum stăm noi înaintea lui Dumnezeu și împăratului la slujbele și rugăciunile de seară, de noapte și de zi. Unii rămân, începând de la slujba de seară, toată noaptea dezbrăcați de cele materiale și cu mâinile întinse la rugăciune, goi de toată grija. Alții, după cântările de psalmi, rămân în aceasta (în rugăciune). Alții stăruie mai mult în citiri. Unii se luptă, din neputință, bărbătește, cu somnul, prin lucrul mâinilor.

Dintre aceștia toți, cei dintâi și cei din urmă stăruie în petrecerea de toată noaptea, plăcută lui Dumnezeu. Cei de al doilea își fac privegherea după pravila călugărească, iar cei de al treilea călătoresc pe calea cea mai din urmă. Dar Dumnezeu primește și prețuiește darurile aduse de fiecare după gândul și puterea lui.

2) Ochiul veghetor curăță mintea, iar somnul mult împietrește sufletul. Monahul care priveghează e dușmanul curviei, iar somnorosul e soțul acesteia.

3) Privegherea e potolirea aprinderii (trupești), izbăvire de visuri (întinate), ochi umezit, inimă înmuiată, strajă în fața gândurilor, cuptor de mistuire a mâncărilor, îmblânzirea patimilor, pedepsirea limbii, alungarea nălucirilor.

4) Monahul priveghetor e pescar de gânduri, putându-le descoperi și pescui pe acestea cu ușurință în liniștea nopții. Monahul iubitor de Dumnezeu, când sună clopotul de rugăciune, zice: «Bine»; leneșul zice: «Vai, vai!».

5) Pregătirea mesei dă pe față pe cel lacom de mâncare și lucrarea rugăciunii dă pe față pe cel iubitor de Dumnezeu. Cel dintâi văzând masa zburdă, cel de al doilea se întristează.

6) Somnul mult e pricinuitorul uitării; iar privegherea curățește amintirea.

7) Plugarii își adună bogăția în hambare și în cramă, călugării își adună bogăția în stările la rugăciunea de seară și de noapte și în lucrările minții.

8) Somnul mult e un soț nedrept. El răpește jumătate din viața celui leneș, dacă nu și mai mult.

9) Călugărul necercat (fără experiență) priveghează în convorbiri, iar venind ceasul rugăciunii i se îngreuiază ochii. Călugărul moleșit e destoinic în vorbărie, dar când vine vremea citirii, nu mai poate vedea de somn. Când trâmbița din urmă va suna, morții vor învia și când începe vorbăria se trezesc cei adormiți. Somnul e un prieten viclean; după ce ne-am săturat, de multe ori pleacă, dar când ne e foame și sete, ne războiește cu tărie. Ne sfătuiește să ne apucăm cu mâinele de vreun lucru în timpul rugăciunilor. Căci altfel nu poate alunga rugăciunea celor ce veghează. El e cel dintâi care se furișează în cei începători, ca să-i războiască. Aceasta, pentru ca să-i facă de la început trândavi sau să-i facă să se apropie de dracul curviei. Să nu încetăm să cântăm cu obștea, până ce nu ne-am eliberat de el. Căci rușinându-ne de obște, nu vom ațipi.

10) Câinele e dușmanul iepurilor și dracul slavei deșarte, al somnului.

11) După trecerea zilei negustorul, iar după cântare lucrătorul, șezând își socotește câștigul .

12) Așteaptă după rugăciune în stare de veghe. Și atunci vei vedea cârduri de draci. Fiindcă au fost războiți de noi, după rugăciune încearcă să ne supere cu năluciri necuvenite. Șezând, ia seama și vei vedea pe cei obișnuiți să prade pârga sufletului.

13) E cu putință să se cugete în somn în continuare cuvintele psalmilor, dar e cu putință să ni le pună pe acestea în minte și dracii ca să ne înalțe la mândrie. Iar al treilea lucru n-aș fi voit să-l spun. Dar cineva m-a silit. Sufletul care cugetă neîncetat la cuvintele Domnului, obișnuiește să se miște în ele și în somn. Căci lucrul al doilea e o răsplată a celui dintâi, spre izgonirea duhurilor și a nălucirilor.

Treapta a nouăsprezecea. Cel ce a suit pe ea a primit lumină în inima lui.

Cuvântul XX - Despre frica lașă sau nebărbătească

1) Cel ce se îndeletnicește cu virtutea în mănăstiri de obște sau în însoțirea cu alții, nu e războit de obicei prea mult de frică. Dar cel ce petrece în locurile mai sihăstrești să se lupte ca să nu-l ia în stăpânire odrasla slavei deșarte sau fiica necredinței, adică frica.

2) Frica lașă este o simțire copilărească în sufletul îmbătrânit de slava deșartă. Frica lașă este o slăbire a credinței, arătată în așteptarea plină de spaimă a unor lucruri neprevăzute.

3) Frica lașă este o primejdie mai înainte de frică sau ea este o simțire plină de tremurare a inimii, clătinată și speriată de nenorociri îndoielnice. Frica lașă este lipsa încredințării. Sufletul mândru este robul fricii lașe, pentru că se bizuie pe sine și se teme de zgomotele lucrurilor și de umbre.

4) Cei ce plâng și nu se sperie de dureri nu sunt stăpâniți de frică. Dar cei ce se înfricoșează de ceva își ies din minți. Și pe drept cuvânt. Căci e drept Cel ce părăsește pe cei mândri. El vrea să fim pedepsiți, ca și noi și ceilalți să nu ne trufim.

5) Toți cei fricoși sunt iubitori de slavă deșartă. Dar nu toți cei ce nu se tem sunt și smeriți la cuget. Pentru că nici tâlharii și jefuitorii de morminte nu au frică, precum se știe.

6) În locurile în care te-ai obișnuit să-ți fie frică, nu pregeta să te duci pe întuneric. Iar de vei tremura puțin, această patimă copilărească și de răs va îmbătrâni împreună cu tine. Mergând, înarmează-te cu rugăciunea. Ajungând acolo, întinde mâinile în sus și biruiește pe vrăjmași, cu numele lui Iisus, căci nu e în cer și pe pământ armă mai tare. Izbăvit de boală, prea mărește pe Cel ce te-a izbăvit. Căci mulțumindu-I, te va acoperi în veci.

7) Așa cum nu vei putea umple niciodată stomacul dintr-odată, tot așa nu vei putea birui nici frica dintr-odată. Și pe măsura plânsului, va scădea și ea mai repede și pe măsura lipsei lui vom rămâne fricoși. «Mi se înfioară părul și trupul», zicea Elifaz (Iov 4, 14), «povestind viclenia dracilor».

8) Uneori se înfricoșează mai întâi sufletul, alteori trupul și de la el trece și la celălalt. Când înfricoșându-se trupul, frica aceasta fără motiv nu pătrunde și în suflet, e aproape izbăvirea de boală. Dar când primim cu suflet deschis toate cele neașteptate, întru zdrobirea inimii, atunci cu adevărat ne-am eliberat de frică.

9) Nu întunericul și pustietatea locurilor îi întărește pe draci împotriva noastră, ci lipsa de rod a sufletului; dar uneori și pedepsirea noastră din iconomie.

10) Cel ce s-a făcut rob Domnului nu se va teme decât numai de Stăpânul său. Dar cel ce nu se teme încă de Acesta, se teme și de umbra sa. Trupul se înfricoșează

când stă lângă noi în chip nevăzut un duh; dar când sufletul se veselește, smerindu-se, stă de față un înger. De aceea, cunoscând din lucrare starea de față a acestuia, să sărim mai repede la rugăciune, căci bunul nostru păzitor a venit să se roage împreună cu noi.

Cel ce a biruit frica lașă e vădit că și-a predat viața și sufletul lui Dumnezeu.

Cuvântul XXI - Despre slava deșartă cea cu multe chipuri

1) Unora le place să dea slavei deșarte un loc deosebit de mândrie în înșirarea «Cuvintelor». De aceea și spun că sunt opt gânduri conducătoare și susținătoare ale răutății. Grigorie Teologul și alții dintre învățători le-au socotit pe acestea șapte. Eu urmez mai bucuros acestora. Căci cine mai are mândrie după ce a biruit slava deșartă ? Ele au numai atâta deosebire între ele, câtă are pruncul prin fire față de bărbat și grâul față de pâine. Căci primul e începutul, iar al doilea sfârșitul. Dar despre începutul și plinătatea patimilor necuvioasei închipuiri de sine, vom vorbi pe scurt când va veni vremea. Căci cel ce încearcă să filozofeze despre acestea pe larg, este asemenea celui ce încearcă în zadar să cântărească vânturile.

2) Slava deșartă este, după natură, schimbarea firii și strâmbarea moravurilor și pândirea a ceea ce poate fi disprețuit. Iar după calitate, este risipitoarea ostanelilor, pierderea sudorilor, pândirea comorii, nepoata necredinței, înaintemergătoarea mândriei, înecarea corăbiei în port, furnică în arie. Ea e subțire, dar uneltește împotriva a toată osteneala și a tot rodul.

3) Furnica așteaptă să se isprăvească strânsul grâului și slava deșartă să se adune bogăția. Cea dintâi se bucură, ca să fure; iar cea de a doua, ca să risipească. Duhul deznădejdiei se bucură văzând înmulțindu-se păcatul; duhul slavei deșarte, văzând înmulțindu-se virtutea. Căci ușa celui dintâi e înmulțirea ranelor; iar a celui de al doilea, e bogăția ostanelilor.

4) Ia seama și vei vedea această nelegiuită înflorind până la mormânt în veșminte, în mirodenii, în convoaie și în altele.

5) În toate strălucește soarele cu îmbelșugare. Și de toate străduințele se bucură slava deșartă. De pildă: sunt stăpânit de slava deșartă când postesc; dezlegându-1, ca să nu fiu cunoscut (ca postitor), iarăși mă stăpânește slava deșartă, pentru modestia mea; îmbrăcându-mă în haine luxoase sunt biruit de ea, schimbându-le în haine nearătoase, iarăși sunt stăpânit de ea; vorbind, sunt biruit de ea; tăcând, iarăși

sunt biruit de ea. Oricum voi arunca acest glob cu trei coarne, totdeauna unul stă drept și el e cel din centru.

6) Iubitorul de slavă deșartă este un închinător la idoli. Părând că mărește pe Dumnezeu, voiește să placă oamenilor și nu lui Dumnezeu. Tot cel iubitor de arătare este iubitor de slavă deșartă. Postul iubitorului de slavă deșartă este nerăsplătit și rugăciunea lui neavenită. Căci pe amândouă le lucrează pentru lauda oamenilor. Nevoitorul iubitor de slavă deșartă pierde îndoit: își topește și trupul și nici nu ia vreo răsplată.

7) Cine nu va râde de lucrătorul pentru slavă deșartă, care la cântarea de psalmi e mișcat de către aceasta, fie să râdă, fie să plângă de toate?

8) Dumnezeu ascunde de multe ori de la ochii noștri bunătățile pe care le-am câștigat. Dar omul care ne laudă, mai bine zis care ne amăgește, a deschis ochii noștri spre ele prin laudele lui. Însă deschizându-se aceștia, a dispărut și virtutea.

9) Lingușitorul este slujitorul dracilor, călăuza mândriei, nimicitorul străpunerii inimii, pierzătorul bunătăților, cel ce abate pe alții de la calea cea dreaptă. «Cei ce vă fericesc pe voi, zice proorocul, vă amăgesc pe voi» (Îs. 3, 12).

10) E propriu celor înalți cu cugetul să rabde cu bărbăție și cu bucurie ocările; dar e propriu celor sfinți și cuvioși să treacă nevătămați prin laude.

11) Am văzut pe unii plângând pentru că au fost lăudați; dar și pe unii aprinși de mânie, schimbând, ca într-un târg, o patimă cu alta.

12) «Nimenea nu cunoaște cele ale omului, decât duhul omului cel din el» (I Cor. 2, 11). Să se rușineze deci și să amuțească cei ce se pornesc să fericească pe alții în față.

13) Când auzi că aproapele tău și prietenul tău te vorbește de rău în lipsa ta sau fiind tu de față, arată-i iubirea, lăudându-l.

14) Mare lucru e a scutura din suflet lauda oamenilor; dar mai mare e a depărta lauda dracilor.

15) *Smerită cugetare arată nu cel ce se defaimă pe sine; căci cum nu se va răbda pe sine ? Ci cel ce ocărit fiind de altul, nu-și micșorează dragostea față de acesta.*

16) Am băgat de seamă că dracul slavei deșarte insuflă unui frate gânduri și le descoperă pe acestea altuia și pe acesta îl face să spună aceluia cele ce sunt în inima lui, ca acela să se ferească pe el ca pe un mai înainte știutor al gândurilor lui. Ba uneori se atinge blestematul și de chiar mădularele trupului făcându-le să zvâcnească.

Să nu-1 primești pe altul când te îmbie cu episcopie sau cu stăreție sau cu slujbă de învățătură. Căci cu mare osteneală se alungă câinele de la tejgheaua măcelăriei. Dar când acesta vede pe unii având puțină liniște, îndată îi îndeamnă să vie din pustie în lume. Du-te, zice, pentru mântuirea sufletelor pierdute.

17) După cum altul este chipul arapilor și altul al statuilor, altul e felul slavei deșarte al celor ce petrec în mănăstirea de obște, decât al celor ce se află în pustie.

18) Slava deșartă iese înaintea mirenilor ce sosesc din lume în mănăstire și mâna pe călugării mai ușuratici să iasă într-o întâmpinare a celor ce sosesc; îi face să cadă la picioarele lor și cel stăpânit de mândrie se îmbracă în smerenie. Pe cei ce șed la masă (iubitorul de slavă deșartă) îi îndeamnă să se înfrâneze și pe cei mai de jos îi ceartă fără milă. Din cei ce stau la cântare de psalmi, pe cei moleșiți îi face bărbați, iar pe cei fără glas îi laudă ca având glas frumos și pe cei ce dormitează îi laudă ca veghetori. Pe cel ce conduce rânduiala cântării îl lingusește și-l roagă să-i dea lui înțâietatea; îl numește învățător și părinte, până la plecarea străinilor.

19) Slava deșartă în loc să fie pricină de cinste, de multe ori e pricină de necinste. Căci mâniindu-se ucenicii ei, mare rușine le-a adus. Pe cei aspri față de oameni slava deșartă îi face blânzi; se folosește cu îngâmfare de darurile naturale și prin acestea de multe ori i-a doborât pe nenorociți.

20) Am văzut un drac supărând pe fratele său și izgonindu-l. Căci mâniindu-se odată un frate, au sosit în acea clipă niște mireni și nenorocitul a sărit din mânie în slava deșartă. Pentru că nu putea sluji deodată amândurora.

21) Cel ce s-a vândut slavei deșarte are o viață îndoită. Căci petrecând între călugări cu schima, viețuiește în lume cu cugetul și cu amintirea.

22) De ne grăbim să bineplăcem celor de sus, să ne sânguim să gustăm din slava celor de sus. Iar cel ce a gustat din ea va disprețui toată slava pământească. M-aș mira să nesocotească cineva pe cea de a doua, dacă n-a gustat din cea dintâi.

23) De multe ori, prădați fiind de slava deșartă, întorcându-ne am prădat-o pe ea cu mai multă iscusință. Căci am văzut pe unii răpiți din lucrarea duhovnicească, de slava deșartă; dar punându-se un început vrednic de mustrare, sfârșitul s-a făcut vrednic de laudă, pentru schimbarea cugetului.

24) Cel ce se mândrește cu darurile lui naturale, adică cu deșteptăciunea, cu învățătura, cu citirea limpede, cu vorbirea ușoară, cu destoinicia și cu toate cele de felul acesta, pe care le are fără osteneală, nu va dobândi niciodată bunătățile cele mai presus de fire. Căci cel necredincios în puține, va fi necredincios și în multe și stăpânit de slavă deșartă.

25) Mulți își chinuiesc în zadar trupurile lor pentru nepătimirea la culme, pentru bogăția darurilor, pentru lucrarea minunilor, pentru puterea cunoașterii de mai înainte, neștiind, nenorociții, că nu ostenelele, ci mai degrabă smerenia e maica acestora. Cel ce cere daruri pentru ostenele, a pus o temelie greșită. Dar cel ce se socotește pe sine datornic, va lua deodată o bogăție neașteptată.

26) Nu da ascultare vânturătorului care te sfătuiește, chipurile, spre folosul auzitorilor, să-ți vestești virtuțile tale. «Căci ce va folosi omul de va dobândi lumea întreagă, iar pe sine se va păgubi ?» (Lc. 9, 25). Nimic nu poate zidi pe cei ce ne privesc, ca o purtare smerită și nemincinoasă și ca un cuvânt neprefăcut. Aceasta se va face și altora îndemn spre a nu se înălța. Și ce e mai mare decât aceasta spre folosul altora?

27) A observat cineva din cei ce pot să vadă și văzând a povestit următoarele: «Șezând eu în adunare (sinaxa), au venit dracul slavei deșarte și dracul mândriei și s-au așezat de amândouă părțile mele. Și unul mi-a împuns coasta cu degetul lui iubitor de slava deșartă, îndemnându-mă să spun oarecare vedere (contemplație) sau lucrare pe care am săvârșit-o în pustie. Și după ce l-am depărtat pe acesta, zicând: «în-toarcă-se înapoi și să se rușineze cei ce-mi gândesc mie rele» (Ps. 34 și 69), repede cel de la stânga îmi șopti la ureche: «Bine, bine ai făcut și mare te-ai făcut, biruind pe maica mea cea prea nerușinată». Către acesta, continuând îndată partea următoare a stihului, am zis: «întoarcă-se rușinați cei ce-mi zic mie: Bine, bine ai făcut».

Întrebându-l eu pe acela: «Cum e slava deșartă, maica mândriei ?», a răspuns : «Laudele înalță și îngâmfează; iar când sufletul s-a înălțat, luându-l mândria îl duce până la ceruri și-l doboară până în adâncuri» .

28) Este o slavă ce vine de la Dumnezeu: «Pe cei ce Mă slăvesc, zice, îi voi slăvi»- (I Regi 2, 30). Și este o slavă ce urmează din pregătirea diavolească: «Vai, zice, când vor vorbi oamenii bine de voi» (Lc. 6, 26).

29) O vei cunoaște limpede pe cea dintâi, când socotind-o ca vătămare, o vei respinge cu toată sânguința și oriunde te vei duce, îți vei ascunde viețuirea ta. Și pe a doua, când, săvârșind orice lucru, îl vei săvârși pentru a fi văzut de oameni. Necurata aceasta ne îndeamnă să fățărăm o virtute pe care nu o avem. Dar «așa să lumineze, zice, lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă ei faptele voastre cele bune» (Mt. 5, 16). De multe ori Domnul îi aduce însă pe cei iubitori de slavă deșartă la lipsa de slavă deșartă, prin necinstirea ce li se întâmplă.

30) Începutul necăutării slavei deșarte e păzirea gurii și iubirea necinstirii. Mijlocul ei este oprirea tuturor lucrărilor gândite ale slavei deșarte. Iar sfârșitul (dacă este vreun sfârșit al adâncului fără fund) , este a face în chip nesimțit înaintea mulțimii cele ce aduc necinstirea.

31) Nu-ți ascunde rușinea ta, din socotința de a nu da pricină de sminteală. Dar nu trebuie să se folosească același plasure pentru orice greșală, ci potrivit cu felul ei.

32) Când chemăm noi slava deșartă și când vine la noi fără să o chemăm, ci trimisă de alții și când începem niscăi lucruri în vederea slavei deșarte, să ne aducem aminte de plânsul nostru și de datoria de a face, plini de frică, rugăciunea ce se cuvine stării noastre și negreșit vom rușina pe nerușinatul, numai să ne îngrijim de rugăciunea adevărată. Iar de nu, să ne aducem aminte repede de moartea noastră. Iar de nu vom izbuti nici așa, să ne temem de rușinea ce urmează slavei. Căci «cel ce se înalță se va smeri» (Lc. 18, 14). Și nu numai acolo, ci negreșit și aici.

33) Când lăudătorii, mai bine zis amăgitorii încep să ne laude, să ne aducem aminte de mulțimea fărădelegilor noastre și ne vom afla nevrednici de cele spuse sau făcute.

34) Pot fi, fără îndoială, auziți de Dumnezeu în unele cereri ale lor și unii iubitori de slavă deșartă. Domnul obișnuiește să vină în întâmpinarea rugăciunilor și cererilor lor, ca luând unele daruri prin rugăciune, să nu-și mărească închipuirea de sine.

35) Cei mai simpli nu cad de multe ori în veninul acesta. Căci slava deșartă este lepădarea simplității și viețuirea prefăcută.

36) De multe ori viermele crescând și făcând aripi, se urcă la înălțime. Tot așa slava deșartă desăvârșindu-se, naște mândria, căpetenia și desăvârșitoarea tuturor răutăților.

A fost treaptă a douăzeci și una. Cel ce nu s-a lăsat prins de ea, nu va cădea în mândria fără minte, dușmana lui Dumnezeu.

Cuvântul XXII - Despre mândria cea fără de minte (fără stăpânire)

1) Mândria este tăgăduirea lui Dumnezeu, născocirea dracilor, disprețuirea oamenilor, maica osândirii, nepoată a laudelor, semnul nerodniciei, izgonitoarea ajutorului lui Dumnezeu, înaintemergătoarea ieșirii din minți, pricinuitoarea căderilor, pricina luării în stăpânire (de draci), izvor al mâniei, ușa fățarniciei, cauza nemilostivirii, păzitoarea păcatelor, contabilă amarnică, judecătoarea oamenilor, potrivnica lui Dumnezeu, rădăcina hulei.

2) Începutul mândriei e sfârșitul slavei deșarte. Mijlocul ei este disprețuirea aproapelui, vestirea nerușinată a ostenețelor proprii, lauda de sine în inimă, ura muștrării. Iar sfârșitul ei este tăgăduirea ajutorului lui Dumnezeu, fâlire cu râvna sa, nărav drăcesc.

3) Să ascultăm toți cei ce voim să scăpăm de groapa aceasta. Patimii acesteia îi place de multe ori să-și ia hrană chiar din mulțumirea adusă lui Dumnezeu. Căci la început nu se gândește să tăgăduiască cu nerușinare pe Dumnezeu.

4) Am văzut om mulțumind lui Dumnezeu cu gura și fâlindu-se cu cugetul. Mărturisește despre aceasta fariseul acela care a spus în chip fățarnic: «Îți mulțumesc, Dumnezeule» (Lc. 18, 11).

5) Unde s-a întâmplat căderea, acolo s-a sălășluit mai înainte mândria. Al doilea lucru e vestitor al celei dintâi.

6) Am auzit pe careva din cei cinstiți de mine: «Gândește că douăsprezece sunt patimile de necinste. De vei iubi cu voia pe una din ele, adică închipuirea de sine, ea va umple locul celor unsprezece».

7) Călugărul ce se înalță cu cugetul, se împotrivește cu cuvântul. Dar cel smerit cu cugetul nu știe să se împotrivească nici măcar cu privirea. Chiparosul nu-și pleacă ramurile ca să se întindă pe pământ. Nici monahul cu inima mândră, ca să facă ascultare.

8) Bărbatul cu inima mândră dorește să stăpânească. Astfel nu poate să nu se piardă până la capăt, precum se întâmplă de obicei; mai bine zis nici nu voiește.

9) «Celor mândri Domnul le stă împotrivă» (Pilde 16, 5 și I Pt. 5, 5). Și cine poate să-i miluiască pe ei? «Necurat este la Domnul tot cel mândru cu inima» (Pilde 16, 5). Și cine va putea să-l curățească pe unul ca acesta ?

10) Pedeapsa celor mândri e căderea, iar îmbolditor, dracul. Părăsirea lor este ieșirea din minți. De cele dintâi au fost tămăduiți adeseori oamenii de către oameni. Dar cea din urmă nu poate fi vindecată de oameni.

11) Cel ce respinge mustrarea își întipărește patima. Iar cel ce o primește s-a dezlegat de legătura ei.

12) Dacă un oarecare a căzut din ceruri numai prin această patimă, fără alta, trebuie văzut dacă nu cumva se întâmplă ca cineva să se suie la cer numai prin smerenie, fără altă virtute.

13) Mândria este pierderea bogăției (duhovnicești) și a sudorilor. «Strigat-a și nu era cine să-l mântuiască» (Ps. 16, 4, 5), fără îndoială pentru că a strigat cu mândrie «către Domnul și nu l-a auzit pe el» ; fără îndoială, pentru că pricinile împotriva cărora se ruga nu le curma.

14) Un bătrân foarte cunoscător îl sfătuia duhovnicește pe un tânăr ce se trufea. Iar acesta, orb fiind, zise: «Iartă-mă, părinte, nu sunt mândru». Iar prea înțeleptul bătrân zise către el: «Și ce altă dovadă mai vădită a patimei acesteia ne poți da, fiule, decât cuvântul ce l-ai spus: nu sunt mândru» . Mult le ajută unora ca aceștia supunerea, viețuirea mai îngreuiată și mai supusă necinstirilor și citirea nevoițelor mai presus de fire ale părinților. Poate măcar așa vor avea o mică nădejde de mântuire cei ce bolesc de patima aceasta.

15) E rușine să se mândrească cineva cu podoabă străină, dar e nebunia cea mai de pe urmă să se fălească, prin închipuirea de sine, cu darurile lui Dumnezeu. Fălește-te numai cu înfăptuirile tale dinainte de naștere. Căci cele de după naștere Dumnezeu ți le-a dăruit, ca și nașterea însăși.

16) Numai virtuțile ce le-ai înfăptuit fără minte sunt ale tale. Căci mintea ți-a dăruit-o Dumnezeu. Arată nevoițele purtate fără trup, numai din sânguința ta. Căci trupul nu e al tău, ci al lui Dumnezeu.

17) Nu te încrede, până ce nu vei primi hotărârea, văzând pe acela care, chiar după intrarea în camera de nuntă, a fost legat de mâini și de picioare și aruncat în întunericul cel mai din afară (Mt. 22, 13).

18) Nu-ți înălța grumazul, odată ce ești pământesc. Căci mulți au căzut din ceruri, măcar că erau sfinți și nematerialnici.

19) Când dracul se sălășluiește în lucrătorii lui, atunci, arătându-se în somn sau și în stare de veghe, ia chipul, zice-se, al unui sfânt înger sau mucenic, îi împărtășește vreo descoperire de taină, sau vreun dar (harismă), ca amăgindu-se, nenorociții, să-și iasă cu totul din minți.

20) Chiar dacă am suferi zeci de mii de morți pentru Hristos, tot n-am împlini ceea ce suntem datori, căci altul e sângele lui Dumnezeu și altul sângele robilor; negreșit, după vrednicie și nu după ființă.

21) Să nu încetăm de a cerceta împreună și de a pătrunde pe luminătorii părinți dinainte de noi; și atunci ne vom afla pe noi neumblând în chip amănunțit pe urmele viețuirii lor, nici păzind în chip cuvios făgăduința, ci petrecând încă în starea lumească.

22) Călugărul adevărat este cel ce are ochiul neîmprăștiat al sufletului și simțirea nemișcată a trupului. Călugărul adevărat este cel ce cheamă pe vrăjmași ca pe niște fiare și-i biciuiește ca să fugă de la el. Călugăr este cel ce petrece într-o ieșire neîntreruptă din sine . Călugărul este așa de preschimbat prin virtuți, cum e altul prin plăceri. Călugărul (călugăria) este o lumină fără de sfârșit în ochiul inimii. Călugărul este un adânc fără fund (un abis) al smereniei, în care s-a afundat și s-a înecat întreg duhul său.

23) Trufia pricinuieste uitarea greșelilor. Căci aducerea aminte de acelea e pricinuitoarea smeritei cugetări.

24) Mândria este sărăcia cea mai de pe urmă a sufletului ce-și nălucește bogăția și socotește întunericul, lumină . Nu numai că nu îngăduie, necurata, o înaintare, ci și aruncă de la înălțime pe cel stăpânit de ea.

25) Mândria este mărul putred pe dinăuntru, dar pe dinafară strălucitor de frumusețe. Călugărul mândru nu va avea nevoie de drac. Căci el însuși își este drac și vrăjmaș ce se războiește cu sine.

26) Pe cât este întunericul de străin de lumină, pe atât este cel mândru, de străin de virtute. În inimile celor mândri se vor naște cuvinte de hulă; în sufletele celor smeriți, vederi cerești. Furul urăște soarele, iar trufașul disprețuiește pe cei blânzi.

27) Nu știu cum, dar mulți din cei mândri nu se cunosc pe ei și socotind că sunt nepătimăși și-au văzut sărăcia (de virtute) în ceasul ieșirii din viață. Cel stăpânit de ea, va avea nevoie de Domnul. Căci fără folos îi va fi ajutorul de la oameni.

28) Am prins odată pe această amăgitoare fără minte umblând în inima mea, purtată pe umerii maicii ei. Și legându-le pe amândouă cu legătura ascultării, le-am biciuit cu biciul smereniei și le-am silit să-mi spună cum au intrat în mine. Iar ele, biciuite, mi-au spus : «Noi nu avem început, nici naștere, căci suntem începătoare și născătoare ale tuturor patimilor. Nu puțin ne războiește zdrobirea inimii, născută din ascultare. Însă nu răbdăm să fim stăpânite de nimeni. De aceea, voind să ne facem stăpâne peste cele din ceruri, am fost depărtate de acolo. Noi ne-am făcut născătoare, ca să spunem pe scurt, ale tuturor celor ce lucrează împotriva smeritei cugetări. Căci toate cele ce o ajută pe ea ni se împotrivesc nouă. Dar noi am izbutit și în cer. Deci unde veți scăpa de la fața noastră? Noi ne-am obișnuit să ne împotrivism ocărării, ascultării, nemânierii, neținerii de minte a răului și slujirii. Nepoatele noastre sunt căderile duhovnicești: mânia, clewetirea, amărăciunea, strigarea, hula, fățarnicia, ura, pizma, viața după o regulă proprie, împotrivirea în cuvânt, neascultarea. Un singur vrăjmaș avem, asupra căruia nu avem puterea. Ți-l spunem, că suntem biciuite de el. El constă în a te defăima pe tine însuși în chip sincer înaintea Domnului. Atunci să ne socotești ca pe un păianjen. Deci, precum vezi, slava deșartă e calul pe care călăresc eu, mândria».

Dar cuvioasa smerenie și ocărârea de sine vor râde de calul și de călărețul lui, cântând cu sânguință cântarea de biruință: «Să cântăm Domnului, căci cu slavă S-a prea mărit. Cal și călăreț au fost aruncați în mare» și în adâncul smereniei.

A fost treapta a douăzeci și doua. Cel ce s-a suit pe ea a biruit, dacă s-a putut sui.

Cuvântul XXIII - Despre gândurile negrăite ale hulei

1) În cele dinainte am auzit că există un prea cumplit nepot al cumplitei rădăcini și maici care e spurcata mândrie: este nepotul de negrăit al hulei. De aceea e de trebuință să-l aducem de față. Căci nu e un vrăjmaș dintre cei de rând, ci un vrăjmaș și un războinic cu mult mai cumplit decât toți. Și lucrul cel mai cumplit e că nu poate fi ușor de tâlcuit, mărturisit și pus la stâlp în fața doftorului

duhovnicesc. De aceea a și născut de multe ori în mulți deznădejdea, rozând, nelegiuitul, ca un cariu în lemn, toată nădejdea lor.

2) Acestui prea spurcat îi place de multe ori să batjocorească pe Domnul și cele ce se săvârșesc în înseși Sfintele Liturghii și în însuși timpul înfricoșatelor Taine. Din aceasta cunoaștem în chip vădit că nu sufletul nostru este cel ce rostește acele cuvinte nelegiuite, neînțelese și de negrăit înlăuntrul nostru, ci dracul urător de Dumnezeu care a fost izgonit din ceruri, pentru că și acolo căuta să împroaște pe Dumnezeu cu hule. Dacă ar fi ale mele acele nerușinate și necuviincioase cuvinte, cum m-aș închina darului, primindu-l? Cum aș putea ocări și în același timp, binecuvânta?

3) Acest amăgitor și de suflet stricător ne duce adeseori la ieșirea din minți. Dar nici un alt gând nu e atât de greu de mărturisit ca acesta. De aceea de multe ori și îmbătrânește cu mulți. Căci nimic nu dă dracilor și gândurilor acestora atâta putere împotriva noastră, ca faptul de a le hrăni și ascunde în inimă nemărturisite.

4) Dar nimenea să nu se socotească pe sine pricina gândurilor de hulă. Iar Domnul este cunoscător de inimi și știe că nu sunt ale noastre aceste cuvinte și gânduri, ci ale vrăjmașilor noștri.

5) Îmbătarea este o pricină a poticnirii. Iar mândria, o pricină a gândurilor necuviincioase. Dar cel ce se poticnește nu e vinovat de poticnire. Totuși se va pedepsi pentru că s-a îmbătat.

6) Când stăm la rugăciune, se ridică și acele gânduri necurate și de nespus. Dar stăruind în rugăciune, se retrag îndată. Căci nu obișnuiesc să lupte cu cei ce se luptă.

7) Nu hulește nelegiuitul numai pe Dumnezeu și cele dumnezeiești, ci rostește în noi și unele cuvinte prea urâte și necuviincioase, ca fie să părăsim rugăciunea, fie să deznădăjduim de noi înșine. Și așa pe mulți i-a întrerupt de la rugăciune și pe mulți i-a depărtat de la Taine. Trupurile unora le-a topit prin întristare. Pe alții i-a istovit prin posturi acest rău și neomenos tiran și nu le-a dat nici o clipă de odihnă, făcând aceasta nu numai cu cei din lume, ci și cu cei ce se îndeletnicesc cu viețuirea călugărească. După aceea le insuflă gândul că nu vor avea parte de nici o mântuire și-i face să se socotească mai de plâns și mai nenorociți decât toți credincioșii și decât păgânii înșiși.

Cel ce e chinuit de duhul hulei și voiește să se izbăvească de el, să știe sigur că nu sufletul lui e pricina acestor fel de gânduri, ci dracul necurat, care a zis odinioară către Domnul: «Acestea toate le voi da Ție, dacă, căzând Te vei închina mie»- (Mt. 4, 9). De aceea disprețuindu-l pe el și neluând nicidecum cele spuse de el ca măsură, să zicem: «Mergi înapoia mea, satano! Domnului Dumnezeuului meu mă voi închina și Lui singur voi sluji» (Mt. 4, 10) și durerea să se întoarcă asupra capului tău și asupra creștetului tău să se pogoare hula ta în veacul de acum și în cel viitor. Amin.

8) Cel ce voiește să lupte în afară de felul amintit cu dracul hulei, este asemenea celui ce încearcă să țină fulgerul în mâinile lui. Cum va putea să prindă, să se împotrivească sau să bată pe cel ce intră în inima lui dintr-odată ca un vânt și aruncă cuvântul lui mai repede ca o clipă și îndată dispare?

9) Căci toți cei ce ne războiesc stau și luptă și rămân multă vreme și dau timp celui ce se luptă cu ei. Acesta însă nu. Ci îndată ce apare, se și depărtează și îndată ce ne-a vorbit, s-a și dus.

10) Acest drac obișnuiește să se sălășluiască în mintea celor mai simpli și mai nevinovați, care sunt și tulburați și chinuiți mai tare decât alții. Dar în aceștia totul se întâmplă nu din închipuirea de sine, ci din pizma dracilor.

11) Să încetăm să judecăm și să osândim pe aproapele și să nu ne temem de gândurile de hulă. Căci lucrul dintâi e pricina și rădăcina celui de al doilea.

12) Precum cel închis în casă aude cuvintele trecătorilor, dar nu vorbește cu ei, așa și sufletul ce petrece în sine însuși, auzind hulele dracului, se tulbură, căci acela trece prin el.

13) Cel ce-l disprețuiește pe acesta s-a eliberat de patimă. Dacă însă cugetă că poate lupta cu el altfel, până la urmă e înfrânt. Căci cel ce voiește să stăpânească duhurile cu cuvintele, este asemenea celui ce încuie vânturile. Un călugăr sânguitor, tulburat de acest drac și-a topit trupul cu posturi și cu privegheri douăzeci de ani. Și fiindcă n-a simțit prin aceasta nici un folos, a plecat și scriind patima sa pe o hârtie, a predat-o unui bărbat sfânt, stând culcat pe fața sa, pentru că nu putea să caute spre el.

Când citi bătrânul, zâmbi. Și ridicând pe fratele îi zise: «Pune, fiule, mâna ta pe grumazul meu». Și făcând fratele aceasta, zise marele bătrân: «Pe grumazul meu va fi, frate, acest păcat câți ani a zăcut și câți va mai zace în tine. Numai tu să nu

mai ții seama de el». Și m-a asigurat fratele că n-a ieșit din chilia bătrânului înainte de a se fi mistuit patima. Aceasta mi-a povestit-o cel ce a cercat-o, mulțumind lui Dumnezeu.

Cel ce a luat biruință asupra patimii a lepădat mândria.

Cuvântul XXIV - Despre blândețea, simplitatea și nerăutatea, agonisite prin sânguința înțeleaptă și nu naturale și despre viclenie

1) Lumina zorilor se ivește înaintea soarelui și blândețea este înaintemergătoarea smeritei cugetări. De aceea auzim și Lumina, orânduindu-le pe acestea astfel după treptele lor: *«Învățați, zice, de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima» (Mt. 11, 29)*. Deci se cade să fim luminați de lumină înainte de răsăritul soarelui, ca astfel să putem privi limpede spre soare. Căci cel ce nu cunoaște mai înainte lumina, nu poate privi soarele, cum ne învață ordinea adevărată a celor spuse.

2) *Blândețea este starea neclătinată a minții, care rămâne la fel în cinstiri și necinstiri. Blândețea stă în a ne ruga în chip netulburat și sincer pentru cel ce ne tulbură în vremea tulburărilor ce ni le pricinuieste. Blândețea este lespedea așezată peste marea mâniei, care risipește toate valurile ce izbesc în ea, nesuferind nici o clătinare. Blândețea este propteaua răbdării; ușa sau mai bine zis maica răbdării, pricină a deosebirii (a dreptei socoteli, a discernământului). Căci: «învăța-va Domnul pe cei blânzi căile Lui» (Ps. 24, 8). E pricina iertării, îndrăzneala rugăciunii; încăperea Duhului Sfânt. Căci zice: «Spre cine voi privi, dacă nu spre cel blând și liniștit» (Îs. 66, 2). Blândețea este ajutătoarea ascultării, povățuitoarea frățietății, frâna celor ce se înfurie, potolirea celor ce se mânie, dăruitoarea bucuriei, urmarea lui Hristos, însușirea îngerilor, legarea dracilor și pavăza amărăciunii.*

3) În inimile celor blânzi se odihnește Domnul, iar sufletul tulburat e scaunul diavolului. «Cei blânzi vor moșteni pământul» (Mt. 5, 5), mai bine zis îl vor stăpâni.

4) Sufletul blând e tronul simplității. Iar mintea mânioasă e pricinuitoarea răutății. În sufletul lin va încăpea cuvântul înțelepciunii «Domnul va povățui pe cei blânzi întru judecată» (Ps. 24, 10), mai bine zis în lucrarea deosebirii (dreptei socoteli). Sufletul drept este soțul smereniei. Iar cel viclean este slujitorul mândriei. Sufletele celor blânzi se vor îmbogăți întru cunoștință; iar mintea stăpânită de iuțime locuiește împreună cu întunericul și neștiința.

5) Mâniosul și fățarnicul s-au întâlnit și nu se putea afla cuvânt sincer în convorbirea lor. Dacă vei cerceta inima celui dintâi, vei afla nebunia; dacă vei cerceta sufletul celui de al doilea, vei vedea viclenie.

6) *Simplitatea este deprinderea sufletului lipsit de cugetări felurite, care s-a făcut neclintit spre o gândire nerăutăcioasă. Nerăutatea este o stare senină a sufletului, izbăvită de orice cugetare vicleană.*

7) Întâia însușire a copiilor este simplitatea, nefelurită în gânduri, pe care până ce a avut-o Adam, n-a văzut goliciunea sufletului, nici urâtenia trupului său.

8) Bună și fericită este și simplitatea aflătoare în unii prin fire; dar nu e ca cea care a fost izbăvită de viclenie prin dureri și sudori. Cea dintâi e acoperită și păzită de marea felurime a patimilor. Cea de a doua se face pricina celei mai înalte smerite cugetări. Răsplata celei dintâi este multă; a celei de a doua este mai mult decât nesfârșită.

9) Toți cei ce voim să atragem pe Domnul la noi, să ne apropiem de El în chip simplu, neprefăcut, fără viclenie și fără multe feluri de gânduri și fără iscodire, ca și cum am veni la lecțiile unui învățător. Căci El fiind simplu și necompus din multe, voiește ca și sufletele ce vin la el să fie simple și nevinovate. Dar nu se poate vedea niciodată simplitatea fără smerenie. Vicleanul este mai înainte văzătorul mincinos, care-și închipuie că din cuvinte cunoaște gânduri și din înfățișările din afară, cele aflătoare în inimă.

10) Am văzut oameni drepti, care au învățat de la cei vicleni să se facă vicleni și m-am mirat cum au putut pierde așa de repede o însușire și un dar al firii.

11) Pe cât de ușor cad cei drepti, pe atât de greu se pot preschimba cei dimpotrivă. Dar înstrăinarea adevărată, ascultarea, paza buzelor, au putut face de multe ori multe și au preschimbat în chip minunat boli de nevindecat.

12) Dacă cunoștința îngâmă pe cei mai mulți, nu cumva neștiința și lipsa de învățătură pot smeri pe măsura lor? Totuși sunt unii, fără îndoială rari, care se mândresc din pricina lipsei de cunoștință.

13) Dovadă limpede și chip vădit al simplității fericite ne este de trei ori fericitul Pavel, care s-a făcut simplu. Dar nimenea n-a văzut și n-a auzit și nici nu poate să vadă vreodată o astfel de înaintare în așa de scurt timp.

14) Călugărul simplu este un animal cuvântător supus, care-și pune sarcina sa pe umerii celui ce-l povătuiește. Animalul nu grăiește împotriva celui ce-l leagă; nici sufletul drept, împotriva povătuitorului. Urmează celui ce-l trage precum voiește acela și nu i se împotrivește, mergând până la jertfă.

15) Nevicleană este firea curată a sufletului, care în întâlnirile cu toți se poartă așa cum a fost zidită.

16) Dreptatea este cuget neiscoditor, purtare nemincinoasă, cuvânt neprefăcut și nepregătit mai înainte. Precum Dumnezeu se numește iubire, așa se numește și dreptate. De aceea spune și înțeleptul în Cântarea Cântărilor, către inima curată: «Dreptatea te-a iubit pe tine» (1, 4). Și iarăși, părintele lui: «Bun și drept este Domnul» (Ps. 24, 6). Și pe cei de un nume cu El îi mântuiește: «Cel ce mântuiește pe cei drepti» (Ps. 24, 6). Și iarăși: «Dreptatea sufletelor a văzut și a cercetat fața lor» (Ps. 10, 8).

17) Viclenia este prefacerea stării de dreptate, cuget rătăcit, mincinoasă cârmuire de sine; jurăminte supuse pedepsei; cuvinte împletite; adânc (voit ascuns) al inimii; prăpastie de viclenie; minciuna îmbibată în fire; închipuirea de sine devenită firească; contrară smereniei; fățarnicia pocăinței; izgonirea plânsului; dușmana mărturisirii; regulă de viață după plăcerea proprie; pricina căderilor; potrivnica învierii; zâmbetul batjocurii; întristare nebună ; evlavie prefăcută; viață îndrăcită.

18) Vicleanul este împreună-vorbitor cu diavolul și de un nume cu el. De aceea și Domnul ne-a învățat să-l numim pe el așa, zicând: «Și ne izbăvește de cel viclean» (Mt. 6, 12).

19) Viclenia este știință sau mai vârtos urâciune drăcească, străină de adevăr, care socotește că rămâne ascunsă celor mulți.

20) Fățarnicia este o stare potrivnică sufletului și trupului, împletită cu tot felul de gânduri.

21) Să fugim de prăpastia fățarniciei și de groapa vicleniei, ascultând de cel ce zice: «Cei ce viclenesc vor pieri și ca o iarbă repede se vor usca și ca niște verdețuri repede vor cădea» (Ps. 36, 5). Aceștia sunt pășunea dracilor.

22) Greu vor intra bogații în împărăție și înțelepții fără minte, în simplitate.

23) Căderea a înțeleptit adeseori pe mulți răi, dăruindu-le lor fără voie nerăutate și mântuire.

24) Luptă-te să-ți înșeli pricepereați. Și făcând așa, vei afla mântuire și nevinovăție, în Hristos Iisus, Domnul nostru. Amin.

Cel ce a suit pe această treaptă, să îndrăznească. Că s-a mântuit, luând ca pildă pe Hristos.

Cuvântul XXV - Despre preainalta smerită-cugetare, pierzătoarea patimilor, ce se naște în simțirea nevăzută

1) Cel ce voiește să înfățișeze prin cuvânt văzut simțirea și lucrarea iubirii Domnului în chip propriu și ale sfintei smerite-cugetări în chip cuvenit și ale fericitei căințe în chip adevărat și ale luminării lui Dumnezeu în chip vădit și ale fricii Lui în chip nemincinos și ale încredințării inimii în chip neînșelător și socotește să lumineze prin lămurirea acestora pe cei ce nu le-au gustat, face ceva asemenea celui ce voiește să facă cunoscută prin cuvinte și pilde dulceața mierii celor ce n-au gustat-o niciodată. Dar cel de al doilea vorbește în zadar, ca să nu spun că palavragește; iar cel dintâi sau e necercat în cele ce descrie sau se face în chip vădit bătaia de joc a slavei deșarte.

2) Cuvântul nostru înfățișează mai întâi, pentru pregătire, o comoară în vase de lut sau mai bine zis pecetluită în trupuri, a cărei calitate nu poate fi făcută cunoscută de nici un cuvânt. Ea își face cunoscut mai întâi numai numele ei neînțeles de sus, pe care-l dăruiește spre multa și nesfârșita cercetare cu oboseală celor ce-l cercetează cu dreaptă judecată. Iar cuvântul este acesta: sfânta smerită-cugetare.

3) Câți sunt călăuziți de duhul lui Dumnezeu, să se adune împreună cu noi în acest sobor înțelegător și prea înțelept, purtând în chip înțelegător în inimi tablele cunoștinței lui Dumnezeu. Deci făcând așa, ne-am adunat și am cercetat împreună și am ispitit înțelesul cinstitei numiri. Și unul a zis că ea înseamnă uitarea deplină a isprăvilor proprii; altul, a se socoti pe sine cel mai de pe urmă și mai păcătos dintre toți; altul, cunoștința ce o are mintea despre neputința și slăbiciunea ei; altul, a lua înaintea aproapelui în cazuri de supărări și a dezlega cel dintâi mânia; altul, cunoașterea harului și milei lui Dumnezeu; altul, iarăși, simțirea sufletului zdrobit și tăgăduirea voii proprii.

Iar eu ascultând toate acestea, ispitindu-le prin chibzuință și trezvie, n-am putut să aflu simțirea fericită a aceleia prin auzire. De aceea, ca unul ce sunt cel mai de pe urmă, adunând ca un câine din fărâmiturile ce au căzut de la masa acelor

cunoscători și fericiți părinți, încercând să o lămuresc, am zis: Smerita-cugetare este un har fără nume al sufletului, având un nume numai pentru cei ce au primit cercarea (experiența ei). Ea este o bogăție negrăită; este numirea lui Dumnezeu și darul Lui. Căci zice: «învățați de la Mine»; deci nu de la înger, nici de la om și nici de pe hârtie, - «ci de la Mine» (Mt. 11, 29), adică din sălășluirea, din luminarea și din lucrarea Mea în voi; «că sunt blând și smerit cu inima» și cu gândul și cu cugetul; «și veți afla odihnă», din partea războaielor și ușurarea de gânduri «sufletelor voastre».

4) Alta este arătarea acestei cuvioase vii în iarna patimilor și alta în primăvara rodirii și iarăși alta în vara virtuților, deși toate aceste arătări ale ei pricinuesc împreună veselia și rodirea. De aceea ele sunt și ca niște chipuri și semne ale darurilor.

5) Căci când începe să înflorească ciorchinele acestei cuvioase (smerite-cugetări), urâm îndată cu durere toată slava și lauda omenească, izgonind de la noi iuțimea și mânia. Iar înaintând această împărăteasă a virtuților odată cu vârsta duhovnicească, în suflet, socotim că nimic, mai bine zis ca pricini de scârbă, toate faptele bune săvârșite de noi, gândind că în fiecare zi adăugăm mai multe poveri la sarcina noastră printr-o împrăștiere de care nu ne dăm seama. Iar bogăția darurilor dumnezeiești date nouă o privim ca pe un adaos de mai mare pedeapsă, ca una ce e mai presus de vrednicia noastră. De aceea mintea noastră rămâne atunci nejefuită, închizându-se în vistieria smereniei și neauzind decât ciocăniturile și batjocurile furilor, dar neputând fi păgubită de nici unul din ei, dacă smerenia este vistieria nejefuită.

6) Atâta am îndrăznit să cugetăm, prin puține cuvinte, despre înflorirea și sporirea începătoare a acestui pom pururea înverzit. Dar care este coroana desăvârșită a acestei sfînte virtuți, întrebați pe Domnul, cei ce sunteți ai Domnului. Căci despre mărimea acestei cuvioase nu se poate grăi. Iar despre calitatea ei este și mai cu neputință de grăit. Vom încerca totuși să grăim ceva despre însușirea ei, după înțelegerea dăruită nouă.

7) Între pocăința plină de grijă și plânsul curățit de orice pată și prea cuvioasa smerenie a celor începători e atâta deosebire câtă e între pâine, aluat și făină. Căci sufletul se zdrobește și se subțiază prin pocăința vădită se unește și ca să zic așa, se amestecă (se frământă) cu Dumnezeu prin apa plânsului nemincinos, iar aprinsă de focul Domnului se face pâine și se întărește. Aceasta e fericita smerenie, cea lipsită de aluatul (stricăciunii) și de umflarea mândriei.

Astfel, adunându-se într-o singură putere și lucrare, cele trei sunt ca un lanț prea cuvios sau ca un curcubeu care are aceleași însușiri. Și semnul uneia vei afla că se face și semnul celorlalte. Aceasta voi încerca s-o întăresc printr-o scurtă dovedire.

8) Însușirea cea dintâi și cea mai aleasă a acestei bune și vrednice de laudă treimi este primirea cu cea mai mare bucurie a necinstirii, care e așteptată cu mâinile deschise ale sufletului și e îmbrățișată ca una ce alină și topește bolile sufletului și mari păcate. A doua însușire e pierderea a toată iuțimea și cumpătarea ce se arată în potolirea ei. Iar a treia treaptă prea frumoasă a ei este neîncrederea credincioasă în bunățile agonisite și dorința neîncetată după învățătură.

9) «Sfârșitul legii și al proorocilor este Hristos, spre îndreptarea fiecăruia care crede» (Rom. 10, 14), iar sfârșitul patimilor este slava deșartă și mândria a celui ce nu ia aminte. Pe acestea le pierde această căprioară înțelegătoare (smerenia tf.tr.) care păzește pe cel ce viețuiește împreună cu ea (pe omul smerit n.tr.) neprimitor de nici un venin aducător de moarte. Căci unde se arată în ea veninul fățarniciei? Unde, al clevetirii? Unde se ascunde de ea șarpele? Oare nu e scos mai degrabă la arat din pământul inimii și omorât și nimicit? Nu este în unirea cu aceasta vreo arătare a urii, vreun fel de împotrivire în cuvânt, nu e vreun miros al nesupunerii, decât dacă ar fi vorba de credință.

10) Cel ce s-a unit cu aceasta ca un mire, este lin, blând, ușor de înmuiat prin străpungere, milos mai mult decât toți, senin, strălucitor, ușor de înfrânat, ne-supărăcios, veghetor, netrândav. Și ce trebuie să mai spunem multe? E nepătimăș, dacă «întru smerenia noastră Și-a adus Domnul aminte de noi și ne-a izbăvit pe noi de vrăjmașii noștri» (Ps. 135, 23-24).

11) Călugărul cu cugetul smerit nu va iscodi cele negrăite. Dar cel mândru va iscodi nedreptățile.

12) Stând dracii în chip arătat înaintea ochilor unui oarecare frate din cei mai cunoscători, au început să-l ferească. Dar prea înțeleptul zise către ei: «De veți înceta să mă lăudați prin gânduri în suflet, din retragerea voastră mă voi socoti că sunt mare. De nu veți înceta să mă lăudați, voi cunoaște din laudele voastre necurăția mea. Căci «necurat este la Domnul tot cel ce se înalță cu inima» (Pilde 16, 6). «Deci dacă plecați, m-am făcut mare; dacă mă lăudați, voi dobândi prin voi și mai multă smerenie».

Și dracii zăpăciți de încurcătura în care i-a pus acest cuvânt, s-au făcut nevăzuți.

13) Să nu-ți fie sufletul tău groapă acestei ape de viață făcătoare, care acum izvorăște, acum seacă sub arșița slavei și înălțării. Ci să-ți fie izvor al nepătimirii, care scoate pururea râul de apă al sărăciei (cu duhul n.tr.) din sine. Ia seama, prietene, că văile sunt cele ce rodesc în ele grâu înmulțit și rod duhovnicesc. Valea este sufletul smerit între munți, adică între virtuțile duhovnicești, pururea netrufaș și pururea neclintit.

14) N-am postit, n-am privegheat, nu m-am culcat pe jos, ci «m-am smerit, zice, și m-a mântuit Domnul degrabă» (Ps. 114, 6). Pocăința învie, plânsul bate la ușa cerului, iar cuvioasa smerenie o deschide. Eu mărturisesc Treimea în Unime și Unimea în Treime și mă închin Ei.

15) Pe toate cele văzute le luminează soarele și pe toate cele făcute cu judecată (cu rațiune n.tr.) le întărește smerenia. Nefiind de față lumina, toate sunt întunecate. Și nefiind de față smerita cugetare, toate ale noastre sunt putrede.

16) Unul este în toată zidirea locul care a văzut o singură dată soarele și unul este gândul care a născut de multe ori smerenia. Una și singură a fost ziua în care toată lumea s-a veselit și aceasta este unica virtute care nu poate fi umilită de draci.

17) Una este a se înălța și alta a nu se înălța și alta, a se smeri. Cel dintâi judecă toată ziua; cel de al doilea nu judecă, ci poate se și judecă pe sine; iar cel de al treilea, fiind nevrednic de osândă, pururea se și osândește pe sine.

18) Altceva este a cugeta cu smerenie; altceva a se nevoi pentru a cugeta cu smerenie și iarăși, altceva, a lăuda pe cel smerit cu cugetul. Cel dintâi lucru este al celor desăvârșiți; al doilea, al adevăraților ascultători; iar al treilea, al tuturor credincioșilor.

19) Cel ce s-a smerit înlăuntrul său, nu e furat de buze; căci ceea ce nu are vistieria nu se poate scoate pe ușă.

20) Calului când se află singur i se pare că aleargă tare, dar adus în herghelie, își cunoaște neputința sa.

21) Când gândul nu se mai fălește cu darurile firești, e semn că a început să se însănătoșeze. Iar câtă vreme simte cineva mirosul urât, nu simte mireasma mirului.

22) Cel ce m-a îndrăgit, a spus cuvioasa, nu va mai lovi, nu va mai judeca, nu va mai voi să stăpânească, nu va mai face pe înțeleptul (nu se va mai sfătoși), până ce

va rămâne unit cu mine. Căci după unirea cu mine, acela nu mai e supus legii (I Tim. 1, 9).

23) Nelegiuirii draci i-au semănat laudă în inimă unuia ce se nevoia să ajungă la fericita smerenie. Iar acesta s-a gândit, din insuflare dumnezeiască, să biruiască viclenia duhurilor printr-o meșteșugire evlavioasă. Și anume, sculându-se, a scris pe peretele chiliei numirile celor mai înalte virtuți, adică a iubirii desăvârșite, a smeritei cugetări îngerești, a rugăciunii curate, a curăției nestricate și a celor asemenea. Deci, când veneau gândurile să-l laude, el spunea: «Să mergem la mustrare!» Și venind în chilie citea numirile și striga către sine: «Chiar când vei câștiga acestea, să știi că ești încă departe de Dumnezeu».

24) Care e puterea și firea soarelui acestuia nu putem să spunem; dar cunoaștem din lucrările și însușirile lui, firea lui.

25) Smerita cugetare este acoperământ dumnezeiesc, spre a nu fi văzute izbândirile noastre. Smerita cugetare e adâncul fără fund al puținătății noastre, care nu poate fi furat de nici un tâlhar. Smerita cugetare este «turn tare dinspre fața vrăjmașului» (Ps. 60, 3). «Nu se va folosi vrăjmașul de el și fiul lui, adică gândul nelegiuirii, nu va adăuga a-i face lui rău; și va tăia de la fața lui pe vrăjmașii lui și va pune pe fugă pe cei ce-l urăsc pe el» (Ps. 88, 23).

26) Dar însușirile cunoscute marelui ctitor al bogăției sale din suflet sunt mai multe decât toate cele arătate. Iar acelea sunt, celor ce văd, semne, arătătoare ale bogăției; numai un lucru nu se vede: voința ei de a nu se arăta.

27) Vei cunoaște și nu te vei amăgi văzând că se află în tine această cuvioasă virtute într-o bogăție de lumină negrăită și plină de o dragoste netâlcuită de rugăciune. Înainte de a-i face loc în sine, inima a ajuns la nedefăimarea greșalelor străine. Iar înainte-mergătoarea celor spuse este ura oricărei slave deșarte.

28) Cel ce s-a cunoscut pe sine întru toată simțirea sufletului, a semănat pe pământ bun. Căci în cei ce n-au semănat astfel, nu poate înflori smerita cugetare. Cel ce s-a cunoscut pe sine, a cunoscut în sine gândul fricii de Domnul. Iar cel ce călătorește cu acest gând, ajunge la poarta iubirii.

29) Smerenia este poarta împărăției, introduce înăuntru pe cel ce se apropie. Despre ea socotesc că a zis Domnul că «cel ce voiește va intra și va ieși (fără frică, din viață) și pășune va afla» (În. 10, 9), și că ea e verdeața din Rai. Deci toți câți au intrat prin altă cale în schima călugărească, sunt furi și tâlhari ai vieții lor.

30) Cei ce voim să o dobândim, să nu încetăm a ne cerceta pe noi înșine și dacă vom socoti, întru simțirea inimii, pe aproapele, că ne întrece în toate, aproape ne este milă.

31) E cu neputință să iasă foc din zăpadă. Dar e și mai cu neputință să se afle smerita cugetare între cei de altă credință (eterodocși). Virtutea aceasta este a celor credincioși și bine-cinstitori, dar și a acestora, numai dacă sunt curățiți.

32) Cei mai mulți ne numim pe noi înșine păcătoși și poate că și suntem. Dar ceea ce probează inima, este primirea defăimării.

33) Cel ce se grăbește spre acest liman neînviforat (spre smerenie), nu va înceta să împlinească, să cugete și să născocească tot felul de planuri, de cuvinte, de gânduri, de meșteșugiri, de căutări, de căi, de chipuri de purtări, de iscodiri, de cereri și de rugăciuni, până ce cu ajutorul lui Dumnezeu și prin purtări tot mai smerite și mai ocărâte, va scăpa vasul sufletului său de marea pururea bântuită de furtună a închipuirii de sine. Căci cel ce s-a izbăvit de aceasta, s-a făcut un vameș în stare să afle răspuns bun pentru toate păcatele.

34) Unii țin ca pricină de smerită cugetare relele făcute înainte și după iertarea lor până la sfârșit, biciuind prin ele închipuirea de sine. Alții, ținând în mintea lor patima lui Hristos, se socotesc pururea datornici. Alții se umilesc pe ei prin lipsurile de toate zilele. Alții doboară prin ispitele, prin bolile și prin greșalele lor, înălțarea lor. Alții și-au făcut din lipsa darurilor, maica darurilor.

Dar mai sunt unii - dacă mai sunt și acum nu pot spune - care chiar prin darurile lui Dumnezeu și prin sporirea în ele se smeresc pe ei, socotindu-se nevrednici de o astfel de bogăție și rămân într-o astfel de simțire, adăugând în fiecare zi la datoria lor . Aceasta e smerenia, aceasta e fericirea, aceasta e cununa cea desăvârșită.

35) Când vezi pe cineva sau auzi de el, că în puțini ani a dobândit cea mai înaltă nepătimire, socotește că nu pe alta, ci pe această cale, fericită și scurtă, a călătorit.

36) *Dragostea și smerenia sunt o sfințită pereche. Cea dintâi înaltă, cea de a doua, susținându-i pe cei înălțați, nu-i lasă niciodată să cadă.*

37) Altceva este zdrobirea inimii, altceva cunoștința și altceva smerenia. Zdrobirea este fiica căderii. Căci cel ce cade se zdrobește și stă la rugăciune fără îndrăzneală, dar cu o nerușinare vrednică de laudă, sprijinindu-se în toiagul nădejdi ca unul cu totul zdrobit și cu el alungind câinele deznădejdi.

Cunoașterea e înțelegerea neclintită a măsurilor proprii și amintirea neîmprăștiată a greșalelor celor mai subțiri.

Smerenia este învățătura gândită a lui Hristos adunată în chip înțelegător în vistieria sufletului de cei ce s-au învrednicit de ea, învățătură de care nu se pot apropia cuvintele sunătoare.

38) Cel ce zice că simte în întregime mireasma acestui mir, dar în timpul laudelor se simte mișcat în inimă fie măcar cât de puțin sau că pricepând înțelesul Cuvintelor nu se amăgește, se înșală.

39) Am auzit pe cineva zicând întru simțirea sufletului: *«Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci Numelui Tău dă slavă» (Ps. 113, 9)*. Căci cunoștea că firea nu poate rămâne nicum nevătămată prin sine. «De la Tine e lauda mea în adunare mare» (Ps. 21, 29), adică în veacul viitor. Căci înainte de acela nu o putem purta pe aceasta fără primejdie.

40) Dacă firea și rațiunea și chipul celei mai de pe urmă mândrii, este să fătărim, de dragul slavei, virtuți ce nu le avem în noi, apoi semnul celei mai adânci smerite cugetări, este să ne înfățișăm ca vinovați pentru păcatele care nu sunt ale noastre, de dragul disprețuirii.

Așa a făcut cel ce a luat pâinea și brânza cu mâinile sale; așa, cel ce, dezbrăcându-se de haina sa, a colindat orașul, neispitit de patimă, ca un lucrător al curăției. Unii ca aceștia nu se tem de sminteala omului, deoarece au luat, prin rugăciune, puterea să încredințeze (despre curăția lor) în chip nevăzut pe toți.

41) Cel ce se îngrijește de primul lucru, știe că va lipsi cel de al doilea. Căci unde Dumnezeu e gata să ne asculte, toate le putem face. Ține să superi mai degrabă pe oameni, decât pe Dumnezeu. Căci se bucură văzându-ne alergând spre necinstiri, ca să strâmtorăm, să lovim și să pierdem închipuirea deșartă de sine.

42) Înstrăinarea e pricinuitoarea cea mai mare a acestui fel de nevoie. Căci numai cei cu adevărat mari pot răbda să fie batjocoriți de ai lor. Să nu te sperii de cele spuse. Căci nimenea n-a putut vreodată să urce scara dintr-odată.

43) În aceasta vor cunoaște toți că suntem ucenicii lui Dumnezeu: nu că ni se vor supune dracii, ci că numele noastre s-au scris în cerul smereniei (Lc. 10, 20).

44) Nerodnicia urcă prin fire la înălțime ramurile pomilor numiți lămii. Dar când se fac roditori, se încovoiaie. Cel ce a privit cu înțelegere, știe aceasta.

45) Pe scara acestei cuvioase virtuți, unul primește de la Dumnezeu o suire de treizeci de trepte, altul de șaizeci și altul de o sută. Pe cea mai sus înălțime se află cei nepătimitori; la mijloc, cei în vârstă (duhovnicească) a bărbăției; iar pe cea dintâi, pot urca toți. Cel ce se cunoaște pe sine, nu se va lăsa amăgit să încerce a urca la cele mai presus de puterile lui. Dar pune piciorul în chip neclintit pe această fericită cărare.

46) Păsările se tem de neamul uliului, iar lucrătorii smereniei, de sunetul (ecoul) grăirii lor împotrivă.

47) Mulți au dobândit mântuirea fără mai înainte vestiri, luminări, semne și minuni. Dar fără smerenie, nimeni nu va intra în cămara de nuntă. Căci ea e păzitoarea celor dintâi, iar fără ea cele dintâi îi pierd pe cei mai ușori.

48) Deoarece nu voim să ne smerim, Domnul a rânduit cu purtare de grijă și aceasta: nimeni nu poate vedea ranele sale cum le vede aproapele său. De aceea e de trebuință să dăm mulțumită pentru însănătoșirea noastră nu nouă, ci aceluia și lui Dumnezeu.

49) Cel cu mintea smerită se ferește de voia sa ca de o amăgitoare și în cererile lui către Domnul învață și ascultă cu credință neșovăitoare. El nu ia aminte la viețuirea învățătorilor, ci predă grijă de sine lui Dumnezeu, Care a învățat pe Valaam cele de trebuință și prin asină (Num. 22, 28 urm.).

50) Un astfel de lucrător chiar de ar înțelege, de ar face și de ar grăi cele cuvenite, nici atunci nu și-ar crede sieși. Căci încrederea în sine îi este celui smerit o țepușă și o povară, precum îi este celui mândru spusa altuia.

51) Mie mi se pare că e propriu îngerilor să nu fie furați de păcate. Căci am auzit pe îngerul pămîntesc zicând: **«Nu știi întru mine nimic; dar nu întru aceasta mă voi îndrepta. Că Cel ce mă judecă pe mine este Domnul» (I Cor. 4, 4).** De aceea trebuie să ne osândim și să ne ocărâm pe noi înșine neîncetat, ca prin micșorarea noastră să lepădăm de la noi păcatele fără de voie. Iar de nu, în ceasul ieșirii vom avea de dat socoteală în chip cumplit pentru ele.

52) Cel ce cere de la Dumnezeu lucruri mai prejos de vrednicia sa, va primi fără îndoială cele mai presus de sine . Despre aceasta dă mărturie vameșul, care a cerut iertare, dar a primit îndreptarea (Lc. 18, 14), și tâlharul care a cerut numai pomenirea în împărăție și a moștenit raiul întreg (Lc. 23, 24).

53) Nu se poate vedea în zidire foc mic și mare și nu poate rămâne în smerita cugetare nemincinoasă vreun fel de împătımire de cele materiale. Cât timp păcătuim cu voia, nu este smerenia în noi. Acesta este semnul neaflării ei în noi.

54) Cunoscând Stăpânul că putem întipări chipul virtuții sufletului în purtarea cea din afară, luând un ștergar ne-a arătat calea smereniei (În. 13, 4). Căci sufletul se face asemenea lucrărilor din afară și ia chipul celor ce le face și se întipărește de ele.

55) Stăpânirea s-a făcut unuia dintre îngeri pricină de înălțare, dar nu pentru aceasta o primise pe ea.

56) Altceva simte cel ce șade pe tron și altceva, cel ce șade în gunoi. Și de aceea, poate, dreptul acela s-a așezat pe gunoi în afara cetății. Căci dobândind astfel desăvârșita smerită-cugetare, a spus întru simțirea inimii: «M-am osândit pe mine însumi și m-am istovit. Pământ și cenușă m-am socotit» (Iov 42, 6).

57) Găsesc că Manase (IV Regi 20, 24) a păcătuit ca nici un altul dintre oameni, pentru că a spurcat cu idoli templul lui Dumnezeu și toată credința. De ar fi postit toată lumea pentru el, nimic nu ar fi putut aduce în schimb deopotrivă cu păcatul lui. Dar smerenia a izbutit să tămăduiască în el și cele de nevindecat ale lui . .

58) «Că de ai fi voit jertfă, Ți-aș fi dat» (Ps. 50, 18), zice David către Dumnezeu. Trupurile noastre arse de tot prin post, nu le vei binevoi. Ce înseamnă «jertfa lui Dumnezeu» și celelalte, înțeleg toți. Am păcătuit Domnului, a strigat odinioară această fericită smerenie către Dumnezeu, vorbind despre prea curvie și ucidere. Și îndată a fost auzită. Iertat-a Domnul păcatul tău.

59) Drept cale și pricină a acesteia, pururea pomeniții părinți au rânduit ostenelile trupești. Iar eu, socotesc ascultarea și sinceritatea inimii, care se împotrivește și prin fire închipuirii de sine.

60) Dacă mândria a făcut pe unii, din îngeri, draci, negreșit smerenia poate face și din draci, îngeri. Drept aceea să îndrăznească cei ce au căzut.

61) Să ne grăbim și să luptăm cu toată puterea să urcăm spre vârful acesteia. Iar de nu, să ne atârnam măcar purtați pe umerii ei. Iar de mai șchiopătăm încă, să nu cădem din brațele ei. Căci cel ce cade din ele, m-aș mira să mai dobândească vreun dar veșnic.

62) Puterile și căile ei, dar nu și semnele ei, sunt neagonisirea, înstrăinarea, ascunderea nearătată a înțelepciunii, grăirea nemeșteșugită, cererea milostivirii ascunderea viței de neam bun , alungarea îndrăzelii, depărtarea vorbăriei. Căci nimic n-a putut vreodată să smerească sufletul, că starea sărăcăcioasă și înfățișarea de om care cere milă altora .

63) De pornești la lupta împotriva vreunei patimi, să ai smerenia ca aliată. - «Că vei călca peste aspidă și vasilisc și vei călca în picioare leul și balaurul» (Ps. 90,

30. E vorba, se înțelege despre păcat, despre deznădejde și despre diavol, balaurul trupului.

Smerita cugetare este sonda cerească care poate ridica sufletul din adâncul fără fund (abisul) al păcatelor, la cer. A văzut cineva în inima lui frumusețea ei și cuprins de uimire, a întrebat-o de numele Celui ce a născut-o. Iar ea, zâmbindu-i luminos și liniștit, îi spuse: «Cum te grăbești să afli numele Celui ce m-a născut ? Nu ți-l voi spune, până ce nu vei avea pe Dumnezeu». A Lui fie slava în veci. Amin.

Adâncul (abisul) e maica izvorului, iar smerenia e izvorul dreptei socoteli (a puterii de a deosebi).

Cuvântul XXVI - Despre deosebirea gândurilor, patimilor și virtuților

1) Puterea de a deosebi este în cei începători cunoașterea adevărată a celor privitoare la ei înșiși.

⇒ *În cei de la mijloc, e simțirea înțelegătoare, care deosebește fără greșeală binele propriu zis, de binele natural și de cel potrivit.*

⇒ *Iar în cei desăvârșiți e cunoștința sălășluită în ei prin luminarea dumnezeiască, care poate lumina cu lumina ei și cele ce se află în alții în chip întunecos.*

Sau poate, puterea deosebirii (a dreptei socoteli) este și se cunoaște ca fiind îndeobște cunoașterea sigură a voii dumnezeiești în orice timp și loc și lucru. Ea obișnuiește să se afle numai în cei curați cu inima și cu trupul și cu gura. Dreapta socoteală este conștiința nepătată și simțirea curată.

2) Cel ce a răpus în chip binecredincios pe cei trei, a răpus împreună cu ei și pe cei cinci. Iar cel ce s-a purtat cu nepăsare față de aceia, nu va birui pe nici unul.

3) Nimenea, auzind sau văzând în viața călugărească unele lucruri mai presus de fire, să nu cadă din neștiință în necredință. Căci unde vine Dumnezeu cel mai presus de fire, se fac și lucrurile cele mai presus de fire.

4) Tot războiul drăcesc din noi constă din aceste trei chipuri atotcuprinzătoare: din negrijă, din mândrie sau din pizma dracilor. E de plâns cel dintâi; e foarte ticălos al doilea; dar fericit este al treilea.

5) Să ne fie în toate, după Dumnezeu, drept țință și îndreptar, conștiința, ca cunoscând de unde vine suflarea vânturilor, să întindem pânzele potrivit lor.

6) În toate lucrările noastre cele după Dumnezeu, dracii ne sapă trei gropi. Întâi luptă ca să împiedice să se facă binele. Al doilea, după cea dintâi înfrângere a lor, ca să nu se facă aceasta după Dumnezeu. Când nu-și ating tâlharii nici țința aceasta, venind liniștit către sufletul nostru, ne fericesc că viețuim în toate după Dumnezeu. Dușmana celei dintâi ispite, este sângea și gândul la moarte. A celei de a doua, este supunerea și ocară; a celei de a treia, defăimarea neîncetată de sine.

7) Această osteneală ne stă în față până ce va intra în locul cel sfânt (în altarul) al nostru focul lui Dumnezeu. Atunci nu vom mai sta sub sila unor gânduri ce intră în noi înainte de a băga de seamă (prejudecăți). «Căci Dumnezeul nostru este foc ce mistuie» (Deut. 4, 24) toată aprinderea (necuvenită) și mișcarea, gândurile de mai înainte (prejudecățile), împietrirea și întunecarea dinăuntru, văzută și gândită.

8) Dar dracii obișnuiesc să facă și cele contrare celor spuse. Căci când izbutesc să înfrângă sufletul și să răstoarne lumina minții, nu mai este în noi, nenorociții, nici trezvie, nici dreaptă socoteală (discernământ), nici socotință, nici rușine, ci tocire, nesimțire, nedeosebire și orbire.

9) De nu va veni seara și întunecul peste ziua sufletului, tâlharii nu vor jefui, junghia și pierde. Prin furt se pierde ființa, prin furt se face ceea ce nu este bun ca ceea ce ar fi bun. Furtul este o luare în robie a sufletului prin nebăgare de seamă. Junghierea sufletului este omorârea minții raționale, căzută în fapte necuvenite. Iar pierderea e deznădejdea după nelegiuirea săvârșită.

10) Nimenea să nu dea vina pe neputința sa pentru neîmplinirea poruncilor evanghelice. Căci sunt suflete care au făcut și ceea ce e mai presus de poruncă. Să

te încredințeze de aceasta cel ce a iubit pe aproapele mai mult decât pe sine însuși și și-a pus sufletul pentru acela, măcar că nu a luat o poruncă de la Dumnezeu pentru aceasta.

11) Să îndrăznească pătimășii care se smeresc. Căci chiar de vor cădea în toate gropile și vor fi vânați prin toate cursele și se vor îmbolnăvi de toate bolile, dar după însănătoșire vor fi tuturor doctori și luminători, sfeșnice și povățuitori, învățând chipurile de vindecare ale fiecărei boli și izbăvind pe cei ce vor cădea, prin încercarea (experiența) lor.

12) Cei ce sunt chinuiți încă de niscai gânduri de mai înainte furișate și pot să învețe, măcar prin cuvântul simplu, să învețe, dar să nu și conducă. Căci poate că, rușinându-se de cuvintele lor, vor începe să facă cele bune. Și se întâmplă în ei, ceea ce am văzut la unii ce se tăvăleau în mocirlă. Aceștia, murdărindu-se de noroi, învățau pe trecători chipul în care s-au scufundat, povestindu-le aceasta spre mântuirea lor, ca să nu cadă și ei în aceeași pătimire. Căci pentru mântuirea altora i-a izbăvit pe ei Dumnezeu, Cel atotputernic, de noroi. Iar dacă cei pătimiși se vor arunca de bunăvoie în plăceri, să împărtășească învățătura prin tăcere. Căci s-a zis că «Iisus a început a face și (apoi) a învăța» (Fapte 1,1).

13) Cumplită cu adevărat, cumplită mare străbatem, o, călugări smeriți și plină de multe valuri și de stânci înălțate, de vârtejuri amețitoare, de stânci ascunse, de dihanii, de pirați, de valuri, de hăuri.

Prin stâncile văzute ale sufletului să înțelegem mânia sălbatecă și năpraznică, prin vârtej amețitor, deznădejdea ce învălue mintea și se opintește să o prăvălească în fundul descurajării; prin stâncă ascunsă, neștiința care ține răul ca bine; dihania e trupul acesta mic și sălbatec; pirații sunt slujitorii atotcumpliți ai slavei deșarte care răpesc încărcătura corăbiei noastre și osteneala virtuților noastre; valul este pântecul umflat și greu care ne predă dihaniei prin propria pornire; iar hăul este mândria azvârlită din cer, care ne ridică până la cer și ne aruncă până în prăpastia cea fără de fund (în abis).

14) Cei ce au învățat carte știu care învățături se potrivesc începătorilor, care celor de la mijloc și care, învățătorilor. Să luăm aminte cu chibzuială, ca nu cumva întârziind în învățatură, să viețuim încă în nevoințele celor începători. Căci e rușine mare să vezi un bătrân mergând la școală alături de copii.

Alfabetul cel mai bun pentru toți este acesta: ascultarea, postul, sacul pocăinței, cenușa, lacrimile, mărturisirea, tăcerea, smerenia, privegherea, bărbăția, frigul,

osteneala, viețuirea în greutate, defăimarea, zdrobirea, nepomenirea răului, iubirea de frați, blândețea, credința simplă neiscoditoare, negrija lumii, ura fără ură a părinților, nepătimirea, simplitatea împreună cu nerăutatea, neprețuirea din partea altora.

Rânduiala cea bună a celor înaintați constă din : lipsa de slavă deșartă, nemânieră, buna nădăjduire, liniștea, dreapta socoteală (discernământul), gândirea neclintită la judecată, mila, iubirea de străini, sfătuirea cumpătată, rugăciunea netulburată de patimi, ne iubirea de arginți.

Iar regulă, cuvântul și legea duhurilor și trupurilor celor ce s-au desăvârșit, viețuind cu bună credincioșie în trup, este aceasta: inimă nerobită, dragoste desăvârșită, izvor de smerită cugetare, ieșirea minții, intrarea lui Hristos, lumina nejefuită a rugăciunii, belșugul luminării dumnezeiești, pătimirea morții, ura vieții, fuga de trup; a fi sol pentru lume, silitor al lui Dumnezeu, împreună-liturghisitor cu îngerii, adâncul fără fund (abisul) al conștiinței, casă a tainelor, păzitor al tainelor, mântuitor al oamenilor, dumnezeu al dracilor, domn al patimilor, stăpân al trupului, epitrop al firii, fugă de păcate, casă a nepătimirii, următor al Stăpânului cu ajutorul Stăpânului.

15) Nu puțină nevoie avem de trezvie, când trupul e bolnav. Căci dracii văzându-ne zăcând și neputând deocamdată să ne folosim de nevoința împotriva lor, din pricina slăbiciunii, încearcă să ne războiască cu mai multă tărie. De bolnavii din lume se apropie dracul mâniei și uneori al hulei. De cei din afară de lume, dacă au din belșug cele de trebuință, se apropie dracul lăcomiei pântecelui sau al curviei, iar dacă sunt lipsiți și petrec în locuri de nevoie, le întinde curse stăpânul trândăviei și al nemulțumirii.

16) Am aflat că lupul curviei adaugă dureri celui bolnav și chiar în dureri îi sădește simțiri necuviincioase și curgeri. Se întâmplă să vezi lucru izbitor, că în timpul unor cumplite dureri, trupul zburdă și se înfierbintă. Dar m-am întors și am văzut pe alții zăcând și fiind mângâiați pe patul însuși de lucrarea dumnezeiască sau de străpungerea inimii, iar prin mângâieri depărtând de la ei durerile, încât se aflau ca unii care n-ar voi să se izbăvească de boală niciodată. Și iarăși m-am întors și am văzut pe alții chinându-se, dar izbăvind-se prin boală ca printr-o certare și am slăvit pe Cel ce prin lut curățește lutul.

17) Minte înțelegătoare este îmbrăcată numaidecât și cu simțire înțelegătoare. Ea fiind în noi și nefiind în noi, să nu încetăm să o căutăm. Căci arătându-se ea, cele

din afară vor înceta să mai lucreze cele ale lor. Aceasta este ceea ce un oarecare filozof cunoscător a spus: «Și vei afla simțirea dumnezeiască».

18) Viața călugărească se cade să fie trăită întru simțirea inimii, în fapte, în cuvinte, în cugetări și mișcări. Iar de nu, nu este călugărească și deci nici înge-rească.

19) Altceva este purtarea de grijă a lui Dumnezeu, altceva ajutorul Lui, altceva paza, altceva mila lui Dumnezeu și altceva mângâierea. Cea dintâi se vede în toată zidirea; cea de a doua, numai în credincioși; cealaltă, între cei ce cred cu adevărat; iar cea din urmă se arată în cei ce-L iubesc.

20) Se întâmplă uneori că ceea ce pentru unul este leac, pentru altul este otravă. Și se întâmplă alteori, că una și aceeași, dată unuia la timp potrivit, îi este leac și la timp nepotrivit îi este osândă.

21) Am văzut doftor nepriceput, care, defăimând pe cel zdrobit, nu i-a pricinuit nimic altceva decât deznădejdea. Și am văzut doftor iscusit care, operând prin ocărire inima umflată, a golit-o de tot puroiul. Am văzut odată pe un bolnav bând pentru curățirea întinăciunii doftoria ascultării și mișcându-se și umblând și nedormitând, iar altădată, pe altul - cu ochiul sufletului bolnav - liniștindu-se și petrecând în tăcere. Cine are urechi de auzit să audă.

22) Unii, nu știu de unde (căci am învățat să nu iscodesc darurile lui Dumnezeu cu părerile mele), au prin fire, ca să zic așa, o înclinare spre înfrânare sau spre curăție sau spre liniște sau spre necutezanță sau spre blândețe sau spre străpungerea ușoară a inimii și sunt alții care au aceeași fire împotrivindu-se când voiesc să facă acestea, încât trebuie să o silească cu toată puterea. Dar mie îmi plac aceștia mai mult decât cei dintâi, ca unii care, deși pentru un timp sunt biruiți, își silesc firea.

Nu te lăuda, o, omule, cu bogăția nemuncită. Căci Dătătorul de daruri, cunoscând de mai înainte vătămarea și pieirea spre care mergi, te-a izbăvit în oarecare măsură, prin darurile Lui neplătite și învățăturile din copilărie și creșterea primită și îndeletnicirile deprinse ne ajută sau ni se împotrivesc, după ce am crescut, la dobândirea virtuților și în viețuirea călugărească.

23) *Îngerii sunt lumină călugărilor. Iar viețuirea călugărească e lumină tuturor oamenilor.* Drept aceea să se nevoiască în toate să fie pildă bună, nedând nici o sminteală în nimic, în cele ce le lucrează și le grăiesc. «Că dacă lumina, se face

întuneric, întunericul» — adică cei ce petrec în lume, cu cât mai mult nu se vor întuneca (Mt. 7, 23) ?

24) Dacă mă ascultați, voi ce voiți, e bine să nu ne pierdem în multe feluri de învățături și să împărțim bietul nostru suflet ca să se lupte cu mii de mii și cu zeci de mii de zeci de mii de dușmani. Căci nu ne va ajunge timpul să învățăm sau să aflăm toate zecile de mii de meșteșugiri ale lor. Să ne înarmăm cu Treimea cea Sfântă împotriva celor trei prin cei trei. Căci de nu, ne vom pricinui multe osteneli.

25) Cu adevărat, de va veni în noi «Cel ce preface marea în uscat» (Ps. 65, 5), o va trece negreșit și Israelul din noi, nebântuit de valuri sau mintea care vede pe Dumnezeu și va vedea pe egipteni înecându-se în apa lacrimilor. Dar de nu va veni Acela în noi, «cine va putea suferi vuietul valurilor ei sau ale trupului acesta?» (Rom. 7, 24). De va învia în noi Dumnezeu prin făptuire, risipi-se-vor vrăjmașii Lui și de ne vom apropia de El prin vedere (contemplare), vor fugi cei ce-L urăsc pe El și pe noi, de la fața Lui și a noastră.

26) Să ne sârguim să învățăm cele dumnezeiești mai degrabă prin sudoare și prin osteneală și nu prin cuvântul simplu. Căci nu cuvinte, ci fapte va trebui să arătăm în vremea ieșirii (sufletului).

27) Cei ce au auzit că se află o comoară ascunsă într-un anumit loc, o caută pe aceasta, și din pricina căutării foarte obositoare păzesc cu luare aminte cele ce au aflat. Iar cei ce s-au îmbogățit fără osteneală, le risipesc cu ușurință.

28) Greu este să învingem gândurile furișate în noi mai înainte. Iar cei ce nu încetează să adauge la ele au deznădăjduit de ei înșiși sau nu s-au folosit cu nimic din lepădare. Totuși, știm că Dumnezeu toate le poate și nimic nu-I este Lui cu neputință.

29) Mi-au pus unii o întrebare greu de dezlegat, care întrece priceperea tuturor celor ca mine și al cărei răspuns nu l-am găsit cuprins în niciuna din cărțile ce mi-au trecut prin mână. Ziceau aceia: Care din cele opt gânduri sunt născute din altele și pe care din ele îl naște fiecare din cele trei de căpetenie, în chip deosebit? Eu, arătându-mi neștiința față de această întrebare fără să mă rușinez, am aflat un răspuns de la prea cuvioșii bărbați: Maica curviei este lăcomia pântecelui; a trândăviei, este slava deșartă; întristarea e fiica acestor trei, ca și mânia. Maica mândriei este iarăși slava deșartă. Dar eu răspunzând acelor pururea pomeniți bărbați, am zis: vă rog să-mi arătați și fiicele celor opt și pe fiecare a cărei fiică este?

Acei nepătimitori m-au învățat cu mare bunăvoință, spunându-mi că nu există o ordine sau o înțelegere între cele fără înțelegere, ci o totală neorânduială și nestatornicie. Și încredințându-mă fericiții pomeniți despre aceasta cu pilde convingătoare, aduceau multe dovezi, dintre care unele le înșirăm în «Cuvântul» de față, ca să ne luminăm prin el și despre celelalte.

De pildă:

- ⇒ *râsul la vreme nepotrivită este pricinuit uneori de curvie, alteori de slava deșartă, când cineva se fălește cu sinea lui fără rușine; iar alteori vine din desfătare.*
- ⇒ *Somnul mult vine din desfătare; dar uneori și din post, când cei ce postesc se mândresc; alteori din trândăvie; iar alteori din fire.*
- ⇒ *Vorba multă izvorăște uneori din slava deșartă, alteori din lăcomia pântecelui.*
- ⇒ *Trândăvia se naște uneori din desfătare (multă mâncare), alteori din netemerea de Dumnezeu.*
- ⇒ *Hula este, în primul rând, fiica mândriei, dar de multe ori și din judecarea aproapelui în sinea ta, sau din pizma necuvenită a dracilor.*
- ⇒ *Învârtoșarea inimii vine din saturare, dar de multe ori și din nesimțire și din împătımire. Iar împătımirea se naște din curvie și din slava deșartă și din altele multe.*
- ⇒ *Violența vine din închipuirea de sine și din mânie.*
- ⇒ *Fățărnicia vine din mulțumirea de sine și din viețuirea după capul propriu. Iar cele contrare acestora se nasc din maici contrare celor pomenite.*

Iar ca să nu spun multe (căci mi-ar lipsi timpul să cercetez și să lămuresc pe fiecare în parte), *nimicitoarea de căpetenie a tuturor patimilor este smerita cugetare. Căci cei ce au câștigat-o pe ea, au biruit toate.*

30) Născătoarele tuturor patimilor sunt plăcerea și violența; cel ce le ține pe acestea nu va vedea pe Domnul. Dar nu vom avea nici un folos de ne vom înfrâna de la una, fără să ne înfrânăm și de la cealaltă.

31) Să luăm pildă de temere de Domnul de la dregătorii stăpânirii și de la fiare, iar dragostea trupurilor să-ți fie chip al dragostei de Dumnezeu. Căci nimic nu ne împiedică să luăm pildele virtuților și de la cele potrivnice.

32) Cei de azi s-au înrăit cumplit și toți s-au umplut de închipuirea de sine și de fățărnicie. Poate că arată osteneli trupești asemănătoare părinților noștri celor de demult, dar de darurile lor nu se învrednicesc, deși socotesc că firea nu avea altădată atâta nevoie de daruri ca acum. Și pe drept cuvânt ni s-a întâmplat aceasta.

Căci nu în osteneală, ci în simplitate și smerenie se arată Dumnezeu. Și cu toate că puterea Domnului se desăvârșește în slăbiciune, nu va lepăda Domnul pe lucrătorul smerit cu cugetul (II Cor. 12, 9).

33) Când vedem pe careva dintre luptătorii lui Hristos supus unor dureri trupești, să nu ne grăbim să socotim că aceasta e o pedeapsă venită din păcătoșenia lui, ci să-l vindecăm mai degrabă, primindu-l cu iubire simplă și nevicleană, ca pe un mădular al nostru și ca pe un împreună-luptător cu noi.

34) *Există o boală pentru curățirea de păcate și există o alta, pentru smerirea cugetului. Bunul și Prea bunul nostru Domn și Stăpân, când vede pe unii mai trândavi în nevoie, smerește trupul lor prin boală, ca printr-o nevoie mai nedureroasă. Dar uneori ea vine și pentru a curăți sufletul de gânduri rele sau de patimi.*

35) Toate cele ce ni se întâmplă, fie văzute, fie nevăzute, se pot primi și bine și cu patimă și cu o simțire mijlocie. Am văzut trei frați supuși greutăților: unul se revoltă, altul rămase neîntristat și al treilea a cules rod mult.

36) Am văzut plugari semănând aceeași sămânță, dar fiecare urmărind alt scop: unul ca să-și plătească datoria; altul ca să-și adune bogăție; altul ca să vâneze lauda de la cei ce treceau pe calea vieții, pentru buna lui lucrare; altul ca să necăjească pe dușmanul lui care-l pizmuia; în sfârșit, altul, ca să nu fie osândit de oameni ca leneș. Iar înțeleșurile semănăturii plugarilor sunt acestea: postul, privegherea, milostenia, slujirea și cele asemenea. Deci frații să caute să-și cunoască prin cercare (prin experiență) scopurile ce le urmăresc în Domnul.

37) După cum atunci când scoatem apa din fântână, ni se întâmplă să scoatem, fără să băgăm de seamă și câte o broască, la fel când lucrăm virtuțile, de multe ori lucrăm și patimile împletite în chip nevăzut cu ele.

De pildă: lăcomia pântecelui se împletește cu primirea de străini; curvia, cu iubirea; asprimea, cu dreapta socoteală (cu discernământul); viclenia, cu chibzuiala; uneltirea, pregetarea, trândăvia, împotrivirea în cuvânt, viețuirea după regula proprie și neascultarea, cu blândețea; îngâmfarea dăscălească, cu tăcerea; trufia, cu bucuria; lenea, cu nădejdea; osândirea, iarăși, cu iubirea; moleșala și trândăvia, cu liniștirea (isihia); amărăciunea, cu curăția; încrederea în sine, cu smerenia; iar tuturor acestora le urmează, ca o băătură de obște sau mai bine zis ca o otravă, slava deșartă.

38) *Să nu ne întristăm când cerem ceva de la Domnul timp îndelungat și nu suntem auziți, căci Domnul ar fi voit ca toți oamenii să se facă nepătimitori într-o clipă, dar ca un înainte-știutor, cunoaște că aceasta nu le este de folos. Toți cei ce cer și nu primesc de la Dumnezeu cele cerute, fără îndoială că nu le primesc pentru una din aceste pricini: sau pentru că cer înainte de vreme sau pentru că cer cu nevrednicie și dornici de slavă deșartă sau pentru că primindu-le se vor fâli sau după dobândirea lucrului cerut vor cădea în nepăsare.*

39) Patimile s-au depărtat uneori nu numai de la unii credincioși, ci și de la unii fără credință, afară de una. Ele au lăsat-o pe aceea singură să umple locul tuturor, ca una ce e cea dintâi dintre ele. Căci aduce atâta vătămare, că și din cer poate coborî .

40) Nimenea nu se îndoiește, cred, că dracii se depărtează din suflet, fie pentru un timp, fie neîncetat. Dar puțini știu în câte feluri se face această depărtare a lor de la noi.

Materia patimilor este mistuită de focul dumnezeiesc. Iar odată cu dezrădăcinarea acestei materii și cu curățirea sufletului, se pierde și patimile. Numai să nu le atragem iarăși printr-o viețuire trupească și prin lipsă de grijă. Dracii se depărtează de bună voie, făcându-ne să fim fără grijă. Dar prin aceasta răpesc pe neașteptate bietul nostru suflet.

Cunosc și altă retragere a fiarelor. E cea de după ce sufletul s-a obișnuit în chip deplin și s-a îmbibat la culme de patimi, făcându-se el însuși uneltitor sieși și războindu-se el însuși cu sine. Pilda acestui lucru sunt pruncii. Căci după o lungă obișnuință, își sug, în lipsa sânilor mamei, degetele lor.

Cunosc încă și o a cincea nepătimire în suflet, care constă din multă simplitate și nevinovăție. «Ajutorul lor cel drept este de la Dumnezeu, Care mântuiește pe cei drepti cu inima »(Ps. 7, 10 -11), și-i izbăvește pe nesimțite de rele, așa cum pruncii, dezbrăcați, nu-și cunosc goliciunea lor.

41) *Păcatul sau patima nu se află în fire în chip natural. Căci Dumnezeu nu e făcătorul patimilor. Iar virtuțile naturale sădite în noi de El sunt multe. Între ele sunt în chip vădit și acestea: milostivirea, dacă și elinii compătimesc; iubirea, dacă și animalele necuvântătoare lăcrămează de multe ori când sunt lipsite unele de altele; credința, căci în toți se naște aceasta; nădejdea, căci împrumutându-ne, plecând pe mare, semănând, nădăjduim cele mai bune. Deci dacă, precum s-a dovedit, iubirea este o virtute naturală în noi, «iar ea e legătura*

și plinirea legii» (Rom. 13, 10), atunci virtuțile nu sunt străine firii. Rușineze-se deci cei ce opun lucrării lor, neputința.

42) Mai presus de fire sunt: curăția (fecioria), nemânieră, smerita cugetare, rugăciunea, privegherea, postul, străpungerea neîncetată a inimii. Învățătorii unora din acestea sunt unii oameni, ale altora, îngerii; iar învățător și Dătător ale altora este Dumnezeu Cuvântul.

43) Când ni se cer deodată două fapte bune, trebuie să alegem pe cea mai de trebuință. De pildă: de multe ori stând noi la rugăciune, vin la noi niște frați. Trebuie să alegem una din două: sau să părăsim rugăciunea sau să întristăm pe fratele lăsându-l să plece fără răspuns. *Iubirea e mai mare decât rugăciunea. Rugăciunea a fost socotită totdeauna ca o virtute parțială, iubirea e cuprinzătoare tuturor.*

Iarăși: ducându-mă odată într-o cetate sau într-un sat, fiind încă tânăr, așezându-mă la masă, am fost cuprins deodată de gândurile lăcomiei pântecelui și slavei deșarte. Și de fapt, temându-mă de fiica nebuliei pântecelui, am fost biruit mai degrabă de slava deșartă. Dar știam că dracul lăcomiei pântecelui învinge de multe ori pe cel al slavei deșarte în cei tineri. Și pe drept cuvânt.

44) La cei din lume, rădăcina tuturor relelor este iubirea de arginți. Iar la călugări, lăcomia pântecelui. La cei duhovnicești sunt lăsate de multe ori de Dumnezeu, din iconomie, niște patimi foarte mici, ca defăimându-se foarte tare pe ei înșiși, din pricina unor patimi mici și nepăcătoase, să-și agonisească o bogăție nejefuită, de smerită cugetare.

45) Nu este cu puțință ca cel ce petrece de la început cu nesupunere, să dobândească smerenia, chiar dacă fiecare își închipuie că a învățat un meșteșug propriu sau e în stare s-o agonisească.

46) Părinții stabilesc că făptuirea constă în două virtuți cu totul generale. Și pe drept cuvânt. Căci una e ucigașa plăcerilor, iar cealaltă asigură această ucidere prin smerita cugetare. De aceea și plânsul e îndoit: unul desființează păcatul, iar celălalt pricinuieste smerita cugetare.

47) E propriu celor evlavioși să dea tot, celui ce cere. Iar a celor mai evlavioși, să dea și celui ce nu cere. Dar a nu cere de la cel ce a luat (Mt. 5, 39), mai ales când pot, e propriu numai celor nepătimitori.

48) Să nu încetăm să ne cercetăm în toate patimile și în toate virtuțile, în care ne aflăm: la început, la mijloc sau la sfârșit. Toate războaiele dracilor împotriva noastră se nasc din aceste trei pricini: fie din iubirea de plăceri, fie din mândrie, fie din pizma dracilor. Cei războiți din pricina din urmă sunt fericiți. Cei războiți de mândrie sunt foarte vrednici de plâns. Iar cei din iubirea de plăceri, rămân netrebnici până la sfârșit.

49) Există o simțire, mai bine zis o deprindere numită răbdare în dureri, de care cel ce e prins, nu se va mai teme sau nu va mai fugi de durere niciodată. Stăpânite de această pururea lăudată virtute, sufletele mucenicilor au răbdat cu ușurință chinurile.

50) *Altceva este străjuirea gândurilor și altceva păzirea minții. Pe cât de departe este răsăritul de apus, pe atât e mai înaltă cea de a doua, față de cea dintâi și mai obositoare.*

51) Altceva înseamnă a se ruga cineva împotriva gândurilor și altceva a grăi împotriva lor și altceva a le disprețui și a se ridica deasupra lor. Chipul cel dintâi de împotrivire e mărturisit de cel ce a zis: «Dumnezeul meu, spre ajutorul meu ia aminte» (Ps. 69, 1) și cele asemenea; al doilea, de cel ce a zis: «Și voi răspunde celor ce mă osândesc cuvânt de împotrivire (Ps. 118, 42). Și iarăși: «Pusu-ne-ai pe noi spre grăire împotriva vecinilor noștri» (Ps. 79, 7). Iar pentru cel de al treilea e martor cîntărețul: «Amuțit-am și n-am deschis gura mea» (Ps. 38, 3) și: «Pus-am strajă gurii mele, cînd s-a sculat păcătosul împotriva mea» (Ps. 38, 2). Și iarăși: «Cei mândri au călcat legea foarte, iar eu de la vederea Ta nu m-am abătut» (Ps. 118, 51).

Dintre aceștia, cel de la mijloc se folosește de multe ori de chipul dintâi, pentru nepregătirea lui; cel dintâi nu poate alunga încă în chipul al doilea pe vrăjmași; iar cel de al treilea batjocorește cu totul pe draci.

52) E prin fire cu neputință ca cel netrupesc să fie hotărnicit de trup. Dar celui ce a agonisit pe Dumnezeu, toate-i sunt cu putință.

53) Precum cei ce au simțul mirosului sănătos pot cunoaște pe cel ce ține mirodenii în chip ascuns, așa și sufletul curat obișnuiește să cunoască buna mireasmă ce a dobândit-o de la Dumnezeu și mirosul urât aflat în alții, de care el s-a izbăvit. Dar acestea nu sunt cunoscute altora.

54) *E cu neputință ca toți să ajungă nepătimitori, dar nu e cu neputință ca toți să se mântuiască și să se împace cu Dumnezeu.*

55) Să nu te stăpânească cei de alt neam care voiesc să iscodească iconomiile negrăite ale lui Dumnezeu și vederile ce se întâmplă în oameni și care îți pun în minte pe nesimțite că Domnul este părtinitor. Căci aceștia sunt și se fac cunoscuți ca nepoți ai închipuirii de sine.

56) Este un drac al iubirii de arginți care fățărește de multe ori smerenia și este un drac al slavei deșarte și al iubirii de plăceri, care îndeamnă spre milostenie. Dacă ne curățim de amândoi, să nu încetăm a face milă în tot locul.

57) Unii au spus că dracii se împotrivesc dracilor, dar eu spun că toți caută pierzarea noastră.

58) Oricărei lucrări duhovnicești văzute și gândite îi premerge o intenție potrivită și o dorință prea bună, care se nasc în noi cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu. Căci dacă nu premerge cele dintâi, a doua nu obișnuiește să urmeze.

59) Dacă este un timp potrivit pentru tot lucrul de sub cer, cum zice Ecleeziastul (Ecl. 3, 1), dar între toate lucrurile sunt și lucrurile sfințite ale viețuirii noastre, să avem grijă ca să căutăm în fiecare timp cele potrivite aceluia timp. Căci este un timp al nepătimirii în cei ce se nevoiesc și un timp al împătimirii pentru ținerețea celor ce se nevoiesc; un timp al lacrimilor și un timp al inimii învârtoșate; un timp al supunerii și un timp al stăpânirii; un timp al postului și un timp al împărtășirii de hrană; un timp al războiului din partea trupului dușman și un timp al liniștirii fierbințelii; un timp al iernii sufletului (al viforului) și un timp al liniștii minții; un timp al întristării inimii și un timp al bucuriei duhovnicești; un timp de învățare a altora și un timp de ascultare; un timp al întinărilor, pentru închipuirea de sine și un timp al curăției, pentru smerenie; un timp de luptă și un timp de odihnă adăpostită; un timp de liniștire și un timp de împrăștiere nestăpânită; un timp de rugăciune neîntreruptă și un timp de slujire nefățarnică.

Deci să nu căutăm înainte de timp, cele ale timpului (potrivit pentru un lucru), amăgindu-ne dintr-o pornire a mândriei. Să nu căutăm iarna cele ale verii; nu, în sămânță, snopii. Pentru că timpul semănării cere osteneli și timpul secerișului aduce haruri negrăite. Iar de nu, nu vom lua nici la timpul convenit cele proprii ale timpului.

60) Unii au luat de la Dumnezeu cuvioasele răsplătiri ale ostenelilor înainte de osteneli. Alții în osteneli, alții după osteneli, alții în vremea morții, potrivit unei iconomii negrăite a lui Dumnezeu. Trebuie căutat care e mai smerit între aceștia.

61) Există o deznădejde din mulțimea de păcate și din povara conștiinței și a întristării de nesuportat, din pricina copleșirii sufletului de mulțimea rănilor și o scufundare a lui în adâncul deznădejdi, sub greutatea acestora. Și există o deznădejde ce ni se întâmplă din mândrie și din închipuirea de sine, din pricină că socotim căderea ce ni s-a întâmplat, sub demnitatea noastră. Cine ia seama, va afla în aceștia această stare: cel dintâi se predă pe sine nepăsării; cel de al doilea nu mai are nădejde în nevoință. Amândouă sunt fără folos. Căci pe unul obișnuiește să-l tămăduiască înfrânarea și buna nădejde, iar pe al doilea, smerenia și nejudicarea altora.

62) Nu trebuie să ne mirăm și să ne încludăm, văzând pe unii săvârșind fapte rele și aducând pentru ele motive bune. Pentru că și pe șarpele din Rai l-a pierdut închipuirea de sine care l-a înălțat.

63) În toate lucrurile săvârșite și în toate felurile de viețuire, fie întru ascultare, fie întru neascultare, fie văzute, fie gândite, acesta să-ți fie dreptarul: dacă sunt după Dumnezeu. De pildă: dacă noi, cei începători, săvârșind vreun lucru oarecare, nu câștigăm din lucrarea lui în suflet mai multă smerenie decât cea pe care o avem, nu socotesc că-l săvârșim cu voia lui Dumnezeu, fie că e mic, fie că e mare.

64) În noi, cei mai prunci, în aceasta avem încredințarea despre voia lui Dumnezeu; în cei de la mijloc, poate îndepărtarea vrăjmașilor; iar în cei desăvârșiți, în sporirea și în bogăția luminii dumnezeiești. Cele mici, pentru cei mari, poate nu sunt mici; iar cele mari, pentru cei mici, nu sunt numaidecât desăvârșite.

65) Văzduhul curățit de nori arată soarele strălucitor; iar sufletul, eliberat de gândurile relelor de mai înainte și învrednicit de iertare, vede numaidecât pe Dumnezeu.

66) Altceva este păcatul și altceva nelucrarea lui din trândăvie și altceva e nepăsarea; altceva patima și altceva căderea. Cel ce le poate cerceta în Domnul, să le cerceteze în chip lămurit.

67) Unii fericesc mai presus de toate facerea de minuni și ceea ce se vede din darurile (harismele) duhovnicești. Ei nu știu că sunt multe mai presus de acestea și ascunse, care de aceea sunt ferite de cădere.

68) Cel ce s-a curățit în chip desăvârșit își vede sufletul, deși nu și sufletul aproapelui, în ce daruri se află. Dar cel ce întârzie încă, cunoaște semnele acestora prin trup.

69) Puțin foc curățește toată materia, precum o spărtură mică nimicește toată osteneala.

70) Este o odihnă a lucrării dușmane, care trezește puterea minții și nu atât fierbințeală. Și este o adâncă străpungere (a inimii), care trezește și mișcările ei, ca să nu ne încredem în noi înșine, ci în Dumnezeu, Cel ce omoară în chip neștiut fierbințeala care se află în noi.

71) Când vedem pe vreunii iubindu-ne în Domnul, să ne păzim neîndrăzneți, mai ales față de ei. Căci nimic nu obișnuiește să risipească dragostea și să pricinuiască ura ca îndrăzneala.

72) Ochiul sufletului e înțelegător și foarte frumos și e mai presus de toată frumusețea, după ființele netrupești. De aceea și cei pătimiși au putut cunoaște gândurile aflătoare în alte suflete, din multă iubire față de ele. Și mai ales când, întinați, sunt scufundați în trupurile lor.

73) Dacă nimic nu se împotrivește firii nemateriale ca ceea ce e material, cel ce citește să înțeleagă.

74) Grija de ei înșiși în cei lumești se împotrivește purtării de grijă a lui Dumnezeu; iar în noi, cunoștinței înțelegătoare. Cei neîntăriți cu sufletul, să cunoască din necazurile și primejdiile trupului și a necazurilor din afară cercetarea lor de către Dumnezeu; iar cei desăvârșiți să o cunoască din venirea Duhului și din adaosul de daruri (de harisme).

75) Este un drac, care când ne întindem pe pat, venind la noi, ne săgetează cu amintiri urâte și murdare, pentru ca neridicându-ne la rugăciune, din trândăvie și neînarmându-ne împotriva lui, să adormim în gânduri murdare și să avem visuri murdare.

76) Există un așa numit înainte-mergător al duhurilor, care ne ia în primire îndată ce ne deșteptăm din somn și întinează primul nostru gând. Dă pârga zilei tale Domnului, căci ea va fi a celui ce o ia mai înainte.

Un lucrător prea bun al Domnului mi-a spus un cuvânt vrednic de ascultat: «Cunosc drumul întreg al zilei mele, de dimineață».

77) Multe sunt căile evlaviei și multe ale pierzaniei, pentru că de multe ori cineva, împotrivindu-se unui lucru, ajută la împlinirea altuia. Dar scopul amândurora este bineplăcut Domnului.

78) Dracii ne războiesc în încercările ce ni se întâmplă, îndemnându-ne, fie să spunem, fie să facem ceva necuvenit. Iar când nu pot, stând liniștiți, ne îndeamnă să aducem o mulțumire plină de mândrie lui Dumnezeu.

79) Cei ce cugetă cele de sus, desprinzându-se, urcă puțin în sus, iar cei ce cugetă cele de jos, pornesc iarăși în jos. Cei ce se desprind nu mai au nimic la mijloc. Adică nu mai au lumea între ei ca în viața de aici.

80) Una singură dintre fapte a primit existența în alta și nu în sine. Și e minune cum poate să stea în afară de cea în care și-a primit existența.

81) Maicile nasc pe fiicele evlavioase. Iar pe maici, Domnul. Dar nu e neînțelept a vedea regula de mai sus și în cele contrare.

82) Moise sau mai bine zis Dumnezeu, poruncește ca cel fricos să nu iasă la război. Ca nu cumva rătăcirea din urmă a sufletului să fie mai mare decât cea dintâi cădere a trupului și pe drept cuvânt.

Același cuvânt - partea a II-a - Despre dreapta socoteală bine deosebitoare

1) «Precum dorește cerbul însetat apa» (Ps. 41, 1), așa dorește călugărul cunoașterea voii celei bune a lui Dumnezeu. Și nu numai cunoașterea aceasta, ci și pe aceea amestecată; ba încă și cunoștința a ceea ce e potrivit aceleia.

Despre acestea cuvântul nostru are, într-adevăr, multe de spus și anevoie de tâlcuit. La fel dorește călugărul să cunoască care sunt, dintre lucrurile care ne privesc, cele ce trebuie să se facă mai presus de toate și fără de nici o amânare, potrivit celui ce a spus: «Vai celui ce amână zi după zi și timp după timp» (Inț. Sir. 9, 8); de asemenea, care lucruri trebuie făcute cu blândețe și cu chibzuială, cum îndeamnă cel ce a zis: «Cu povățuire se face războiul» (Pilde 24, 6) și iarăși: «Toate cu bună-cuviință și după rânduială» (I Cor. 14, 40).

Căci nu e dat oricui să cunoască repede și ușor asemenea lucruri greu de deosebit. De aceea și purtătorul de Dumnezeu David și Duhul cel Sfânt care grăia în el, ni se arată rugându-se de multe ori. Căci odată zice: *«învață-mă pe mine să fac voia Ta, că Tu ești Dumnezeul meu» (Ps. 142, 10)* altădată iarăși: *«Povățuiește-mă la*

adevărul Tău» (Ps. 24, 9) și iarăși: «Arată-mi, Doamne, calea pe care voi umbla, că spre Tine am ridicat sufletul meu» (Ps. 142, 8). Și l-am înălțat de la toată grija vieții și de la toată patima.

2) Toți câți voiesc să cunoască voia Domnului sunt datori să o omoare întâi pe a lor. Și rugându-se cu credință și cu simplitate neforțată și întrebând sufletele părinților sau ale fraților întru smerenia inimii și cu un cuget neîndoielnic, să primească de la ei cele sfătuite de ei, chiar dacă cele ce li se spun ar fi potrivnice scopului lor și chiar dacă cei întrebați n-ar fi foarte duhovnicești. Căci nu este nedrept Dumnezeu ca să lase să fie amăgite sufletele care s-au smerit pe ele prin încredere și nerăutate, de către sfatul și judecata aproapelui, chiar dacă cei întrebați ar fi ca niște animale necuvântătoare. Cel ce grăiește prin ei este nematerial și nevăzut.

De multă smerită-cugetare s-au umplut cei ce se supun, fără să se îndoiască, regulii amintite. Căci dacă și-a deschis cineva în psaltire gândul său (Ps. 48, 4), cu cât nu se deosebește mai mult mintea înzestrată cu judecată și sufletul înțelegător de o spusă neînsuflețită? Dar mulți necunoscând încă acest bine desăvârșit și ușor, ci încercând să cunoască de la ei și în ei ceea ce e bine plăcut Domnului, ne-au povestit multe și felurite judecăți despre aceasta.

3) Unii dintre cei ce au căutat să cunoască acestea și-au despărțit gândul lor de toată împătimirea, de amândouă aceste porniri ale sufletului, atât de cea care se apucă de ceva, cât și de cea care se împotrivește cu cuvântul și și-au înfățișat în zilele amintite mintea lor dezbrăcată de voia lor într-o cerere fierbinte Domnului și așa au cunoscut voia Lui: fie pentru că Mintea înțelegătoare a vorbit în chip înțelegător cu mintea noastră, fie pentru că s-a pierdut din suflet cu desăvârșire acel gând unic al lor.

Alții au înțeles din greutatea și împiedecarea ce a urmat hotărârii de a face ceva, că acestea sunt dumnezeiești, potrivit celui ce a spus: «Am voit să vin la voi, o dată și de două ori și ne-a împiedecat satana» (I Tes. 2, 18) alții, dimpotrivă, din neașteptatul ajutor al lui Dumnezeu în lucrul pornit, au simțit că el e bine primit de Dumnezeu și au spus: «Fiecăruia care alege binele îi ajută Dumnezeu» (Rom. 8, 28).

4) Cel ce a agonisit pe Dumnezeu, în sine, prin luminare e încredințat în felul al doilea, dar nu îndată, de ajutorul Lui, în cele ce trebuie făcute îndată, cât și în cele ce pot aștepta.

5) Îndoiala în hotărârea ce trebuie luată și neîncredințarea (nesiguranța) stăruind mult timp sunt semnul unui suflet neluminat și iubitor de slavă. Căci nu e nedrept Dumnezeu, ca să se închidă în fața celor ce bat cu smerenie. Domnul caută în toate scopul, atât în cele ce trebuie făcute fără întârziere, cât și în cele ce trebuie amânate. De aceea toate cele curate de împătımire și de orice întinare, făcute în primul rând pentru Domnul și nu pentru altceva, chiar dacă nu sunt negreșit bune, ni se vor socoti ca bune. Căci căutarea celor mai presus de noi nu ajunge la un sfârșit neprimejdios.

6) Negrăită este judecata lui Dumnezeu cu privire la noi. Căci de multe ori voiește să ascundă, din iconomie, voia Lui dinspre noi, știind că chiar de o vom cunoaște, nu vom asculta de El și deci vom primi mai multe răni.

7) Inima dreaptă s-a izbăvit de felurimea lucrurilor, plutind fără primejdii în corabia nerăutății.

8) Sunt suflete bărbătești ce se apucă, aprinse de dragostea lui Dumnezeu și întru smerenia inimii; de lucrări mai presus de ele și sunt inimi mândre care fac același lucru. Căci de multe ori scopul vrăjmașilor noștri este să ne îndemne la cele mai presus de putere, ca descurajându-ne în ele, să ne lepădăm și de cele după putere și să prilejuim râsul cel mai mare vrăjmașilor noștri.

9) Am văzut suflete și trupuri slabe din pricina mulțimii de păcate, pornind la nevoie peste puterile lor și neputându-le săvârși. Și am spus că pocăința lor va fi prețuită de Dumnezeu după mărimea smereniei și nu a ostnelilor.

10) Se întâmplă uneori că pricina celor mai mari rele este locul de viațuire; dar alteori, este și petrecerea cu alții. Dar își ajunge de multe ori și sufletul stricat spre pierzania lui. Cel ce s-a despărțit de cele două dintâi, s-a izbăvit poate și de a treia. Dar cel ce păstrează starea a treia, se dovedește necercat în tot locul. Căci nici un loc nu e mai la adăpost ca cerul.

11) De cei ce se luptă cu noi îndeobște, necredincioși sau rău credincioși, «după întâia și a doua muștrare, să ne ferim» (Tit 3, 10). Dar celor ce voiesc să învețe de la noi adevărul, să nu obosim în veac să le facem bine. Însă să ne folosim de amândouă chipurile de lucrare și pentru întărirea inimilor noastre.

12) E foarte lipsit de judecată cel care, auzind despre virtuți mai presus de fire în sfinți, deznădăjduiește de sine însuși. Căci mai degrabă te va învăța pe tine una din acestea două: sau îți va stârni râvna prin cuvioasa bărbăție a lor sau te va întoarce

spre multa defăimare de tine și spre vederea neputinței tale prin de trei ori cuvioasa smerenie.

13) Sunt draci necurați, foarte vicleni printre cei vicleni, care ne sfătuiesc nu numai pe noi să săvârșim păcatul, ci voiesc să facem părtași și pe alții la săvârșirea răului, ca să ne pricinuiască o mai cumplită osândire. Am văzut pe unul învățând de la altul deprinderea cea rea. Și cel ce învăța pe celălalt, venind la simțirea de sine, a început să se pocăiască și s-a oprit de la rău; dar pocăința lui și-a pierdut tăria și rodul din pricina ucenicului.

14) Multă cu adevărat, multă și greu de cuprins este răutatea duhurilor și puținora le este văzută. Ba socotesc că nici acestora puțini nu le e întreagă văzută: căci, cum, de multe ori, desfătându-ne de mâncare și săturându-ne, priveghem întru trezvie, iar postind și asuprindu-ne trupul, suntem doborâți în chip jalnic de somn? Cum, liniștindu-ne de unul singur, ne înăsprim și viețuind împreună cu alții, suntem străpunși la inimă și ne mâniem? Cum, omorându-ne cu foamea, suntem ispitiți în somn și ghiftuindu-ne, rămânem neispitiți? Cum, în înfrânare ne facem întunecați și nestrăpunși la inimă, iar în băuturi de vin, veseli cu sufletul și ușori de străpuns la inimă? Cel ce poate, să lumineze în acestea în Domnul pe cei neluminați. Căci noi suntem neluminați în aceasta. Spunem doar că nu totdeauna prefacerea noastră vine de la draci, ci vine, (cum, nu știu), din amestecarea sucurilor ce mi s-a dat mie și din grosimea întinată și lacomă care mă îmbracă.

Pentru această cădere greu de explicat, în cele spuse, să rugăm cu sinceritate și cu smerenie pe Domnul să ne ierte; dacă după rugăciunea noastră și după timpul ei, vom afla că ceea ce ni s-a întâmplat se lucrează în noi la fel, să cunoaștem negreșit, că nu e de la draci, ci din fire. Dar de multe ori și iconomia dumnezeiască voiește să ne ajute prin cele potrivnice, înfrânând prin toate închipuirea de sine a noastră. E rău să iscodim adâncul judecăților lui Dumnezeu. Iscoditorii călătoresc în corabia închipuirii de sine. Dar să se mai citească unele despre neputința celor mulți.

15) *A întrebat un oarecare pe cineva din cei ce pot să vadă: «Pentru ce Dumnezeu cunoscând de mai înainte căderile unora, i-a împodobit pe aceștia cu daruri (harisme) și cu semne (minuni)»? Iar acela răspunse: «Ca pe ceilalți oameni duhovnicești să-i facă de neclintit, apoi ca să arate libertatea omului și că pe cei căzuți să-i facă fără răspuns de apărare la Judecată».*

16) Legea, ca nedesăvârșită, zice: «Ia aminte la tine însuși» (Deut. 4, 9). Iar Domnul, ca mai presus de desăvârșire, a poruncit să îndreptăm și pe fratele nostru zicând: «De-ți va greși fratele tău» și cele următoare (Mt. 18, 15). Dacă mustrarea

ta, mai bine zis, aducerea aminte îndreptată spre el, e curată și smerită, să nu ocolești să împlinești porunca Domnului. Dacă nu ai ajuns la această stare, împlinește încă slujirea legii.

17) Nu te mira văzând și pe cei iubiți de tine dușmănindu-te pentru muștrări, căci cei mai ușurateci se fac unelte ale dracilor, mai ales împotriva celor ce le sunt acestora (dracilor) dușmani.

18) Îmi vine a mă minuna foarte mult mai ales de un lucru ce se petrece în noi: cum, având în virtuți, de ajutor, pe Dumnezeu Cel Atotputernic și pe îngeri și pe sfinți, iar în cele potrivnice numai pe dracul cel viclean singur, ne încovoiam mai ușor și mai repede spre patimi? Despre aceasta nu voiesc să vorbesc cu de-amănuntul. Căci nici nu pot.

19) Dacă cele ce se petrec, se petrec așa, pentru că așa au fost făcute prin fire, cum sunt eu chipul lui Dumnezeu și cum am fost amestecat cu lutul ? Cum zice marele Grigorie: «Dacă ceva din cele create s-a făcut altfel de cum a fost făcut, el dorește numaidecât cu nesațiu, rudenia sa».

20) Trebuie să se folosească cineva de tot meșteșugul, ca să înscăuneze lutul, ca să zică așa, înălțându-l pe tronul lui Dumnezeu. Deci nimenea să nu se scuze cu vreun motiv, în privința urcării. Căci calea și ușa s-au deschis.

21) Auzirea biruințelor părinților duhovnicești trezește la râvnă mintea și sufletul, iar auzirea învățăturii lor, povățuiește pe cei următori, spre urmarea pildei lor.

22) Dreapta socoteală este făclie în întuneric, întoarcerea celor rătăciți, luminarea celor cu vederea scurtă (miopi). Cel ce deosebește (cele bune de cele rele) află sănătatea și depărtează boala.

23) Toți cei ce se minunează de lucrurile mici obișnuiesc să sufere aceasta în două feluri, fie datorită celei mai din urmă neștiințe, fie pentru a mări și înălța faptele apropielii, în scopul smeritei cugetări.

24) Să ne nevoim nu numai a ne lupta cu dracii, pentru a ne apăra, ci și a-i război pentru a-i birui. Cel dintâi, când lovește, când e lovit; cel de al doilea, totdeauna gonește pe vrăjmași.

25) Cel ce a biruit patimile rănește pe draci. Uneori prefăcându-se că e stăpânit de patimi, înșeală prin aceasta pe vrăjmașii lui și rămâne nerăzboit de ei. Careva dintre frați a fost necinstit și neclătindu-ne nicidecum cu inima, se rugă cu mintea.

Dar pe urmă a început să se tânguiască foarte tare de necinstiri, ascunzându-și nepătimirea. Un altul dintre frați, nedorind nicidecum șederea în frunte, se prefăcea că suferă că nu o are. Dar ce voi spune de neprihănirea aceluia, care, intrând într-o casă a desfrâului, chipurile pentru a păcătui, a atras pe o desfrânată la nevoiea? Iar cineva i-a adus unuia dintre cei ce se linișteau un strugure foarte de dimineată. Și acesta după plecarea celui ce i l-a adus, l-a mâncat într-o pornire repezită și fără poftă, arătându-se pe sine dracilor ca stăpânit de lăcomia pântecelui. Altul, iarăși, pierzând niște ramuri verzi, se văita toată ziua. Dar unii ca aceștia au nevoie de multă trezvie, ca nu cumva, încercând să râdă de draci, să se facă ei înșiși de râsul acelor. Aceștia sunt cu adevărat aceia despre care Apostolul a zis: «ca amăgitori și iubitori de adevăr» (II Cor. 6, 8).

26) De vrea cineva să înfățișeze Domnului un trup neprihănit și să-I arate Lui o inimă curată, să țină tare nemânieră și înfrânarea. Căci fără acestea toată osteneala noastră este fără folos.

27) Așa cum luminile din ochii oamenilor sunt deosebite, la fel multe și deosebite sunt umbririle soarelui înțelegător ce se ivesc în suflet. Alta este cea care lucrează prin lacrimile trupești și alta, cea care lucrează prin cele sufletești; alta, cea care se arată prin ochii trupului și alta, cea care se arată prin cei înțelegători. Alta e cea din auzirea cuvântului și alta e veselie mișcată în chip deosebit în suflet. Alta e cea din liniștire și alta cea din ascultare. Pe lângă toate acestea, alta este cea care într-un chip cu totul deosebit, înfățișează lui Hristos mintea, prin răpire, în chip negrăit și de netâlcuit, în lumina înțelegătoare.

28) Sunt virtuți și sunt maici ale virtuților. Deci cel cuminte se va nevoi mai mult pentru câștigarea maicilor. Învățătorul maicilor e Dumnezeu însuși printr-o lucrare deosebită. Iar ai fiicelor, sunt foarte mulți.

29) Să luăm aminte, ca nu cumva să împlinim puținătatea hranei cu mulțimea somnului. Căci acesta este un lucru al celor fără minte, ca și cel dimpotrivă. Am văzut lucrători care, într-o oarecare împrejurare, au făcut puțin pogorământ pântecelui, dar repede au chinuit bărbătește pe ticălos cu starea de toată noaptea în picioare și l-au învățat să se smerească după aceea de săturare, cu bucurie.

30) Dracul iubirii de arginți războiește de multe ori cu tărie pe cei neagonisitori. Iar când nu izbutește, îi înfățișează pe săraci ca pricină și așa înduplecă iarăși pe cei ne iubitori de cele materiale să se facă iubitori ale acestora.

31) Când ne supărăm, să nu încetăm să ne aducem aminte de porunca Domnului către Petru, să iertăm de șaptezeci de ori câte șapte (Mt. 18, 22). Căci ceea ce a poruncit altuia a făcut și El, cu mult mai mult. Iar mândridu-ne, să ne aducem iarăși aminte de cel ce a zis: «Cel ce va împlini toată legea duhovnicească, dar va greși printr-o singură» patimă, adică prin mândrie, «s-a făcut vinovat de toate» (Iac. 2, 10).

32) Duhurile rele și pizmașe hotărăsc câteodată să se depărteze de bunăvoie de la sfinți, ca nu cumva să pricinuiască cununi celor războiți pentru că au rămas nebiruiți în războaiele duse împotriva lor.

33) «Feriți făcătorii de pace» (Mt. 5, 9). Nimeni nu va spune altfel. Dar eu am văzut și pe făcătorii de vrajbă fericiți. De pildă, doi inși au intrat unul cu altul într-o legătură de curvie; iar unul dintre cei cunosători, bărbat prea cercat, s-a făcut slujitorul urii fiecăruia din ei față de celălalt, bârfind pe acesta față de celălalt, ca pe unul ce l-a defăimat pe el. La fel a bârfit pe celălalt față de acesta. Și astfel prea înțeleptul bărbat a izbutit să depărteze răutatea dracilor printr-o uneltire omenească și să pricinuiască o ură care a desfăcut legătura curviei.

34) Se întâmpla ca cineva, pentru o poruncă, să calce o altă poruncă. Am văzut tineri trăind într-o prietenie plăcută lui Dumnezeu, dar din pricina vătămării și conștiinței altora, înștinându-se unul pe altul, s-au depărtat unul pe altul.

35) Pe cât de potrivnică este căsătoria față de ieșirea din lume, pe atât de potrivnică este mândria față de deznădejde. Dar din pricina neorânduiei dracilor, se pot vedea amândouă împreună.

36) Sunt unii dintre dracii necurați, care ne insuflă la începutul călugăriei noastre o tâlcuire a dumnezeieștilor Scripturi. Aceasta le place să o facă mai ales în inimile iubitorilor de slavă deșartă și cu deosebire în ale celor ce s-au îndeletnicit cu filozofia din afară, ca amăgindu-i pe încetul, să-i ducă la eresuri și hule. Vom cunoaște teologia, mai bine zis teomachia dracilor, din tulburarea și bucuria nerușinată ce se revarsă în suflet în vremea tâlcuirii Scripturilor.

37) Unele dintre cele ce se petrec, au prin rânduială un început și un sfârșit, de la Făcătorul. Dar virtutea are marginea nemărginită. «Am văzut marginea a tot sfârșitul, zice psalmistul; dar lată foarte și fără margini este porunca Ta» (Ps. 118, 96).

38) Dacă unii lucrători buni înaintează, de la puterea făptuirii, la puterea vederii (contemplării) (Ps. 83, 7) și dacă dragostea nu ajunge niciodată la sfârșit, dacă

Domnul va păzi intrarea fricii tale (de El) și ieșirea iubirii tale (Ps. 120, 8) , atunci marginea acesteia este cu adevărat fără margini. Înaintând în ea, niciodată nu ajungem la sfârșit, nici în veacul acesta, nici în cel viitor, adăugând lumină la lumină.

Deși ceea ce se va spune pare multora ciudat, totuși se va spune: după dovada adusă de noi mai înainte, o, fericite, eu nu aș spune nici de ființele neînțelegătoare că nu înaintază. Ci spun cu tărie că și ele adaugă pururea slavă la slavă și cunoștință la cunoștință.

39) Să nu te miri dacă dracii ne insuflă de multe ori înțeleșuri bune și se împotrivesc acestora în chip înțelegător. Scopul vrăjmașilor este să ne convingă prin aceasta că cunosc gândurile din inima noastră.

40) Nu voiesc să fii judecător amarnic al celor ce învață cu măreție cuvântul, văzându-i mai cu lenevie în făptuire. Căci de multe ori folosul cuvântului împlinește lipsa lucrării. Nu avem toți la fel toate. În unii cuvântul întrece lucrarea. În alții, iarăși, a doua întrece pe primul.

41) *Dumnezeu nici n-a făcut, nici n-a zidit răul. Deci s-au amăgit unii spunând că unele din patimi sunt firești în suflet, neștiind că noi am schimbat însușirile susținătoare ale firii, în patimi. De pildă: sămânța se află în noi prin fire pentru nașterea de copii, dar noi am schimbat-o spre curvie; mânia împotriva șarpelui este în noi prin fire, dar noi ne folosim de ea împotriva aproapelui; prin fire e în noi râvna pentru virtuți, dar noi râvnim cele rele; prin fire se află în suflet poftirea slavei, dar a celei de sus; prin fire avem înclinare de a ne mândri, dar împotriva dracilor; la fel, bucuria: dar pentru Domnul și pentru faptele bune în slujba aproapelui. Am primit și ținerea de minte a răului, dar împotriva dușmanilor sufletului. Am primit pofta de hrană, dar nu de neînfrânare.*

42) Sufletul netrândav ridică împotriva lui pe draci, dar înmulțindu-se războaiele, se înmulțesc cununile. Cel scăpat nerănit, nu se încununează numaidecât. Dar cel care nu obosește de pe urma căderilor ce i se întâmplă va fi slăvit de îngeri ca un luptător.

43) Făcând Cineva trei nopți în pământ, a înviat pentru totdeauna. Iar cel ce a biruit trei ceasuri, nu mai moare.

44) Dacă, dintr-o iconomie pedagogică, după răsăritul Lui în noi, Soarele Și-a cunoscut primul Lui apus, negreșit a pus întunericul peste locul ascunderii Lui și s-

a făcut noapte. În ea vor veni spre noi puii de lei sălbatici, ce se depărtaseră mai înainte și toate fiarele patimilor colțoase răcnind ca să răpească nădejdea din noi (Ps. 103, 22) și cerând de la Dumnezeu drept mâncare patimile noastre, hrănite fie prin gânduri, fie prin fapte.

Dar după aceea ne-a răsărit, din întunecoasa smerenie, iarăși Soarele și fiarele s-au adunat iarăși la ele (Ps. 103, 22) și în culcușurile lor sau vor zăcea în inimile iubitoare de plăcere (Ps. 103, 23) și nu în noi. Atunci vor zice între ele: «Cât s-a mărit Domnul», pentru a face iarăși milă cu ei (Ps. 103, 25); iar noi către ele: «Cât s-a mărit Domnul» pentru a face milă cu noi. Făcutu-ne-am ca niște veseliți, iar voi ca niște goniți (alungați).

Iată Domnul șade pe nor ușor, sufletul înălțându-se din toată pofta pământească și va veni în inima egipteană, mai înainte întunecată și se vor clătina idolii făcuți de mână și amintirile minții.

45) Dacă Hristos fuge de Irod trupește, deși putea toate, să învețe cei porniți să se arunce pe ei în ispite. «Să nu dai, zice, piciorul tău spre clătinare și nu va dormita îngerul care te păzește» (Ps. 125, 2-3) .

46) Trufia se împletește cu bărbăția, ca iedera cu chiparosul. Să fie lucrarea în noi neconținută, ca să nu socotim că am agonisit vreun bine prin simpla cugetare; ci luând seamă la calitatea lui adevărată, să vedem dacă el este în noi și atunci ne vom cunoaște pe noi negreșit ca fiind cu lipsuri. Cercetează fără odihnă și semnele patimilor și atunci vei afla multe ale lor aflându-se în tine. Noi, ca unii ce suntem în aceste boli, nu putem să le descoperim, fie din pricina neputinței, fie din pricina unei adânci stăpâniri a noastre de către ele, de mai înainte.

47) Dumnezeu judecă intenția, dar caută cu iubire de oameni și lucrarea. Mare este cel ce nu are nici o lipsă în cele ce-i stau în putere. Dar mai mare este cel ce se apucă cu smerenie și de cele mai presus de putere. Dar de multe ori dracii ne împiedică să facem cele mai ușoare și mai folositoare nouă și ne îndeamnă să ne apucăm de cele mai obositoare.

48) Găsesc că Iosif trebuie fericit pentru respingerea păcatului și nu pentru dovedirea nepătimirii. Trebuie să ne cercetăm pentru respingerea căror și câtor păcate am dobândit cununa. Căci altceva este a te feri de umbră și altceva a alerga spre Soarele dreptății.

49) Întunericul este pricina împiedecării, împiedecare a căderii, iar căderea, a morții. Cei ce s-au întunecat din vin, s-au spălat de multe ori cu apă. Iar cei din patimi, s-au spălat cu lacrimi.

50) Altceva e tulburarea, altceva împrăștierea și altceva orbirea. Pe cea dintâi o vindecă înfrânarea, pe a doua liniștirea, iar pe a treia ascultarea și Dumnezeu cel ce pentru noi ascultător S-a făcut.

51) Noi, din două pilde care le curățesc pe cele de jos, înțelegem în chip potrivit cele două curățiri ale celor ce cugetă cele de sus. Astfel, numim nălbitoare obștea cea după Domnul care curăță murdăria și grosimea sufletului și urâtenia ei. Iar sihăstria este vopsitoria pentru cei ce au lepădat neînfrânarea, ținerea de minte a răului și au trecut de la ea (de la viața de obște) la liniștire.

52) Unii spun că căderea în aceleași păcate vine din lipsa pocăinței potrivite și a îndreptării pe potriva păcatelor de mai înainte. Dar trebuie văzut dacă tot cel ce n-a căzut în același fel de păcat s-a pocăit precum se cuvine.

53) Unii cad în aceleași păcate, fie pentru că s-au scufundat în adâncul uitării celor de mai înainte, fie pentru că socotesc pe Dumnezeu iubitor de oameni, din iubirea lor de plăceri, fie pentru că nu mai au nădejde în mântuirea lor. Iar dacă unii nu s-ar disprețui, aş spune că și pentru că nu izbutesc să lege pe vrăjmașul acesta, care-i stăpânește pe ei prin tirania obișnuinței.

54) Trebuie de cercetat în ce fel sufletul, fiind netrupesc, nu vede pe cei ce vin la el, deși sunt de o ființă cu el, după fire. Nu cumva pentru înjugarea cu ei, pe care numai Cel ce i-a legat o cunoaște ?

55) M-a rugat odată careva dintre cunoscători: «Explică-mi mie, celui ce voiesc să învăț, care din duhuri obișnuiesc să smerească mintea și care să o înalțe, pentru păcate ?» Iar neputând răspunde la întrebare și asigurându-l de neștiința mea, prin jurământ, cel ce voia să învețe m-a învățat, spunând: «Dându-ți pe scurt aluatul deslușirii (deosebirii), te voi lăsa să cercetezi celelalte cu osteneală».

Dracul trupurilor și al mâniei, al nebuniei pântecelui, al trândăviei și al somnului, nu obișnuiește să înalțe cornul minții; dar cel al iubirii de arginți, al iubirii de stăpânire și de multă grăire și alții mulți, obișnuiesc să adauge rău peste rău. Apropiat de aceștia este și cel al judecării altora.

56) Dacă cineva se duce la cei din lume sau îi primește și la despărțirea de ei după o zi sau după un ceas, simte o săgeată de întristare și nu mai degrabă o bucurie, ca unul ce se izbăvește de o piedică sau de o cursă, acesta s-a supus bătăii de joc sau din partea slavei deșarte sau din partea curviei.

57) Să cercetăm înainte de toate de unde suflă vântul, ca nu cumva să ne aflăm întinzând pânzele împotriva lui.

58) Mângâie cu dragoste pe bătrânii făptuitori, care și-au istovit trupurile lor într-o nevoită, dăruindu-le puțină odihnă. Silește să se înfrâneze pe tinerii care și-au istovit sufletul prin păcate, aducându-le aminte de chinuri.

59) Este un lucru cu neputință, cum am spus și în alt loc, să ne curățim îndată de la început, cu totul, de lăcomia pântecelui și de slava deșartă. Dar să nu căutăm să luptăm cu slava deșartă prin desfătare (în mâncări). Căci săturarea lăcomiei pântecelui naște slava deșartă. Aceasta, în cei începători. Mai degrabă să luptăm împotriva ei prin puținătate (a mâncării). Și așa va veni în cei ce voiesc ceasul și acum este, când Domnul va supune și pe aceasta sub picioarele noastre.

60) Nu sunt războiți de aceleași patimi cei ce vin la viața călugărească tineri sau îmbătrâniți. Căci de multe ori suferă de patimi cu totul potrivnice. De aceea fericită e fericita smerenie. Căci ea li se face și celor tineri și celor bătrâni pricină neclintită și puternică de pocăință.

61) Nu te tulbura pentru ceea ce urmează să spun. Deși rar, totuși sunt suflete curate și neviclene, izbăvite de păcat, de fățarnicie, de năravul răului, cărora le este nefolositoare viețuirea împreună cu alții, putând ca din liniștire cu un povățuitor să urce ca dintr-un port la cer și care nu au trebuință de tulburările vieții de obște și rămân neispitiți de ele.

62) Pe cei neînfrânați poate că-i va tămădui oamenii; pe cei vicleni, îngerii; iar pe cei mândri, Dumnezeu.

63) Este și acesta un chip al iubirii: pe aproapele care vine la noi, să-l lăsăm să lucreze în toate precum voiește, iar noi să-i arătăm toată bucuria.

64) E de cercetat cum și până unde și când căința risipește cele bune ca și pe cele rele.

65) Avem nevoie de multă dreaptă socoteală (discernământ), ca să știm când trebuie să stăm pe loc și în ce lucruri și până unde să ne luptăm cu prilejurile și cu mijloacele patimilor și când să ne retragem. Căci e de ales uneori mai bine fuga din pricina slăbiciunii, ca să nu murim.

66) Trebuie să vedem și să luăm seama în ce timp și cum putem să ne deșertăm fierea prin amărăciune; care dintre draci ne înalță și care ne smeresc; care ne înăspresc și care ne mângâie; care ne întunecă și care ne luminează; care ne fac trândavi și care porniți spre rele; care triști și care veseli.

67) Să nu ne mirăm văzându-ne în arena nevoinței, la început, mai pătimiți decât în viața din lume. Căci trebuie să mișcăm întâi pricinile, ca să ne vină apoi sănătatea. Căci fiarele ascunse, mai înainte nu se arătau.

68) Când cei ce s-au apropiat de desăvârșire, prin vreo întâmplare oarecare, sunt biruiți în vreun lucru mic de draci, aceștia se folosesc de tot meșteșugul ca să răpească această desăvârșire de la ei în chip însutit.

69) Precum vânturile obișnuiesc să tulbure uneori suprafața mării, prin suflarea lor liniștită, alteori adâncul ei, așa înțelege că se întâmplă și cu vânturile întunecoase ale răutății. Dacă vin peste cei pătimiți, înviforează însăși simțirea inimii lor. Dacă vin peste cei ce au înaintat, tulbură numai suprafața minții. De aceea, aceștia simt mai degrabă liniștea lor, inima rămânându-le neîntinată.

70) Este propriu celor desăvârșiți să cunoască pururea care gând este al conștiinței, care al lui Dumnezeu și care al dracilor. Căci dracii nu insuflă de la început toate cele potrivnice. De aceea întrebarea este cu adevărat întunecoasă și greu de deslușit. Prin doi ochi sensibili se luminează sufletul și prin darul deosebirii văzute și înțelegătoare, se luminează ochii inimii.

Același cuvânt - partea a III-a - Cuprinsul pe scurt al tuturor celor mai înainte spuse

1) Credința neclintită este maica lepădării. Dar e vădit și lucrul dimpotrivă. Nădejdea neclintită este ușa nepătimirii. Dar e vădit și lucrul dimpotrivă. Dragostea de Dumnezeu este pricina înstrăinării. Dar e vădit și lucrul dimpotrivă.

2) Maica supunerii este disprețuirea de sine și dorința sănătății. Maica înfrânării e gândul la moarte și aducerea aminte statornică de fierea și de oțetul Stăpânului.

Ajutătoarea neprihănirii e liniștirea. Postul e potolirea fierbințelii. Zdrobirea cugetului e potrivnică gândurilor urâte.

3) Credința și înstrăinarea sunt moartea iubirii de arginți. Mila și dragostea (lui Hristos) au predat trupul (morții). Rugăciunea stăruitoare e pieirea trândăviei. Aducerea aminte de judecată e pricinuitoarea râvnei. Dragostea de necinstire e tămăduirea mâniei.

4) Cântarea și compătimirea și neagonisirea sunt sugrumarea întristării. Neîmpătimirea de cele văzute e vederea celor gândite. Tăcerea și liniștea sunt dușmanele slavei deșarte. Iar de te afli la mijloc, primește necinstirea.

5) Simțirile întristate tămăduiesc mândria cea văzută. Dar pe cea nevăzută o tămăduiește Cel dinainte de veacuri nevăzut. Căprioara ucide toate fiarele văzute, iar pe cele gândite le ucide smerenia. Ne este cu puțință ca prin toate cele după fire să cunoaștem în chip vădit cele gândite (inteligibile).

6) Precum e cu neputință șarpelui să se dezbrace de pielea sa cea veche, dacă nu intră printr-o crăpătură strâmtă, la fel și noi nu putem lepăda vechile patimi ce ne stăpânesc și vechimea sufletului și veșmântul omului cel vechi, de nu vom străbate calea cea strâmtă și plină de necazuri a postului și a necinstirii.

7) Precum păsările cele grase nu pot zbura spre cer, așa nici cel ce-și hrănește și-și slujește trupul său.

8) Mocirla uscată nu mai place porcilor și trupul veștejit nu mai odihnește pe draci.

9) Precum mulțimea așchiilor de multe ori înăbușă și stinge flacăra, pricinuind mult fum, așa și mahnirea peste măsură face de multe ori sufletul fumegos și întunecat și usucă apa lacrimilor.

10) Precum arcașul orb este neiscusit, așa și ucenicul ce se împotrivește, se pierde.

11) După cum oțelul călit poate ascuți pe cel necălit, așa fratele râvnitor mântuiește de multe ori pe cel trândav.

12) Precum ouăle păsărilor, încălzite în cuiabar, nasc viață, așa și gândurile nearătate se umplu de viață și înaintează la fapte.

13) Precum caii se întrec între ei alergând, așa obștea se stârnește pe ea însăși.

- 14) Precum norii ascund soarele, așa gândurile rele întunecă mintea și o pierd.
- 15) Precum cel ce a primit sentința și merge spre pedeapsă nu vorbește despre teatre, așa cel ce plânge cu adevărat nu-și mângâie pânțelele niciodată.
- 16) Precum săracii, văzând vistierii împărătești își cunosc și mai mult sărăcia lor, tot așa și sufletul, citind despre marile virtuți ale părinților își face cugetul său și mai smerit. Precum fierul, chiar fără să vrea pornește spre magnet, atras cu sila în chip negrăit, așa cei îmbibați de gânduri rele de mai înainte, sunt tiranizați de ele.
- 17) Precum uleiul potolește marea, chiar fără să vrea, așa postul potolește fierbințeala trupului chiar fără să vrea.
- 18) Precum apa strâmtorată țâșnește spre înălțime, așa de multe ori și sufletul strâmtorat de primejdii urcă spre Dumnezeu prin pocăință și se mântuiește.
- 19) Precum cel ce poartă aromate, e dat pe față de mireasmă chiar fără să vrea, așa cel ce are Duhul Domnului este cunoscut din cuvintele lui și din smerenie.
- 20) Precum soarele arată aurul scânteind, așa și virtutea îl face arătat pe cel ce o are.
- 21) Precum vânturile tulbură adâncul (mării), așa mânia, mai mult ca toate, tulbură înțelegerea.
- 22) Precum ochiul, cele ce nu le vede, ci le știe numai din auzite, nu pofteste cu tărie să le guste, așa și cei neprihăniți cu trupul au multă ușurare din aceasta.
- 23) Precum hoții, văzând armele împărătești zăcând în oarecare loc, nu vin acolo nu din întâmplare, așa și cel ce și-a unit rugăciunea cu inima, nu din întâmplare nu e jefuit de tâlharii cei gândiți (inteligibili).
- 24) Precum focul nu naște zăpada, așa nici cel ce caută cinstea aici nu se va bucura de cea de acolo.
- 25) Precum o singură scânteie arde, de multe ori, multă materie, așa un singur bine poate să șteargă, de multe ori, mulțime de mari păcate.
- 26) Precum este cu neputință a omorî vreo fiară fără armă, așa e cu neputință a câștiga nemurirea fără smerenie.

27) Precum nu se poate trăi, după fire, fără mâncare, așa nu poate fi fără grijă, cel ce voiește să se mântuiască, nici măcar un cât de scurt timp până la moarte.

28) Precum raza soarelui, intrând în casă printr-o deschizătură, toate le luminează așa de mult, că se poate vedea plutind până și cel mai subțire fir de praf, așa și frica Domnului ajunsă în inimă arată toate păcatele ei.

29) Precum așa numiții raci sunt ușor de prins, pentru că merg când înainte când înapoi, așa sufletul care acum râde, acum plânge, acum se ospătează, nu se poate folosi cu nimic.

30) Precum cei ce dormitează sunt ușor de prădat, așa sunt și cei ce se îndeletnicesc cu virtutea în apropiere de lume.

31) Precum cel ce se luptă cu leul, dacă-și rătăcește ochiul în altă parte, îndată se pierde, așa și cel ce se luptă cu trupul său, dacă-i dă odihnă acestuia.

32) Precum cei ce urcă o scară putredă se primejduiesc, așa și toată cinstirea, slava și stăpânirea, opuse smeritei cugetări, doboară pe cel ce le are.

33) Precum este cu neputință celui flămând să nu se gândească la pâine, tot așa celui ce se sârguiește să se mântuiască, este cu neputință să nu se gândească la moarte și la judecată.

34) Precum apa șterge literele, așa lacrima poate șterge greșalele.

35) Precum unii, în lipsa apei, șterg literele în alte chipuri, la fel sufletele lipsite de lacrimi, șterg păcatele și le rad prin întristare, suspine și multă mâhnire.

36) Precum mult gunoi pricinuieste mulțime de viermi, așa multă mâncare pricinuieste multe căderi și gânduri și visuri urâte.

37) Precum orbul nu vede să umble, așa cel trândav nu poate vedea și face binele.

38) Precum cel cu picioarele legate nu poate umbla ușor, la fel cei ce adună bani nu pot urca la cer.

39) Dacă rana fierbinte este ușor de vindecat, cu ranele învechite ale sufletului se întâmplă dimpotrivă și greu se vindecă, dacă se mai vindecă peste tot.

- 40) Precum cel pe moarte nu poate umbla, așa cel deznădăjduit nu se poate mântui.
- 41) Cel ce are credință dreaptă, dar săvârșește păcate, este asemenea feței fără ochi.
- 42) Cel ce nu are credință, dar poate face unele lucruri bune, este asemenea celui ce scoate apă și o varsă într-un vas găurit.
- 43) Precum corabia care are un bun cârmaci ajunge neprimejduită la liman cu ajutorul lui Dumnezeu, așa și sufletul care are un păstor bun urcă ușor la cer, chiar dacă ar fi săvârșit foarte multe rele.
- 44) Precum cel ce nu are povățuitor, ușor se rătăcește pe drum, chiar de ar fi foarte chibzuit, așa și cel ce-și face drumul călugăriei în chip liber, ușor se pierde, chiar dacă ar cunoaște toată înțelepciunea lumii.
- 45) Când cineva e neputincios cu trupul și a săvârșit păcate grele, să umble pe drumul smereniei și al însușirilor acesteia. Căci altă mântuire nu va afla.
- 46) Precum cel ce a bolit de o boală lungă nu poate agonisi sănătatea într-o singură clipă, așa nu pot fi biruite patimile sau patima, dintr-odată. Să ai ca semn al oricărei patimi și al oricărei virtuți mărimea ei, și-ți vei recunoaște sporirea.
- 47) Precum se păgubesc cei ce schimbă aurul pe lut, așa și cei ce descriu cele duhovnicești în public de dragul celor trupești.
- 48) Iertare au dobândit mulți în scurtă vreme, dar nepătimire, nu. Căci aceasta are nevoie de timp mult, dar și de Dumnezeu.
- 49) Să cercetăm care animale sau păsări ne pândesc în vremea semănăturii, care în vremea înverzirii și care în vremea secerișului, ca să punem și cursele potrivite.
- 50) Precum nu e drept ca cel cuprins de friguri să se omoare, așa nu trebuie să deznădăjduiască cineva,, până la ultima răsuflare.
- 51) Precum e un lucru rușinos, ca cel ce l-a îngropat pe tatăl său să plece de la înmormântare la nuntă, așa e nepotrivit celor ce plâng pentru căderi, să caute cinstire, odihnă sau slavă de la oameni în veacul de acum.
- 52) Precum într-un fel sunt locuințele cetățenilor și în alt fel ale celor osândiți, așa cu totul deosebită trebuie să fie starea celor ce plâng pentru vinovățiile lor, față de a celor nevinovați.

53) Precum pe ostaşul care a primit răni grele în făptura lui în vremea războiului, împăratul nu porunceşte să-l scoată din oaste, ci mai degrabă să-l înainteze în grad, aşa îl încununază împăratul ceresc pe călugărul care a suportat de la draci primejdii multe.

54) *Simţirea sufletului este o însuşire a lui, iar păcatul e pălmuirea simţirii. Simţirea de sine pricinuieste oprirea păcatului sau micşorarea lui, iar ea e fiica conştiinţei. Iar conştiinţa este cuvântul şi mustrea păzitorului dat nouă la botez. De aceea pe cei neluminaţi (nebotezaţi) nu-i vedem atât de mult cu sufletele împunse pentru faptele păcătoase, ci cu mult mai puţin.*

Iar micşorarea păcatului naşte înfrânarea de la el; şi înfrânarea de la păcat e începutul pocăinţei. Începutul pocăinţei e începutul mântuirii; iar începutul mântuirii este intenţia cea bună. Intenţia cea bună este maica osteneilor; iar începutul osteneilor sunt virtuţile. Începutul virtuţilor e floarea lor; iar floarea virtuţii este începutul lucrării. Fiica virtuţii este lucrarea în continuare. Iar rodul şi fiica unei cugetări mai continue la virtute este deprinderea. Iar fiica deprinderii este calitatea bună a fiinţei. Iar calitatea binelui este maica fricii. Frica naşte, la rândul ei, păzirea poruncilor cereşti şi pământeşti.

Iar păzirea poruncilor este dovada iubirii. Începutul iubirii este mărimea smereniei. Iar mărimea smereniei este fiica nepătimirii. Agoniseala acesteia este plinătatea iubirii sau desăvârşita sălăşluire a lui Dumnezeu în cei curaţi la inimă, din pricina nepătimirii. Pentru că aceştia vor vedea pe Dumnezeu (Mt. 5, 8). A Lui fie slava în veci. Amin.

Cuvântul XXVII - Despre sfinţita liniştire a trupului şi a sufletului

1) Noi cei ce suntem ca nişte robi cumpăraţi şi supuşi ai nelegiuitelor patimi, cunoaştem prin aceasta destul de bine şi pe robii şi chipurile şi poruncile şi vicleşugurile duhurilor ce stăpânesc peste ticălosul nostrum suflet. Dar sunt alţii, care au fost luminaţi despre uneltirile lor prin lucrarea Duhului Sfânt şi prin izbăvirea de ele. Unul îşi dă cu socoteala despre tihna sănătăţii din durerea bolii în care se află, altul înţelege tristeţea bolii din bucuria stării de sănătate în care se află. Noi, ca nişte neputincioşi, ne-am temut să vorbim (să filozofăm n.tr.) în acest «Cuvânt» despre limanul liniştii, ştiind că totdeauna se află un câine oarecare în trapeza bunei obşti şi încearcă să răpească din ea o bucată de pâine sau sufletul şi purtându-l în gură să fugă de acolo şi să-l mănânce în tihnă.

De aceea, ca să nu fim în «Cuvântul» nostru ca acest câine și să nu dăm prilej să fie așa, celor ce caută prilej, am socotit că nu e îngăduit să vorbim acum despre pace ostașilor împăratului nostru, aflați cu tot sufletul în război. Ci să spunem numai atâta, că celor ce luptă cu tărie li s-au împletit cununile păcii și ale liniștii. Deci vom spune puține cuvinte despre liniște, în chip de discernământ, ca să nu întristăm pe vreunii că am părăsit «Cuvântul» la mijlocul lui, fără nici o silință de a încerca să spunem ceva despre ea.

2) *Liniștirea trupului este știința și buna așezare a purtărilor și a simțurilor lui. Iar liniștirea sufletului este conștiința gândurilor și cugetarea nefurată. Prietenul liniștii este gândul bărbătesc și hotărât care stă neațipit în poarta inimii și omoară sau alungă gândurile care vin. Cel ce se liniștește întru simțirea inimii cunoaște ceea ce s-a spus. Iar cel ce este încă prunc nu cunoaște aceasta. Cel ce se bucură de liniște și de cunoștință (isihastul cunoscător n. tr.) nu are nevoie de cuvinte. Căci își luminează cuvintele din fapte.*

3) Începutul liniștirii stă în alungarea zgomotelor ca a unora ce tulbură adâncul. Iar sfârșitul ei stă în a nu se teme de zgomote, ci în a fi nesimțitor la acestea.

4) Înaintând, cel ce se liniștește nu înaintează cu cuvântul, ci este blând și întreg, casă a iubirii. El e anevoie de urnit la cuvânt și de nemișcat spre mânie. Dar și lucrul dimpotrivă e vădit.

5) Cel ce se liniștește, se sânguește să închidă netrupescul în casa trupească, ceea ce e un lucru prea minunat.

6) Pisica pândește șoarecele și gândul celui ce se liniștește, șoarecele cunoscut cu mintea. Nu respinge pilda mai sus pusă. Iar de nu, încă n-ai cunoscut liniștea.

7) Monahul adevărat nu e ca un monah ce viețuiește cu alt monah. Căci monahul are nevoie de trezvie multă și de minte neîmprăștiată. În lucrul dintâi e ajutat de multe ori de altul, iar în cel de al doilea îl ajută îngerul.

8) Puterile înțeleghătoare liturghisesc împreună și se mișcă în cel ce se liniștește. Dar despre lucrul dimpotrivă voi tăcea .

9) Adâncă e prăpastia dogmelor. Iar mintea celui ce se liniștește sare fără primejdie în ele. Nu e ferit de primejdie cel ce înoată îmbrăcat; nici cel ce se atinge de teologie (de cunoașterea lui Dumnezeu) stăpânit de patimă.

10) Chilia este îngrăditura trupului celui ce se liniștește. Ea are înăuntru casa cunoștinței.

11) Cel ce suferă de o boală sufletească și se apucă de liniștire este asemenea celui ce sare din corabie în mare și socotește că va ajunge pe o scândură, fără primejdie, la uscat.

12) Celor ce se luptă cu lutul, le vine la timp potrivit liniștea în ajutor, dacă au și un povătuitor. Căci cel însingurat are nevoie de tărie îngerească. Dar cuvântul meu privește pe cei ce s-au liniștit cu adevărat cu trupul și cu duhul.

13) Isihastul care s-a lenevit va grăi lucruri mincinoase, îndemnând pe oameni prin cuvinte cu două înțelesuri ca să-i oprească de la liniștire. După ce a părăsit chilia, învinuiește pe draci și a uitat că el însuși s-a făcut sieși drac.

14) Am văzut călugări ce se linișteau săturându-și dorul lor aprins după Dumnezeu fără să-l sature și aprinzând foc din foc, dragoste din dragoste și dor din dor.

15) Cel ce se liniștește (sihastrul) este chipul pământesc al îngerului, care a eliberat din trândăvie și din moleșală rugăciunea prin scrisoarea dorului și prin literele sânguinței.

16) Cel ce se liniștește (sihastrul) e cel ce strigă cu tărie: «Gata este inima mea, Dumnezeule !» (Ps. 56, 10 ; 107, 1). Cel ce se liniștește (sihastrul) este acela care zice: «Eu dorm, dar inima mea veghează» (Cânt. Cânt. 5, 2).

17) Închide trupului ușa chiliei și cuvântului ușa limbii și duhului (rău) ușa dinăuntru.

18) Liniștea mării și arșița soarelui de amiazi pun la încercare răbdarea corăbierului; lipsa celor de trebuință vădește sânguința celui ce se liniștește. Cel dintâi plutește moleșit pe ape; cel de al doilea, trândăvindându-se, se amestecă în mulțime.

19) Nu te teme de ciocăniturile care te distrag. Căci plânsul nu știe de frică, nici nu se sperie.

20) Cei a căror minte a învățat să se roage cu adevărat vorbesc cu Domnul, ca cei ce stau de față cu Cel ce stă de față, ca cei ce grăiesc la urechea împăratului. Cei a căror gură se roagă, se aseamănă cu cei ce cad la picioarele Lui de față cu sfatul

întreg. Cei ce petrec în lume, îl roagă pe împăratul din mijlocul poporului întreg. De ai învățat acest meșteșug, nu-ți va fi necunoscut ceea ce-ți spun.

21) Șezând pe o înălțime, ia seamă la tine însuși, dacă te pricepi și atunci vei vedea cum, când, de când, câți și care furi vin să intre și să fure strugurii. Obosind de pândă, ridică-te și roagă-te. Și iarăși șezând, ține-te cu bărbăție de lucrarea de mai înainte.

22) Cineva, care încercase lucrul acesta, voia să vorbească despre el în chip subțire și amănunțit. Dar s-a temut ca nu cumva să-i facă pe lucrători să se lenevească și pe cei ce doresc să se apuce de el, să-i alunge cu sunetul cuvintelor. Cel ce vorbește în chip subțire și întru cunoștință despre liniștire ridică pe draci împotriva lui. Căci nimeni altul nu poate da pe față urâciunile acestora.

23) Cel ce a ajuns la liniște, a cunoscut adânc (abis) de taine. Dar n-a ajuns la aceasta dacă n-a văzut și n-a auzit mai înainte zgomotele valurilor și ale vânturilor și n-a fost poate stropit de ele. Ceea ce am spus e întărit de marele apostol Pavel. Căci dacă nu ar fi fost răpit în Rai ca în liniște, n-ar fi putut auzi cuvinte negărite (II Cor. 12, 2).

24) Urechea liniștii primește de la Dumnezeu lucruri minunate. De aceea și în cartea lui Iov, această prea înțeleaptă a spus: «Oare nu va primi urechea cuvinte minunate de la El?» (Iov 4, 12).

25) Se liniștește cel ce fuge fără ură de toate, așa cum altul aleargă cu nepăsare spre ele. Acela nu voiește să sufere vreo întrerupere în dulceața primită de la Dumnezeu.

26)

⇒ *«Mergi, vinde-ți repede averile tale». Căci «vinde-ți» cere timp.*

⇒ *«Și le dă săracilor» (Mt. 19, 21), ca să-ți ajute prin rugăciune spre liniștire.*

⇒ *«Și ia-ți crucea ta» și purtând-o prin ascultare și răbdând cu tărie povara tăierii voii tale, vino*

⇒ *«și-Mi urmează Mie» spre dobândirea liniștii prea fericite și te voi învăța lucrarea și viețuirea nevăzută a puterilor înțelegătoare.*

Aceștia nu se vor sătura în vecii vecilor să laude pe Făcătorul și nici cel ce a intrat în cerul liniștii, să laude pe Ziditorul. Nu se îngrijesc de cele materiale, cei nemateriali; nici de hrană, cei nemateriali, dar întrupați. Nu simt, cei dintâi, plăcerea

mâncării; nici cei de al doilea, nu au nevoie de făgăduința ei. Nu se îngrijesc acolo de bani și de avere; nici aceștia de supărări din partea duhurilor.

Nu au cei de sus dorința după zidirea văzută; nici cei de jos care se liniștesc, pofta vederii sensibile. Nu vor înceta aceia să sporească în iubire. Nici aceștia să se întreacă în fiecare zi cu aceia. Nu le e necunoscută acelora bogăția sporirii; nici acestora dragostea urcușului. Nu se vor opri aceia până ce nu vor ajunge pe serafimi; nici aceștia nu vor obosi până ce nu se vor face îngeri. Fericit este cel ce nădăjduiește. De trei ori fericit cel ce, voind, a ajuns înger.

Același Cuvânt - Despre felurile liniștirilor și despre deosebirea lor

1) În toate științele sunt, precum e cunoscut tuturor, deosebiri de păreri și de judecăți. Căci nu le cunosc toți pe toate, desăvârșit, din lipsa sânguinței și din puținătatea puterii. Sunt unii care se scufundă în însuși portul lumii, dar mai bine zis, în mare sau poate în adâncul ei, pentru slăbiciunea gurii lor sau pentru nestăpânirea trupului. Alții, pentru nestăpânirea mâinii, neputând, nenorociții, să înfrâneze puterea acesteia. Alții, pentru că socotesc să plutească după o regulă a lor sau se conduc după închipuirea de sine a lor. Alții, pentru că nu pot să se înfrâneze de la cele materiale, în mijlocul celor materiale. Alții, pentru că voiesc să se facă sânguitori într-o viață singuratică. Alții, pentru că se chinuiesc pe ei fără să știe cum, pentru felurite vini. Unii, pentru că-și caută prin aceasta slava lor. Dar sunt și alții (dacă, venind, Fiul Omului va afla și de aceștia pe pământ), care pentru desfătarea și setea dragostei de Dumnezeu și de dulceața ei, s-au căsătorit cu această cuvioasă liniște, nefăcând aceasta înainte de a fi dat carte de despărțire trândăviei. Căci unirea cu aceasta e socotită curvie de către cea dintâi.

2) După puțină cunoștință dată mie, am întocmit, ca un tâmplar neînțelept, o scară a urcușului. Să vadă fiecare, deci pe care treaptă s-a oprit, fie din pricina conducerii de sine (idioritmiei), fie pentru slava oamenilor sau pentru neputința limbii sau pentru nestăpânirea mâinii sau pentru mărimea împătimirii, ca să-și plătească vinile, ca să se facă sânguitor, ca să dobândească foc. Și așa cei dintâi vor fi cei din urmă și cei de pe urmă, cei dintâi. Lucrările săptămânii veacului de acum sunt șapte. Unele din ele sunt primite, altele nu sunt primite. Iar a opta este semnul doveditor al veacului ce va să fie.

3) Ia seama, călugăre însingurat, la ceasurile fiarelor. Căci de nu, nu vei putea să le întinzi cursele potrivite. Dacă cea care a luat carte de despărțire s-a dus cu totul de la tine, e de prisos orice grijă pentru ea.

Dar de mai cutează să se apropie, nu știu cum mă voi liniști. Oare de ce nu au fost atâția luminători la cuvioșii Tavanisioți, ca la Schiteoți? Cel ce înțelege, să înțeleagă, căci eu nu pot grăi, mai bine zis nu voiesc. Unii își micșorează patimile, alții cântă și stăruie mai mult în rugăciune, alții ațintindu-se în vedere, petrec în acest adânc. Să se cerceteze treptele după chipul scării. Cel ce înaintează, să înainteze în Domnul.

4) Sunt suflete leneșe, care petrecând în mănăstiri de obște și având acolo din belșug prilejurile care întrețin trândăvia, au ajuns la totală pierzanie. Și sunt iarăși altele, care s-au dezbrăcat de trândăvia lor prin împreuna viețuire cu altele. Aceasta s-a întâmplat nu numai cu cele mai fără grijă, ci de multe ori și cu cele mai sânguincioase. Același lucru îl vedem petrecându-se și cu liniștirea. Primind pe mulți încercați, i-a respins din pricina lucrării lor după regula proprie (idioritmie), dovedindu-i iubitori de plăcere. Iar pe alții primindu-i cu frică și cu grijă de a-și purta povara judecății pusă asupra lor, i-a făcut sânguincioși și fierbinți.

5) Niciunul, dacă e tulburat de mânie și de închipuirea de sine, de fățarnicie și de ținerea minte a răului, să nu îndrăznească a socoti că vede în smerenie urmă de liniște, ca nu cumva să-și agonisească prin aceasta ieșire din minți și numai atâta. Iar de e cineva curat de acestea, acela își va cunoaște din aceasta folosul său. Dar socotesc că nici acesta.

6) Semnele, stadiile și dovezile celor ce se liniștesc cu judecată sunt acestea: minte neadormită, cuget neprihănit, răpire la Domnul, închipuirea chinurilor, apăsarea de către gândul morții grabnice, rugăciunea nesăturată, străjuirea nefurată, topirea curviei, necunoașterea împătimirii, moartea lumii, încetarea lăcomiei pântecelui, îndemn lăuntric la teologhisire (la ocuparea cu cunoașterea lui Dumnezeu), izvor de dreaptă socoteală, lacrimă supusă, pieirea multei grăiri și orice altceva din acestea, cărora mulțimii îi place să li se împotrivescă. Iar ale celor ce nu se liniștesc cu judecată sunt acestea: sărăcia în bogăție, creșterea mâniei, îngrămădirea pomenirii răului, micșorarea dragostei, adaos de îngâmfare. Iar ceea ce urmează se va trece sub tăcere.

7) Dar fiindcă «Cuvântul» nostru a ajuns aci, după ce am vorbit despre toate, e nevoie să grăim și despre cei ce se află întru ascultare. Căci «Cuvântul» se îndreaptă mai ales către aceștia. Semnele celor căsătoriți în chip nedesfrânat și nespurcat cu virtutea aceasta bine împodobită și cuviincioasă, sunt după cum rânduiesc de Dumnezeu purtătorii părinți, următoarele (ele se desăvârșesc la timpul lor, dar întinzându-ne în fiecare zi înainte, adăugăm la ele neîncetat sporiri și înaintări): creșterea smereniei începătoare; micșorarea iuțimii (căci cum nu se va

întâmpla aceasta, odată ce fierea e lepădată ?); depărtarea întunecimilor; adaosul dragostei; înstrăinarea de patimi; izbăvirea de ură; micșorarea neînfrânării, prin muștrare; necunoașterea trândăviei; adaos de sânguință; dragostea miloasă; înstrăinarea de mândrie, bunul de toți dorit și de puțini dobândit. Nefiind apă în fântână, e neavenită numirea ei. Iar ceea ce urmează se înțelege de cei ce au minte.

8) Femeia tânără care nu-și păzește patul și-a pângărit trupul; iar sufletul care nu și-a păzit tocmeala și-a pângărit duhul. Faptei celei dintâi îi urmează necinstea, ura, bătaile, despărțirea, care e lucrul cel mai jalnic dintre toate. Iar faptei celui de al doilea, îi urmează uitarea morții, nesăturarea pântecelui, neînfrânarea ochilor, lucrarea slavei deșarte, somnul nesăturat, mânia învârtoșată, nesimțirea, îngră-mădirea gândurilor, sporirea încuviințărilor (cu ispitele), robirea inimii, lucrarea tulburării, neauzirea, împotrivirea în cuvânt, necredința, inima neîncredințată, multa grăire, împătimirea, îndrăzneala, care e cea mai cumplită dintre toate. Iar lucrul cel mai jalnic dintre toate este inima neștrăpunsă, căreia îi urmează, în cei fără luare aminte, lipsa de durere, maica duhurilor și a căderilor.

9) Pe cei ce se liniștesc îi războiesc cinci, iar pe cei întru supunere, trei dintre cei opt. Cel ce se liniștește și luptă cu trândăvia se păgubește de multe ori. Căci va cheltui timpul rugăciunii și al vederii duhovnicești în meșteșugurile și luptele cu ea.

10) Lenevindu-mă pe când ședeam odată în chilie și gândindu-mă aproape s-o părăsesc, venind niște bărbați, m-au fericit mult ca pe un sihastru (ca pe unul ce se liniștește n. tr.) și îndată gândul trândăviei a plecat, alungat de cel al slavei deșarte și m-am mirat cum acest drac cu trei țepușe se împotrivește tuturor duhurilor.

11) Privește în fiecare ceas bătaile, împrôșcările, pornirile, schimbările soției tale, cum și încotro îi este pornirea. Dar numai cel ce a dobândit liniștea Duhului Sfânt poate să le vadă.

12) Bunul înainte-mergător al liniștii este negrija de toate lucrurile cuvenite și necuvenite. Căci cel ce deschide celor dintâi va cădea numaidecât în cele de al doilea. Al doilea bun al liniștii este rugăciunea neobosită. Iar al treilea, lucrarea nejefuită a inimii. E cu neputință și firesc ca cel ce n-a învățat scrierea, să citească în cărți și să cugete la cele citite. Dar și mai cu neputință este ca cei ce n-au dobândit cel dintâi lucru să se îndeletnicească cu celelalte două, cu dreaptă judecată.

13) Îndeletnicindu-mă eu cu ceea ce e la mijloc, am ajuns între cei din mijloc. Și m-a luminat pe mine și iată-mă iarăși între ei. Dar ce era înainte de chipul văzut, cel pus peste chipurile lor n-a putut să mă învețe. Căci nu era lăsat.

L-am rugat atunci să-mi spună cum se află acum (Hristos, n. tr.) ? «întru ale Sale, a spus și nu întru ale Sale».

Iar eu am întrebat: «Ce e starea și șederea de-a dreapta Pricinuitoare ?»

«E cu neputință, zice, a afla aceste lucruri de taină prin auz».

Atras de dorul acestora, zisei atunci: «Măi adaugă ceva !»

«încă n-a sosit ceasul», zise, «pentru că îți lipsește nestricăciunea. Acestea, de sunt acestea împreună cu țarina, nu știu; de sunt afară de ea, nu pot spune nicidecum» .

14) E greu să ne scuturăm de somnul amiezii, mai ales în ceasurile de vară. Poate atunci și numai atunci nu e de lepădat lucrul mâinilor.

15) Am cunoscut pe dracul trândăviei pregătind calea și mergând înaintea celui al curviei, ca moleșind cu tărie trupul și scufundându-l în somn, să pricinuiască în cei ce se liniștesc întinările ca în vis. De i te vei împotrivi cu tărie, se va război negreșit cu putere ca să te facă să încetezi nevoințele, ca nefolosindu-ți la nimic. Dar nimic nu poate dovedi înfrângerea dracilor, ca războiul înverșunat al lor împotriva noastră.

16) În ieșiri, păzește cele adunate. Căci deschizându-se ușa, zboară păsările închise. Și așa nu vom mai avea nici un folos din liniștire.

17) Un fir mic de păr tulbură ochiul, o grijă mică alungă liniștea. Căci liniștea este lepădarea gândurilor și renunțarea la grijile îndreptățite.

18) Cel ce a găsit liniștea, nu se va mai îngriji nici măcar de trupul său. Căci nemincinos este cel ce a făgăduit (Mt. 6, 25 ; I Cor. 1,9).

19) Cel ce voiește să înfățișeze lui Dumnezeu o minte curată și e frământat de griji este asemenea celui ce și-a legat tare picioarele și încearcă să umble repede.

20) Rari sunt cei ce au învățat până la capăt filozofia privitoare la lume. Iar eu spun că mai puțini sunt cei ce cunosc cu adevărat filozofia liniștii celei după Dumnezeu. Cel ce nu cunoaște încă pe Dumnezeu, nu e pregătit pentru liniștire și se supune

multor primejdii. Liniștea îi înăbușă pe cei necercați. Căci, negustând dulceața lui Dumnezeu, își pierd vremea în robiri, în împrăștieri, în trândăvii și risipiri.

21) Cel ce s-a atins de frumusețea rugăciunii, va fugi de mulțimi ca un asin sălbatic. Căci ce altceva dacă nu rugăciunea a eliberat pe asinul sălbatic de toată amestecarea cu oamenii? Cel ce este înfășurat în patimi și petrece în pustie, ia aminte la mișcarea acestora. Aceasta mi-a spus-o și m-a învățat și un sfânt bătrân, Gheorghe Arsilaitul, pe care îl cunoaște și cuvioșia ta. Acesta, învățând odată un suflet netrebnic și călăuzindu-l spre liniștire, «dimineața am văzut, zicea, tăbărând asupra lui din plin dracii slavei deșarte și ai poftelor; la amiază pe cei ai leniei, ai întristării și ai mâniei; iar seara, pe cei iubitori de murdărie și pe tiranii pântecelelui».

22) Mai bun este un sărac ascultător, decât un sihastru furat de griji.

23) Cel ce se îndeletnicește cu liniștirea cu dreaptă judecată și nu vede câștigul ei în fiecare zi sau nu se liniștește cu judecată sau e furat de închipuirea de sine.

24) Liniștea este neîntrerupta închinare lui Dumnezeu și starea în fața Lui.

25) Pomenirea lui Iisus să se unească cu răsuflarea ta și atunci vei cunoaște folosul liniștii.

26) Căderea celui ascultător e din voința lui; a sihastrului, (a celui ce se liniștește) este din depărtarea de rugăciune.

27) De te bucuri de vizite în chilie, cunoaște că petreci în trândăvie și nu te îndeletnicești cu Dumnezeu. Pildă de rugăciune să-ți fie văduva aceea nedreptățită de potrivnicul ei (Lc. 18, 3).

28) Iar pildă de liniștire, marele și întocmai cu îngerii sihastrul Arsenie. Adu-ți aminte în singurătatea ta de viețuirea acestui mare sihastru (isihast) și vezi cum depărta de multe ori și pe cei ce veneau la el, ca să nu piardă ceea ce era mai bun.

29) Am cunoscut pe draci îndemnând pe cei fără judecată dintre cei ce umblă de colo până colo, să se ducă mai ales la cei ce se liniștesc cu dreaptă judecată, ca să-i împiedice pe aceia prin ei, fie cât de puțin, din lucrarea lor. Socotește pe aceștia ca atare și nu te sfii să-i superi cu bună credincioșie pe cei leneși. Căci poate din supărare vor înceta să umble fără rost. Dar vezi ca nu cumva, de dragul scopului mai sus pomenit, să întristezi în zadar vreun suflet, care vine însetat să scoată apă de la tine. În toate ai nevoie de făclia drepte socoteli.

30) Viața celor ce se liniștesc, mai bine zis a celor ce petrec în singurătate, să se săvârșească potrivit cu conștiința și cu simțirea. Cel ce aleargă cu judecată să-și îndrumeze toate îndeletnicirile, cuvintele, gândurile, pașii, voirile și mișcările după Domnul, întru sfințirea sufletului și să le facă toate în fața Lui. Iar de e furat (din această ațătare), încă nu viețuiește potrivit virtuții.

31) «Deschide-voi, zice în psaltire, gândul meu» (Ps. 48, 4) și voirea mea, pentru că sunt încă lipsit de darul deosebirii. Iar eu voi înălța prin rugăciune voința mea și de acolo, voi aștepta încredințarea (adeverirea sau cunoștința).

32) *Credința este aripa rugăciunii. Căci neavând-o pe aceasta, se va întoarce iarăși în sânul meu. Credința este starea neîndoielnică a sufletului, neclătinat de nici o împotrivire. Credincios este nu cel ce socotește că Dumnezeu poate toate; ci cel ce crede că va primi toate.*

33) *Credința este pricinuitoarea celor nădăjduite. Și aceasta a arătat-o tâlharul. Maica credinței este osteneala și inima dreaptă. Cea dintâi o face neîndoielnică, a doua o pricinuieste. Credința este maica celor ce se liniștesc (a sihaștrilor = isihaștilor). Căci de nu vei crede, cum te vei liniști?*

34) Cel ce se află încătușat în închisoare e apăsător de frica celui ce-l va chinui. Iar în cel ce se liniștește în chilie s-a născut frica de Domnul. Nu se teme cel dintâi așa de mult de judecată, ca cel de al doilea, de judecata Domnului. Ai nevoie de multă frică în liniștire, o, minunatul ! Căci nimic nu poate alunga așa de mult trândăvia, ca frica.

35) Osânditul, de câte ori vine în temniță judecătorul, caută țintă la el. Iar lucrătorul adevărat al liniștii caută țintă spre ceasul când va veni cel ce-l grăbește. Cel dintâi e legat de povara întristării. Cel de al doilea, de izvorul de lacrimi.

36) De dobândești toiagul răbdării, câinii vor înceta îndată de a se obrăznicii. Răbdarea este durerea nesfârșită a sufletului, care nu se clintește nicidecum sub loviturile îndreptățite sau neîndreptățite. Răbdarea e rânduită pentru necazul pe care-l așteaptă în fiecare zi. Răbdător este lucrătorul care nu cade sau își câștigă, din căderi, biruințe. Răbdarea e tăierea scuzelor și luarea aminte la sine.

37) Nu are lucrătorul (liniștii) atâta nevoie de hrană, ca de răbdare. Căci pentru lipsirea de cea dintâi va lua cunună, dar din lipsa celei de a doua, va agonisi pierzarea.

38) Bărbatul răbdător a murit înainte de mormânt, făcându-și mormânt chilia sa. Răbdarea se naște din nădejde și plâns; căci cel lipsit de acestea două e robul trândăviei.

39) Luptătorul lui Hristos trebuie să cunoască pe care dintre vrăjmași trebuie să-i gonească de departe și pe care să-i îngăduie să se războiască cu ei. Uneori lupta aduce cunună. Alteori ferirea de ea lasă pe cei ce o ocolesc, neprobați. Nu se pot învăța acestea prin cuvânt. Căci nu toți avem aceleași însușiri și avem de luptat cu aceleași ispite.

40) Pe unul din duhuri pândește-l prin trezvie, căci și el se războiește fără odihnă: când stai, când te strămuți, în scaun, în mișcare, când te întinzi, în rugăciune, în somn.

41) Unii dintre cei ce sunt înainte-șezători pe drumul liniștirii țin în ei lucrarea neîncetată, potrivit cu cuvântul: «Măi înainte văzut-am pe Domnul înaintea mea pururea» (Ps. 15, 8). Căci nu toate pâinile hranei duhovnicești, ale grâului ceresc, sunt la fel. Iar alții, pe cea arătată prin cuvintele: «Prin răbdarea voastră veți câștiga sufletele voastre» (Lc. 21, 29). Alții, pe cea din cuvintele: «Privegheați și vă rugați» (Mc. 14, 38). Alții, pe cea din cuvintele: «Pregătește-ți spre ieșire lucrurile tale». Alții, pe cea din cuvintele: «Smeritu-m-am și m-a mântuit pe mine» (Ps. 114, 6). Unii se gândesc pururea la cuvântul: «Nu sunt vrednice pătimirile vremii de acum de slava viitoare» (Rom. 8, 18). Alții, la spusa: «Ca nu cumva să-l răpească și nu va fi Cel ce-l izbăvește» (Ps. 49, 29). Toți aleargă, dar numai unul ia cunună fără osteneală.

42) Cel ce a înaintat nu lucrează numai când veghează, ci și când doarme. De aceea unii ocărăsc pe draci chiar când vin la ei în vise și îndeamnă femeii desfrânate la neprihănire. Nu aștepta vizite și nici nu te pregăti pentru ele. Căci starea de liniște e simplă și liberă de orice legătură.

43) Nimeni, voind să zidească turn și chilie pentru liniștire, nu va porni la aceasta înainte ca șezând, să socotească și să afle prin rugăciune de are cele trebuincioase pentru isprăvirea lucrării, ca nu cumva să se facă, după punerea temeliei, de râsul dușmanilor și piedică celorlalți lucrători.

44) Ia seamă la dulceața venită în sufletul tău, de nu cumva ți s-a tocmit cu viclenie de către doftori răutăcioși, mai bine zis uneltitori.

45) Noaptea, dă cel mai mult timp rugăciunii și mai puțin cântării, iar ziua, fii după puterile tale. Citirea ajută nu puțin la luminarea și adunarea minții. Căci cuvintele

citite sunt ale Duhului Sfânt, care pun în bună rânduială pe cei ce se îndeletnicesc cu ele. Fie-ți ție celui ce ești lucrător (al liniștii), cele ce le citești, lucrătoare. Iar lucrarea lor face de prisos citirea altora.

46) Caută să luminezi cuvintele sănătății mai degrabă prin osteneli decât prin cărți. Nu te ocupa cu cuvintele unei cugetări străine, înainte de a fi câștigat putere duhovnicească; căci fiind cuvinte ale întunericului, întunecă pe cei fără putere.

47) O cupă ajunge de multe ori pentru a cunoaște gustul vinului și un cuvânt al unui sihastru face cunoscute celor ce pot să înțeleagă toată lucrarea și starea lui lăuntrică.

48) Dobândește un ochi neîmprăștiat al sufletului împotriva închipuirii de sine. Căci nimic nu te poate fura și pierde atât de mult, ca aceasta.

49) Când ieși afară, înfrânează-ți limba. Căci poate să risipească în grabă multe osteneli.

50) Câștigă-ți o stare sufletească neiscoditoare. Căci curiozitatea poate întina liniștea, cum nu o poate altceva.

51) Celor ce vin la tine pune înainte cele de trebuință trupului și duhului. De sunt mai înțelepți, să le arătăm filozofia (înțelepciunea liniștii) prin tăcere. Iar de sunt în starea de frați, să le deschidem ușa pe măsura lor. Dar mai bine este ca pe toți să-i socotim mai presus de noi.

52) Voind eu să opresc cu totul pe cei ce sunt încă ca niște prunci, de la lucrul mâinilor în adunările (slujbelor), m-a oprit cel ce purta toată noaptea nisipul în poala sa.

53) După cum sunt opuse dogmele Sfintei, Neziditei și închinătei Treimi, dogmei despre iconomia în trup a Unuia din prealăudata Treime (căci cele ce sunt în Sfânta Treime, la plural, în aceasta sunt la singular, iar cele ce sunt acolo la singular aici sunt la plural) așa altele sunt îndeletnicirile proprii liniștirii și altele, cele proprii ascultării.

54) Dumnezeuiescul apostol zice: «Cine a cunoscut mintea Domnului ?» (Rom. 11, 35). Iar eu zic: Cine a cunoscut mintea celui ce se liniștește cu trupul și cu sufletul? Puterea împăratului stă în bogăția și mulțimea supușilor, puterea celui ce se liniștește, în bogăția rugăciunii.

Cuvântul XXVIII - Despre fericita rugăciune, sfințita maică a tuturor virtuților și despre înfățișarea văzută și gândită în vremea rugăciunii

1) *Rugăciunea este după însușirea ei, însoțirea și unirea omului și a lui Dumnezeu; iar după lucrare, susținătoarea lumii.*

- *Este împăcare a lui Dumnezeu;*
- *maica lacrimilor și fiica lor;*
- *ispășirea păcatelor;*
- *pod de trecere peste ispite;*
- *peretele din mijloc în fața necazurilor;*
- *zdrobirea războaielor,*
- *lucrarea îngerilor,*
- *hrana tuturor ființelor netrupești,*
- *veselia ce va să vie,*
- *lucrarea fără margine,*
- *izvorul virtuților,*
- *pricinuitoarea harismelor (a darurilor),*
- *sporirea nevăzută,*
- *hrana sufletului,*
- *luminarea minții,*
- *securea deznădejdiei,*
- *dovedirea nădejdiei,*
- *risipirea întristării,*
- *bogăția călugărilor,*
- *vistieria sihaștrilor,*
- *micșorarea mâniei,*
- *oglanda înaintării,*
- *arătarea măsurilor,*
- *vădirea stării dinăuntru,*
- *descoperirea celor viitoare,*
- *semnul slavei.*

Rugăciunea este celui ce se roagă cu adevărat tribunal, dreptar și scaun de judecată al Domnului, înaintea scaunului Judecății viitoare.

2) Ridicându-ne în picioare, să ascultăm pe această împărăteasă a virtuților strigând și grăind cu glas înalt către noi: «Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni pe voi. Luați jugul meu asupra voastră și veți avea

odihnă și vindecare rănilor voastre. Că jugul meu este blând» (Mt. 11, 29) și tămăduitor al unor mari greșeli.

3) Cei ce pornim ca să ne înfățișăm înaintea împăratului și să vorbim cu El, să nu facem drumul nepregătiți, ca nu cumva văzându-ne de departe că nu avem arme și haine cuvenite înfățișării înaintea Lui, să poruncească slujitorilor și dregătorilor Lui să ne lege și să ne arunce departe de la fața Lui, iar cererile noastre să le rupă și să ni le azvârle în față.

4) Când pornești să te înfățișezi înaintea Domnului, să-ți fie haina sufletului țesută întreagă din firele, mai bine zis din zalele nepomenirii răului. Căci de nu, cu nimic nu te vei folosi. Să-ți fie țesătura cererii tale simplă, neîmpestrițată în chip felurit. Căci, cu un singur cuvânt, vameșul și fiul risipitor l-au împăcat pe Dumnezeu cu ei.

5) Una este înfățișarea celor ce se roagă, dar în același timp, felurită și deosebită. Unii se înfățișează ca unui Prieten și Stăpân, aducându-I laudă și cererea pentru alții și nu pentru ei. Alții vin să ceară bogăție și slavă și îndrăzneală mai multă; alții, să se roage să fie desăvârșit izbăviți de dușmanii lor. Unii cer să capete o oarecare dregătorie; alții, desăvârșita scăpare de vreo datorie; alții, eliberarea din închisoare; alții, iertarea de niscai vinovății.

6) Înainte de toate să punem pe hârtia rugăciunii noastre o mulțumire sinceră. În al doilea rând, mărturisirea și zdrobirea sufletului întru multă simțire. Apoi să facem cunoscut împăratului toată cererea noastră. Chipul mai înainte arătat al rugăciunii noastre e cel mai bun, precum s-a spus unui frate oarecare de către îngerul Domnului.

7) Dacă te-ai făcut vreodată vinovat față de judecătorul văzut, nu vei avea nevoie de alt chip în înfățișarea rugăciunii tale, iar dacă nu te-ai înfățișat nici tu vreodată și n-ai văzut nici pe alții cercetați, învață aceasta din rugămintea celor bolnavi în fața doctorilor, când e să li se taie și să li se ardă vreo rană.

8) Nu face pe deșteptul în cuvintele rugăciunii tale! Căci gânguritul simplu și nemeșteșugit al copiilor a înduioșat pe Tatăl lor cel din ceruri.

9) Nu te porni la vorbărie, ca nu cumva prin căutarea cuvintelor să ți se împrăștie mintea. Un cuvânt al vameșului a făcut pe Dumnezeu îndurător și un cuvânt spus cu credință a mântuit pe tâlhar. Multa vorbire în rugăciune pricinuiește minții năluciri și împrăștiere. Iar un singur cuvânt o adună.

10) *Când simți dulceață sau străpungere în rugăciune, rămâi în acea stare. Căci atunci se află cu noi păzitorul care se roagă împreună cu noi.*

11) Nu fi îndrăzneț, chiar dacă ai dobândit curăția. Mai degrabă apropie-te într-o multă smerită cugetare și mai multă îndrăznire vei avea.

12) Chiar de ai urca toată scara virtuților, roagă-te pentru iertarea păcatelor, auzind pe Pavel care strigă că dintre păcătoși «cel dintâi sunt eu» (I Tim. 1, 15).

13) Îndulcesc bucatele, untdelemnul și sarea; inaripează rugăciunea, smerenia și lacrima.

14) De te vei îmbrăca în toată blândețea și nemânie-rea, nu te vei obosi mult ca să slobozești mintea ta din robie.

15) Până ce n-am dobândit rugăciune vădită, ne asemănăm celor ce deprind pruncii la început să umble.

16) Luptă să ridici, mai bine zis să închizi cugetarea în cuvintele rugăciunii, iar dacă, slăbind pentru pruncia ei, cade, ridic-o iarăși. Căci e proprie minții nestatornicia, dar e propriu lui Dumnezeu s-o poată statornici.

17) De ai dobândit nevoința neîntreruptă, va veni în tine Cel ce, închizând între țărmuri marea minții, îți spune în rugăciune: vino până aici și să nu treci de aici.

18) Nu poate fi legat duhul. Dar unde e Ziditorul duhului, toate se supun lui.

19) Dacă ai vedea vreodată Soarele, cum se cuvine, ai putea să și vorbești cu El, după cuviință. Iar de nu, cum poți să te apropii de El în chip nemincinos, odată ce nu-L vezi?

20) Începutul rugăciunii alungă, printr-un singur gând atacurile, de la începuturile lor; la mijlocul ei, cugetarea se statornicește în cele spuse și gândite iar desăvârșirea ei este răpirea la Dumnezeu.

21) Alta este bucuria ce se naște din rugăciune în cei ce petrec în obște și alta, cea care se ivește în cei ce se roagă îndeletnicindu-se cu liniștirea. Cea dintâi e amestecată poate cu închipuiri; cea de a doua se umple întreagă de smerită cugetare.

22) De deprinzi mintea să nu se depărteze niciodată, îți va fi aproape chiar și când te afli la masă. Iar dacă rătăcește neîmpiedecată, nu va putea să rămână niciodată lângă tine.

23) Marele lucrător al mării și desăvârșitei rugăciuni zice: «Voiesc să spun cinci cuvinte cu mintea mea» și cele următoare (I Cor. 14, 19). Celor mai prunci cu duhul acest lucru le este străin. De aceea noi, ca niște nedesăvârșiți, căutăm felurimea și cantitatea în rugăciune. Dar felul al doilea e pricinuit al celui dintâi. Căci se spune: «Dă rugăciune curată celui ce se roagă» fără pregetare în chip întinat și cu osteneală.

24) Altceva este întinăciunea rugăciunii și altceva e pieirea ei și altceva furarea și altceva prihănirea ei. Întinăciunea ei este a sta înaintea lui Dumnezeu și a năluci gânduri necuvenite; pieirea este a se robi de griji nefolositoare. Furarea este împrăștierea cugetării pe nesimțite; prihănirea este un atac oarecare ce se apropie de noi.

25) De nu suntem singuri în vremea stării la rugăciune, să dăm un chip lăuntric acestei stări. Iar de nu sunt de față slujitorii laudelor, să dăm și înfățișării din afară chipul rugăciunii. Căci în cei nedesăvârșiți, de multe ori mintea ia chip comun cu cel al trupului.

26) Toți, dar mai mult cei ce se duc la împăratul ca să primească iertarea datoriilor, au nevoie de o zdrobire negrăită.

27) De ne aflăm încă în închisoare, să urmăm lui Petru și «să ne încingem cu șorțul» ascultării, să ne dezbrăcăm de nevoile noastre și să ne apropiem, goi de acestea, de Domnul în rugăciune (sunt îmbinate Ioan 21, 18 și Fapte 12, 8 n.tr.), cerând să se facă numai voia Lui. Și atunci vei primi pe Dumnezeu de cârmaci al sufletului tău, ca să te cârmuiască fără primejdie.

28) Sculându-te din iubirea de lume și de plăceri, aruncă grijile. Dezbracă-te de gânduri, leapădă-te de trup. Căci rugăciunea nu e nimic altceva decât înstrăinarea de lumea văzută și nevăzută. *«Că ce-mi este mie în cer?» (Ps. 72, 24).* Nimic. *«Și ce am voit de la Tine pe pământ?» (Ibid.).* Nimic, decât să mă lipsesc de Tine neîmprăștiat în rugăciune. Unii doresc bogăție, alții slavă, alții agoniseală. *«Iar dorul meu este să mă lipsesc de Tine, să-mi pun în Tine nădejdea» nepătimirii mele (Ps. 72, 27).*

29) *Credința înaripează rugăciunea. Căci fără ea nu se poate zbura la cer.*

30) Cei împătimiți să cerem cu stăruință pe Domnul. Căci toți cei neîmpătimiți au înaintat la nepătimire din împătimire.

31) Deși judecătorul nu se teme de Dumnezeu ca Dumnezeu, dar pentru că sufletul din el, văduvit prin păcat și cădere, îi pricinuieste supărări, îi face dreptate împotriva dușmanului lui, trupul și a duhurilor care-l războiesc (Lc. 18, 5).

32) Pe cei recunoscători, Bunul nostru Chivernisitor îi atrage prin împlinirea grabnică a cererii, spre dragostea Lui; dar sufletele nerecunoscătoare ale dinilor le face să șadă, din foamete și din setea după împlinirea cererii lor, lângă El prin rugăciune. Căci câinele nerecunoscător, îndată ce primește pâinea, se depărtează de la cel ce i-a dat-o.

33) Nu zice că zăbovind mult timp în rugăciune, n-ai dobândit nimic, căci iată ai și dobândit. Căci ce bine mai înalt este ca acela de a fi fost lipit de El și de a fi stăruit neîntrerupt în unirea cu El?

34) Nu se teme cel osândit de executarea pedepsei lui, atâta cât se teme cel ce îngrijește de rugăciune, de starea la rugăciune. De aceea, de este cineva înțelept și ager la minte, poate lepăda, gândindu-se la ea, toată defăimarea și mânia și grija și ocupația și necazul și săturarea și gândul și ispita.

35) Pregătește-te pentru rugăciunea neîncetată din suflet spre ridicare la rugăciune și vei înainta degrabă.

36) Am văzut pe unii care străluceau în ascultare și se îngrijeau cu toată puterea de pomenirea lui Dumnezeu cu mintea, ridicându-se la rugăciune dintr-odată și înălțându-se deasupra minții lor degrabă și vărsând șiroaie de lacrimi. Căci se pregătiseră prin cuvioasa ascultare.

37) Cântării împreună îi urmează robiri și împrăștieri, dar nu se întâmplă aceasta cu rugăciunea cântată de unul singur. Căci pe aceasta o războiește lenea, pe când celei dintâi îi ajută râvna.

38) *Iubirea ostașului față de împărat o arată războiul; iubirea călugărului față de Dumnezeu o arată vremea rugăciunii și starea la rugăciune. Starea ta lăuntrică ți-o arată rugăciunea. Căci teologii (cuvântătorii de Dumnezeu n.tr.) au socotit-o pe aceasta oglinda călugărului.*

39) Cel ce se îndeletnicește cu vreun lucru, dacă venind ceasul rugăciunii continuă să se ocupe cu el, e de batjocură dracilor. Căci scopul furilor e să fure rugăciunea, ceas de ceas, de la noi.

40) Nu refuza, când ți se cere să te rogi pentru un suflet, chiar dacă n-ai dobândit rugăciunea. Căci credința celui ce o cerea pe aceasta a mântuit de multe ori pe cel ce se roagă cu zdrobire de inimă. Nu te înălța dacă te-ai rugat pentru altul și ai fost ascultat. Căci credința lui a lucrat și a izbutit.

41) Oricărui copil i se cere de învățător în fiecare zi neîncetat să spună ceea ce a învățat de la el. Oricărei minți i se va cere cu dreptate în fiecare rugăciune puterea ce a primit-o de la Dumnezeu.

42) Când te rogi cu trezvie, ești mai repede împins spre mânie. Căci acesta este scopul vrăjmașilor. Să împlinim toată virtutea, dar mai mult rugăciunea, cu multă simțire. Dar sufletul se roagă întru simțire, când se ridică mai presus de mânie.

43) Numai cele agonisite cu multe cereri și în timp îndelungat ne rămân statornice. Cel ce a câștigat pe Domnul, nu-și mai spune sie în rugăciune scopul ei. Căci atunci Duhul Se roagă pentru el cu suspine negăite (Rom. 8, 26).

44) Nu primi în rugăciune nici o nălucire a simțurilor, ca să nu suferi vreo ieșire din minți.

45) Încredințarea împlinirii oricărei cereri se ivește chiar în rugăciune. Iar încredințarea este izbăvirea de îndoială. Încredințarea este vădirea neclintită a ceea ce nu este vădit.

46) Îngrijindu-te de rugăciune, fă-te foarte milostiv. Căci în ea călugării vor lua cele însutite. Iar ceea ce urmează se va spune în ceea ce urmează.

47) Venind foc în inimă, a înviat rugăciunea. Iar sculându-se aceasta și înălțându-se la cer, s-a făcut co-borârea focului în foișorul sufletului.

48) Spun unii că rugăciunea e mai mare decât aducerea aminte de moarte. Iar eu le laud ca pe două firi ale unui unic ipostas.

49) Calul încercat, cu cât înaintează, cu atât se înfierbântă și sporește în alergare. Prin alergare înțeleg cântarea și prin cal, mintea bărbătească. Aceasta adulmecă de departe războiul și pregătită fiind, rămâne cu totul neclintită.

50) Urât lucru este să răpești apa de la gura însetatului. Dar mai urât este ca sufletul ce se roagă cu străpungere să se lipsească pe sine înainte de sfârșitul acesteia, de mult dorita stare la rugăciune.

51) Să nu sari (din rugăciune) până ce nu vei vedea focul și apa încetând prin economie. Căci nu vei primi un timp ca acesta pentru iertarea păcatelor în toată viața ta . Cel ce a gustat rugăciunea și și-a întinat de multe ori mintea cu un cuvânt greșit din neatenție, stând la rugăciune nu află, deobicei, pe Cel dorit.

52) Altceva este a supraveghea mai des inima și altceva a conduce inima, prin mintea care stăpânește și aduce, ca arhiereu, jertfe raționale lui Hristos. Pe cei dintâi, cum zice unul din cei ce s-au împărtășit de numele de teolog, venind focul cel sfânt și mai presus de ceruri, îi arde pentru nedeplinătatea curăției; pe ceilalți îi luminează, pentru măsura desăvârșirii la care au ajuns.

Căci Același se numește foc mistuitor și luminează luminătoare. De aceea unii, ieșind din rugăciune, sunt ca unii ce ies dintr-un cuptor de foc, simțind ca o ușurare de o murdărie și de cele materiale. Alții sunt ca luminați de o lumină și îmbrăcați în veșmântul smereniei și al veseliei.

Iar cei ce ies din rugăciune neîmpărtășiți de aceste două lucrări, se roagă în chip trupesc, ca să nu spun iudaic. Dacă un trup ce se atinge de un alt trup, se preschimbă prin lucrarea aceluia, cum nu se va preschimba cel ce se atinge de Trupul lui Dumnezeu cu mâini nevinovate ?

53) Trebuie să privim la Prea bunul nostru împărat, cum privim la împăratul de pe pământ. Căci și acesta dăruiește darurile sale ostașilor săi, uneori prin sine însuși, alteori printr-un prieten, alteori printr-un slujitor și alteori și într-un chip neștiut. Deci așa ne dăruiește și veșmântul smereniei, potrivit nouă.

54) Precum împăratul pământesc privește cu scârbă la cel ce stă în fața lui dar își întoarce fața de la el și vorbește cu dușmanii stăpânului, așa privește cu scârbă și Domnul la cel ce stă înaintea Lui în rugăciune și primește gânduri necurate.

55) Alungă cu arma pe câinele ce se apropie și de câte ori se obraznicește din nou, nu-l îngădui!

56) *Cere prin plâns; caută prin ascultare; bate prin îndelungă-răbdare! «Că cel ce cere (astfel) va lua și cel ce caută va afla și celui ce bate, i se va deschide» (Lc. 11, 10).*

Păzește-te să nu te rogi oricum pentru o femeie în rugăciunea ta, ca nu cumva să fii jefuit din partea dreaptă.

57) Nu căuta să mărturisești faptele trupești cu de-a amănuntul, așa cum sunt, ca să nu te ispitești tu însuși.

58) Să nu ți se facă ție vremea rugăciunii, vreme sau ceas al unor cugetări trebuincioase sau al unor lucruri duhovnicești. Iar de nu, vei fi jefuit de ceea ce e mai bun.

59) Cel ce ține neîncetat toiagul rugăciunii nu se poticnește. Și chiar de i s-ar întâmpla aceasta, nu va cădea de tot. Căci rugăciunea este stăpânitoare binecredincioasă de la Dumnezeu. Folosul ei se dovedește prin biruirea împiedicărilor drăcești ce ni se întâmplă în timpul adunărilor (slujbelor de obște n.tr.). Iar rodul ei, prin înfrângerea vrăjmașului. «Că întru aceasta am cunoscut că m-ai voit pe mine, că nu se va bucura vrăjmașul meu de mine» (în vremea războirii n.tr.) (Ps. 40, 11). «Strigat-am - zice psalmistul - din toată inima mea» (Ps. 118, 10), cu gura, cu sufletul și cu duhul. Căci «unde sunt cei doi de pe urmă adunați, acolo e și Dumnezeu în mijlocul lor» (Mt. 18, 20).

60) Nici cele trupești, nici cele duhovnicești nu le au toți la fel. Unora li se potrivește mai mult cântarea repede, altora cea mai domoală. Cei dintâi se apără de robire, ceilalți se luptă cu lipsa de învățătură.

61) Dacă te rogi neînterupt împăratului împotriva vrăjmașilor tăi, când vor veni asupra ta, îndrăznește, căci nu vei obosi. Că se vor depărta de la tine degrabă. Fiindcă nu voiesc nelegiuiții să te vadă luând cununa în lupta cu ei prin rugăciune. Pe lângă aceasta vor fugi, biruiți de rugăciune, ca de foc.

62) Agonisește toată bărbăția și vei avea pe Dumnezeu ca învățător al rugăciunii.

63) Nu e cu putință a învăța să vezi prin cuvânt. Ci vederea ține de fire. Nici frumusețea rugăciunii nu se cunoaște prin învățătura altuia. Căci ea are de la sine învățător pe Dumnezeu, Care învață pe om cunoștința și dă celui ce cere rugăciunea și binecuvântează anii celor drepti. Amin.

Cuvântul XXIX - Despre nepătimire sau cerul pământesc și despre desăvârșirea și învierea sufletului înainte de învierea cea de obște

1) Iată-ne și pe noi, cei afundați în groapa cea mai adâncă a neștiinței și în patimile întunecate și în umbra morții acestui trup, începând să vorbim (să filozofăm n.tr.), cu îndrăzneală despre cerul pământesc . Bolta cerească are ca frumusețe stelele, iar nepătimirea, virtuțile. *Căci eu n-am învățat să fie nepătimirea altceva, decât cerul minții în inimă*, care socotește ca jucării uneltirile dracilor.

2) Nepătimitor este și se cunoaște propriu-zis cel ce și-a făcut trupul nestricăcios, și-a înălțat mintea deasupra zidirii și toate simțurile și le-a supus minții, iar sufletul și l-a pus în fața Domnului. Prin aceasta se întinde spre El peste puterea sa. Unii iarăși spun că nepătimirea este învierea sufletului înainte de cea a trupului. Iar alții, că e a doua, după a îngerilor, cunoștință desăvârșită a lui Dumnezeu.

3) Deci această desăvârșită desăvârșire nedesăvârșită a celor desăvârșiți, precum mi-a spus unul care a gustat-o, atât de mult sfințește mintea și o răpește de la cele materiale, încât cea mai mare parte a vieții în trup, după ajungerea la limanul ceresc, o ține ridicată în contemplare (în vederea duhovnicească), ca pe una ce e răpită în cer. Bine zice despre aceasta cel ce a cercat-o pe ea: «Că cei puternici ai lui Dumnezeu s-au ridicat foarte, de la pământ» (Ps. 44, 9). Unul din aceștia știm că a fost și egipteanul care nu și-a lăsat mâinile sale întinse mult timp în rugăciune când se ruga cu unii.

4) Unul poate fi nepătimitor, dar altul mai nepătimitor decât nepătimitorul. Cel dintâi urăște cu tărie cele rele, cel de al doilea se îmbogățește fără să se sature în virtuți.

5) Nepătimire a dovedit cel ce a spus: «Am dobândit mintea Domnului» (I Cor. 6, 1). Nepătimire a dovedit egipteanul care a zis că nu are frică de Domnul. Nepătimire a dovedit cel ce s-a rugat să se întoarcă la el patimile. Cine s-a învrednicit, înainte de strălucirea viitoare, de nepătimire, ca Sirul acela? Căci vestitul prooroc David a zis către Domnul: «La-să-mă ca să răsuflu» (Ps. 38, 13), iar acest atlet al lui Dumnezeu: «Slăbește, Doamne, valurile harului Tău».

6) Nepătimire are sufletul care așa de mult s-a îmbibat de calitatea virtuților, ca cei pătimiși, de plăceri.

7) Dacă lăcomia pântecelui stă în aceea că cel stăpânit de ea se silește pe sine să mănânce chiar fără poftă, firea înfrânării stă în aceea că cel ce se nevoiește în ea, chiar când e flămând își stăpânește firea sa nevinovată.

8) Dacă desfrânarea stă în aceea că cel stăpânit de ea se înfierbântă și după animalele necuvântătoare, firea neprihănirii are față de toate o simțire ca față de cele neînsuflețite.

9) Dacă hotarul iubirii de arginți stă în aceea că cel stăpânit de ea nu încetează niciodată să strângă și nu se poate sătura niciodată, hotarul neagonisirii stă în a nu cruța cineva nici trupul său.

10) Dacă hotarul trândăviei e a nu avea răbdare în nici o odihnă, al răbdării este a se socoti cineva în orice necaz ca fiind în odihnă.

11) Dacă oceanul mâniei stă în a se înfuria chiar când nu e nimeni de față, al îndelungii răbdări stă în a fi cineva la fel de liniștit fie că e de față, fie că nu e de față cel ce-l defaimă.

12) Dacă înălțimea slavei deșarte stă în a face cineva schime și fapte fățarnice, chiar când nu e de față nimeni care e obligat să-l laude, semnul lipsei de slavă deșartă se arată în a nu se lăsa cineva niciodată furat cu cugetarea de prezența celor ce-l laudă.

13) Dacă semnul pierzaniei sau al mândriei stă în a se mândri cineva în orice stare sărăcăcioasă sau disprețuită s-ar afla, dovada smereniei mântuitoare stă în a avea cineva un cuget smerit în faptele și isprăvile cele mai înalte.

14) Dacă dovada împătimirii totale stă în a se supune cineva repede tuturor gândurilor și pornirilor semănate de draci, eu am învățat că semnul sfinteii nepătîmiri stă în a putea zice cu adevărat: «Abătându-se cel rău de la mine, n-am cunoscut» (Ps. 100, 5), nici cum a venit, nici pentru ce, nici cum a plecat, ci sunt întreg nesimțitor față de acestea, fiind în întregime unit cu Dumnezeu, acum și pururea în viitor.

15) Cel ce s-a învrednicit de o astfel de stare, fiind el încă în trup, îl are pe Dumnezeu cârmaci, sălășluit în sine în toate cuvintele, faptele și gândurile. De aceea simte înăuntru, prin iluminare, voia Domnului cum ar auzi un glas și se află ridicat mai presus de toată învățătura omenească. «Când voi veni, zice și mă voi arăta feței lui Dumnezeu?» (Ps. 41), căci nu mai pot suporta în mine puterea dorului și caut spre frumusețea nemuritoare pe care mi-ai dat-o înainte de lut. Nepătîmătorul, ce trebuie să spunem mai mult, «nu mai viețuiește el, ci Hristos viețuiește în el» (Gal. 2, 20), cum zice cel ce s-a luptat lupta cea bună și călătoria a săvârșit și credința a păzit.

16) Coroana împăratului nu e alcătuită dintr-o singură piatră. Nu se desăvârșește nepătimirea de vom nesocoti fie și numai o singură virtute. Înțelege nepătimirea ca palatul împăratului celui din ceruri; iar multele locașuri, ca locuințele dinlăuntrul cetății. Iar prin zidul acestui Ierusalim ceresc, înțelege iertarea greșalelor.

17) Să alergăm, fraților să alergăm ca să ne bucurăm de intrarea în camera de nuntă a palatului. Că de vom lipsi din vreo pricină oarecare, fie din pricina poverii vreunei patimi ce ne stăpânește de mai înainte, fie din pricina vremii, fie și numai de vreun locaș din jurul cămării de nuntă, va fi mare nenorocire. Chiar de șchiopătăm încă și suntem slăbănogi, să ajungem în tot chipul măcar înlăuntrul zidului. Că cel ce nu ajunge înainte de sfârșit la zidul acela, sau nu a trecut dincolo de el, se va sălășlui în pustiul dracilor. De aceea se ruga careva: «întru Dumnezeuul meu voi trece peste zid» (Ps. 17, 32). Iar altul zice ca din partea lui Dumnezeu : «Oare nu păcatele voastre sunt cele care fac despărțirea între voi și Mine ?» (Îs. 59, 2).

18) Să dăruim, o, prieteni, peretele din mijloc al despărțiturii, pe care l-am zidit în chip rău, prin neascultare. Să primim chiar din această viață dezlegarea datoriei. Pentru că nu este în iad cine să poată ierta datoria.

19) Să ne sârguim, fraților, de aici înainte. Căci de ne vom sili, vom fi scriși în cartea vieții (Apoc. 3, 5). Nu încapă motiv de dezvinovățire: nici căderea, nici vremea, nici povara . «Câți au primit pe Domnul, prin baia nașterii din nou, le-a dat lor putere să se numească fii ai lui Dumnezeu» (În. 1, 12), zicând: «Opriti-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu» (Ps. 45, 10) și nepătimirea. Lui fie slavă în vecii vecilor. Amin.

Fericita nepătimire înalță de la pământ mintea sărmană și ridică pe cea săracă din patimi. Dragostea atot lăudată o face să șadă cu îngerii stăpânitori, cu căpeteniile poporului Israil.

Cuvântul XXX - Despre legătura treimii virtuților: a dragostei, a nădejzii și a credinței

1) «Iar acum, după toate cele spuse înainte, rămân aceste trei, legătura care strânge și ține toate: credința, nădejdea și dragostea. Dar mai mare decât toate este dragostea. Căci Dumnezeu se numește dragoste» (I Cor. 13,13).

Dar eu (pe cât pot să înțeleg), pe una o văd ca rază, pe alta ca lumină, iar pe cealaltă ca cerc. Și toate sunt o strălucire și o lumină.

- *Cea dintâi toate le poate face și zidi;*
- *a doua îmbrățișează mila lui Dumnezeu;*
- *iar a treia niciodată nu cade, nu încetează a privi și nu lasă pe cel rănit de ea să-și liniștească fericita nebunie.*

2) Cel ce voiește să vorbească despre dragostea lui Dumnezeu încearcă să vorbească despre Dumnezeu însuși. Dar a vorbi despre Dumnezeu prin cuvinte e greșit și primejdios celor ce nu iau aminte. Cuvântul despre dragoste e cunoscut îngerilor, dar și aceloră, numai prin lucrarea iluminării. Dragostea e Dumnezeu. Iar cel ce voiește să arate hotarul (definiția n.tr.) Acestuia, e ca cel ce orb fiind, numără nisipul de pe fundul oceanului.

3) *Dragostea, după calitate, e asemănarea cu Dumnezeu, pe cât e cu puțință muritorilor. Iar după lucrare, e o beție a sufletului. După însușire, e izvorul credinței, adâncul fără fund al îndelungii-răbdări, oceanul smereniei.*

4) Dragostea este, propriu-zis, lepădarea a tot cugetul potrivit, dacă dragostea nu socotește răul. Dragostea, nepătimirea și înfierea se deosebesc numai prin numiri. Precum lumina, focul și flacăra se unesc într-o singură lucrare, așa înțelege și despre acestea. În măsura în care îi lipsește ceva din plinătate, încapă în ea frica. Căci cel fără de frică, sau s-a umplut de iubire sau a murit cu sufletul.

5) Nu e un lucru necuvenit a asemăna chipurile dorului, fricii, sânguinței, râvnii și robiei omenești, cu cele ale dragostei de Dumnezeu.

- *Fericit este cel ce are față de Dumnezeu un dor asemănător celui pe care-l are îndrăgostitul nebun față de iubita lui.*
- *Fericit este cel ce se teme de Domnul așa de mult, cât se tem cei pârâți, de judecător.*
- *Fericit este cel ce s-a făcut atât de sânguitor în sânguința cea adevărată, pe cât de recunoscător s-a făcut slujitorul față de stăpânul său.*
- *Fericit este cel ce s-a făcut atât de râvnitor în virtuți, pe cât sunt de atenți în râvna lor soții față de soțiile lor.*
- *Fericit este cel ce stă în rugăciune în fața Domnului, precum stau slujitorii în fața împăratului.*
- *Fericit este cel ce se nevoiește să placă așa de neîntrerupt Domnului, pe cât oamenilor.*

Nu se lipește pruncul de sânul mamei, cum obișnuiește fiul iubirii să se lipească totdeauna de Domnul.

6) Cel ce iubește cu adevărat, își închipuie pururea fața celui iubit și o îmbrățișează cu dulceață înlăuntrul său. Unul ca acesta nu se mai poate liniști nici în somn de dorul aceluia, ci și atunci se îndeletnicește cu cel dorit. Așa se întâmplă cu ființele trupești, așa cu cele netrupești.

7) Cineva rănit de săgeata dragostei a zis despre sine (lucru de care mă minunez): «Eu dorm», silit de trebuința firii, «iar inima mea veghează» (Cânt. Cânt. 5, 2), din pricina mărimii dragostei.

8) E de amintit, o, iubitoare, că după pieirea fiarelor din jurul sufletului, acesta se dorește și se sfârșește după Domnul, înfierbântat ca de un venin, de focul dragostei.

9) Foamea lucrează nearătat și nedeslușit, iar lucrarea setei se întinde și se face tuturor arătată prin fierbințeală. De aceea zice cel ce dorește pe Dumnezeu: «însetat-a sufletul meu spre Dumnezeu cel tare, cel viu» (Ps. 41, 2).

10) *Dacă fața celui iubit ne preschimbă în chip vădit pe toți și ne face luminoși, veseli și neîntristați, ce nu poate face fața Stăpânului, când vine în chip nevăzut în sufletul curat?*

11) Frica, când se ivește în simțirea sufletului, obișnuiește să topească și să mănânce întinăciunea. «Pătrunde cu frica, zice, carnea mea» (Ps. 118, 120). Iar cuvioasa iubire uneori obișnuiește să-i mănânce pe unii, potrivit celui ce a spus: «Robitu-mi-ai inima, robitu-mi-ai inima» (Cânt. Cânt. 4, 9), iar alteori îi face pe alții să se bucure și-i umple de strălucire: «Spre El, zice, a nădăjduit inima mea și m-am temut; și a înflorit trupul meu» (Ps. 27, 10) și: «Când inima se veselește, fața înflorește» (Pilde, 15, 13).

Când deci omul întreg se amestecă cu iubirea lui Dumnezeu, atunci strălucirea sufletului se arată în trup ca într-o oglindă. Așa se umplea de slavă văzătorul de Dumnezeu Moise. Cei ce au atins această treaptă, deopotrivă cu a îngerilor, uită de multe ori de hrana trupească. Ba socotesc că nici nu o doresc pe aceasta. Și nu e de mirare, dacă și dragostea potrivnică respinge de multe ori hrana.

Socotesc că trupul acestor nestricăcioși nici nu se îmbolnăvește oricum. Căci s-a făcut nestricăcios, curățindu-se prin văpaia neprihănirii, care a pus capăt celeilalte văpăi. Socotesc că nici de mâncare nu se apropie cu plăcere. Căci focul ceresc

obișnuiește să hrănească sufletele acestora cum hrănește apa de sub pământ rădăcina plantei.

12) Creșterea fricii pune început iubirii. Iar capătul desăvârșit al neprihănirii e pricină a cunoașterii lui Dumnezeu și a cuvântării de Dumnezeu (a teologiei n.tr.). Cel ce și-a unit simțirile cu Dumnezeu, e învățat tainic de El cuvintele Lui, iar fără unirea acestora (cu Dumnezeu), e greu a grăi despre Dumnezeu.

13) Cuvântul ființial al lui Dumnezeu desăvârșește neprihănirea, omorând moartea sufletului prin prezența Lui. Iar aceasta odată omorâtă, ucenicul se luminează în cunoașterea și cuvântarea de Dumnezeu. Cuvântul Domnului, cel din Cuvântul Tatălui, curat, rămâne în veacul veacului. Iar cel ce n-a cunoscut pe Dumnezeu, vorbește despre El prin presupuneri.

14) Neprihănirea a făcut pe ucenic teolog (cuvântător de Dumnezeu, n.tr.), întărind prin el dogmele Treimii.

15) *Cel ce iubește pe Domnul, a iubit mai întâi pe fratele său. Dovada primului lucru este cel de al doilea. Cel ce iubește pe aproapele, nu rabdă vreodată pe cei ce clevesc și fuge de ei mai degrabă ca de foc. Cel ce zice că iubește pe Domnul, dar pe fratele său se mânie, este asemenea celui ce aleargă în vis.*

16) *Tăria iubirii este nădejdea. Căci prin aceasta așteptăm plata iubirii. Nădejdea este bogăția bogăției nearătate. Ea este vistieria neîndoielnică dinainte de vistierie. Ea este odihnă în ostenele. Ea este ușa iubirii. Ea omoară deznădejdea. Ea este icoana celor ce nu sunt de față. Lipsa nădejzii este pieirea iubirii. De ea sunt legate trudele, de ea atârnă ostenele, pe ea o înconjoară mila.*

17) Călugărul cu nădejde tare junghie lenea, omorând cu sabia acesteia pe aceea. Cercarea (experiența) naște nădejdea darurilor Domnului. Căci cel necercat nu rămâne neîndoit. Mânia risipește nădejdea. Căci aceasta nu rușinează. Iar cel ce se mânie are chip necuviincios.

18) Iubirea dăruiește proorocia. Iubirea pricinuieste minunile. Iubirea este adâncul (abisul) luminării.

Iubirea este izvorul focului. Cu cât țâșnește mai mult, cu atât îl arde mai tare pe cel însetat. Iubirea este statornicia îngerilor; iubirea e înaintarea veacurilor .

«Spune-ne nouă, o, frumoaso între virtuți, unde-ți paști oile ? Unde te adăpostești la amiază? Luminează-ne pe noi, adapă-ne pe noi, călăuzește-ne pe noi, povățuiește-ne pe noi, pentru că voim să urcăm la tine. Căci tu stăpânești peste toate» (Cânt. Cânt. 1, 7).

Iar acum mi-ai robit sufletul și nu pot să suport flacăra ta. De unde să pornesc a te lăuda? *«Tu stăpânești tăria mării, iar frământarea valurilor tu o potolești și o ucizi. Tu smerești cugetul mândru ca pe un rănit. Cu brațul puterii tale ai risipit pe dușmanii tăi» (Ps. 88, 11).* Iar pe cei ce te iubesc îi faci nebiruiți.

Dar eu mă grăbesc să aflu cum te-a văzut pe tine Iacob stând neclintit în vârful scării? Spune-mi mie, celui ce întreb, cum este urcușul acesta? Și care este chipul și totalitatea treptelor lui, pe care cel ce te iubește le-a pus ca suișuri în inima lui? (Ps. 83, 6). Înselat-am să știu care este numărul acestora, cât durează timpul urcușului ? Căci cel ce ți-a cunoscut lupta și vederea, ne-a arătat pe călăuzitori, dar nimic altceva n-a voit să ne lămurească. Mai bine zis n-a putut (Fac. 18, 12). Iar ea, împărăteasa (dar socotesc că e mai bine să spun El), arătându-mi-se ca din cer, mi-a șoptit la urechea sufletului: de nu te vei dezlega, o, îndrăgostitule, de grosime, nu vei putea să cunoști frumusețea mea. Iar scara să te învețe totalitatea bine alcătuită a virtuților. Căci eu stau neclintit în vârful ei, cum a zis marele meu cunoscător: *«Iar acum rămân aceste trei: credința, nădejdea, dragostea; dar mai mare decât toate este dragostea» (I Cor. 13, 14).*

Îndemnare scurtă și la fel de puternică la cele spuse mai înainte pe larg

Urcați, urcați, fraților, punând cu râvnă suișuri în inimă. Auziți pe cel ce spune: *«Veniți să ne suim la muntele Domnului și la casa Dumnezeului nostru» (Îs. 2, 3); «a Celui ce a tocmit picioarele noastre ca ale cerbului și ne-a pus pe noi peste cele înalte pentru a birui în calea Lui» (Ps. 17, 36).*

Alergați, rogu-vă, cu cel ce zice: *«Să ne sârguim, până ce vom ajunge toți la unitatea credinței și la cunoștința lui Dumnezeu, la bărbatul desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos» (Efes. 4, 13),* Care botezându-Se la treizeci de ani, după vârsta văzută, a avut desăvârșita treaptă a treizecea, în scara cea înțelegătoare, dacă iubirea este Dumnezeu. Căruia I se cuvine cântarea, stăpânirea, întru Care este puterea, întru Care este, era și va fi pricina cea una a tuturor bunătăților în veacuri fără hotare. Amin.

Cuvântul XXXI – Al Cuviosului părinte Ioan Scărarul – Către Păstor

Introducere

1) În cartea de mai jos te-am pus, Prea Cuvioase, pe tine, la urma tuturor. Dar în cea de mai sus, am fost încredințat că ești înaintea noastră a tuturor, dacă este adevărat ceea ce s-a spus: «Că vor fi cei din urmă după cugetul lor, cei dintâi după vrednicie» (Mt. 20,16).

Capitolul I

2) Păstor este, în înțeles adevărat, cel ce poate căuta și îndrepta prin nerăutate, prin sânguință și rugăciunea sa, oile cele pierdute.

3) Cărmaci este cel ce a luat tărie înțelegătoare de la Dumnezeu și din ostenele sale, ca să poată scoate corabia nu numai din valuri, ci și din adâncul însuși al mării.

4) Doftor este cel ce are trupul și sufletul nebolnave, neavând nevoie de nici o doftorie pentru ele .

5) Învățător cu adevărat este cel ce s-a făcut carte înțelegătoare a cunoștinței prin degetul lui Dumnezeu sau prin lucrarea luminării de la El și nu mai are nevoie de celelalte cărți. Nu se cuvine învățătorilor să povățuiască după cărți (copiate) și pictorilor să picteze după tablouri mai vechi.

6) Tu, cel ce povățuiești pe cei mai de jos, învață din cele înalte și călăuzește pe celălalt prin înfățișarea ta văzută . Nu uita de cel ce zice: «Nu de la oameni, nici prin oameni am luat învățătura, nici n-am fost învățat» (Gal. 1, 2). Căci nu e cu putință celor de jos să tămăduiască vreodată pe cei ce zac la pământ.

7) Cărmaciul bun va scăpa corabia; păstorul bun va tămădui oile și le va face sănătoase. În măsura în care oile urmează neîncetat pe păstorul care merge înainte, în aceeași măsură va putea da răspuns pentru ele Stăpânului. Păstorul să lovească cu cuvântul oile ce rămân în urmă din lene sau din lăcomia pânteceului. Căci și acesta e un lucru al bunului păstor.

8) Când oile vor începe, din fierbințeala zădufului sau mai bine zis a trupului, să dormiteze cu sufletul, păstorul, privind spre cer, să privegheze cu și mai multă tărie pentru ele. Căci în vremea acestui zăduf, se întâmplă ca multe să fie mâncate de lupi. Dar dacă și ele, după obiceiul văzut la oi, își pleacă, în vremea zădufului,

capul sufletului jos la pământ, se împlinește cuvântul: «Inima zdrobită și umilită, Dumnezeu nu o va urgisi» (Ps. 50, 18).

9) Când peste turmă se abate întunericul și noaptea patimilor, pune câinele să stea neclintit lângă Dumnezeu în paza de noapte. Căci nu e nepotrivit să înțelegi mintea ta ca un câine care sfâșie fiarele.

Capitolul II

10) E o însușire a firii, făcută și ea de Bunul nostru Domn, ca văzând pe doftor, bolnavul să se bucure chiar dacă nu se va folosi poate cu nimic de la el.

11) Să ai și tu, o, minunate, plasturi, băuturi, bisturiuri, picături, briciuri, burete, lame de tăiat vinele, fierul de ars rana, alifii, doftorii de somn, cuțit, feșe și neîngrețșarea. Căci de ne lipsesc acestea, cum ne vom arăta știința? Nicicum. Iar plățile se dau nu pentru cuvinte, ci pentru fapte.

12)

- *Plasturele este leacul patimilor văzute, adică al celor trupești;*
- *băutura este leacul patimilor dinăuntru și nimicirea lor;*
- *bisturiul este ocărârea care taie rana, curățește puroiul mândriei;*
- *picăturile sunt curățirea ochilor sufletului, întunecat de tulburarea mâniei.*
- *Briciul este dojenirea care mușcă, dar după puțin vindecă.*
- *Lamă de tăiat vinele este deșertarea grabnică a mirosului cel nearătat. Ea este și zgărierea și împungerea aspră spre vindecarea celor bolnavi.*
- *Buretele este mângâierea bolnavului și răcorirea lui de către doftor după tăiere sau operație, prin cuvinte line și blânde.*
- *Fierul de ars este hotărârea și regula aspră dată pentru o vreme, spre pocăință.*
- *Alifia este mângâierea dată bolnavului după arderea răni, fie prin cuvânt, fie prin puțină hrană.*
- *Leac de somn înseamnă a lua povara celui ascultător și a-i da prin supunere odihnă și un somn neadormit și o orbire cuvinoasă, ca să nu vadă faptele cele bune ale sale.*

Legăturile sunt întărirea și strângerea celor moleșiți de slava deșartă și lăudăroși, prin răbdarea până la moarte. Iar la urma tuturor, cuțitul este regula și hotărârea și scoaterea trupului mort sufletește și a mădularului plin de puroi, ca să nu treacă și la celelalte vătămarea sa.

13) Fericită este la doftori neîngrețoșarea și la întâistătători nepățimirea. Cei dintâi, neîngrețoșându-se, pot lucra la vindecarea oricărei boli rău mirositoare, fără greutate. Cei de al doilea pot învia orice suflet mort.

14) Una dintre rugăciunile întâistătătorului să fie și aceasta: să poată pătimi împreună cu toți și să trăiască starea lor, după treapta lor, ca nu cumva să vatăme și el ca Iacob (Fac. 27) pe cei pe care îi iubea și pe cei împreună cu el. Iar aceasta obișnuiesc să o pătimească, fiindcă nu au simțurile sufletului cu desăvârșire deprinse spre deosebirea binelui și răului și a ceea ce e la mijloc.

Capitolul III

15) E mare rușinea întâistătătorului care se roagă să se dăruiască celui supus lui ceea ce el nu are. Precum cei ce văd fața împăratului și și l-au făcut prieten, pot să împace cu împăratul pe toți slujitorii lui sau poate și pe cei necunoscuți de el sau chiar și pe dușmanii lui, dacă voiesc și să-i facă să se bucure de aceeași slavă, așa înțelege și despre sfinți.

16) Pe prietenii cei mai desăvârșiți și adevărați (ai împăratului) îi respectă prietenii și îi ascultă. Ba poate se și lasă siliți de ei. Bine este a-ți face prieteni pe prietenii netrupești. Căci nimenea nu ne ajută așa de mult la virtute, ca ei.

17) Mi-a spus unul dintre iubitorii de Dumnezeu, că totdeauna dar mai ales în sărbătorile anuale și împărătești, Dumnezeu răsplătește pe slujitorii Lui cu daruri.

Capitolul IV

18) Doftorul este dator să se dezbrace cu desăvârșire de patimi, ca să se poată preface, la vremea potrivită, că le are pe unele și mai ales mânia. Căci de nu le-a lepădat cu totul, nu le va putea îmbrăca iarăși în chip nepățimitor.

19) Am văzut un cal în oarecare măsură nedeprins, care fiind dus de frâu și pășind liniștit, deodată, slăbindu-i-se puțin frâul, l-a primejduit pe stăpân. Cu doi draci se obișnuiește să se întâmple aceasta. Deci ce voiesc să caute, să caute cu osteneală. Doftorul va cunoaște înțelepciunea dată lui de Dumnezeu, când va putea să vindece bolile pe care cei mulți nu le pot vindeca.

Capitolul V

20) Nu e învățător vrednic de laudă cel ce face înțelepți pe copiii învățați, ci pe cei neînvățați și neînțelepți, ducându-i la desăvârșire. Iscusița vizitiilor se arată și e lăudată când țin în frâu cai necercați și-i scapă pe aceștia.

21) Dacă ai ochi în stare să vadă de mai înainte furtunile pe mare, spune aceasta limpede celor aflați în corabie. Iar de nu, vei fi pricinuitorul scufundării corăbiei, pentru că ți s-a încredințat de către toți, fără grijă, cârma ei.

22) Am văzut doftori care nu au vestit înainte bolnavului pricinile îmbolnăvirii. De aceea, au pricinuit și bolnavilor și lor înșiși multă oboseală și chin.

23) Pe cât de multă credință în el vede întâistătătorul la supușii săi și la alții din afară, pe atâta trebuie să se păzească pe sine cu toată grija în cele ce le face și le spune. Căci știe că toți privesc la el ca la o icoană pilduitoare și socotesc cele spuse și făcute de el ca dreptar și lege.

24) *Pe păstorul adevărat îl dovedește iubirea. Căci din iubire S-a răstignit Păstorul cel mare.*

Capitolul VI

25) Însușește-ți cele ale altora prin cuvinte și nu vei avea nevoie totdeauna de multă sfială.

26) Întristează pe cel bolnav pentru o vreme, ca să nu se lungească mult timp boala sau să moară din pricina tăcerii vrednice de osândă. Mulți au socotit, din pricina tăcerii cârmaciului, că plutesc bine, până ce s-au izbit de stâncă.

27) Să auzim pe marele Pavel scriind lui Timotei: «Stăruie pe lângă ei cu timp și fără timp» (II Tim. 4, 2). «Cu timp», socotesc, când cei muștrați rabdă muștrarea cu plăcere; «fără timp», când sunt mușcați de ea. Căci și izvoarele izvorăsc apa, chiar când nu însetează nimeni.

28) Este în firea unor întâistătători, ca să zic așa, să se sfiască și de multe ori să nu spună celor supuși cele de trebuință, ci să tacă. Dar aceștia să nu se ferească să-și împlinească datoria de învățători față de ucenicii lor și să însemneze pe o hârtie poruncile de trebuință ce se cade să le dea acestora.

29) Să ascultăm ce spune în privința unora dumnezeiasca Scriptură: «Taie-1, căci pentru ce să mai ocupe pământul fără rost?» (Lc. 13, 7) și: «Scoateți pe cel rău dintre voi» (I Cor. 5, 13) și: «Nu te ruga pentru poporul acesta!» (Ier. 7, 16) și

despre Saul la fel. Toate acestea e dator să le cunoască păstorul: cu care, cum, și când trebuie să se întâmple. Căci nimic nu e mai adevărat decât ceea ce spune Dumnezeu.

30) Dacă cineva, muștrat îndeosebi, nu se rușinează, va face și din muștrare în fața mai multora, prilej de nerușinare, urându-și de bunăvoie însăși mântuirea sa.

Capitolul VII

31) Țin seama și de ceea ce am văzut că se întâmplă și la mulți bolnavi conștienți. Aceștia, cunoscându-și frica și neputința lor, au rugat pe doftor să-i lege, fără voia lor și să-i trateze cu sila, de bunăvoia lor. Pentru că «duhul este râvnitor», pentru nădejdea viitoare,, «iar trupul este neputincios» (Mt. 26, 42), pentru slăbiciunile de mai înainte. Iar eu văzând aceasta i-am rugat pe doftori să se lase înduplecați de aceia.

32) Povățuitorul nu trebuie să le ceară tuturor celor ce vin la el să meargă pe calea îngustă și plină de necazuri. Nici nu e fiecăruia jugul blând și sarcină ușoară. Ci trebuie mai degrabă să se aplice leacurile potrivite. Celor împovărați de păcate grele și ușor aplecați spre deznădejde, le este potrivit leacul al doilea. Celor ce tind spre un cuget înalt și mândru, le este potrivit leacul dintâi.

33) Unii, voind să facă o cale lungă și întrebând pe cei ce o cunosc, au auzit de la ei că este dreaptă și neprimejdioasă. Dar moleșindu-se în cursul călătoriei, din pricină a ceea ce au auzit, pe la mijlocul ei sau s-au primejduit sau s-au întors, aflându-se nepregătiți pentru greutățile ei. Dar socotesc că se poate întâmpla și lucrul dimpotrivă.

34) Acolo unde dragostea dumnezeiască s-a atins de inimă, frica din cuvinte n-a avut putere. Și unde s-a ivit frica gheenei, acolo s-a născut răbdarea tuturor durerilor și ostenelilor. Unde se cunoaște nădejdea Împărăției, acolo se ivește și disprețuirea tuturor celor de jos.

35) Conducătorul de oaste destoinic cunoaște limpede starea și treapta fiecăruia din cei conduși. Căci poate sunt în mulțime unii fruntași în luptă și luptători de unul singur, putând să fie așezați în liniște în fruntea ostașilor.

36) Nu poate scăpa cârmaciul corabia singur, fără împreună lucrarea corăbierilor. Nici doftorul nu poate vindeca pe cel ce suferă, nerugat mai întâi de el și neajutat

prin arătarea ranei lui cu deplină încredere. Cei ce s-au rușinat de doftori și-au pricinuit puroi și adesea mulți au murit.

Capitolul VIII

37) Păzind oile la pășune, păstorul să nu înceteze să se folosească de fluierul cuvântului, mai ales când vor să meargă la culcare. Căci de nimic altceva nu se teme lupul, ca de sunetul fluierului păstoresc.

38) Întâistătătorul nu trebuie să se umilească totdeauna fără judecată, nici să se înalțe totdeauna nebunește. Ci să privească la Pavel, folosindu-se de amândouă (II Cor.10-13). Domnul a acoperit ochii celor călăuziți față de lipsurile întâistătătorului. Iar acesta arătându-le lor pe acestea, a trezit în ei necredința.

39) Am văzut întâistătător, lăsându-se, dintr-o smerenie adâncă, sfătuit în unele lucruri de fiii săi. Și am văzut pe altul voind să le arate acelora, din mândrie, neînțeleapta lui înțelepciune și râzând de ei.

40) Am văzut, e drept foarte rar, în câte o împrejurare povățuitori pătimiși stăpânind peste cei nepătimiși, care rușinându-se pe încetul de cei conduși, au pus capăt patimilor lor. Aceasta cred că a lucrat-o în ei plata celor mântuiți. Și așa stăpânirea lor pătimașă li s-a făcut pricină de nepătimire.

Capitolul IX

41) Să luăm aminte să nu risipim vreodată cele încărcate în port, în largul mării. O știu aceasta cei încă nedeprinși cu zgomotele din afară.

42) Cu adevărat, mare lucru este a răbda cu hotărâre și cu bărbăție zăduful și pacea și tihna liniștirii și a nu căuta împrăstierile și mângâierile din afara corăbiei sau a chiliei, cum caută corăbierii trândavi, în vremea liniștită, scăldarea în mare. Dar neasemănat mai mare lucru este a nu avea frică de zgomote, ci a rămâne, în vremea ciocăniturilor lor în inimă, petre-când neclintit cu oamenii în afară și cu Dumnezeu înăuntru.

Capitolul X

43) Să-ți fie, o, minunatul, ceea ce se petrece la judecătorii din afară, pricină de gândire la cele ale noastre: cine vine ca un osândit la judecata înfricoșătoare și

adevărată a noastră și cine, nevinovat, sânguindu-se spre lucrarea și slujirea lui Dumnezeu ? Căci sunt două sosiri contrarii și au nevoie de judecăți potrivite lor.

44) Întâi de toate să fie întrebat cel vinovat, care au fost faptele lui după felul lor, pentru două motive: ca prin mărturisire să se simtă totdeauna împuns (în conștiință) și să rămână fără îndrăznire și ca cunoscând ce răni a primit, să fie trezit la iubirea noastră.

45) Să nu uiți nici aceasta, o, preacinstite, precum știi de fapt. Să nu fie! Să fie judecate de voi și locurile și chipul de viață nouă și deprinderile celor vinovați. Căci e o mare felurime și deosebire în acestea. De multe ori cel mai slab e și cel mai smerit cu inima. De aceea trebuie să fie pedepsit și mai ușor de către doftorii duhovnicești. Iar ceea ce se cere pentru cel dimpotrivă, e vădit.

Capitolul XI

46) Nu e drept ca lupul să păzească oile și nu e neprimejdios ca cei pătimiși să conducă peste cei pătimiși.

47) Neplăcută priveliște este vulpea pentru păsări. Dar nimic nu e mai neplăcut decât un păstor care se înfurie. Cea dintâi tulbură păsările; al doilea tulbură și pierde sufletele cuvântătoare.

48) Ia seama să nu cercetezi cu de-amănuntul lucrurile cele mai mici, căci nu vei fi următor lui Dumnezeu.

49) Să ai și tu pe Dumnezeu iconom și întâistătător al tuturor celor dinlăuntrul și din afara ta, ca un cârmaci prea bun. Și tăindu-ți prin El voia ta, te vei face și tu fără griji, călăuzit numai de voia Lui.

50) Trebuie să iei seama și tu și toți și lă aceasta: nu cumva harul a rânduit să lucreze prin noi cele mai multe din credința celor ce vin la noi și nu din curăția noastră? Căci mulți din cei pătimiși au făcut lucruri minunate în chipul amintit.

51) Dacă «mulți, spune, vor zice către Mine în ziua aceea, Doamne, Doamne, oare n-am proorocit în numele Tău ?» și celelalte (Mt. 7, 22), nu e de necrezut ceea ce s-a spus mai înainte.

52) Cel ce și L-a făcut pe Dumnezeu sieși milostiv poate să-i facă bine pe cei bolnavi, fără ca ei să simtă și într-un chip ascuns lor, dobândind două lucruri mari:

să se păstreze pe sine ferit de slava oamenilor, ca de o rugină și să facă pe cei miluiți să mulțumească numai lui Dumnezeu.

Capitolul XII

53) Dă celor ce-și fac drumul cu curaj și bărbăție, mâncări mai tari și mai vârtoase; iar celor rămași în urmă, fie prin fire, fie prin voință, dă-le lapte, ca unora ce sunt încă prunci. Căci toată mâncarea e la vremea ei.

54) Aceeași mâncare le pricinuiește adeseori unora râvnă, iar altora întristarea. Trebuie ținut seama la aruncarea seminței, de cele de față: de timp, de persoană, de calitate, de cantitate.

55) Unii socotind ca nimic luarea asupra lor a grijii altora, au pornit să păstorească sufletele fără judecată și cu toate că întreceau pe alții cu multă bogăție (în virtuți), au plecat cu mâinile goale, trecând altora această purtare de grijă a acelora.

56) Precum există copii adevărați și legitimi, și alții din a doua căsătorie și alții din slujnice și alții din curvie, așa se cunosc multe feluri asemănătoare ale purtării de grijă a altora. Există o purtare de grijă adevărată, o dăruire a sufletului pentru sufletul aproapelui în toate. Și există o luare-asupră-și numai a păcatelor mai înainte săvârșite și alta, numai a celor făcute după aceea. Și există o purtare numai a poverii poruncilor proprii, din puținătatea puterii duhovnicești și din lipsa nepătimirii. Dar chiar în cea dintâi și desăvârșită, purtăm povară după măsura tăierii voii.

57) Fiul legitim se cunoaște când lipsește tatăl. Așa să înțelegi și în cazul celor de sub ascultare. Să ia seama întâistătorul și să însemneze pe cei ce se împotrivesc în cuvânt și lucrează împotriva și să-i certe cu cele mai grele muștrări în fața unora mai mari, insuflând și altora frică prin ei, chiar dacă aceia s-ar simți greu mușcați de ocări. Căci mai de folos este înțelepțirea multora, decât păgubirea unuia.

58) Sunt unii care, din iubire duhovnicească, au primit poveri de ale altora peste puterea lor, aducându-și aminte de cel ce a zis : «Mai mare dragoste ca aceasta nimeni nu are» (În. 15, 13) și celelalte. Și sunt alții, care primind de la Dumnezeu puterea purtării altora, nu s-au supus cu dulceață greutateilor pentru mântuirea fratelui. Și eu i-am plâns pe aceștia ca pe unii ce nu au avut dragoste. Iar despre cei dintâi am aflat spunându-se undeva: «Cel ce-și stoarce cinstiri de la cel nevrednic, gura mea este» (Ier. 15, 19) și: «Să-ți fie ție după chipul în care ai făcut».

59) Îți cer să iei aminte și la aceasta: de multe ori păcatul cu gândul al întâistătorului se judecă mai rău decât cel cu fapta al ascultătorului, dacă mai ușoară este greșeala ostașilor, decât porunca rea a conducătorului de oaste.

60) Sfătuiește pe ascultători să nu-și mărturisească cele trupești și desfrânate în amănunt. Iar celelalte păcate să le miște în minte noaptea și ziua, după chipul lor amănunțit.

61) Deprinde pe cei de sub ascultarea ta să fie nevinovați întreolaltă și foarte înțelepți față de draci.

62) Să nu-ți rămână ascuns scopul oilor în legăturile dintre ele. Căci scopul dracilor este să destrame pe cei sânguitori, prin trândăvie.

63) Nu pregeta când ți se cere să te rogi și pentru cei cu totul fără grijă; roagă-te nu pentru ca să fie mântuiți (căci aceasta este deocamdată cu neputință, dacă ei nu conlucrează), ci ca să fie mișcați de Dumnezeu la sânguință.

64) Cei slabi să nu mănânce împreună cu ereticii, precum s-a spus în canoane. Cei tari în Domnul, dacă sunt poftiți de cei necredincioși cu credință și vor voi să meargă la ei, să meargă spre slava lui Dumnezeu.

65) Nu te scuza cu neștiința: căci cel ce nu știe și face lucruri vrednice de pedeapsă se va bate că nu a învățat.

Capitolul XIII

66) E rușine păstorului să se teamă de moarte. Când o cere ascultarea, nu trebuie să existe frică de moarte.

67) Caută, o, fericite, virtutea fără de care nu va vedea nimenea pe Domnul și fă pe fiii tăi să câștige înainte de toate pe aceea, izbăvind-i pe ei cu totul de vederea oricărei fețe netede și asemănătoare celor femeiești.

68) Felurile de viețuire și locuințele tuturor celor de sub ascultarea voastră să fie deosebite după vârstele trupului. Căci nu trebuie a trimite pe cineva din port".

69) Să nu punem peste nimenea mâinile înainte de a fi ajuns la vârsta înțelepciunii, legiuită potrivit lumii, ca nu cumva ridicând pe vreunele dintre oile aflate în neștiință, acestea ajungând apoi la cunoștință, să nu poată răbda povara și arșița, ci

să se năpustească spre lume. Acest lucru nu va fi fără primejdie celor mai înainte hirotoniți.

70) Cine este oare un astfel de iconom al darului lui Dumnezeu, ca, ne mai având nevoie de lacrimile, de suspinele și de ostenele sale, să se folosească de ele fără cruțare către Dumnezeu pentru curățirea altora?

71) Să nu încetezi vreodată să speli și să cureți sufletele întinate și mai ales trupurile, ca să poți cere cu îndrăznire de la Conducătorul luptei cununi, nu numai pentru sufletele alor tăi, ci și pentru ale celor străini.

72) Am văzut pe neputincios curățind neputința altui neputincios, folosindu-se de o îndrăzneală vrednică de laudă pentru acela către Dumnezeu și punând sufletul său pentru alt suflet întru smerenie și prin vindecarea aceluia vindecându-se pe sine însuși. Și am văzut pe altul făcând la fel din închipuirea de sine și auzind certarea: «Doftore, vindecă-te pe tine însuși» (Lc. 4, 23).

73) Este cu putință a se lipsi cineva de un bun, pentru un altul mai mare, așa cum cel ce a ocolit mucenicia a făcut-o nu din frică, ci pentru folosul celor ce se mântuiau prin el.

74)

Există câte unul care se predă pe sine necinstirii, pentru cinstirea altora; acesta e socotit de mulți ca iubitor de plăceri sau ca amăgitor, deși spune adevărul.

75) Dacă cel ce are cuvânt de folos și nu-l împărtășește cu îmbelșugare, nu va rămâne nepedepsit, la ce mare primejdie nu trebuie să se aștepte, prietene, cei ce pot, ca și prin însăși sânguința în fapte să se ostenească cu cei ce se ostenesc și nu voiesc să o facă?

76) Izbăvește și tu, cel ce ai fost izbăvit de Dumnezeu. Mântuiește, tu cel ce ai fost mântuit, pe cel dus la moarte și nu cruța nimic ca să răscumperi pe cei omorâți de draci. Căci aceasta e marea luptă înaintea lui Dumnezeu, mai presus de toată lucrarea și contemplarea oamenilor și a îngerilor.

77) Cel ce spală și curăță, cu curăția dată lui de la Dumnezeu, întinăciunea altora și din cele prihănite, face daruri neprihănite pe care le aduce lui Dumnezeu se dovedește împreună lucrător al Puterilor netrupești și înțeleghătoare. Acesta și numai acesta este lucrul de totdeauna al celor ce liturghisesc lui Dumnezeu. «Că toți cei dimprejurul Lui îi vor aduce daruri», suflete (Ps. 75, 11).

78) Nimic nu arată așa de mult iubirea de oameni și bunătatea cea către noi a Făcătorului, ca a lăsa cele nouăzeci și nouă de oi și a căuta pe cea rătăcită. Ia aminte, deci, o, minunate și arată-ți toată sânguință, dragostea, căldura, grija și rugămintea către Dumnezeu pentru cel foarte rătăcit și zdrobit. Căci unde sunt mari bolile și ranele, fără îndoială mari vor fi și răsplătirile date.

79) Să luăm aminte, să privim și să facem. Căci nu întotdeauna întâistătătorul trebuie să judece potrivit dreptății, ci să țină seama de neputință. Eu am văzut doi inși judecați de către un prea înțelept judecător. Și acesta l-a declarat pe cel nedrept drept, pentru că era mai slab; iar pe cel drept l-a osândit ca nedrept, pentru că era mai bărbătesc și mai plin de tărie sufletească. Aceasta, pentru ca să nu se facă dezbinare mai mare prin dreptate. Dar între patru ochi a spus fiecăruia cele cuvenite lui și mai ales celui bolnav sufletește.

80) Câmpul înverzit e potrivit pentru oi. Dar mai potrivită e învățătura și pomenirea morții ființelor cuvântătoare, acestea putând vindeca întinăciunea lor.

81) Cercetează pe cei tari cu sufletul și-i ceartă fără motiv de față cu cei slabi, ca să vindeci, prin leacul unuia, rana celuilalt și să-i înveți pe cei moleșiți să se facă tari.

82) Nicăieri Dumnezeu, ascultând o mărturisire, nu Se arată să o fi făcut cunoscută public, ca nu cumva să-i oprească pe cei ce se mărturisesc, prin darea pe față a lor, și așa să-i facă de nevindecat în boala lor.

83) De ne bucurăm de darul cunoașterii de mai înainte, să nu spunem de mai înainte, celor ce au greșit, greșalele lor, ci mai degrabă să-i îndemnăm prin vorba cu înțeles spre mărturisire. Căci și prin mărturisirea lor către noi, li se pricinuiește nu puțină iertare. Să-i învrednicim pe aceștia după mărturisire de mai mare îndrăzneală către noi și de o mai mare îngrijire decât cea de mai înainte. Căci prin aceasta înaintează la o mare încredere și dragoste față de noi. Și suntem datori să ne arătăm lor chip de smerenie dusă până la culme; dar să-i învățăm să aibă și frică față de noi. Întru toate trebuie să fii răbdător față de ei, în afară de neascultarea lor în cele zise.

84) Ia seama ca nu cumva smerenia ta peste trebuință să adune cărbuni de foc asupra capului fiilor tăi.

85) Ia seama de nu cumva vezi în țarina ta vreun pom care face pământul neroditor, dar care ar putea să rodească în altă țarină. Să nu ne ferim să răsădim acești pomi cu sfatul, în altă parte, printr-o apropiere iubitoare.

86) E cu putință ca întâistătorul să lucreze virtutea fără primejdie, chiar și în locuri mai nepotrivite, adică mai lumești și mai iubitoare de plăcere.

87) Când doftorul propășește în sănătatea sufletească, nu are nevoie așa de mult de îngrijirea trupească a celor bolnavi.

88) Să ia seama întâistătorul la primirea tinerelor vlăstare; căci nu toată neprimirea și alungarea e oprită de Dumnezeu.

89) Nici un dar nu e așa de bine primit de Dumnezeu de la noi ca acela de a aduce suflete cuvântătoare prin pocăință. Căci toată lumea nu are un preț deopotrivă cu al unui suflet. Lumea trece, iar sufletul e nescricios și rămâne. Drept aceea nu ferici pe cei ce aduc bunuri; ci ferește pe cei ce aduc lui Hristos oi cuvântătoare.

Capitolul XIV

90) Fă-ți arderile de tot fără prihană. Căci altfel nu te-ai folosit cu nimic.

91) Dacă trebuie să primim cuvântul: «Se cădea să fie vândut Fiul Omului; dar vai celui prin care a fost vândut» (Mc. 14, 21), tot așa trebuie să primim și lucrul dimpotrivă: se cade ca mulți să se mântuiască și negreșit, cei ce voiesc; dar plata se va da celor prin care s-a făcut mântuirea, după Domnul.

92) Avem nevoie înainte de toate, o prea sfințite, de puterea duhovnicească, pentru ca celor pe care am pornit să-i călăuzim spre Sfintele Sfintelor, să căutăm să le arătăm pe Hristos, odihnindu-Se pe Masa cea de taină și ascunsă. De aceea, când îi vedem tulburați și strâmtorați de mulțimea gândurilor ce voiesc să-i împiedece (mai ales în pridvorul intrării), să-i luăm de mână ca pe niște copii și să-i izbăvim de mulțimea gândurilor.

Iar dacă unii sunt foarte prunci sau neputincioși, e de trebuință să-i luăm pe umerii noștri și să-i purtăm până ce vor ajunge la ușa intrării celei cu adevărat strâmte. Căci acolo are loc toată îngustarea și strâmtorarea. De aceea a și scris careva despre ea: «Aceasta este osteneala înaintea mea, până ce voi intra în locul cel sfânt al lui Dumnezeu» (Ps. 72, 16-17).

93) Am spus, o Părinte al Părinților și în cele de mai înainte despre acel părinte al părinților și învățător al învățătorilor, cum era îmbrăcat în întregime în înțelepciunea cea de sus, nefățarnic, muștrător, cu luare aminte la toate, înțelept, pogorător, cu sufletul luminos; iar ceea ce era mai minunat dintre toate ale lui, era

că pe cei ce-i vedea că voiesc să se mântuiască îi povăţuia cerându-le mult, iar pe care-i vedea ținând la voia lor sau având vreo împătımire, îi depărta în așa fel de la lucrul de care erau împătimiți, ca toți să ia seama să nu-și arate voia lor față de nimic din cele de care fuseseră alipiți.

Mai spunea pururea pomenitul și aceasta: că e mai bine să fie alungat cineva din mănăstire, decât să fie lăsat să-și facă voia lui. Căci cel ce-l alungă îl face de multe ori mai smerit pe cel alungat și prin aceasta, să-și taie singur voia lui. Iar cel ce pare să se poarte cu aceștia cu iubire de oameni și cu pogorământ, îi face ca în ceasul morții să-l blesteme, ca pe unul ce mai degrabă i-a amăgit în loc să-i folosească.

Acest mare păstor putea fi văzut după rugăciunile de seară șezând pe un tron (pe dinafară alcătuit din lemn, iar pe dinăuntru din daruri duhovnicești), ca un împărat, pe care-l înconjură obștea cea bună și adunată întreagă ca niște albine înțelepte și ascultă cuvintele și poruncile lui ca pe ale lui Dumnezeu. Și unuia i se porunca să rostească cincizeci, altuia treizeci, iar altuia o sută de psalmi înainte de culcare; altuia i se porunca să facă atâtea îngenuncheri, altuia, să doarmă șezând; altuia, să citească un anumit timp; iar altuia, la fel să stea la rugăciune.

Pe lângă această a rânduit doi dintre frați ca supraveghetori, având să ia seamă la întâlnirile și la lenevirile de peste zi și să le oprească; iar noaptea, la privegherile necuvenite și la cele ce nu se pot preda scrisului. Dar nu numai atât, ci marele păstor rânduia și în privința mâncării ceea ce i se potrivea fiecăruia. Căci nu era pentru toți o singură dietă, nici una asemănătoare, ci se rânduia fiecăruia alta, după starea lui. Unora le rânduia, bunul chivernisitor, una mai ușoară, altora, alta mai zemoasă. Și lucru minunat era că porunca se împlinea fără murmure, ca și când ar fi ieșit din gura lui Dumnezeu. Sub ascultarea vrednicului de pomenire se afla și o lavră, în care cel în toate desăvârșit trimitea din mănăstire pe cei puternici pentru liniștire.

94) Să nu-i conduci, rogu-te, pe cei mai nevinovați la multe feluri de gânduri meșteșugite. Mai degrabă, condu-i și pe cei cu gânduri de tot felul, la simplitate. Acesta e un lucru minunat.

95) Cel ce s-a curățit la culme, din nepătimirea lui la culme, se va folosi ca un dumnezeiesc judecător și de o judecată aspră. Căci lipsa nepătimirii împunge inima judecătorului și nu-i îngăduie să pedepsească cum se cuvine și să curățe.

96) Lasă fiilor, înainte de toate, moștenirea credinței nepătimașă (nepătată) și a dogmelor binecredincioase, ca să călăuzești la Domnul nu numai pe fii, ci și pe nepoți, pe calea drepte credințe (a ortodoxiei n.tr.) .

97) Să nu te oprească mila de a pune pe tineri la strâmtoare, de a-i veșteji și domestici, ca să te slăvească în vremea ieșirii (sufletului).

98) Să-ți fie chip, preaînțelepte, și în privința aceasta, marele Moisi. Că n-a putut elibera pe ascultători de faraon, măcar că-l urmau cu supunere, până ce nu au mâncat azima cu ierburi amare (leș. 12). Azima e sufletul care nu are ca punct de plecare voia sa. Căci aceasta îl poate umfla și înălța. Dar azima e pururea smerită. Iar prin ierburi amare, să înțelegem când amărăciunea care vine din poruncă, când strâmtorarea ce se naște din amărăciunea postului.

99) Iar eu, Părinte al Părinților, trimițându-ți-le acestea, mi se pare că aud pe cel ce zice: «Tu cel ce înveți pe altul, nu te faci învățătorul tău?» (Rom. 2,21). Dar acum, după ce am spus acestea, opresc cursul cuvântului.

Capitolul XV - Lauda chinoviarhului Raithului, alcătuită după istoria lui Moisi

Sufletul, unit cu Dumnezeu prin curăție, nu va avea nevoie de alt cuvânt pentru învățătură, deoarece poartă în sine Cuvântul cel veșnic, ca învățător tainic, ca povătuitor și luminător. Și așa știu că este și preasfințitul și atot luminosul tău suflet de corifeu. Căci cunosc nu numai prin cuvânt, ci prin lucrare și cercare, prea curata lui cugetare, pierzătoare de fiare, strălucitoare de smerenie, asemenea acelui mare Legiuitor. Fiindcă lui îi urmezi pas cu pas cu cea mai mare stăruință și înaintezi pururea spre înălțime, puțin trebuind ca să-l și întreci, în ce privește vrednica de laudă curăție și cununa neprihănirii, prin care ne putem apropia mai mult decât prin altele de Dumnezeu, Cel Prea Curat și Dătătorul a toată nepătimirea și Ajutătorul în ea, de Cel ce strămută prin aceasta la cer pe cei ce petrec încă pe pământ.

În acestea, ca într-o căruță de foc, asemenea iubitorului de curăție Ilie, suindu-te cu picioare neobosite, nu numai pe egiptean l-ai omorât (leș. 2, 12) și ai ascuns fapta biruitoare în nisipul smereniei, ci și pe munte ai urcat și pe Dumnezeu L-ai văzut prin viețuirea spinoasă și greu de străbătut, iar acolo te-ai bucurat de glasul dumnezeiesc și de strălucirea luminii; ba încă și încălțăminte, adică tot acoperământul cel muritor, ai dezlegat-o și apucându-l de coadă sau de sfârșitul la care ajunge, pe cel preschimbat din înger în balaur, l-ai aruncat ca într-un cuib al

lui în groapa cea mai de jos, închizându-l în întuneric și apoi ai biruit pe faraon, pe cel înalt și semeț și ai lovit pe egipteni și pe întâii lor născuți i-ai omorât (care e cea mai mare faptă de biruință) .

De aceea și Domnul ți-a încredințat ție, ca celui neclintit, povățuirea fraților, pe care tu, povățuitorule, povățuindu-i fără frică i-ai izbăvit de faraon și de lucrarea murdară a cărămizilor de lut, dându-le mai departe întreaga cercare a focului lui Dumnezeu și a curăției norului, care stinge toată văpaia poftelor. Dar nu numai atât, ci le-ai despărțit și marea Roșie și arzătoare (de care ne primejduim cei mai mulți, n. tr.) și i-ai făcut biruitori și purtători ai cununilor de biruință prin toiagul tău și prin priceperea pastorală, înecând cu totul pe toți cei ce-i urmăreau.

Dar nu numai atât, ci ai doborât și pe Amalic al mândriei, pe cel ce obișnuiește să vină în calea învingătorilor, după biruința asupra mării; l-ai doborât prin întinderea mâinilor, stând în mijlocul făptuirii și al contemplației (vederii) pentru poporul tău luminat de Dumnezeu. Ai biruit popoarele, i-ai urcat pe cei împreună cu tine pe muntele nepătimirii; ai așezat preoți; ai rânduit tăierea împrejur, ai arătat că fără curățirea prin ea e cu neputință a vedea pe Dumnezeu; ai urcat la înălțime, înlăturând întunericul, negura și furtuna, adică întunecimea de trei ori întunecată.

Te-ai apropiat de lumina cu mult mai luminată, mai strălucitoare și mai înaltă decât rugul. Te-ai învrednicit de glas, te-ai învrednicit de vedere și de proorocie. Ai văzut viețuind încă aici, cele ce vor fi pe urmă, adică cea din urmă iluminare a cunoștinței ce va fi. Ai auzit prin glas: «Nu va vedea omul» (Ieș. 23, 30). De aceea te-ai și coborât în cea mai adâncă vale (a Horebului; P.G. = a smereniei, n. tr.), din vederea lui Dumnezeu, aducând tablele urcușului în cunoaștere și având slăvită fața sufletului și a trupului.

Dar vai de priveriștea facerii de viței (căci aceasta o face obștea mea), vai de sfărâmarea tablelor!

Apoi ce a urmat? Ai luat poporul de mână, ai străbătut pustiul. Te-ai făcut poporului, înfierbântat poate de văpaia focului propriu, izvor de apă a lacrimilor prin lemn, adică prin răstignirea trupului împreună cu patimile și cu poftele lui (Gal. 5, 24). Ai bătut război cu neamurile ce ți-au ieșit în cale și le-ai biruit, mistuindu-le cu focul Domnului. Ai venit la Iordan (căci nimic nu mă împiedică de a prelungi puțin istoria), pe care l-ai despărțit cu cuvântul pentru popor și apele dintâi le-ai dat mării sărate și moarte, iar pe cele ale iubirii de mai sus le oprești în ochii acestor izraeliți înțelegători (spirituali) ai tăi.

Ai poruncit apoi să se aducă douăsprezece pietre, fie arătându-le chipul apostolilor, fie dându-le să înțeleagă înfrângerea celor opt neamuri și patimi și însușirea celor patru virtuți atot cuprinzătoare. Ai lăsat apoi cu totul în urmă Marea cea moartă și neroditoare. Ai venit la cetatea vrăjmașului, unde trâmbițezi, prin rugăciune, în acest ciclu înșeptit al vieții omenești. Și așa ai surpat-o, biruind-o. De aceea îi cântă Ajutătorului tău nematerialnic și nevăzut: «Săbiile vrăjmașului au pierit cu totul și cetăți ai surpat» (Ps. 9, 6).

Voiești să spun și lucrul cel mai de căpetenie și mai tare decât toate? Te-ai suit la Ierusalim, la vederea păcii desăvârșite a sufletelor. Vezi pe Hristos, Dumnezeuul Păcii. Pătimesti împreună cu El, ca un bun ostaș. Îți răstignești împreună cu El trupul cu patimile și cu poftile lui și pe drept cuvânt, ca unul ce te-ai făcut și tu dumnezeul lui faraon și al întregii lui puteri dușmane. Te îngropi împreună cu Hristos și coborî împreună cu El în iadul cuvântării de Dumnezeu (al teologiei), al tainelor negrăite. Ai fost uns cu miruri și cu bune miresme de către femeile înrudite și prietene sau de către virtuți. Ai înviat (căci ce mă împiedică să spun și aceasta, odată ce te afli șezând și în cer, la dreapta. O, furare prea lăudată a slave!), ai înviat și tu a treia zi, după biruința asupra celor trei tirani sau poate, ca să spun mai potrivit, după biruință asupra trupului, sufletului și duhului sau după curățirea celor trei părți ale sufletului, adică a patimii, a iușimii și a părții cugetătoare.

Apoi, ai mers la Muntele Măslinilor (că se cade a scurta cuvântul și a nu face tâlcuiri de prisos, mai ales că-ți trimitem acest «Cuvânt» - ție, care ești plin de înțelepciune și ne întreci în cunoștința tuturor celor ce sunt mai presus de noi). E Muntele despre care socotesc că un bun alergător suindu-se spre el zicea: «Munții cei înalți cerbilor» (Ps. 103, 19), adică sufletelor, care ucid fiarele. La acesta alergând deci și tu împreună (cu Hristos), ai ajuns la poale și ai privit spre cer (căci iarăși aduc la cuvânt chipul Cuvântului), binecuvântându-ne pe noi ucenicii și ai văzut scara virtuților pusă înainte și bine răzimată.

Temelia ei tu ai așezat-o ca un înțelept arhitect, prin harul lui Dumnezeu dat ție; mai bine zis ai arătat-o în plinătatea ei, deși îndemnându-ne, din smerita cugetare, pe noi cei simpli, ne-ai silit să-ți împrumutăm gura noastră întinată față de poporul tău. Și nu e de mirare. Căci și Moisi obișnuia, potrivit pildei istoriei, să se numească pe sine slab la grai și zăbavnic la limbă. Tu însă, cunosătorul tainic al celor negrăite, nu știi de unde pornind, ai ajuns la un izvor fără de apă și plin în întregime de broaște, mai bine zis de cărbunii egipteni.

Dar - de vreme ce nu mi se cade, ca lăsând neisprăvit cursul «Cuvântului» tău, să mă duc, o alergătorule, spre cer, ȱesind mai departe cele culese de la bunătatea ta - zicem că apropiindu-te de munte ȱi aȱintindu-te spre cer cu ochiul tău cel sfânt ȱi punând piciorul la poale, ai alergat iarăȱi, ai alergat în sus, te-ai suit peste heruvimi, te-ai întins ȱi te-ai urcat cu strigare, surpând pe vrăjmaȱ. ȱi păȱind înainte mergi în frunte, mai bine zis ne povăȱuieȱti pe noi toȱi, încă ȱi acum, alergând spre vârful însuȱi al cuvioasei scări ȱi unindu-te cu iubirea. Iar iubirea este Dumnezeu.

Lui I se cuvine Slava. Amin.